

Karaang Kasabotan

Alang sa tanan nga nakabasa sa Karaang Kasabotan mora ni og nagsunodsunod nga mga sugilanon. Ang uban morag mas sugilambong kay sa tinud-anay nga mga istorya. Entre ini dunay mga diskurso, mga patakaran sa maayong pamatasan, sa liturhiya, mga istrikto nga pagbadlong, mga pulong sa paglaom o mga singgit sa kalumo. Sa walay duhaduha ang Karaang Kasabotan usa sa labing nindot nga teksto sa literatura unibersal.

Ining libroha o ining mga libroha naa ang Diyos sa tanang dapit, morag ginganlan sa matag usa ka pahina. Sa pagkatinuod, ang Karaang Kasabotan nagsulti nato giunsa pag-andam sa Diyos ang katawhan, ug sa espesyal nga paagi, ang katawhan sa Israel aron pag-ila ug pagdawat ni Jesus, ang nagdala sa misteryoso ug kahibudngan nga kasabotan uban sa katawhan: niini nagsugod ang bag-ong kasabotan.

Ang Biblia pulong sa Diyos ug sa samang higayon pulong pod nga tawhanon. Busa, imposibli ang pagsulod ining mga libroha kon ang usa sa gihisgotang mga dimensyon malimtan. Ang Biblia pulong sa Diyos, ug sa samang higayon mga pulong pod sa mga propeta sa Israel. Ang Biblia pulong sa Diyos, ug singgit pod ingon man paglaom sa piniling katawhan sa Diyos.

Ang Biblia dili libro nga nagsulti bahin sa Diyos kondili, libro diin ang Diyos nagsulti bahin sa kaugalingon pinaagi sa mga saksi nga isya mismoy nagpili gikan sa iyang katawhan, ang Israel. Ang unang Kristyanos wala masayop: “Nagsulti ang Diyos kaniadto sa atong katigulangan pinaagi sa mga propeta ug sa nagkalainlaing paagi. Apan karon, tino kaayo nga nakigsulti siya nato pinaagi sa iyang anak” (Heb 1:1). Hinunoo pinaagi sa nagkalainlaing libro makita nato ang pasensya sa Diyos nga nagpadayag sa kaugalingon ug nag-andam sa iyang katawhan aron paghimamat ni Jesus, ang anak sa Diyos nga nahimong tawo, “Diha niya naa ang kahingpitan sa tawhanong porma sa Diyos” (Col 2:9).

Ang Diyos nagtudlo pinaagi sa kasaysayan

Sa pagpadayag sa Diyos sa kaugalingon ngadto sa mga patriarka, Abraham, Isaac ug Jacob, mga tawo pa sila nga naglaruylaroy sa kayutaan; naambitan nila ang simpli nga relihiyon uban sa sama nila nga naglaruylaroy pod sa kayutaan, ang pagkasuod sa Diyos sa ilang katigulangan ug ang paghalad sa daghan nga mga diosdios sa panimalay. Ang pagpakighimamat nila sa buhing Diyos nagdala nila sa bag-ong kaamgohan: ang Diyos nagbantay sa iyang mga pinili. Ang daghang pagsulay morag mosupak sa saad kanila sa Diyos; apan sa tanang panahon nangilabot ang Diyos pabor sa matinud-anon niyang katawhan. Nagdala ni sa pagkamugna sa usa ka relasyon nga pribilhiyado tali sa Diyos ug sa mga pagtriarka, nga gimarkahan sa kamatinud-anon sa Diyos sa iyang pulong ug sa walay pagkibo nga pagsalig sa matinud-anon niyang katawhan. Pinaagi nila naaghat ang Israel sa pagsud-ong tanto sa kahubulungan sa Diyos alang sa iyang gitawag ug sa walay pagkubos nga pagtoo sa katigulangan.

Human sa unom ka siglo ang mga sumusunod sa mga patriarka didto sa disyerto gigiyaan ni Moises padulong sa Yuta sa Saad. Ang pagpuyo nila sa Horeb disisibo kaayo: dinhi napuyo sa mga klan nga naglaruylaroy sa yuta ang usa ka experensya ingon ka importanta nga ang Biblia dili mohunong sa paghisgot ini. Sa solemning paagi ang Diyos mitugyan sa kaugalingon sa iyang katawhan sa samang higayon nga iya silang gihatagan sa Balaod: ang sukod sa usa ka kasabotan tali sa Diyos ug ang bataan sa personal ug katilingbanong pagkinabuhi sa Israel. Ang pulong nga gisulti kang Abraham, gisulti pod sa mensahe sa Sinai. *Saad, Kasabotan, Kaluwasan* mao ang tulo ka haligi sa pagtoo sa Israel.

Sa pagsulod nila sa Yuta sa Saad, gikonprontar ang Israel sa ubang katawhan nga mas taas kaayog kultura kay kanila. Sulod sa labaw sa duha ka libro ka tuig kining maong katawhan duna nay sibilisasyon sa dakbayan, nakapalambo na sa agrikultura, nakatukod na og mga relasyon nga komersyal sulod sa rehiyon sa Tungatungang Sidlakan, ug sa gawas pa. Kining sibilisasyona sanag kaayo, apan pagano, nahimo kanunayng babag sa pagtoo sa Israel. Mipadala ang Diyos sa iyang katawhan og mga propeta; iya silang mga representanti. Gikuha ni David ang usa ka gamayng lungsod sa Canaan ug gihimong iyang ulohang syudad: ang *Jerusalem*. Iyang gidala dinhi ang arka sa kasabotan, ang makitang timailhan sa presensya sa Diyos taliwala sa iyang katawhan. Gikan ining adlaw ang balaan nga syudad wala lang mosulod sa kasaysayan sa katawhan sa Diyos, apan ang panawagan ini misobra pa sa panahon o sa kasaysayan sumala sa makita sa kataposang mga pahina sa Rebelasyon isip litrato sa katawhan nga dugukan sa napasig-uli sa iyang Diyos. Si Solomon, sa pagtukod sa *Templo* sa Jerusalem, nga sa panahon paga-ilhon nga bugtong lihitimo nga santwaryo mihatag sa iyang katawhan og usa ka sentro nga motigon nila: “ang puloy-anan sa Diyos”. Ang pagkondinar sa Israel sa dili maihap nga pagbudhi, ang paghinumdom sa way puas nga kaluoy sa Diyos alang sa Jerusalem, ang pagpangita sa kamatuoran ug sa kamatinud-anon sa kulto sa Templo, ang pagproklamar sa umaabot nga kaluwasan: kining tanan naa sa kasingkasing sa mensahe sa mga propeta. Sa pagbahin uban sa “propeta” sa mga libro nga nagtakda sa mga hitabo anang bahina sa kasaysayan ang Bibliya nga Hebreo naghatag og dakong importansya sa orihinalidad ining mga tekstoha. Alang sa Karaang Kasabotan ingon man sa Bag-o, ang tanang hitabo nagdala sa pulong sa Diyos: wala isugilon ang kasaysayan aron lang mahibaw-an ang kagahapon kondili, aron pagsaksi sa kamatinud-anon sa Diyos alang sa iyang katawhan, pagkasayod sa iyang kabubut-on, ug sa ingon pag-andam nato sa pagdawat sa grasya sa kaluwasan. Ining paagiha ang tanang teksto sa Biblia “propetiko”.

Sa pagkaduol na sa kataposan sa panahon ang pamalandong sa Israel nahimo nga mas makusganon. Ang daghang pagsulay nakapapino pag-ayo sa mga paglaom nga tawhanon ra kaayo. Uban sa pag-ampo sa mga Salmo, sa mga sugilanon nga makapaikag sa espiritu o mga panultihon, uban sa pagpalambo sa katawhan ug sa katilingban ang mga maalamon migiya sa Israel diha sa kataposang mga ang-ang sa panaw paingon sa Motuman sa tanang butang. Ang kasulatan sa kaalam nga naglangkob sa kataposan ug ikatulong bahin sa Balaang Kasabotan morag dili kaayo hinan-ay sama sa Balaod o sa mga Propeta: sa tinud-anay, mga pamalandong sila sa katawhan nga nabalda ug sa makadaghan nabuakbuak. Panahon ni kanus-a ang Diyos nagporma og “gamayng salin” alang sa kaugalingon taliwala sa nasod nga nadani ug nadala sa mga pagsulay alang sa gahom, ug sa kaguliyang tali sa gingharian ining kalibotana ug sa Gingharian sa Diyos.

Ang balaod ang mga propeta ug ang kasulatan

Ang 46 ka libro sa karaang kasabotan maoy una ug labing dako sa duha ka bahin sa Biblia. May kalabotan ni sa inanayng pangandam sa Israel alang sa kataposan ug tunhayng kasabotan nga pagabuhaton sa Diyos uban sa katawhan diha sa persona ni Jesu Cristo.

Sama nga ang mga basahon sa usa ka libreriya mahimong lainlainon sa nagkalain laing pagpahimutang sa nagkalainlaing tig-atiman ini, mao sab ang 46 ka basahon sa karaang kasabotan gikan sa unang mga siglo sa Kristyanong panahon. Ang mga modernong nag-andam sa Biblia kinahanglang mopili sa duha ka kumon nga paghan-ay nga gigamit sa karaang mga sinulat: ang han-ay sa Biblia nga Hebreo o ang han-ay sa Biblia nga Griyego.

Ining edisyona gigamit nato sa heneral nga paagi ang han-ay sa Biblia nga Hebreo. Busa, sa sinugdan makita ang lima ka basahon sa karaang kasabotan, nga gitawag og ang **Balaod**, ang Torah alang sa mga Judio nga Hebreog pinulongan, ang Pentateuko alang sa mga Judio nga Griyegog pinulongan, human naa ang mga libro nga **propetiko** ug sa kataposan ang mga libro sa **kaalam**, usa ka koleksyon sa mga trabaho sa nagkalainlaing mga porma nga naghatag nato og kumonyun sa pag-ampo, sa kaalam, ug sa pamatasan sa katawhan sa unang kasabotan.

Pasiuna sa Genesis

Nagkahulogan ang Genesis og Sinugdan, ug naghisgot sa katigulangan sa katawhan sa Israel: mga ulohan 12-50. Mabasa sab dinhi ang unang panglantaw sa plano sa Diyos sa pagluwas sa kalibotan: mga ulohan 1-11.

Mga Ulohan 12-50

Ang ulohan 12 nagsugod sa kaagi sa mga Patriarka, ang katigulangan sa Israel. Ang sinugdan niining Balaang Kasaysayan (nga mobag-o sa kalibotan), ang pamilya sa mga magtotoo: si Abraham ug ang mga anak niyang lalaki. Kay wala may kaugalingong yuta, walay permanenting kapuy-an gawas sa hinimo nilang mga tolda. Uban kanila ang mga karnero ug asno, ug kanunayng nangitag mga atabay ug dapit nga kasibsiban sa kahayopan. Kay mga langyaw man, gitamay sila sa mga lumolupyo sa syudad ug kalungsuran. Apan sa tanang kanasoran sa kalibotan silay maoy nakadawat sa yuta sa Saad ug Panalangin.

Mga Ulohan 1-11

Ang unang mga ulohan sa Genesis gisulat aron pagtudlo sa kahulogan sa kasaysayan ug sa kalibotan nga atong gipuy-an. Nganong dunay mga binuhat? Unsa man ang tawo? Unsa may katuyoan sa iyang kinabuhi? Nganong mamatay man siya? Kining bahina dili kasaysayan sumala sa atong modernong pagsabot, kay wala kini ibasi sa tinuod nga panghitabo sa konkretong katawhan. Mga istorya kini ug samingay nga nagdalag buhing mensahe sa pagtoo. Si Adan, si Eva, si Noe...mga tawo sa nangaging panahon ug mga tawo usab karon.

Kinsay nagsulat sa Genesis?

Dili usa ra ka tawo ang tagsulat niini kondili, daghan. Sa panahon ni Hari Solomon (10 ka siglo sa wala pa si Cristo) ang wala mailhi nga tagsulat, apan kasagaran gitawag nga Yahwista, maoy nagsulat sa unang sugilanon sa katawhan sa Diyos ug gipasiunhan sa istorya sa Paraiso. Siguro nga siya ra usab ang nagsulat sa halos tanang istorya ni David sa mga basahon sa “Samuel”.

Sa pagsulat bahin ni Abraham, gigamit niya ang daghang handomanan ug kasugiran nga gipasapasa sa mga Israelita sa lainlaing kaliwatan. Alang sa unang bahin sa Genesis nga wala maghambin og kasaysayan, iyang gigamit ang mga istorya sa kaniadto, sa karaang Babilonia, nga may nabantog nga mga balak nga naghisgot sa unang magtiayon, sa paraiso, sa dakong lunop, ug ubp. Gikutlo sa tagsulat ang daghang bahin ini, apan gipangusab aron magpadayag kini og lawom nga mensahe sa plano sa Diyos alang sa kalibotan.

Sa ikasiyam ka siglo sa wala pa si Cristo, dunay laing tagsulat nga gitawag og Elohist, ang nagsulat sa kasaysayan sa mga patriarka ug ni Moises. May mga higayon nga gisubli niya ang gisaysay na sa Yahwista, apan sa lahing pagkaasoy. Dayon, gihi-usa ang duha ug gisagol, labi na ang mga tudling nga naghisgot sa mao rang tema.

Sa ulahi nang panahon, sa nabalik na ang mga Judio gikan sa Pagkabihag sa Babilonia (5 ka siglo sa wala pa si Cristo), ang ilang mga Pari midugang og daghang parapo nga mailhan nato sa mga “italics.” Mga pari ang nagsulat sa balak sa pito ka adlaw nga pagmugna sa kalibotan – sinugdan sa Genesis ug sa tibuok Biblia.

GENESIS

1¹ Sa sinugdan, sa pagbuhat sa Diyos sa langit ug yuta, ² ang yuta walay dagway ug walay sulod. Naputos sa kangitngit ang kailadman ug ang Espiritu sa Diyos mipatigbabaw sa katubigan.

³ Ang Diyos miingon, “Madunay kahayag;” Ug mitungha ang kahayag. ⁴ Nakita sa Diyos nga ang kahayag maayo ug gibulag niya sa kangitngit ang kahayag. ⁵ Gihinganlan sa Diyos nga “Adlaw” ang kahayag ug “Gabii” ang kangitngit. Nagabii ug nabuntag; ang unang Adlaw.

• **1.1** Kining naila na nga balak nagpadayag sa batakang pagtulon-an, apan dili mao ang unang pulong sa Diyos mahitungod sa pagbuhat sa kalibotan ni ang kataposan.

Dili ang una, kay ulahi nang nasulat, human sa mga hari ug propeta.

Dili pod ang kataposan, kay aron masabtan pag-ayo ang pagbuhat, ilhon ta una si Cristo, ang hingpit nga larawan sa Diyos, pinaagi ni kinsa nahimo ang kalibotan. Ang misteryo sa Diyos isip Magbubuhat klarong gipadayag kanato sa Jn 1 ug sa Ef 1.

TUBAG SA MGA PANGUTANA

Sa sinugdan...(b.1) Sa sinugdan diha na ang Diyos, bisag wala pa ang kalibotan ug ang bisag unsang butang. Diha na siya aron pagbuhat sa tanang butang (Isa 43:10; 40:21; 41:4).

Madunay kahayag (b.3) Angayng masabtan nga ang tanang binuhat sa Diyos kahayag. Walay binuhat nga daotan. Ang tanan nagsubkad sa Pulong sa Diyos; namugna subay sa gitinguha sa Diyos. ...*ug nakita ang kamaayo*. Kon dunay butang sa kalibotan nga para nato daotan, malagmit wala ni masabti pagayo. Kon daotan gyod, kay nasudlan niq lain: sa tawo ba o sa yawa (Klm 1:14; 11:20; Sir 13:1; Jaime 1:17).

Unang adlaw, ikaduhang adlaw... Gilista sa maong balak ang tanang matang sa binuhat sa kalibotan, ingon man ang migula sa maong panahon: ingon migula ang kinaubsang matang padulong sa kinalabwan. Ang pagbuhat sa Diyos hinan-ay ug walay kinutoban. Ang tawo nga kinalabwan sa tanang binuhat kaulahiing migula.

Gibuhat sa Diyos... Taliwala sa nagkamang nga mga hayop nga nagduko ug nag-atubang sa yuta, ang tawo tanos nga naglakaw paantaw sa kalangitan. Ang tawo ray makatuon, makaamgo ug mahigugma; ang masayod sa iyang gibuhat. Basaha ang nindot nga komentaryo sa Sir 17:1-13. Apan diha nga ang Biblia namulong nga gibuhat sa Diyos ang tawo, alang kang kinsa ni gipunting? Dili sa laki ra, o sa babaye ra, apan sa magtiayon. Ang larawan sa Diyos wala sa tinagasa nga nau-

⁶ Ang Diyos miingon, “Madunay lig-ong ali nga mag-ulang sa isig ka tubig.” ⁷ Gibuhat sa Diyos ang kisami nga nagbulag sa tubig nga diha sa ibabaw ug sa ubos. Mao kadto ang nahitabo. ⁸ Gihinganlan sa Diyos nga “Langit” ang lig-ong kisami. Nagabii ug nabuntag: ang Ikaduhang Adlaw.

⁹ Ang Diyos miingon, “Magkatipon ang katubigan ubos sa langit sa usa ka dapit ug motungha ang ugang yuta.” Mao kini ang nahitabo. ¹⁰ Gihinganlan sa Diyos nga “Kayutaan” ang ugang dapit ug “Kadagatan” ang natigom-

lipon sa garbo ug pag-inusara, apan sa magtiayon nga nahiusa sa gugma ug pag-inam-bitay ug nahimong tigpahimugso og bag-ong kinabuhi. Sa samang pagkaagi, ang Diyos tulo ka Persona nga usa rag kinaiya.

Ang Biblia minsister nga gibuhat sa Diyos ang tawo sa *kaugalingong dagway*: sa ato pa, binuhat nga iyang ikahigala ug ikalambigit. Ug gipakita kanato sa Biblia unsa kamaunongon sa tawo ang Diyos.

Isip dagway sa Diyos, ang tawo gitugyanan sa Diyos pagdumala sa kalibotan (Sir 17:4).

Sanay ug...(b. 23) Gibuhat sa Diyos ang tawo aron magmabungahon. Gipakita sa unang basahon sa Biblia nga dakong panalangingin sa Diyos ang daghang anak. Apan sa ulahing bahin, nakita sa mga tagsulat sa Biblia, nga dili importanti ang gidaghanon kondili, ang kalidad sa kinabuhi (Klm 4:11). Naghigot ang Biblia sa pagsanay, apan dili sa pagdanghag. Kon migahin ang Diyos og unom ka adlaw sa pag-andam sa kalibotan aron modawat sa tawo, nan way katarongan nga ang ginikanan magpahimugso kabataan kon wala nila hunahunaang daan ang kaugmaon sa mga bata sa ingon, dili na nila masinati ang gugma sa Diyos.

Unya, mipahulay...(b. 21) Wala ni magpasabot nga gikapoy ang Diyos, ug nga gikan adto naglantaw sa layo ang Diyos sa iyang binuhat. Angay tang sabton nga ang tanang buhat sa Diyos ug kahago sa tawo moabot sa way kataposang adlaw kanus-a mopahulay ta uban sa Diyos sa kalipay sa langit. Basaha sab ang komentaryo sa Ex 20:8.

DILI LETRA POR LETRA

Nagtoo ang uban nga sa pagsulat sa Biblia, may mga tawong gihunghongan sa Diyos ug ang nadungog gisulat. Dili ingon ini ang pagkasulat sa Biblia. Ang Diyos nagdasig sa tagsulat aron ang sinulat makapadayag sa iyang mensahe ug mahimong pagtulon-an sa katawhan sa tanang panahon. Apan dili pod malalis nga ang tagsulat nagsulat sumala sa kahintang sa iyang panahon: sumala sa kaugalingong kasinatian, kultura, panglantaw ug pagsabot sa kalibotan. Busa, kon mobasa ta sa Biblia

nga katubigan. Nakita sa Diyos nga maayo ang iyang nabuhat.

¹¹ Ang Diyos miingon: “Manurok sa yuta ang sagbot, ang mga tanom nga adunay liso, ug ang mga kahoy mamunga og prutas nga adunay liso, sumala sa matang sa usag usa.” Ug nahitabo kini. ¹² Nanurok sa yuta ang sagbot ug tanom nga lisohag bunga sumala sa matang sa usag usa. Nakita sa Diyos nga maayo ang iyang gibuhahat. ¹³ Nagabii ug nabuntag: ang Ika-tulong Adlaw.

¹⁴ Miingon ang Diyos, “Madunay mga suga sa kisami sa kalangitan aron malain ang adlaw sa gabii nga matimailhan sa nagkalinlaing panahon, sa mga adlaw ug sa mga tuig. ¹⁵ Gipasiga kining mga suga sa langit sa ibabaw sa yuta.” Ug mao kini ang nahitabo. ¹⁶ Duha ka dagkong siga ang gibuhahat sa Diyos: ang dakong iwag nga magdumala sa tibuok adlaw ug ang gamay sa gabii. Unya, gibuhahat sab sa Diyos ang mga bitoon. ¹⁷ Gibutang kini sa Diyos sa kisami sa kalangitan aron kahayagan ang kayutaan

¹⁸ ug mabulag ang kahayag sa kangitngit. Nakita sa Diyos nga kini maayo. ¹⁹ Nagabii ug nabuntag: ang Ika-upat nga adlaw.

²⁰ Ang Diyos miingon, “Mapuno sa buhing binuhahat ang katubigan ug manglupad ang kalanggaman ibabaw sa yuta, sa ubos sa kisami sa kalangitan.” Ug nahitabo kini. ²¹ Busa, gibuhahat sa Diyos ang dagkong mananap sa kadagatan ug sa katubigan ug ang mga langgam sa langit sumala sa usag usa ka matang. Nakita sa Diyos nga maayo ang iyang gibuhahat. ²² Gipanalanginan sila sa Diyos sa pagingon, “Sanay ug pagmabungahon. Pun-a ninyo ang katubigan ug kadagatan. Modaghan usab ang mga langgam sa yuta.” ²³ Nagabii ug nabuntag: ang ikalimang adlaw.

²⁴ Miingon ang Diyos “Motungha sa yuta ang nagkalainlaing mananap: mga baka, mga ihalas nga kahayopan ug mga mananap nga nagkamang sa yuta sumala sa usag usa ka matang.” Busa, nahitabo kini ²⁵ Gibuhahat sa Diyos ang nagkalainlaing matang sa ma-

---

importanti nga masabtan nato ang ilang kahimtang ug kultura, aron makauga ang kinatibuk-an sa mensahe nga buot ipadayag sa tagsulat.

Unang adlaw, ikaduhang adlaw... angay bang sabton nga gibuhahat sa Diyos ang kalibotan sa unom ka adlaw, lakip na ang tulo ka adlaw kanus-a wala pa mamugna ang adlaw?

Ang tinuod mao nga ang tagsulat naggamit sa kaugalingong estilo sa pagsulat giunsa pagbuhahat sa Diyos ang kalibotan. Sama sa drama iyang gitagsa-tagsa pag-abli ang tabil aron pagpakitag lainlaing talan-awon. Gipakita dinhi ang Diyos nga nagbuhahat sa uniberso: Ang iyang Templo nga gibuhahat sa inanay ug daw sa hinan-ayng ritwal. Ang tanan lakip ang mga buhi dunay kaugalingong buluhaton.

Gipakatay sa tagsulat ang ritwal sa unom ka adlaw, aron ang ikapito motukma sa *Sabat* nga gigahin sa mga Judio alang sa pahulay ug sa Ginoo. Mipahulay ang Diyos sa ikapitong adlaw ug gisimba siya sa iyang mga binuhahat: ang katuyoan sa uniberso ug sa tanang katawhan. Gitawag ni sa mga Judio og adlaw sa pahulay, ug alang nila mao ni ang batakang tumanon sa tinoohan.

...*ang kisami...*(b. 7) Adtong panahona wala pa masayod ang mga tawo nga ang kalibotan planeta nga nagtuyok ug naglibot sa adlaw. Abi nilag ang kalibotan lapad nga hawan nga

gisuportahag daghang haligi nga gitisok sa ilawom sa katubigan nga nagputos sa kalibotan ug naghimo sa kalaoran (basaha ang Job 38:4-10). Sa kahitas-an, dunay kisingang asul nga daw higanting kawa nga nagkulob – ang langit diin nangombitay ang mga bitoon ug adlaw. Nagtoo sila nga sa ibabaw pa sa langit naay tubig sa kahitas-an diin nagkikan ang ulan.

Alang nila, ang langit laing kalibotan, ang pinuy-anan sa Diyos uban sa iyang mga anghel. Sa Biblia, ang langit ug yuta nagpasabot sa tanang butang nga naa karon: ang kalibotan sa mga butang nga makita ug ang laing kalibotan sa mga butang nga dili makita.

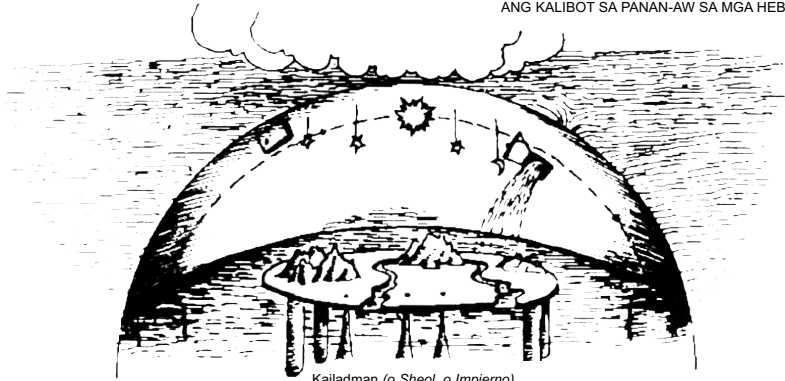
Nakita sa Diyos... Ang tagsulat nasayod nga ang daotan naa sa kalibotan. Alang sa mga Israelita, ang dagat ug ang kangitngit mga simbolo sa daotang pwersa sa kalibotan, apan pinugngan ug dili makapatuyang: ang dagat mohunas ug ang kangitngit mabuntog sa kahayag kada adlaw.

Ang Diyos miingon... Dayag na lang nga ang Diyos espiritu busa, walay baba ug dili makasulti. Paagi lang ni pagpahinumdom nga ang Magbubuhahat naghatag nato sa iyang pulong ug kasugaoan.

...*ang tanang tanom ...* Dinhi buot ipadayag sa tagsulat ang mithi nga angayng puy-an, kalibotan nga walay kabangis diin bisan ang

Ang Halangdong Kalangitan

ANG KALIBOT SA PANAN-AW SA MGA HEBREO

Kailadman (o Sheol, o Impierno)

Sa panan-aw sa mga tawo sa unang panahon, ang kalibotan sama sa lingin nga lamesa nga ang nagtukod, mga haliging natarok lahos sa kailadman sa kadagatan. Anaa sa kinaibabwan ang Langit sa mga kalangitan o ang Halangdong Kalangitan, ang pinuy-anan sa Diyos. Ang adlaw, bulan ug mga bitoon nagbitay sa pandong nga gitawag ug kisama. Ang ulan naggikan sa tubig ibabaw sa kisame. Ang ilalom sa yuta maoy lugar sa mga patay, o impyerno, ug nadug-tong kini sa atong kalibotan pinaagi sa linibo ka mga lungag – ang lubnganan sa mga patay.

mga hayop dili hunosan sa kinabuhi. Ang Diyos wala magtinguhag kamatayon sa iyang mga binuhat, apan sa kaulahian gitugtan ni tungod sa makasasalang kahimtang sa tawo.

PAGBUHAT UG MODERNONG TAWO

May daghan nga nakamatikod sa panagbangi sa Biblia ug sa nakaplagan sa sensya. Gani ang sensya karon nakakaplag og mas lawom pang kahibalo mahitungod sa sinugdang sa uniberso (basaha ang *Panahon sa Pagbuhat* sa pahina 8, apan daghan pang butang nga wala gihapon masabti.

Gipasabot na sa unahan nga ang kahulogan sa unom ka adlaw dili sukwahi sa gitudlo sa sensya nga ang uniberso nahulma sulod sa kapid-an ka milyon ka tuig. Kon dunay matingala ngano nga ang istorya sa Biblia dili mosibo sa gitudlo sa sensya bahin sa pagbuhat sa uniberso, angayng hinumdoman nga ang Biblia pulong sa Diyos nga nagtudlo sa pagtuo ug dili sa sensya.

Anaay nag-ingon nga ang pagpakita sa Diyos isip magbubuhat sa kalibotan, ug sa tawo isip binuhat sa Diyos maghimo sa tawo nga mouyon ug maghulat na lang sa kapalaran. Nag-ingon ang Biblia nga ang Diyos nagbuhat sa tanan ug diha na siya sa wala pa ang tanan, nagtuboy ni sa tawo nga dili lang produkto sa tsansa.

Ang Biblia nagpalingkawas sa tawhanong panghunahuna. Ang mga tawo sa kaniad-tohayng panahon nagtuo nga ang kinabuhi sa tawo nag-agad lang sa pagbuot sa mga dios, mao nga mag-uyon-uyon na lang sila ug magpaabot sa badlis sa kapalaran. Niining paagiha ang gahom nila paglambigit sa kinaiyahan napugngan sa kahadlok nga makapasilo unya sila sa mga dios, ang tag-iya sa kinaiyahan. Pananglitan, ang paganong kasaysayan, kabahin ni Prometeo nagsaysay nga gisilotan siya sa

dios tungod sa pagpangawat niyag kalayo ug pagbahinbahin ini sa mga igsoong lalaki.

Gipaniguro ang tawo sa mensahe sa Biblia nga wala siyay angayng kahadlok; ug giha-git siya sa pagdiskobre taman sa mahimo, kabahin sa palibot, sa uniberso, ug sa ubang butang, ginamit ang sentipekong kinaadman. Dili ba, kristyanos man ang unang tawo nga nakataak sa bulan?

Ang Biblia namahayag nga ang tawo nag-gikan sa Diyos; dili lang ang unang tawo, apan ang matag usa nga natawo ining kalibotana. Wala ta mahimugso sa tsansa. Gihan-ay sa Diyos ang tanang panghitabo ug kasinatian nga mihulma nato. Ang Diyos naa kanunay sa panghitabo ug kasaysayan, naglihok siya ug nag-uban sa tanang tawo nga nakapamata nato sa kamatuoran.

Gibuhat sa Diyos ang tawo sa ikaunom ka adlaw. Niini namasigka-Magbubuhat ta niya. Nagpadayon ang Diyos pagbuhat pinaagi sa atong kamot ug tiil, sa pangisip ug kasing-kasing. Sa trabaho, nagbuhat sab ta sa kalibotan uban sa Diyos. Bisag unsay gibuhat nato aron kining kalibotana mahimong mas nindot nga puy-an, nakaabag ta sa Diyos.

DUGANG NGA PAMALANDONG

Nag-ingon ang Genesis: *Sa sinugdang...* nagpasabot ni sa pagbuhat sa kalibotan o sa bisag unsa nga mitungha gawas sa Diyos mismo. Sa Ebanghelyo (Jn 1:1) gigamit ang pulong sa *sinugdang* aron pagpadayag sa kinaiya sa Diyos.

Kining unang pahina sa Daang Kasabotan pasiuna sa ulahi ug kataposang gipadayag sa Diyos sa Ebanghelyo. Mao nga sa pag-ingon ni Juan: sa *sinugdang*, naghisgot siya sa kinabuhi sa Diyos mismo nga wala masulod sa panahon, kay nagpuyo man siya sa kahingpitan, way sinugdang ug kataposan. Busa, diha sa

nanap nga ihalas ug sa nagkamang sa yuta sumala sa usag usa ka matang. Nakita sa Diyos nga kini maayo.

²⁶ Ang Diyos miingon, “Buhaton nato ang tawo sa atong dagway, sa atong kasamahan. Sila ang magdumala sa mga isda sa dagat, sa mga langgam sa kahanginan sa mga baka, mga ihalas nga mananap, ug sa tanang nagkamang sa yuta.” ²⁷ Gibuhat sa Diyos ang tawo, lalaki ug babaye, sa iyang dagway ug kasamahan. Sa dagway sa Diyos gibuhat siya. Babaye ug lalaki gibuhat sila. ²⁸ Gipanalangi-

nan sila ug giingnan: “Sanay ug magmabungahon kamo. Pun-a ninyo ang kalibotan. Kamo ang manag-iya sa mga isda sa kadagatan, sa mga langgam sa kahanginan ug sa tanang buhing binuhat nga naglihok sa yuta.”

²⁹ Miingon ang Diyos, “Gihatag ko kaninyo ang tanang tanom nga may liso nga naa sa nawong sa yuta ug ang tanang kahoy nga inyong makaon. ³⁰ Sa matag ihalas nga mananap, sa matag langgam sa langit, sa tanang butang nga nagkamang sa yuta, sa tanang butang nga may kinabuhi, gi-

Diyos, way “sa wala pa” o “sa human na”, way gidugayon, ni kakapoy, ni kalaay.

Sa sinugdan ang Anak sa Diyos natawo sa Diyos, ug ang Espiritu mitungha gikan sa Amahan ug sa Anak. Apan nasayod ta nga ang sinugdan nagpadayon ug dili molabay; diha nga ang Anak ug ang Espiritu makighiusa sa Amahan-nga-Diyos alang sa hingpit nga kahiusa, proseso ni nga walay sinugdan ug kataposan busa, dili molabay.

Sa sinugdan ang Diyos mismo nagpadayag sa kaugalingon diha sa Anak nga salamin sa buhi niyang Larawan (Col 1:15 ug Heb 1:3), ug sa sinugdan pod ang kadagayaan sa Amahan nga makita diha sa Anak gisangyaw dinhi sa kalibotan.

Sa pag-ingon sa Genesis sa *sinugdan*, napasabot ni sa pagsugod pagtungha sa mga binuhat, sa wanang ug sa panahon. Sa wala pa ang tanan, ang Diyos ray diha, walay gahaon o ugma, kay wala pa may panahon.

Sa sinugdan gipamulong sa Diyos ang tanan ug ang tibukong nga gipadayag sa Bugtong Anak, ug ang bugtong Pulong naggikan sa way kataposang Gugma. Sa samang pagkaagi, ang mamugnaong pulong sa Genesis naggikan sa gugma sa Diyos. Unya, ang Espiritu milukop sa kalibotan aron pagtuhop sa tanang binuhat (Klm 7:23), ug pagsugod dayon sa kalihokan ug pagdasig nila sa pagbalik sa balaanong kahiusa sa Diyos.

Sa paglambigit nato ining unang ulohan sa Genesis sa unang bahin sa Ebanghelyo ni Juan ug sa unang bahin sa sulat alang sa taga Efeso, makita ang duha ka posibilidad. Ang una ang pagtuon sa tawhanong kasaysayan isip balaang kasaysayan diin ang Diyos nagpadayag sa walay kataposang laraw sa paghigugma nato, sa pagdala nato sa kahamtong ug sa paghiusa nato kang Cristo, ang iyang Anak nga nahimong tawo. Ang Ikaduha ang pagtuhop sa atong kailadman sa misteryo sa Diyos, ang gigikanan sa uniberso, ang misteryo sa mahimayaon niyang bahandi, sa dili matugkad nga kaalam ug dili kapugngang gugma.

Sa *sinugdan*... aron ang mga binuhat magmamugnaon sa pag-abag sa Diyos. Ang mga magtiayon, labi na ang mga inahan, nakasina-

ti nga kauban nila ang Diyos sa pagmugna ng bag-ong kinabuhi sa ilang sabakan. Pinaagi sa Espiritu sa Diyos nahimo ang mamugnaong buhat sa artista, magbabalak, ug sa katawhan sa Diyos.

...*ang tawo*... Ang tawo ni nga nagpuyo sa grasya sa Diyos, (Ef 2:15; 4:24). Apan ang sala makapawagtang sa iyang dagway sa matag usa nato ug sa katilingban nga atong gitukod, diin naghari ang kahakog ug kabangin. Mao man gani nga mianhi ang Anak (Jn 1:11) aron pagpabalik sa dagway sa Diyos.

Sa *dagway sa Diyos*... (b. 27) Unsa ni sa dagkong pamahayag sa Blblia. Dili makab-ot ang matuod ug lawom nga pagpakigrelasyon sa Diyos kon mao ray atong tutokan ang dakong kalainan tali nato ug Niya. Unsaon man sa way kinutobang Diyos pagpakabana nato nga sama lang sa hulmigas sa tibukong uniberso. Apan ang Biblia naghisgot og kasamahan.

Nagpasabot ni nga mahimo tang angay sa pag-ambit sa kamatuoran sa Diyos. Makahatag nato ang Diyos sa iyang Pulong ug may masabtan ta ini. Ang tawo dili kanunayng preso sa kaugalingong mga damgo ug handuraw. Gibuhat sab siya alang sa kamatuoran: dili ta kanunayng makaduda.

Angayng hinumdoman nga sama ta sa Diyos kon mahigugma ta niya (1 Jn 3:1-6, 7-8) ug ang atong pagpalambo sa gugma magdala nato sa pagpakigttagbo sa Diyos ug pagpuyo nga hiniusa niya sa pag-ambit sa iyang kinabuhi.

Gihatag... (b. 29). Bisan sa kahuyangan, gipili sa Diyos ang tawo nga makadugtong Niya ug sa uniberso. Sukad pa sa unang higayon sa pagbuhat, gilaraw nang daan sa Diyos nga mahimong tawo ang iyang Anak (Ef 1:14); Ang Diyos mipunting ni Cristo sa mga pulong sa Salmo 8 nga natukma ni Cristo sa pag-ingon: Unsa ba diay ang tawo nga imong hinumdoman? Gipurongpurongan mo siya sa himaya ug kadunggan. (Basa sab sa I Cor 15:24).

...*mipahulay siya*... (2:3) Ang pagmugna wala mahuman sa pagbuhat niya sa “naghago nga tawo” kondili, sa Pahulay nga giandam sa Diyos alang niya (Heb 3:13). Gibag-o ni Jesus

hatag ko ang matag berdeng tanom aron makaon.”³¹ Nakita sa Diyos ang tanan niyang gibuhat ug maayo kaayo kini. Nagabii ug nabuntag: ang ika-umnom nga adlaw.

2¹ Mao kadto ang paagi sa pagbuhat sa langit ug yuta, ug ang anaa niini. ²Natapos na sa Diyos ang iyang gibuhat sa ikapitong adlaw, ug, mipahulay siya sa tanang gimbuhaton. ³Ug gipanalanginan ang ikapitong Adlaw ug gibalaan kay sa maong adlaw mipahulay siya sa tanan niyang gibuhat ug gimugna.

Ikaduhang asoy sa pagbuhat

⁴Ingon niini ang pagbuhat sa Diyos sa langit ug yuta.

Sa adlaw sa pagbuhat ni Yahweh nga Diyos sa yuta ug sa kalangitan, ⁵wala pay bisag unsang tanom nga

mitubo, kay wala pa man magpaulan ang Ginoong Diyos. Wala pay tawo nga nag-ugmad sa yuta. ⁶Apan may tubig nga mitunggha gikan sa yuta nga mibubo niini.

⁷Unya, giumol ni Yahweh nga Diyos ang tawo gikan sa abog sa yuta. Ug iyang gihuyop sa ilong ang ginhawa sa kinabuhi ug nabuhi ang Tawo. ⁸Unya naghimo ang Diyos og usa ka tanaman: ang Eden, sa sidlakan diin iyang gibutang ang Tawo nga iyang giumol. ⁹Mipatubo siya og mga punoan sa kahoy diha sa yuta, nindot nga tan-awon ug maayong kaanon. Gibutang niya taliwala sa tanaman ang kahoy sa kinabuhi ug ang kahoy sa kahibalo sa maayo ug daotan.

¹⁰Midagayday ang usa ka suba gikan sa Eden nga mitubig sa tanaman. Gikan didto nabahin kini sa upat ka sapa. ¹¹Ang ngalan sa una Pison nga

ang pahulay pinaagi sa pagkabanhaw sa adlaw human sa Sabado; mao man gani nga gipili sa mga apostol ang Dominggo nga adlaw sa katigoman sa mga kristyano, samtang ang Sabado gigahin alang sa mga Judio nga wala motoo ni Cristo.

• **2.4** Human sa solemning himno bahin sa pagbuhat sa umiberso sa unang ulohan sa Genesis, ang Biblia nagsaysay og mas karaan pang istorya: ang lalaki ug babaye sa tanaman sa Eden.

Ikatandi ni sa mga samingay ni Jesus, labi na sa samingay sa maluluy-ong amahan nga nagpaabot sa nasalaag nga anak, ug sa hari nga nagdapit sa katawhan sa usa ka kombira. Si Yahweh, ang Balaang Diyos, gilarawan dinhi isip tag-iya sa katingalahang tanaman (ang Eden nagkahulogag makalapay), diin buot siyang maglakawlakaw inigkahapon (3:8). Dili na kinahanglan nga maghanduraw ta og dakong entablado; ang naa lang duha ka kahoy, ang tawo ug ang kauban. Anaay mga mananap nga maglabaylabay, apan ubos sa pagdumala sa tawo (ang kahulogon sa iyang paghingalan nila – sa 2:20). Ang bitin nga demonyo wala magkinahanglan og igong luna, kay nagpasilong siya sa kasingkasing sa tawo.

Apan bisag unsa kagamay sa Eden sa tawhanong magtiayon ang mahitabo didto sa kataposan motino sa luna sa matag usa sa tibuk kalibotan. Mao nga sa sinugdan ang gamay nga tuboran sa Eden nahimong gigikanan sa dagkong suba sa kalibotan ilabi na sa Eufrates ug Gihon kansang gilay-on sa matag usa linibo ka kilometro.

Sa Hebreo nga pinulongan, ang pulong

Adan nagkahulogag “tawo” bisag kinsang tawhana. Karon gigamit ni nga ngalan (basaha pananglit sa 5:1; 5:3). Sa Biblia ang Adan ug ang Tawo parehogg kahulogon. Subay ini, si Origines, bantogang biblisista sa ikatulong siglo, misulat: kon kabahin ni Adan ug sala, ang nasayod lang sa pinulongang Hebreo ang makasabot sa kinatibuk-ang kahulogon sa maong sugilanon. Sulod sa mga yugto nga nagpadayag sa sugilanon ni Adan, si Moises mihatag og pagtulon-an mahitungod sa tawhanong kinaiya. Busa, ang Adan nagpasabot og katawhan. Adan pod ka.

Kining yano, apan mamugnaong istorya, tugob sa tulukibong mga pulong ug mga pagtulon-an sa Diyos. Gipakita dinhi si Yahweh isip hanas nga magkukulit. Giumol niya sa kagulingong kamot ang binuhat nga wala pay kinabuhi hangtod nga “gihuypan” ni sa ginhaw sa kinabuhi. (Tan-awa pod ang parapo 83 sa Biblihanhong Pagtulon-an).

Ang tawo nabuhi pinaagi sa grasya sa Diyos, nga naghatag kanunay sa ginhawa aron magpadayon siyang magmata ug dili mahikatulog og balik sa iyang gigikanan. Sa tanang mananap siyay labing lantip og pangisip, ang labing bangis ug labing dili mahimutang. Ang ginhaw ug espiritu, puparehogg kahulogon. Busa, ang espiritu sa Diyos, nagpalahutay sa tawo. Kon ang Espiritu mobiya sa tawo, ang tawo mobalik sa abog: ang tawo mao ikaw ug ako, ingon man ang pamilya ug ang sosyedad. Mao nga sa pagproklamar sa mga pilosopo sa kamatayon sa Diyos, human sa ika-19 ka siglo, ang ika-20 kamatayon sa tawo nga nahugno ug puno sa kalibog, tungod sa mga gubat, gutom ug pagkaguba sa kinaiyahan.

midagayday sa kayutaan sa Evila diin nahimutang ang bulawan, ¹² ang lun-sayng bulawan nga mahalong ug ang humot nga tagok sa kahoy. ¹³ Gihon ang ikaduha nga midagayday sa ti-buok kayutaan sa Kus. ¹⁴ Ang ikatulo Tigris nga midagayday sa sidlakan sa Asiria. Ug ang ikapat Eufrates.

Angayng ibalik sa Diyos ang nadawat sa tawo, labi na ang espiritu, nagpasabot ni sa kamatayon ug pagkabalalan sama sa gibuhath ni Jesus (Mt 27:50). Sa pagbuhat nato, walay tinguha ang Diyos nga mamatay ta, gibuhath ta nga sama niya aron nga inig-atubang nato sa Diyos makita niya ang kaugalingon dinhi nato ug mahigugma siya pinaagi nato kon mahiusa na ta sa espiritu diha niya (1 Cor 6:17).

Gibutang ang Tawo sa tanaman aron ugmaron ni ug palamboon. Samtang nagtikad sa kalibotan, ang tawhanong kaliwat mouswag. Apan nagkinahanglan pag kapid-an ka siglo sa pagbudlay aron mahingkod ug makaila siyang unsa ni ug unsay mahimo ini. Gibutang ni Yahweh ang Tawo taliwala sa duha ka kahoy: ang kahoy sa kinabuhi nga matilawan niya ug makaon. Samtang nagsinatni siya sa kinabuhi, nagsubay siya sa kamatuoran. Apan sa pikas bahin, naa sab ang kahoy sa Kahibalo sa Maayo ug Daotan. Mao ni ang kahibalo sa tanang butang sa kalibotan lakip sa sensya, teknolohiya, ekonomiya ug uban pa, nga inay gamiton aron pag-alagad sa kinabuhi, gigamit alang sa pangkinaugalingong kaayohan ug kasigurohan uban sa hunahuna nga makahatag nig kagawasan ug kalipay.

Dili maayo...(2:18) Ang Diyos dunay katingbanong kinaiya, mao nga nagbuhat siyang magtiayon aron magpuyo sa gugma ug paginambitay, bisag dili kay kini lang ang pamaagi nga iyang magamit sa paghatag ug kinabuhi.

Apan walay nakaplagan... (2:20) Makita dinhi ang talagsaong luna sa Babaye. Kauban siya, dili sulugoon. Busa, gikuha siya sa gusok, ug dili sa ulo o sa tiil, pagpaila nga dili siya taas ni ubos sa lalaki kondili, pareho. Apan bisan pa ining mensahe sa Diyos ang katawhan sa Israel naghatag gihapon ug mas dakong gibugaton sa mga lalaki. Basaha pod ang Mal 2:15; Lc 8:1-3; 1 Cor 7:4; 7:10; Ef 5:31.

...gipahinanok...(2:21) aron nga ang Diyos makabuhath diha ni Adan sa ikaduhang buluhaton. Ang mag-inusara laig hisgotan; apan ang magpuyo isip magtiayon nagkinahanglan ug bag-ong pagkatawo.

...mausa sila...(2:24) Hebreo ni nga nagkahulogan nga nausa sila ka linalang.

Pareho silang hubo...(2:25) Sa ato pa, mipasignunot sila pagpuyo uban sa kinaiyahan ug nakasinatig talagsaong kalinaw sa kaugalingon ug uban sa Diyos.

Gisulat sa mas tawhanong estilo kay sa Genesis 1, ang istorya sa Genesis 2-3, uban sa wala makompletong saysay sa mga binuhath sa Diyos (2:4b-25), ang simpli ning pamalandong

¹⁵ Unya, gikuha sa Ginoong Diyos ang tawo ug gibutang sa tanaman sa Eden aron ugmaron ni ug atimanon. ¹⁶ Sa pagkahuman, gimandoan sa Diyos ang tawo sa pag-ingon: “Maka-kaon ka sa bunga sa tanang kahoy sa tanaman. ¹⁷ Apan ayawg kaon sa bunga sa kahoy sa kahibalo sa maayo

sa kaminyoon (2:23-24), ug sa Diyos nga naglakaw sa hardin (3:8) ug nahadlok sa tawhanong posibilidad nga mahimong Diyos (3:22), maoy mas makapadani kay sa Gen 1:27 sa pag-umol ug pagmatuod sa mga kinaiya ngadto ug sa pagtratar sa mga babaye sa tradisyon sa kasadpan.

Kining istorya/asoy sa pagbuhat may duha ka bahin: ang pagtungga sa kawanangan gikan sa panganod sa kabuot ug sa pagtungga sa “tinuod nga kinabuhi” gikan sa gitoohang paraiso. Ang Lalaki mao ang una sa mga binuhath sa Diyos sa Genesis 2:7. Gikan siya sa abog sa yuta (‘adama). Siya mao si Adan/tawo. Ang pagbuhat sa ubang buhing butang/tawo (2:18) gidasig pinaagi sa kahingawa sa Diyos nga “Dili maayo nga mag-inusara ang mga tawo”. Apan walay bisag usa sa mga langgam o mga mananap nga angayang ipares sa lalaki (2:20). Busa, gikan sa gusok sa lalaki, giuomol sa Diyos ang babaye. Ang mga sambingay sa 2:23 ang 2:24 positibo ug komentaryo sa pagkaduol sa relasyon sa lalaki ug babaye. Makighilawas ang babaye sa lalaki ug makabatog anak. Ang mga anak nga lalaki mobiya aron mouban sa mga asawa ug magpormag mga bag-ong pamilya. Ang magtiayon mao ang sukaranan sa sosyal ug kultural nga relasyon sa nagsulat sa Genesis.

Ang Judio ug ang Kristyanong tradisyon nga naghatag og petsa nga mas ulahi kay sa tinuod nga petsa sa Biblia sa mga Hebreo ug sa taas nga kaysaysayan sa mga pagtuon niadtong panahona, nagtan-aw sa pagbuhat sa babaye sa Genesis 2 nga ika-2 ug dili orihinal – nagpaila sa iyang ubos nga kahimtang. Ang istorya nga nagpadayag sa pagbiya gikan sa Eden ngadto sa tinuod nga kalibotan sa trabaho, pagkatawo, ug pagkamatay sa Genesis 3 gikuha nga mas kusog nga pag-akusar sa mga babaye nga dili malingla, ug dili takos nga pares nga dali makasala ug mamatay. Ang iyang lawasng katungdanan nga magmandos ug manganak gitooan nga nagmatuod sa iyang pagkahulog, usa ka silot nga giambitan sa tanang babaye nga niabot human niya.

Sa pagkatinuod, ang Genesis 3 dugay nang wala masabti. Tinuod, sama ni Pandora sa tradisyon sa mga Griyego, ang kuryoos nga babaye usa ka dagom nga gisuskok sa tumoy sa gibudborag hilo para modagan ang ligid ini. Siya, sama sa asawa ni Lot, nangahas sa dili pagsunod sa sugo nga dili gamiton ang iyang mata, ilong ug uban pang abilidad – ug siguro kining pangutana bahin sa ginadili nga prutas kanunay nga gitandi sa babaye sa tradisyon sa Tungatangang Sidlakan.

ug daotan. Kay sa oras nga makakaon ka niini, mamatay ka.”

¹⁸ Ang Ginoong Diyos miingon: “Dili maayo ang mag-inusara ang tawo. Buhatan ko siyag katabang ug kauban nga sama kaniya.” ¹⁹ Gikan sa yuta giumul sa Ginoong Diyos ang tanang mananap ug ang tanang langgam sa kalangitan. Iyang gidala ang tanan sa tawo aron kahatagan sila ug ngalan. Bisag unsa ang itawag sa tawo kanila mao kadto ang ilang ngalan.

BIBLIA UG EBOLUSYON

Unsaon nato pagpatakdo sa gisaysay sa Biblia mahitungod sa pagbuhat sa Diyos sa tawo gikan sa yuta ug sa gipahayag sa sensya kabahin sa ebolusyon sa tanang matang nga may kinabuhi ug sa gigikanan sa tawo – ang hayop?

Kining pangutanaha natubag na sa komentaryo sa miaging ulohan sa Pagbuhat ug Modernong Tawo. Apan mangutana ta: kinsay nagsulat sa istorya sa Biblia bahin sa unang magtiayon? Usa ka maalamon sa panahon ni Hari Solomon kanus-a ang Israel bag-o pang nahimo nga nasod. Sa pagsulat sa Balaang Kasulatan ang mga magsusulat naimpluwensyahan sa kaugalingong kasinatian sa ilang panahon ug palibot.

Ato ning klarohon: nagsulat silag unang libro bahin sa kasaysayan sa katawhan sa Israel. Apan sa wala pa ni, sa mga 15 ngadto sa 20 ka siglo BC, ang silingang mga nasod sama sa Ehipto ug Babilonia nakapalambo nag maayo sa literatura, sugilanon, relihiyosong balak ug panulithon. Ang mga maalamon sa Israel migamit ining karaanog literatúra nga nagsaysay giunsa sa mga dios pagbuhat ang kalibotan. Nalina sila (ang mga dios) sa kalipay nga natagamtaman sa katawhan busa, gipalunopan ang mga tawo; may istorya sab og giunsa sa abtik nga bitin pagkawát ang tanom nga walay kamatayon gikan sa mga tawo. Ang mga maalamon ni Hari Solomon migamit ini isip modelo, apan giusab aron mobatbat sa husto mahitungod sa Diyos ug tawo. Kon mangutana ta karon, sama sa gibuhát sa sensya: Giunsa man pagbuhát ang kaliwat sa tawo? Unsay kalambigitan ini sa ubang buhi nga binuhát? Ang Pulong sa Diyos wala maghisgot ini. Ang Diyos naghatag natog kagawasan paggamit sa atong pangisip aron pagdiskobre ining mga butanga ug mao ni ang gibuhát sa mga sentista.

Laing obserbasyon, ang nakapatalagsaon sa tawo mao nga ang matag usa nakadawat gikan sa Diyos sa espiritu nga nakahimo natong dagway sa Diyos. Dili kaayo importanti kon ang atong lawas naggikan ba sa tawhanong ginikanan ug nga ang una natong ginikanan nakadawat sa ilaha gikan sa mga mananap. Sa gihapon, ang natural nga kalihokan ug proseso sa tibuk nga ebolusyon naggikan sa Diyos, gikan

²⁰ Busa, gipanghinganlan sa tawo ang tanang mananap, ang langgam sa langit ug ang bangis nga mananap. Apan walay nakaplangan nga katabang nga angay sa tawo. ²¹ Mao nga gipahinanok sa Ginoong Diyos ang tawo ug gikuhaan sa usa ka gusok nga gihulipan og unod. ²² Gikan sa gusok giumul ni Yahweh nga Diyos ang babaye nga iyang gidala sa tawo. ²³ Dasyon, miingon ang tawo: “Siya karon ang bukog sa akong bukog ug ang

ni kinsa ang Tawo migula sa kaulahian. Sa pagkatinuod ang tawo nag-una sa Plano sa Diyos. Ang Diyos nag-aghat ug naghatag og direksyon sa tibuk ebolusyon sa dunay kinabuhi.

ANG PROPETIKONG MENSAHE

Dili kaayo masabtan kining mga parapoha. Sa tinud-anay dili ta makasabot ini pag-ayo kon dili pod nato masabtan nga mga propetiko ning pangandam alang sa Rebelasyon ni Cristo.

Kon si Adan simbolo sa sinugdan sa tibuk kaliwat nga tawhanon, nga usa ang kagikan ug padulngan, nan si Cristo mao ang matuod nga Adan. Sa pagbuhát pa lang sa Diyos sa kalibotan diha na si Cristo sa iyang kasingkasing, daan nang gilaraw nga ang kaugalingong Anak moanhi sa kalibotan ug mahimong binuhát sa karne ug dugo aron mapasig-uli niya sa Amahan dili lang ang tanang katawhan kondili, ang tanang binuhát.

“Diha ni Cristo” gipanalanginan sa Diyos kining kaliwata, ang matag usa lahi ug talagsaon, apan dili himulag sa kinatibuk-an. Maoy iyang gilantaw ang pagluwas sa tibuk kasaysayan; gitudloan ta sa sinugdan sa ubos pa ang matang sa atong kinabuhi hangtod nga mangingkod ta uban sa kultura ug gihiusa ta diha ni Cristo. Way duhaduha nga angay sab sa paghandom ang atong katigulangan; apan si Cristo ang mitanyag nato sa Espiritu ug mibayaw nato atubangan sa Diyos labaw ni bisag kinsa (1Cor 15:45-49).

Gihisgotan sab ang tawhanong magtiayon: ang lunsay nga dagway sa Diyos ining kalibotana; ang Tulo ka Persona, Amahan, Anak, ug Espiritu nga nagkahiusa ug nahimong usa ra ka Diyos. Mao ni ang balaod sa sinugdan (Mt 19:8).

Alang sa kadaghanan, ang kaminyoon balaang sakramento nga mag-andam nila alang sa kataposang pagpakigtambo sa Diyos. Ang mga tuig sa ilang panagtipon diin nag-ambitay sila sa kinabuhi, nagpaminaway, nagsinabtanay sa usag usa; ang hiniusa nilang mga desisyon, ang ilang pagpasayloay ug pag-inunongay: kining tanan pamaagi aron ang huyang ug mapasagarong binuhát motubo ug molambo.

Ang pagbuhát sa Diyos sa magtiayon naglarawan sab sa misteryo ni Cristo ug sa iyang

unod sa akong unod. Tawgon siyag babaye kay gikan man siya sa lalaki.”²⁴ Tungod niini mobiya ang lalaki sa iyang ginikanan ug motipon sa asawa aron mausa sila ka lawas. ²⁵ Pareho silang walay sapot, ang lalaki ug ang asawa, apan wala sila maulaw.

Ang pagtintal ug pagkapukan

3^{•1} Ang bitin mao ang labing abtik sa tanang ihalas nga mananap nga gibuhat ni Yahweh nga Diyos. Miingon siya sa babaye, “Tinuod ba nga miingon ang Diyos: Dili kamo maka-kaon sa bunga sa tanang kahoy sa tanaman?” ² Mitubag ang babaye, “Makaon namo ang bunga sa mga kahoy sa tanaman; ³ apan sa bunga sa kahoy nga naa sa taliwala, nag-ingon ang Diyos: Ayaw kini ninyog kan-a o hi-kapa aron dili kamo mamatay.” ⁴ Miingon ang bitin sa babaye “Dili kamo mangamatay! ⁵ Apan nasayod ang

Diyos nga ingkaon ninyo niini maabli ang inyong mata ug mahisama kamo kaniya nga nasayod sa maayo ug daotan.”

⁶ Nakita sa babaye nga nindot ug lami kaayo ang bunga sa maong kahoy. Maayo pod ning paagi sa pag-angkon sa kahibalo. Busa, nagpupo siyag bunga ug mikaon. Gitunolan niya ang bana uban kaniya ug mikaon usab niini. ⁷ Naabli ang ilang mga mata ug nakakita sa ilang kahubo. Busa, nagsumpaysumpay silag mga dahon sa igos nga ilang gitapis.

⁸ Unya, nadungog nila ang tingog ni Yahweh nga Diyos nga nagsuroysuroy sa tanaman. Mitago sila luyo sa kakahoyan, ang lalaki ug ang babaye nga iyang asawa, aron dili sila makit-an ni Yahweh nga Diyos.

⁹ Gitawag ni Yahweh nga Diyos ang lalaki, “Hain ka?” ¹⁰ Mitubag siya, “Nadungog ko ang imong tingog sa

pagbalik sa katawhan isip pamanhonon (Mt 25:1-13). Gikan sa kilid sa nahikatulog nga Adan, natawo si Eva; gikan sab sa kilid ni Cristo nga namatay sa krus, mibuhagay ang dugo ug tubig nga nagpasabot sa pagkatawo sa Simbahan nga gihugasan sa tubig sa bunyag ug sa dugo ni Cristo (Ef 5:26,31).

• **3.1** Ang yanong pagkahigala sa tawo ug sa Diyos nawala tungod sa pagsupak sa tawo. Ang tawo gawasnong nakaaway sa Diyos nga nautangan niya sa tanan. Sugod adto, ang pagpakabuhi sa tawo inubanan na sa pakigbisog ug pag-antos, apan gisaaran gihapon nga modaog batok sa daotan.

Ang maong istorya nagdalag tulo ka bahin: ang tintasyon, ang sala ug hukom. Ang una naay Manunulay nga gipakapersona sa bitin: kaaway sa Diyos ug nagtinguha kanunay sa pagguba sa kalihokan Iri.

Ang sala ni Adan mao ang pagsukol niya sa Diyos: bisag gidid-an mikaon. Nag-ingon ang Diyos: Ayawg kaon. Angayng timan-an nga ang pulong kaon gigamit sa mga Hebreo alang sa tawo nga nagtinguha pagsag-ulo ug pagsublisubli sa mga panulithon sa maalamon. Mokaon ang tawo sa mga bunga sa kaalam (Pan 9:5, Sir 24:26). Ang sala sa tawo mao ang tinguha sa pag-angkog kaalam nga dili iya sa Diyos; naglakip ni sa pag-ambisyon sa bahandi, kalipay ug taas nga kinabuhí sama sa 1 H 3:11.

Gitooan sa uban nga ang unang sala sa tawo mao ang pakighilawas. Walay mabasa sa Biblia bahin ini. Ang sala ni Adan o sa katawhan mao ang pagtuis sa hunahuna: Gusto ang

tawo nga magbuot sa iyang kapalaran. Apan sa pagkahimulag sa Diyos, giputol sab niya ang gamot ug gilaglag ang kaugalingon.

Ang makasasala dali rang malimbongan. May duha ka detalye nga nagpadayag sa malalibog nga lansis sa yawa:

– una, nabuka ang imong mata: naghandom ang tawo sa pag-angkon sa kamatuoran; sa pagmata wala siya mabag-o ug mahisama sa Diyos kondili, nahubo siya;

– ikaduha, *nasayod sa maayo ug daotan* sa ato pa, makahimo na sila sa kinaugalingong pagpili sa angay nila; ang nahitabo – nakasinati hinuon sila sa sakit nga sangpotanan sa sala.

Nakakita sa...(b.7) Ang nakasala dili makapahulay. Bisag unsaog pamisti dili mabalik kaniya ang dignidad nga nahawan tungod sa sala.

Mitago sila...(b. 8) Ang kalisang sa Diyos sangpotanan sa sala. Ang nakasala nasayop sa pag-ila sa Diyos. Gitan-aw niya ang Diyos nga abughohan sa kagawasan sa tawo, ang Diyos nga tigsilot.

Ang mga pwersang daotan mopalig-on ining sayop nga larawan sa Diyos nga manimalos ug masina sa kalipay sa tawo. Bisan karon daghan gihapon ang mga “diyosnon” kunohay, apan kulang sa pagtoo sa Diyos isip Amahan, gani nalisang sila ining mini nga dios. (Sa Biblia ang kahadlok sa Diyos nagpasabot og pagtahod ug pagtuman).

Nahisgotan na nga si Adan simbolo sa tanang kaliwat nga tawhanon. Ang sala ni Adan sa paghimog kinaugalingong desisyon alang sa iyang padulngan mao sab ang sala sa atong buhilaman karon. Sa duha ka siglong milabay,

tanaman. Nahadlok ako, kay hubo man ako. Busa mitago ako.”¹¹ Ang Diyos miingon, “Kinsay nag-ingon kanimo nga hubo ka? Mikaon ka ba sa bunga nga gidili ko kaninyo?”¹² Mitubag ang lalaki: “Ang kauban nako nga babaye, siyay nagtunol sa bunga sa kahoy ug mikaon ako.”¹³ Miingon ang Diyos sa babaye: “Unsa kining imong gibuhat?” Mitubag ang babaye, “Gilansisan ako sa bitin ug mikaon ako.”

Ang silot sa Diyos

•¹⁴ Si Yahweh nga Diyos miingon sa bitin, “Tungod sa imong gibuhat, mahimong tinunglo ka sa tanang kahayopan ug sa mga bangis nga mananap! Magkamang ka ug magkaog abog sa tanang adlaw sa imong kina-

buhì. ¹⁵ Magkaaway kamo, ikaw ug ang babaye, ang imong anak ug ang iya. Dugmokon niya ang imong ulo, ug paakon nimo ang iyang tikod.”

¹⁶ Miingon sab siya sa babaye “Punan ko ang kasakitan sa imong pagpanganak. Magsalig ka sa imong bana nga magdumala kanimo.”

¹⁷ Miingon siya sa lalaki, “Kay naminaw ka man sa imong asawa ug mikaon sa bunga sa kahoy nga akong gidili, tunglohon ko ang yuta tungod kanimo. Makakaon kamo pinaagi sa inyong kahago sa tibuok ninyong kinabuhi. ¹⁸ Mopaturek kini alang kanimo og mga tunok ug sampinit ug mokaon ka sa mga tanom sa uma. ¹⁹ Uban sa singot sa imong agtang,

ang buhilaman sa kasadpan naaghat paghuna-huna nga ang tanang problema sa kalibotan masulbad pinaagi ra sa tawo. Busa paspas ang pagpalambo sa sensya, teknolohiya ug industriya. Kining tanan dili daotan, apan gituis sa mabaw nga panglantaw nga ang tawo ray makabuhi sa kaugalingon.

Ang atong panahon nakakita sa kapakyasan ining pagsalig sa tawhanong gahom o humanismo diin wala nay papel ang Diyos sa kinabuhi sa tawo. Ang tawo wala makailag kinsa siya ug unsay kahulogan sa kinabuhi. Ang iyang nahimo mao na lang ang pagtukod og kalibotan nga madaugdaogon. Kining tanan angayng magpahinumdom nga gibuhat ta sa Diyos aron maiya tang mga anak. Sa pagsalikway nato ining tawaga, nangahimo tang Adan nga nagkalot sa kaugalingong lubnganan.

Ang ubang teksto nga nagdala sa samang mga tema: ang karaang bitin: Klm 2:24; Jn 8:44, 2 Cor 11:3; Reb 12:19.

Ang mining pagsabot sa masinahong Diyos: Mik 6:7; Job 10:13; Mt 25:24.

Ang pagsukol sa Diyos: Isa 14:14; Ez 28:2; Dan 11:36; Lc 15:11; 2 Tes 2:4.

Ang pagtintal: Mt 4:6-25; Sir 15:11; Rom 7:8; 1 Cor 10:13; Jaime 1:13.

SI ADAN UG ANG NASALAAG

May daghang bahin sa Biblia nga naghisgot sa pagtan-aw sa Diyos sa makasasala. Ang labing importanti sa tanan mao ang samingay sa maluluy-ong Amahan: Lc 15:11. Wala lang ni magpakita sa Diyos isip Amahan sa pasaylo ug kaluoy kondili, sa tawo isip anak nga nasalaag. Sa Genesis, sulugoong masinupakon si Adan nga gipalagpot sa Diyos, apan ining samingay, ang tawo mao ang anak nga gipasyalo ug nakaangkog balik sa kabilin.

Wala masayod si Adan unsa o kinsa siya atubangan sa Diyos: binuhat ba, sulugoon o higala? Wala siya mahibalag unsa ang gintang nga

nag-ulang niya ug sa Diyos, mao nga naghuna-huna siya sa pagpakigtupang sa Diyos. Apan gitudloan ta ni Jesus unsay atong buhaton aron mahimo tang mga anak nga mosunud sa Amahan (Jn 5:19). Si Jesus, ang Anak, naghimo nato nga iyang mga igsoon ug mga anak sa Amahan; pinaagi ini nagawason ta.

• 14. Ang hukom sa Diyos nagpadayag sa bag-ong kahimtang nga bunga sa sala.

Ang tawo gihinginlan sa Eden, mao nga ang kinabuhi niya karon puno sa pag-antos ug kamatayon; wala na motukma sa balaang plano sa Diyos. Apan gitunglo sa Diyos ang bitin, ug dili ang tawo. Nagpabilin gihapon ang unang plano alang sa tawo: nga makaabot sa padulngan ug makaambit sa kalipay sa Diyos. Ang hingpit nga katumanan ining tanan naa ni Cristo.

Ang silot gikan sa kinaiyahan mao nay mi-bangi sa tawo. Human makuha sa tawo ang tanan nga makalipay niya, gigun-ob niya ang pinakabilihong paningkamot. Karon ang pag-nagbangi ug pag-antos kanunayng nag-uban sa kinabuhi sa katawhan:

– sa pagpanganak ug pag-edukar sa kabataan;

– sa relasyon sa bana ug asawa; ang kusgan modominar. Gumikan ini natawo ang pagpahimulos sa mga babaye, ang labing daghan nga gipahimuslan dinhi sa kalibotan gikan pa sa sinugdan;

– ang kusog-pamuo nahimong hinungdan sa kagulan-an. Alang sa pipila ang pamuo nagdalag bahandi, apan wala magdalag katumanan sa kaugalingon. Sa uban, ang pamuo milakip sa hugna sa mga mamumuo.

Dili angay nga... (b. 22) Gihikawan sa Diyos ang tawo sa posibilidad nga mabuhi hangtod sa hangtod. Mibalik siya sa ang-ang sa mga buhing binuhat nga kinahanglang matawo, motubo ug mamatay. Kining lawasngong kamatayon panalangin alang sa makasasala. Kama-

mokaon ka sa imong pan hangtod nga mobalik ka sa yuta diin ka nagagikan. Kay hinimo ka man sa abog, sa abog ka mopauli.”

²⁰ Gihinganlan sa lalaki ug “Eva” ang babaye nga iyang asawa, kay siya ang inahan sa tanan nga may kinabuhi. ²¹ Nagbuhat si Yahweh nga Diyos ug mga sapot nga panit alang sa lalaki ug sa babaye, ang iyang asawa, ug iya silang gibistihan.

kalilisang nga ang katawhan mabuhi sa daghang katuigan ug sa hinayhinay maulipon sa ilang sala ug kakulangan, mahigot sa kalibotanong kabtangan, haw-ang sa kamanggihataon ug paglaom!

Unsay pagpakabuhi sa tawo kon wala pa ang sala? Biyaan nato kining kalibotana, apan ang kamatayon malipayon ug gawasnong pagtugyan nato sa Diyos sa atong kinabuhi sama sa nahitabo ni Maria ug sa mga Santos. Ang kamatayon sa makasasala misteryo sa kahadlok ug kawalay kasigurohan; dayag ni nga silot.

Dili kalimtan nga si Adan huyang ug ang kamatayon lakbit sa giplano sa Diyos nga kaluwasan. Ang kinabuhi walay kahulogan kon wala pa unta sa sulod nato kining nagpadayong paggitig sulod sa atong kinauya, ang Adan – ang pagkamananap ug pagkatawo – padulong sa pagkabalaan ug pagkadili madurot sa laing Adan, si Cristo.

Ang paghatag ni Yahweh ug sapot kang Adan ug Eva nagpahinumdom nato nga sa iyang kaluoy mopuyo siya uban sa katawhan ug mag-atiman nila sa kalaot nga motakboly nila.

DILI TANAN LETRA POR LETRA

Giingon na sa unahan nga ang tagsulat ining tekstoha migamit ug mga bida gikan sa kasugiran sa kakaraan, sama pananglit sa bitin. Gilakip sab ang mga panulihon, sama sa: *nahisama namo...* nga morag mahadlok ang Diyos nga kompetensyahan sa tawo. Wala maghunahuna ang tagsulat nga ngayng klarohon nga nagagikan ni sa paganong kasugiran. Mao gihapon ang *kerubin ...sa espada nga nagsiga*. Ang mga larawan nga ingon ini gibutang kaniadto sa ganghaan sa mga paganong syudad aron pag-abog sa mga daotang espiritu. Pinaagi ini buot ipaila sa tagsulat nga ang katawhan ubos sa kapungot sa Diyos (Ef 2:3), sa ato pa, dili makapahulay ni malipay hangtod nga modawat sila nga mapaubsanon ni Jesu-Cristo, ang mihatag natog kagawasan, ug ang dalan sa kinabuhi.

ANG SALANG PANULONDON

Kon natudloan na ta nga tungod sa sayop ni Adan gikondenar ta aron magpakabuhi layo sa Diyos ug aron mamatay, wala unta tay pagdunda. Kon mao na, ang Diyos nga miingon nga

²² Miingon si Yahweh nga Diyos “Nahisama na kanato ang tawo nga nahibalo na sa maayo ug sa daotan. Dili angay nga makab-ot niya ug mapayo ang bunga sa kahoy sa kinabuhi unya, makaon, ug mabuhi siya hangtod sa hangtod.” ²³ Busa, gipalayas siya ni Yahweh nga Diyos sa tanaman sa Eden aron mag-ugmad sa yuta diin siya gibuhat. ²⁴ Human papahawaa ang tawo, gibutang sa Diyos sa sidla-

dili silotan si bisag kinsa tungod sa sala sa gini-kanan (Dt 24:16) misupak sa kaugalingon. Kon kining tekstoha gipadayag isip kasaysayan, maingon nato nga kasaysayan ni sa unang sala sa tawo. Basig malibog ta sa gibutyag sa sensya kabahin sa kagikan sa tawo. Unsaon man nato pagpasangil sa sala sa karaang mga tawo nga maingon nato nga magulang lag dyotay sa mananap.

Atong giingon nga si Adan simbolo sa tawhanong kaliwat. Busa, kon maghisgot tag salang panulondon nagkahulogan ni:

1. nga ang atong sala dili sala sa tagsa tagsa, apan ang nasunod nato sa atong katigulangan, ingon man sa naandang kultura nga nagkondisyon ug nagbutang og mga utlanan sa kagawasan gikan pa sa sinugdan;

2. nga tungod sa lawom nga panginahanglan sa atong lawas ug pagbati nga wala nato maamgohi kasagaran, magtukmod ni nato sa pagsupak sa Diyos ug sa iyang kasugoan;

3. ang mga tawhanong kagawasan naglakbit og tanghaga nga nakapasamok sa pangatarongan.

Sa sinugdan atong nasinati nga ang Diyos dunay gahom ug awtoridad sa pagmando nga busa, ang atong pagsimba nagdalag pagsupak. Kining matanga sa Diyos (ang Diyos nga gikalambigit ni Adan) dili mao ang tinuod nga mahigugmaon ug maluloy-ong Amahan.

Sukad sa pagbaton natog rason ug kagawasan ug pagpadayag sa Diyos sa kaugalingon, dili malikayan nga masayop ta. Tungod ni sa tinguha pagkinaugalingon o sa pagsupak nato sa Diyos nga milatid og balaod, o sa kahuyang ug sa pagdawat na lang sa bisag unsay mahitabo tungod sa kahadlok paggamit sa kagawasan.

SI CRISTO UG ANG SALA

Aron maangkon ang matuod nga pagtoo, ug maandang nga motahan sa kaugalingon sa Amahan, kinahanglang maandang sab ta pagdawat sa Diyos nga mianhi sa atong taliwala pinaagi sa bugtong Anak nga si Jesus. Dili kita ang unang nahigugma sa Diyos (1 Jn 4:10).

Kini ang misteryo nga gisulayan pagpatinaw ni Pablo gikan sa unang ulohan nagdto sa ikawalo, sa sulat alang sa taga Roma. Kusganon siyang naghigot sa sala ni Adan, ang gihatagan niyag gibug-aton, dili ang pagpatinaw sa kamalukpanon sa sala ni Adan. Dihang

kan sa tanaman sa Eden ang kerubin nga nagbitbit og hait nga espada nga nagsiga aron bantayan ang dalan panginog sa kahoy sa kinabuhi.

Cain ug Abel

4¹ Nakighilawas si Adan sa iyang asawa nga si Eva nga nanamkon ug nanganak og usa ka batang lalaki. Ginganlan niya kini og Cain, kay miingon siya, “Sa panabang sa Ginoo naangkon ko ang usa ka lalaki.”² Sa pagkahuman, nanganak siya ni Abel, igsoon ni Cain. Si Abel magbalantay sa mga karnero, samtang si Cain mag-uuma.

³ Miabot ang panahon nga mihalad si Cain kang Yahweh sa mga abot sa yuta. ⁴ Mihalad usab si Abel sa mga tambok nga panganay sa iyang mga kaha-yopan. Nahimuot si Yahweh ni Abel ug sa iyang halad. ⁵ Apan wala siya mahimuot ni Cain ug sa iyang halad. Busa, nasukog maayo si Cain ug naguol.

⁶ Miingon ang Ginoo kang Cain, “Nganonong nasuko ug naguol ka man?” ⁷ Kon nagbuhat kag tarong dili ka ba diay dawaton? Apan dili katarong ang

imong buhaton. Ang kasal-anan nag-atang kanimo sa ganghaan ug ikaw maoy tuyo niini. Apan kinahanglan imo siyang mobuntog.

⁸ Unya, miingon si Cain sa iyang igsoon nga si Abel, “Mangadto ta sa uma.” Sa dihang didto na sila, gidasmagan ni Cain ang igsoon nga si Abel ug gipatay. ⁹ Unya, gipangutana ni Yahweh si Cain: “Hain man ang imong igsoon nga si Abel?” Mitubag siya, “Wala ako masayod. Ako ba diay ang magbalantay sa akong igsoon?”

¹⁰ Nangutana si Yahweh: “Unsay imong gibuhay? Ang dugo sa imong igsoon nagsangpit nako gikan sa yuta. ¹¹ Busa, tinunglo ka karon gikan sa yuta nga naliki ug midawat sa dugo sa imong igsoon nga gipaagas sa imong kamot. ¹² Kon ugmaron mog pag-usab ang yuta, dili na kini mobunga alang kanimo. Maglatagaw ka na lamang sa ibabaw sa yuta.”

¹³ Miingon si Cain ni Yahweh: “Dili ko maantos ang akong silot. ¹⁴ Imo akong giabog karon halayo niining yutaa. Magtago-tagoo ako sa imong atubangan. Maglatagaw ako ibabaw

naghigot si Pablo ni Adan, buot lang niyang tingnon sa usa ka persona ang tanang tawhanong sala sa dili pa moabot ang Manluluwas.

Si Jesus “mitubos sa sala ni Adan.” Nagpasabot nga wala siya moanhi aron pagpapas sa koleksyon sa mga sala sa matag usa nato, apan aron ang iyang krus ug pagkabanhaw mahimong sinugdan sa madagayaong grasya sa kalibotan ug ang panaghiusa magdala sa tawhanong kaliwat sa kahamtong.

GIPANAMKON NGA WAY SALA

Dihang gihisgotan ang kaliwat sa babaye, ang gihunahuna sa tagsulat mao ang pakigbisog sa katawhan batok sa daotang mga pwersa. Kanunay silang masamdan, apan nagmadaogon ra sila sa kaulahian.

Sa ngadtongadto ang tagsulat sa Biblia ngapahinungod ini sa usa ka mananaog, ang anak sa Tawo, ang bida ining mahukmanong gubat.

Ang *Babaye* mao ang katawhan, ang nagpakatawo sa Manluluwas, sa iyang Manluluwas ug namabungahon pinaagi sa grasya sa Diyos (Is 45:8). Ang Rebelasyon 12 naghigot sab og *Babaye*, sa ato pa, ang Simbahan ug si Maria, kay si Maria ug ang Simbahan nahiusa man sa balaanong kaminyoon nga giplano sa Diyos: Si Jesus natawo ni Maria. Ang Simbahan sa

laing bahin, inahan sa natawo sa tubig ug sa Espiritu. Kauban sila sa Lawas ni Cristo nga sa hinayhinay mokab-ot sa tanang katawhan.

Sa mga dibuho gipakita si Maria nga nagtunob sa ulo sa bitin aron pagpakita nga gilikay siya sa Diyos sa kadaotan nga midangat natong tanan. Ang giingon nato nga ang bunyag “mopapas sa salang panulondon nagpasabot nga ang pagkaanak nato sa Diyos nagsugod na sa bunyag. Mao ni ang pagsalikway sa kasulbaran sa mining kagawasan nga nagbilanggo sa tawo sa sala ug kamatayon. Tungod ining pribilihiyo nga iyang naangkon, ang Simbahan nagtudlo nga si Maria *gipanamkon nga walay sala*, ang *Immaculada Concepcion*.

Hiniusa ni Jesus, si Maria hingpit nga binuhay. Gibutang siya sa Diyos taliwala sa mga makasala nga iyang gitabangan. Ang *Babaye* (Jn 2:4; 19:26) modelo sa maluwas. Si Maria ang bag-ong Eva ug Inahan sa mga tinun-an ni Jesus (Jn 19:26).

• **4.1** Sama sa istorya sa Paraiso, ang istorya ni Cain dili gihapon kasaysayan. Relihiyoso ni nga istorya nga lawom kaayog pagtulon-an bahin sa kahimtang nga tawhanong. Gipakita dinhi ang kabangis isip pihog nga pasikaran sa atong kasaysayan nga nakagamot sa kasingkasing sa tawo (4:7). Ang unang biktima ini

sa yuta ug patyon ni bisag kinsa nga makakita kanako.”¹⁵ Apan si Yahweh miingon “Kon may mopatay kang Cain, pil-on sa makapito ang iyang panimalos.” Ug gipatikan sa Ginoo si Cain aron dili patyon ni bisag kinsa nga makakita kaniya.

¹⁶Mipahilayo si Cain sa Ginoo ug nanimuyo sa kayutaan sa Nod, sa sid-lakan sa Eden.

Mga anak ni Cain ug Set

• ¹⁷Nakighilawas si Cain sa asawa nga nanamkon ug nanganak ni Enoc. Nagtukod didto si Cain og syudad nga gitawag og Enoc, ingon sa ngalan sa anak.¹⁸ Nanganak sab sila si Enoc og lalaki, si Irad naamahan ni Mavael, ang amahan ni Metusael nga amahan ni Lamec.

¹⁹Duha ang asawa ni Lamec, si Ada ug Sella.²⁰ Nanganak si Ada ni Jabel, amahan sa nanimuyo sa mga tolda, nga tig-atiman og mga hayop.²¹ Ang igsoon, si Jubal, amahan sa tanang tigtugtog sa alpa ug plawta.²² Nanganak sab si Sella ni Tubal-Cain, ang tigsalsal sa galamiton nga bronse ug puthaw. Si Noema, igsoong babaye ni Tubal-Cain.

²³Miingon si Lamec sa duha ka asawa: “Ada ug Sella: Paminawa ko; mga asawa ni Lamec, paminawa ang akong isulti.

Gisamaran ako sa usa ka lalaki ug gipatay ko siya.

Gisumbag ako sa usa ka batan-ong lalaki ug gipatay ko sab siya.

²⁴Kon panimaslan si Cain sa makapito, si Lamec sa maka-77.”

mao ang mga tawo nga sama ni Abel, ang gikahimut-an sa Diyos. (4:5). Ang mibanawng dugo ni Abel nagsinggit sa Diyos (4:10), nga naghatag sa hustisya dili pinasikad sa panimalos ug kabangis, apan sa kaugalingong paagi.

Sama ni sa nasodnong kasaysayan sa tribu sa “Cainita” (o Kenita: Mag 1:16; 4:17) nga malakip sa kasaysayan sa Israel. Kasagaran, malakbit sa karaang sugilanon si Cain, ang magtutukod sa maong tribu, mipatay sa igso-ong lalaki, nga posibling maiyang karibal, kay paagi man ni pagtukod og politikanhong awtoridad. Ang katilingban nga lahig katuyoan nakakita sa kahayag (4:19-22); unya, si “Lamec” nahimong mamumulong sa nasodnong garbo (4:23); ang katawhan makakat-og unsaon pagdala ang manunulong.

Sa paghulam ining maong sugilanon, ang tagsulat mihatag og laing kahulogan ug giapil ang panag-istorya sa Diyos ug ni Cain, isip hukom sa kabangis: “Nagpakaaron-ingnon ka nga naghimog makataronganong buhat: Nasayop ka! Nakabuhat ka og krimen.” Sama ni

²⁵Nakighilawas pag-usab si Adan sa iyang asawa nga nanganak sa usa ka lalaki nga ginganlag Set; kay sumala sa iyang asawa: “Gihatagan ako sa Diyos og lalaking ikapuli ni Abel, ang gipatay ni Cain.²⁶ Nakabaton usab og anak nga lalaki si Set nga ginganlan niya og Enos. Adtong panahona ang mga tawo nagsugod na pagtawag sa ngalan ni Yahweh.

Ang mga kaliwat ni Adan

5¹ Kini ang sugilanon sa mga kaliwat ni Adan. Sa pagbuhat sa Diyos ni Adan, gihimo siya sa kasamahan sa Diyos.² Gi-buhat sila sa Diyos nga lalaki ug babaye, ug gipanalanginan ug gitawag sila nga tawo, sa dihang gibuhat sila.

³Syento traynta ka tuig ang panuigon ni Adan dihang nahimo siyang amahan sa lalaki nga iyang kamay-ong ug kadagway nga iyang ginganlag Set.⁴ Pagkahimugso ni Set, buhi pa si Adan. Miabot 800 ka tuig ang iyang panuigon ug nakaangkon pa siyag daghang mga anak nga lalaki ug babaye.⁵ Namatay si Adan sa idad nga 930 ka tuig.

⁶Sa dihang gipanganak si Enos, 105 ka tuig ang idad ni Set nga iyang amahan.⁷ Buhi pa si Set sa pagkahimugso ni Enos. Mipuyo siya og 807 ka tuig. Nakaangkon usab siya og uban pang mga anak nga lalaki ug babaye.⁸ Namatay si Set sa idad 912 ka tuig.

⁹Dihang gipanganak si Kenan, 90 ka tuig ang idad ni Enos nga iyang amahan.¹⁰ Human mahimugso si Kenan, mipuyo si Enos og 815 ka tuig. Nakaangkon siya og uban pang anak nga lalaki ug babaye.¹¹ Namatay si Enos sa idad 905 ka tuig.

¹²Sa dihang gipanganak si Malael, 70 ka tuig ang idad ni Kenan nga iyang amahan

sa atong panulihon: “Ikaw nga nagpakaaron-ingnon nga mialagad sa balaang katuyoan sa nasod, hangtod kanus-a paphaon nimo ang dili mouyon?”

Ang tagsulat sa Biblia nga nagpahimutang ini human sa istorya ni Adan ug Eva, nakahunahuna sa pagsumpay: si Cain, anak ni Adan. Way kapuslanan ang pagpangutana kinsay asawa ni Cain, kay dili tuyo sa Biblia ang pagsaysay sa sinugdan sa mga tawo.

Sa Biblia si Abel unang sumbanan sa mga inosenti nga gipatay. Kini ug uban pang yugto sa teksto nagsugyot nga gisalikway sila, kay mga tawo lang sila (basa sab sa Mt 23:35, Heb 11:4, Jn 8:44; 1 Jn 3:12).

• ¹⁷. Sa tungatunga sa pagsugod sa kalibotan, ug sa kaugalingong kasaysayan, (ang panawagan ni Abraham), gisal-ot sa mga tagsulat sa Biblia ang nadunggan nilang sugilanon ug kasugiran mahitungod sa karaang mga tawo. Nahibaloon ni pinaagi sa ilang tradisyong ug sugilanon.

¹³ Pagkahimugso ni Malael, nabuhi pa si Kenan ug 840 ka tuig. Iyang nakaangkon ang uban pang anak nga lalaki ug babaye. ¹⁴ Namatay si Kenan sa idad nga 910 ka tuig.

¹⁵ Sa dihang gipanganak si Yared, 65 ka tuig ang idad ni Malael nga iyang amahan. ¹⁶ Pagkahimugso ni Yared, mipuyo pa si Malael ug 830 ka tuig. Iyang naangkon ang uban pang anak nga lalaki ug babaye. ¹⁷ Namatay si Malael sa 895 anyos. ¹⁸ Nagpanuigon si Yared ug 162 dihang gipanganak si Enoc. ¹⁹ Sa pagkahimugso ni Enok mipuyo pa si Yared ug 800 ka tuig. Iyang naangkon ang uban pang anak nga lalaki ug babaye. ²⁰ Namatay si Jared sa 962 anyos.

²¹ Dihang gipanganak si Matusalem, 65 ang idad ni Enoc nga iyang amahan. ²² Human mahimugso si Matusalem, milakat si Enoc uban sa Diyos sulod sa 300 ka tuig. May mga anak pa siyang lalaki ug babaye. ²³ Namatay si Enoc nga nagpanuigog 365. ²⁴ Unya, gikuha siya sa Diyos. Wala na siya dinhi.

²⁵ Sa gipanganak na si Lamec, nag-idad ug 187 si Matusalem nga iyang amahan. ²⁶ Sa pagkahimugso ni Lamec, mipuyo pa si Matusalem ug 782 ka tuig. Nakaangkon siyang ubang anak nga lalaki ug babaye. ²⁷ Namatay si Matusalem sa 969 anyos.

²⁸ 182 ang idad ni Lamec dihang naamahan siya sa usa ka batang lalaki ²⁹ nga gihinganlag Noe, ug miingon siya: “Lipayon kita niya sa bug-at ug lisod nga pag-ugmad sa atong kamot niining yutang tinunglo ni Yahweh ang yuta.” ³⁰ Sa pagkahimugso ni Noe, nabuhi pa si Lamec ug 595 ka tuig. Nakaangkon siyang ubang anak nga lalaki ug babaye. ³¹ Namatay si Lamec sa idad nga 777.

• **5.25 Si Matusalem...**(b. 25) Ang mga Israelita nga nagsulat ining tekstoha, nag-isip ang mga tawo sa kaniadtohayng panahon mas maayo ug buotan kay kanila. Tungod ini mitoo sila nga gigantihan kadtong mga tawhana sa Diyos ug taas nga kinabuhi. Hinuon may mga numero kaniadto nga nagdalag simbolo: pananglitan ang 777 ug 365. Kining talaan sa katigulangan naghatag sa katawhan sa maong panahon ug hunahuna mahitungod sa ilang panahon ug kasaysayan, apaan sa gihapon nagpabilin ni nga sugilanon. Kinahanglang dili nato sabton ang tanan sa literal nga paagi.

Niining sinugilanona nga talaan sa katigulangan sa tawhanong kaliwat gipadayag ang ngalan ni Enoc, ang tarong nga tawo nga gidala sa Diyos sa langit sama sa gihimo kang Elias (2 H 2:1).

• **6.1 Makita sa 6:1** ang popular nga tinooan sa mga Israelita. Ang mga anak sa Diyos mao ang mga anghel. Dinhi makita ang pag-

³² Dihang gipanganak si Sem, Cam ug Jafet, nag-idad ug 500 ka tuig si Noe nga ilang amahan.

Mga anak sa Diyos ug sa tawo

6 • ¹ Sa dihang nagsugod pagsanay ang tawo sa yuta. Nanganak silag mga babaye ug ² namatikdan sa mga anak nga lalaki sa Diyos nga gwapa ang mga anak nga babaye sa tawo. Busa, gipangasawa nila ang ilang napilian. ³ Namulong si Yahweh: “Dili magpabilin diha sa tawo ang akong espiritu hangtod sa hangtod, kay lawasnon siya karon. Makapuyo siya niining kinabuhia sulod lamang sa 120 ka tuig.” ⁴ Dihay mga higanti adtong panahona, ug dinha usab sa sunod nga panahon. Dihang nakighilawas ang mga anak sa Diyos sa mga anak nga babaye sa tawo nanganak sila sa bantogang mga tawo sa karaang panahon, ang mga bayani.

Ang lunop

• ⁵ Nakita ni Yahweh nga hilabihan na kangil-ad ang mga tawo sa yuta. Sa tanang adlaw wala nay laing sulod ang ilang kasingkasing gawas sa kadaotan. ⁶ Nagbasol ang Ginoo sa pagbuhat sa tawo sa kalibotan ug nasakit pag-ayo ang iyang kasingkasing. ⁷ Miingon siya, “Puohon ko ang mga tawo nga akong gibuhat ibawang sa yuta, ang tawo ug ang mga mananap, ang nagkamang sa yuta ug ang kalang-gaman sa langit. Nagbasol ko sa pagbuhat kanila.” ⁸ Apaan nahimuot ang Diyos ni Noe.

matuod sa Biblia nga sa pagsugod sa kalibotan gisulayan sa Diyos ang mga anghel, ug daghan nila ang nalaglag o napukan. Sa ngadto-ngadto kining sugilanon sa mga higanti dili na mahisgotan, apaan ang napukang mga anghel mapamatuod-an (Mt 25:41; Reb 12:4, 12:7).

Angayng hinumdoman nga samtang nagtoo ta nga ang tawo molambo, ang mga tawo kaniadto nagtoo nga ang katigulangan nila mas kusang ug mas maayo kay kanila, lahi sa atong panahon kanus-a tungod sa kusog nga paglambo sa teknolohiya, daghan nato nag-isip nga mas maayo ta karon kay sa kaniadto. Kining panglantawa dili angayng maghimo sa tawo nga mapahitas-on, kay bisag namaster na sa tawo ang sensya ug ang kalibotan, mahimong wala siyang kabangkaagan sa pamaagi ug kaalam sa Diyos.

• **5. Nagbasol ang Ginoo...**(b.6) Gipadayag sa tagsulat nga ang Diyos morag tawo nga mobati. Sa pagkatinuod, ang Diyos walay pagbati

⁹Mao kini ang sugilanon ni Noe. Sa iyang panahon, si Noe tawo nga tarong; walay sarang ikasaway. Nagpuyo siya uban sa Diyos. ¹⁰May tulo siya ka anak nga laki: si Sem, Cam, ug Jafet. ¹¹Sa mata sa Diyos hilabihan na kangil-ad ang kalibotan. Mikaylap na ang kadaotan. ¹²Nakita sa Diyos nga daotan na kaayo ang kalibotan, kay daotan na kaayo ang mga tawo.

¹³Busa, miingon ang Diyos kang Noe, “Nakahukom ako sa pagpuo sa tanang tawo, kay napuno na sa kadaotan ang yuta tungod kanila. Pukanon ko sila uban sa yuta. ¹⁴Busa, pagbuhat og arka gikan sa sipres, himoig mga lawak ug bulitig alke-tran ang sulod ug gawas. ¹⁵Kini ang imong buhaton: usa ka arka nga may 450 ka tiil ang gitas-on, 75 ang gilapdon ug 45 ang gihabogon. ¹⁶Apti kini. Pagbilin og dapit nga may 18 ka pulgada ang gilay-on gikan sa ibabaw sa arka. Butangig pultahan sa kilid ug buhatig tulo ka andana. ¹⁷Kay palunopan ko ang yuta aron magun-ob ang yuta, aron mapukan tanang may gininhawa may kinabuhi ubos sa langit, ug mamatay ang tanan nga naa ibabaw sa yuta. ¹⁸Apan lig-onon ko ang atong kasabotan. Ikaw ug ang imong mga anak lakip ang imong asawa ug ang tagsa tagsa nila ka asawa, sakay kamo sa arka. ¹⁹Pagdala sa arka og duha sa matag buhing binuhat, laki ug bayi nga mabuhi uban kanimo. ²⁰Mosulod sab sa arka ang usa ka parisan sa kada matang sa langgam ug mananap ug sa tanang nagkamang sa yuta ug mabuhi sila uban kanimo.

²¹Pagkuha sa tanang matang sa pagkaon ug paghipos og pagkaon alang kanimo ug kanila.”

²²Gibuhat ni Noe ang tanang gisugo sa Diyos.

7 ¹Miingon si Yahweh ni Noe, “Sulod kamo sa arka, ikaw ug ang imong banay, kay nakita ko nga tarong niining kaliwatana. ²Pagdalog pito ka parisan sa matag matang sa limpyong mananap, laki ug bayi; tinagurha usab sa matag matang sa hugaw nga mananap, laki ug bayi. ³Ingon man sa kalanggaman sa langit, pito ka parisan sa matag matang aron mabuhi ang ilang matang sa tanang kalibotan. ⁴Human sa pito ka adlaw pabundakan ko og ulan ang yuta sulod sa 40 ka adlaw ug gabii. Papason ko sa nawong sa yuta ang may kinabuhi nga akong binuhat.”

⁵Gihimo ni Noe ang tanang gisugo kaniya ni Yahweh. ⁶600 ang panuigon ni Noe sa pagabot sa dakong lunop sa yuta.

⁷Misulod si Noe sa arka, uban sa mga anak, asawa ug mga binalaye aron maluwas sa lunop. ⁸Miuban ni Noe ang mga limpyong mananap ug

sama nato, hinuon dili niya pasagdan ang kadaotan sa tawo. Kon mahimo, ang Diyos mangitag paagi, bisan pa sa radikal nga pamaagi aron lang pagsiguro sa kaugmaon sa iyang mga binuhat. Usahay gani morag ang bugtong kasulbaran sa kalibotan mao ra pod ang pagtapos ini.

Sa istorya ni Noe, wala laglaga sa Diyos ang tanan. Hinuon giluwat sa Noe, ang tawo nga tarong, aron pinaagi niya motumaw ang balaang kaliwat. Sa tibook nga dagan sa balaang kasaysayan, kanunayng mahitabo ang grabing katalagman sa masupilong katawhan, apan kanunay sab nga dunay Salin nga mahibilin (Is 4:2-6, 6:13).

Gipili sa Diyos si Noe sa tanang anak ni Adan, dayon si Abraham sa kaliwat ni Noe. Gikan sa kaliwat ni Abraham diha si David; sa mga anak ni David naa si Jesus, ang Manluwas sa tanang katawhan. Gipakita sab sa Biblia nga pinaagi sa sala ni Adan ang kalibotan nahulog sa kualipnan, ug napungnan ang pag-uswag ini. Misalig ang Diyos sa usa ka pamilya ug sa usa ka tawo nga moluwas sa tanan (Rom 5).

Sama ni Noe, ang matuod nga magtotoo andam sa pagtuman sa plano sa Diyos ug pagbulig niya sa pagluwas sa kalibotan. Dili paigo

ang pag-ingon: “nagtoo ko sa Diyos”. Motukmod ba nako ang pagtoo sa pagtahan sa kaugalingon aron pagbag-o sa kalibotan? Itandi si Noe sa nagpasagad, tapulan, ug kurakot. Ang tawo nga puno sa pagtoo, nagsugod pagtrabaho ug wala magduda o kaha mabugnaw sa pagtukod niya sa sakayan nga kon tan-awon sa uban morag katawhan ug way pulos.

Sa hustong panahon, gipapaha sa Diyos ang dili andam, ang buot lang maglipaylipay karon, apan wala magtrabaho alang sa ugma nga giingon kanila sa Diyos (Mik 3:9-12; Sof 2:1-3; Mt 24:38)

Ang istorya ni Noe naggikan sa karaan kaayong kasugiran. Nasulat ni sa unang higayon sa panahon ni Hari Solomon. Ug sa ulahi nang mga petsa, ang Judiong mga pari nagdugang ining mga parapo nga maila sa mga “italics”.

Sa pipila ka higayon, ang istorya sa lunop gihinumdoman sa Bag-ong Kasabotan (basaha sa 1 P 3:10 ug 2 P 2:5). Nagtudlo ni nga buot mobag-o ang Diyos sa makasasala tang kalibotan. Busa, nagkinahanglan ta sa paghugas, sa pagbag-o sa naandang mga law-ayng kinaiya, bisan gani sa nakagamot na pag-ayong kultura. Apan usa sa tanan kinahanglang dawaton ang kakulangan ug mapausanan tang

ang hugaw, ang mga langgam ug ang tanang nagkamang sa yuta; ⁹ nagparisparis kini og sulod sa arka, laki ug bayi, sumala sa gisugo sa Diyos kang Noe. ¹⁰ Human sa pito ka adlaw gilunopan na sa tubig ang yuta.

¹¹ Sa ika-17 ka adlaw sa ikaduhang bulan, sa ika-600 anyos ang panuigon ni Noe mibuhagay ang tanang tinubdan sa kinailadman. ¹² Mibundak ang ulan sa yuta sulod sa 40 ka adlaw ug gabii. ¹³ Sa maong adlaw (ika-17 sa ikaduhang bulan) misulod si Noe sa arka uban ang mga anak nga lalaki, si Sem, Cam ug Jafet, ang asawa ug ang mga binalaye. ¹⁴ Kauban sab nila ang tanang matang sa mananap, ang tanang kahayopan, ang nagkamang sa yuta, ang tanang matang sa mga langgam ug tanang gagmayng mananap nga adunay pako. ¹⁵ Nagparisparis nga misulod sa arka ang tanang may gininhawa ug may kinabuhi. ¹⁶ Mikuyog ang tanan, laki ug baye sa matag matang, sumala sa gisugo sa Diyos.

Dayon, gisirhan ni Yahweh ang pul-tahan sa may luyo ni Noe. ¹⁷ 40 ka adlaw ang lunop sa yuta. Mitubo ang tubig ug milutaw ang arka ibabaw sa yuta.

¹⁸ Nagpadayog tubo ang tubig ug milutaw ang arka.

¹⁹ Miisa ang tubig ug gilunopan ang tag-as kaayong kabukiran ubos sa langit. ²⁰ Mibabot ang tubig sa giladmon nga labaw sa 20 ka tiil ug gitabonan ang kabukiran ²¹ Namatay ang tanang may kinabuhi nga naglihok ibabaw sa yuta: mga langgam, mga hayop, mga mananap, ang tanang nagtikawtikaw sa yuta, ug ang tanang kawat-han.

²² Namatay ang may kinabuhi ibabaw sa yuta. ²³ Napuo ang tanan, tawo ug mananap, ang nagkamang sa yuta ug ang kalanggaman sa langit. Nahanaw ang tanan. Si Noe lamang ug mga kauban sa arka ang nahibilin. ²⁴ Ang tubig nagpabiling kusog sulod sa 150 ka adlaw.

8 ¹ Nahinumdom ang Diyos ni Noe ug sa tanang mananap ug hayop nga kauban niini sa arka. Mipahuyop siya og hangin ibabaw sa yuta ug mihunas ang tubig.

² Gisirhan niya ang mga tubod gikan sa kailadman ug mitu-ang ang ulan gikan sa mga langit.

³ Mikunhod pag-ayo ug mipadayon paghubas ang tubig sa yuta human sa 150 ka adlaw. ⁴ Sa ika-17 ka adlaw sa ikapito ka bulan mipahulay ang arka sa kabukiran sa Ararat. ⁵ Nagpadayon paghubas ang tubig, hangtod sa ika-10 ka bulan. Unya, sa unang adlaw sa ika-10 ka bulan migimaw ang mga taluktok sa kabukiran.

⁶ Paglabay sa 40 ka adlaw, giabli ni Noe ang bentana sa arka, ug ⁷ gibuhian niya ang usa ka uwak nga milupad ug naglibotlibot hangtod nga nuga ang tubig sa yuta.

⁸ Unya, gipalupad ni Noe ang usa ka salampati aron susihon kon mihubas na ba ang tubig. ⁹ Apan walay nakita ang salampati nga kabatogan kay gitabonan pa sa tubig ang yuta. Mibalik kini kang Noe sa arka. Unya, gipagawas ni Noe ang iyang kamot ug gikab-ot ang salampati pasulod pagbalik sa arka. ¹⁰ Gipalabay pa niya ang pila ka adlaw unya niya gipagawas pag-usab ang salampati. ¹¹ Sa maong higayon, sa pagkagabii mibalik nganha kaniya ang salampati nga nagtanggag og lunhawng sanga sa olibo. Sa ingon, nahibaw-an ni Noe nga uga na ang yuta. ¹² Gipalabay niya ang pito ka adlaw unya, iyang gibuhian pag-usab ang salampati. Wala na kini mibalik.

¹³ Sa unang adlaw sa unang bulan, sa ika 601 ka tuig sa panuigon ni Noe, nauga ang tubig sa yuta. Gikuha ni Noe ang tabon sa arka, mitan-aw sa gawas ug nakita niya nga uga na ang yuta.

¹⁴ Sa ika-27 ka adlaw sa ikaduhang bulan, uga na kaayo ang yuta. ¹⁵ Miingon ang

moangkon nga nanginahanglan tag Manlu-luwas.

Ang Arka ni Noe pwede nga naglarawan sa Simbahan diin pinaagi sa pagtoo ug bunyag misulod ta ug midawat ni Cristo, ang bag-ong Noe. Sayop sab kon kandadohan nato ang kaugalingon sulod sa simbahan, kay hilwas na

ta, ug sawayon ang tanan nga wala malakip nato. Dili kalimtan nga may misyon ta pagluwas sa kalibotan (Jn 3: 17); nga ang simbahan lang ang paglaom sa kalibotan, ug walay butang nga gihimo sa tawo nga makasulod sa Ginharian kon dili moagi sa paghugas sa tubig.

Diyos kang Noe: ¹⁶ “Gawas na sa arka, ikaw, ang imong asawa, ang imong mga anak ug ang ilang asawa. ¹⁷ Pagawsa usab ang tanang may kinabuhi nga nanguban kanimo, ang tanang matang sa mananap, mga langgam, mga kahayupan ug ang tanang mga mananap nga nagkamang sa yuta; aron mosanay sila sa yuta ug magmabungahon ug modaghan sila.” ¹⁸ Ug migawas si Noe sa arka kauban ang iyang mga anak, ang iyang asawa ug ang iyang mga binalaye. ¹⁹ Ang tanang mananap, ang tanang langgam ug ang tanang nagkamang ug naglihok sa yuta, ang matag matang niini nagsunodsunod pagpangawas sa arka.

²⁰ Nagbuhat si Noe ug alampoonan alang ni Yahweh. Mikuha siyang pipila kabuok sa tanang limpyo nga mananap ug sa tanang limpyo nga langgam ug iya silang gihalad sa alampoonan isip halad-sinunog. ²¹ Nakapanimaho ang Ginoo sa humot nga aso ug miingon siya sa iyang kaugalingon: “Sukad karon, dili ko na usbon pagtunglo ang yuta tungod sa tawo bisan pa kon ang iyang kasingkasing aduna nay pagkahilig sa daotan sukad pa sa pagkabata. Ug dili ko na puohon pag-usab ang may kinabuhi nga linalang sama sa akong gibuhat.

²² Samtang molungtad ang kalibotan,

sa tingpugas ug ting-ani,
sa tingtugnaw ug ting-init,
sa tinghulaw ug ting-ulan,
sa adlaw ug gabii
dili kini matapos.”

• **8.20** *Sukad karon...* (b. 21) Pinaagi ining tudlinga, ang Biblia nagpasalig nga ang kadataon sa tawo dili mohatod sa kaysaysayan sa pagkalaglag. Dili lang nga nagpadayon ang adlaw paghatag sa kasanag, ug ang yuta sa pagkaon, apan sa matag siglo, makakita gihapon ang tawo og kasulbaran sa mga problema.

• **9.1** Ang panalangin sa Diyos kang Noe ug sa iyang mga anak (sa ato pa, sa tanang katawhan) nagmatuod sa una niyang saad. Angayng matngonan ang mosunod:

– Gimatuod ug gilig-on ang papel sa tawo isip piniyalan sa tanang binuhat (b. 2).

– Makakaon siya sa karne sa mga mananap (b. 3) gawas sa dugo (itandi sa 1:29), kay ang dugo alang sa mga Hebreo, tinubdan sa kinabuhi mismo busa, ang pagkaon sa karne sa mananap nga may dugo, giisip nga pana-

Bag-ong kahimtang sa kalibotan

9 ¹ Gipanalanginan sa Diyos si Noe ug ang mga anak. Miingon siya, “Magma-bungahon mo ug sanay; pun-a ninyo ang kalibotan. ² Mahadlok ug malisang ninyo ang mga mananap sa yuta ug ang kalanggaman sa langit, ang nagkamang sa yuta ug ang isda sa dagat. Itugyan ko sila sa inyong mga kamot. ³ Makakaon kamo sa tanang naglihok ug may kinabuhi, ingon man sa lunhawng mga tanom. Gihatag ko kaninyo kining tanan. ⁴ Apan ayaw ninyog kan-a ang nod nga aduna pay dugo sa kinabuhi niini.

⁵ Ampingan ko gayod ang inyong kinabuhi. Panilingan ko ang bisag unsang mananap ug si bisan kinsa nga mopatay kaninyo: tawo o mananap. Panilingan ko ang kinabuhi sa tawo sa iyang isigka tawo.

⁶ Ang nagpabanaw og dugo sa tawo, pabanawon usab ang iyang dugo kay hulagway man sa Diyos ang tawo nga iyang binuhat.

⁷ Pagmabungahon ug pagdaghan kamo, lukpa ninyo ang kalibotan.”

⁸ Namulong ang Diyos kang Noe ug sa mga iyang mga anak: ⁹ “Nagbuhat akog kasabotan kaninyo ug sa inyong kaliwatan; ¹⁰ ingon man sa matag buhi nga binuhat nga inyong kauban, sa kalanggaman, sa mga hayop ug sa uban pang mananap nga migawas sa arka. ¹¹ Ug makigsabot ako kaninyo. Bisag kanus-a dili na mausab ang lunop nga makaguba sa kalibotan.”

¹² Miingon ang Diyos “Kini ang timailhan sa kasabotan tali kaninyo ug kanako ug sa tanang binuhat uban kaninyo, kasabotan alang sa tanang kaliwatan. ¹³ Gipahimutang ko dinha sa panganod ang akong arko, ang bangaw nga himoon kong timailhan sa kasabotan tali kanako ug sa kalibotan. ¹⁴ Kon makita ang bangaw sa mga panganod nga akong gihugpong ibabaw sa

mastamas sa kasagrado sa kinabuhi (basaha sa Lev 17:10-24).

Ang kasabotan sa Diyos uban sa mga tawo ug sa naggikan sa Arka, nagpasabot nga ang Diyos interesado sa gihimo sa katawhan: ang kultura, ang gimugna, ug ang mga pangandoy. Ang Diyos dili lang Diyos sa mga nagtoo kondili, sa tanan. Ang Diyos dili buot moluwus sa kalag lang – pinaagi sa tawhanong kamamugnaon ang Diyos mipahigayon sa katawhan pagpalambo sa ilang kabangkaagan ug responsabilidad, ug giandam sila alang sa balaang panaghiusa pinaagi sa Espiritu Santo.

Samtang naa ta sa kahimtang sa sala, dili ta bukas sa pagpadayag sa Diyos. Busa, adlaw adlaw nagpadala siyang mga timaan sa iyang pagka-Diyos ug pagkaayo sa panghitabo sa atong kinabuhi. Kini ang gipasabot sa pagdapit nila sa pagtan-aw sa bangaw aron mahinumdoman ang kasabotan. (b. 12).

yuta, ¹⁵ akong hinumdoman ang akong kasabotan uban kaninyo ug sa tanang matang sa binuhat nga may kinabuhi aron dili na molunop pag-usab nga makapatay sa tanang may kinabuhi. ¹⁶ Kon may bangaw sa kapanganoran, ako kining tan-awon ug hinumdoman sa walay kataposang kasabotan tali sa Diyos ug sa tanang binuhat nga may kinabuhi ibabaw sa yuta. ¹⁷ Mi- ington ang Diyos kang Noe: Kini ang timailhan sa kasabotan tali kanako ug sa may kinabuhi ibabaw sa yuta.”

Si Noe ug ang mga anak

• ¹⁸ Ang mga anak nga lalaki ni Noe mao si Sem, Kam ug Yafet. Si Kam ang kagikan sa Canaan. ¹⁹ Sila ang tulo ka anak nga lalaki ni Noe ug ang ginikanan sa katawhan sa kalibotan.

²⁰ Si Noe, ang mag-uuma, misugod pagtanom ug paras. ²¹ Sa dihang miinom siyang bino ug nahubog, nakatulog siya nga walay sapot sulod sa iyang tolda. ²² Dihang nakita ni Kam, ang kagikan sa Canaan, nga walay sapot ang amahan, gisultihan niya ang iyang duha ka igsoon nga diha sa gawas. ²³ Apan mikuha ug tapis sila si Sem ug Yafet. Gisablay kini nila sa ilang abaga ug misulod sa tolda nga nagtalikod. Ilang gitabonan ang lawas nga hubo sa amahan. Miatubang sila sa pikas aron dili nila makita ang walay sapot nilang amahan.

²⁴ Dihang nahuwasan na si Noe sa iyang kahubog, nahibaw-an niya ang gibuhat sa kamanghorang anak. ²⁵ Miingon siya, “Tinunglo si Canaan, mahimo siyang ulipon sa iyang mga igsoon.”

²⁶ Mipadayon siya: “Dayegon si Yahweh, Diyos ni Sem ug maulipon niya si Canaan!” ²⁷ Padak-an unta sa Diyos ang teritoryo ni Yafet nga magpuyo unta siya sa mga tolda ni Sem! Maulipon unta niya si Canaan.

²⁸ Nabuhi si Noe sulod sa 350 ka tuig human sa lunop. ²⁹ Namatay siya nga nagidad ug 950 ka tuig.

Ang listahan sa mga nasod

10 • ¹ Kini ang kaliwatan ni Sem, Kam ug Yafet, ang mga anak ni Noe. Human sa lunop nanganak sila ining mosunod: ² Ang mga anak nga lalaki ni Yafet: Gomer,

Magog, Madai, Yavan, Tubal, Mosoc ug Tiras. ³ Ang mga anak nga lalaki ni Gomer: Askenez, Rifat ug Togorma. ⁴ Ang mga anak nga lalaki ni Yavan; Elisa, Tarsis, Kittim ug Dodanim.

⁵ Gikatag-katag sila ug mipuyo sa kapuloan sa kanasoran, uban sa tagsa-tagsa nila ka pinulungan.

⁶ Ang mga anak nga lalaki ni Cam: Cus, Misraim, Fut, Canaan. ⁷ Ang mga anak nga lalaki ni Cus: Saba, Hevila, Sabata, Regma, Sabataca. Ang mga anak nga lalaki ni Regma: Saba, Dedan.

⁸ Si Cus, ang amahan ni Nimrod, maoy unang pangulo nga gamhan sa kalibotan. ⁹ Nakita sa Ginoo nga maayo siyang mangangayam. Dinhi nagsugod ang sanglitanan: “Sama ni Nimrod, maayong mangangayam sa mga mata sa Ginoo.” ¹⁰ Nagsugod ang iyang gingharian sa Babilonia lakip ang Arac ug Acad sa kayutaan sa Senaar. ¹¹ Giikan sa maong nasod diha si Asur, ang nagtukod sa Ninive, Rejobot-Ir ug Calaj, ¹² ug sa Resen sa tungatungan sa Ninive ug Calaj (ang dakong dakbayan).

¹³ Amahan si Misraim sa taga Lud, Anam, Lehab, Naftu, ¹⁴ Patros, Casluj ug Caftor, ang kagikan sa mga Pilsteo.

¹⁵ Si Canaan amahan ni Sidon, ang kamagulangan niya, ug sa mga Heteo, ¹⁶ Jebuseo, Amorreo, ug Gergeseo, ¹⁷ sa mga Heveo, Araceo, Sineo, ¹⁸ Aradio, Samareo ug Amateo. Sa wala madugay mikatag ang mga banay sa mga Kananeo. ¹⁹ Ang utlanan sa Canaan nga naggikan sa Sidon miabot sa Gaza padulong sa Guerar, ug sa Sodom, Gomorra, Adma ug Seboim hangtod sa Lesa.

²⁰ Kini ang mga anak nga lalaki ni Cam pinasubay sa banay ug pinulungan, sa kayutaan ug kanasoran.

²¹ Nakaangkon usab og mga anak si Sem, magulang ni Yafet, kagikan sa tanang anak ni Eber.

²² Ang mga anak nga lalaki ni Sem: Elam, Asur, Arfaxad, Lud ug Aram. ²³ Ang mga anak nga lalaki ni Aram: Us, Jul, Gueter ug Mas. ²⁴ Amahan ni Selaj si Arfaxad: ug si Selaj ni Eber. ²⁵ Nakaangkon og duha ka anak nga lalaki si Eber: si Peleg ang una, kay gibahin na man ang yuta sa

• 18. Sa karaang mga kultura, ang nangitag labaw sa naandang kasinatian naghimo sa paghuboghubog nga sagradong ritual. Nagtoo sila nga ang bino dunay gahom nga makapalatas nila sa panahon. Busa, mas gipalabi sa Biblia ang pagpasidungog ni Noe kay sa pag-saway niya.

• **10.1** Ang tulo ka lalaking anak ni Noe nagsimbolo sa tulo ka grupo sa kaliwat nga gitooahan sa mga Israelita nga sinugdan sa katawhan:

– ang unang grupo, gipanalanginan sa Diyos, ang mga Semita (lakip ang mga Arabo). Gitawag ang ilang katigulangan og Sem, sa ato pa, “Ang Ngalan”, ang nakahibalo og nagtago sa Ngalan, buot ipasabot ang Presensya sa Diyos.

– Ang laing grupo, si Jafet, nagsakop sa katawhan sa Europa nga motukod sa Imperyo sa mga Griyego ug Romano.

– Ang laing grupo mao ang mga Aprikano, ilabi na kadtong Mismaim o Ehipto ug Kus o Etiopia lakip ang mga Kananeo nga nagpuyo

iyang panahon, ug ang igsoon nga si Jectan, ²⁶ amahan ni Elmodad, Salef, Asarmot, Jare, ²⁷ Aduram, Uzal, Decla, ²⁸ Ebal, Abimael, Saba, ²⁹ Ofir, Hevila ug Job. Mga anak ang tanan ni Jectan. ³⁰ Gipuy-an nila ang mga yuta gikan sa Mesa hangtod sa Sefar, ang kabukiran sa Sidlakan.

³¹ Kini ang mga banay ug pinulongan sa mga anak nga lalaki ni Sem sumala sa kayutaan ug kanasoran.

³² Mga kaliwat sila sa kaliwatan sa mga anak nga lalaki ni Noe. Gikan kanila misa- nang ang katawhan sa kanasoran sa tibuk kalibotan human sa lunop.

Ang tore sa Babel

11 ¹ Usa ray pinulongan sa tibuk kalibotan; mao usab kini ang sinultihan sa tanang katawhan. ² Sa pagpaingon sa katawhan sa sidlakan nakaplagan nila ang usa ka patag sa kayutaan sa Sinaar ug nanimuyo sila didto.

³ Miingon sila sa usag usa: “Mag- buhat ta og tisa nga lutoon nato sa kalayo.” Tisa ang gigamit nga bato ug alketran ang semento. ⁴ Miingon sila: “Dali, magtukod ta og dakbayan ug tore nga moabot sa langit. Sa ingon mabantogan ta ug dili na magkatibu- laag ibabaw sa yuta.

⁵ Nanaog ang Ginoo aron tan-awon ang dakbayan ug ang tore nga gipa- barog sa mga tawo. ⁶ Miingon ang

Diyos: “Usa sila ka lungsod; usa ka pinulongan. Kon ila kining mahimo, sinugdan kini sa pagkab-ot sa ilang la- raw. ⁷ Manganaog ta ug gupton nato ang ilang pinulongan aron dili sila magkasinabot.”

⁸ Gikatag sila sa Ginoo sa kalibotan. Gipahunong ang pagtukod sa dakba- yan. ⁹ Gitawag kini og Tore sa Babel, kay didto gililug sa Ginoo ang pinu- longan sa mga tawo sa tibuk kalibo- tan. Gikan didto, gikatag sila ngadto sa tibuk kalibotan.

¹⁰ Kini ang kabanayan ni Sem: Duha ka tuig human sa lunop ug nag-idad na si Sem og 100, nahimugso ang iyang anak nga si Arfaxad. ¹¹ Sa pagkatawo ni Arfaxad nabuhi si Sem sa 500 ka tuig. Nakaangkon siyag uban pang anak nga lalaki ug ba- baye.

¹² Gipanganak si Shela sa 35 anyos na ang amahan, si Arfaxad. ¹³ Sa pagkatawo ni Shela nabuhi pa si Arfaxad sa 403 ka tuig ug nakaangkog mga anak nga lalaki ug babaye.

¹⁴ Sa 30 anyos na si Shela naamahan siya ni Eber. ¹⁵ Sa pagkatawo ni Heber nabuhi si Shela sa 403 ka tuig. Nakaangkon siyag uban pang anak nga lalaki ug ba- baye.

¹⁶ Sa nag-idad na si Eber og 34, gipa- nganak si Peleg. ¹⁷ Sa pagkatawo ni Peleg nabuhi si Eber sa 430 ka tuig ug nakaang- kon og uban pang anak nga lalaki ug ba- baye.

¹⁸ Nag-idad si Peleg og 30 dihang nahi-

sa Balaang Yuta sa wala pa ni maagaw sa mga Israelita. Kay kusog man ang law-ay nga pang- hilawas sa mga Kananeo, kulang ang pag- tahod sa ilang katigulangan nga si Kam.

Kining lista sa katigulangan, ang mga ngalan sa mga bayani sa ilang mga istorya, gisagolag lista sa kabanayan ug sa mga syudad isip “mga anak” ini o anang kaliwata. Pananglit ang gi- hisgotan sa b. 2 ngadto sa b. 6, dili ngalan og mga tawo kondili, mga grupo sa katawhan ug tribu.

• **11.1** Sayon rang mapakita nga ang istorya sa Tore sa Babel kinutlo sa kasugiran mahitungod sa Babel o Babilonia, gamhan- ang syudad adtong panahona. Aduna ni mga balay ug tore nga hinimo sa tisa. Sa b. 7 gipabilin sa tagsulat ang dili klarong pamaha- yag gikan ining paganong kasugiran: tungod sa kahadlok, ang mga dios nga nagpuyo sa kahitas-an nahulga sa kaaroganti sa mga tawo.

Dayag na lang nga ang istorya nagkondenar sa mga krimen nga nahimo latas sa tanang

panahon, apan sama sa istorya sa Lunop, samingay lang ni, dili kasaysayan sa tinuod nga hitabo.

Gihatagan silag misyon sa Diyos sa pag-okup- ar sa yuta aron magmabungahon ni. Apan mas gipalabi sa mga tawo ang kaugalingong kasigurohan. Garbo alang nila nga duna silay nasodnong gahom. Imbis sulbaron ang mga problema sa in hustiya ug ang way pagsinab- tanay tali nila, mas gipalabi ang paghimog mga proyekto nga makadugang sa gahom ug dungog.

Tungod sa proyekto, giyatakan nila ang mga katungod ug dignidad sa minilyon ka tawo nga giulipon. Ang pagdumot ug pagdaugdaog na- katampog dako sa pagkabahinbahin sa mga tawo, nga maglisod na pagpauli, bisan ang mosunod nga kaliwatan.

Ang Diyos ray makapahiusa nato: ang unang gisaad kang Abraham mao nga hiusa- hon niya ang tanang kanasoran sa iyang mga kaliwat (Gen 12:3); dihang mokunsad ang Espiritu Santo sa kasingkasing sa mga magto- too (Buhat 2), maangkon nila ang gasa sa pag-

mugso ang anak nga si Reu. ¹⁹ Sa pagkatawo ni Reu nabuhi si Peleg sa 209 ka tuig ug nakaangkon pag ubang anak nga lalaki ug babaye.

²⁰ Dihang gipanganak si Serug, 32 anyos si Reu. ²¹ Sa pagkatawo ni Serug nabuhi pa si Reu sa 207 ka tuig. Nakaangkon siyang uban pang anak nga lalaki ug babaye.

²² Sa 130 anyos na si Serug naamahan siya ni Najor. ²³ Sa pagkatawo ni Najor nabuhi si Serug sa 200 ka tuig. Nakaangkon pa siyang mga anak nga lalaki ug babaye.

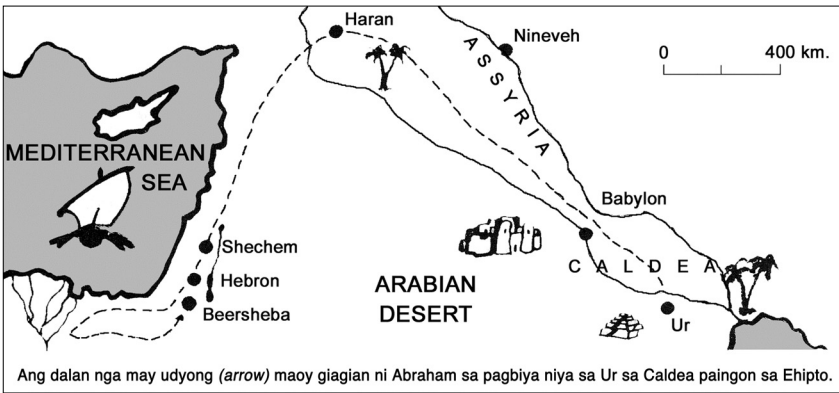
²⁴ Dihang naamahan siya ni Tera, 29 anyos na si Najor. ²⁵ Sa pagkatawo ni Tera nabuhi si Najor sa 119 ka tuig. Nakaangkon siyang uban pang anak nga lalaki ug babaye.

• ²⁶ Sa 70 anyos na si Tera naamahan siya ni Abram, Najor ug Haran.

²⁷ Kini ang banay ni Tera: Si Tera ang amahan ni Abram, Najor ug Haran.

Amahan ni Lot si Haran. ²⁸ Namatay siyang una sa amahan nga si Tera sa kaugalingong lungsod sa Ur, sa Caldea. ²⁹ Nag-minyo si Abram ug Najor. Si Saray ang asawa ni Abram. Si Milca, anak ni Haran, ang naasawa ni Najor. Amahan ni Milca ug Jisca si Haran. ³⁰ Si Saray dili makapanganak; busa wala silay anak.

³¹ Mibiya sa Ur sa Caldea kauban ni Tera ang anak nga si Abram, ang apo, si Lot nga anak ni Haran, ug ang binalaye, asawa ni Abram. Nangadto sila sa kayutaan sa Canaan. Apan sa pag-abot nila sa Haran, nanimuyo sila didto. ³² Namatay si Tera sa may Haran sa 205 ang panuigon.

sinabtanay pinaagi sa gugma. Ang Simbahan nga nahimugso molakip sa katawhan gikan sa nagkadaiyang nasod ug pinulongan. Samtang ang makasasala naglihok nga nag-inusara ug mibuhar sa malupigon ug walay pulos nga kultura nga lalaki lang ang gibayaw, ang magtotoo andam pagbulig sa Diyos sa pagmugna ug pagpakabana alang sa kalamboan sa katawhan pinaagi sa komunikasyon ug panaghiusa sa usa ka Espiritu (Ef 2:14-22).

Naglibog ang uban sa kagikan sa mga pinulongan. Maingon nato nga ang pinulongan sama kakaraan sa kagikan sa tawo, apan ang pinulongan butang nga nag-usab ug naglambo, ug ang nagkadaiyang pinulongan milambo samtang nagpuyo ang katawhan layo sa usag usa ug dili na magkabinayloay.

• 26. Si Tera ang amahan ni Abram. Angayng sabton nga ang asoy bahin ni Abraham wala ibasi sa kasaysayan sa detalyadong paagi. Sama ni sa basahon sa pagtoo, diin gipakita ang kasagarang mga yugto ug pagsulay nga maagian sa magtotoo. Daghan ini ang nasinati ni Abraham.

Halos tanan nato mitoo sa “linalang” nga labaw sa tawhanon natong kinaiya. Tinuod nga wala ta malambigit ining linalanga, apan ang atong pagtoo naghatag natog pagsalig. Mao nga ang wala motoo moingon nga ang relihiyon opyo nga makapaadik sa tawo. Apan ang Biblikanhong pagtoo naglangkob sa pagtoo sa Diyos nga nagtawag nato paglambigit sa kasaysayan. Diha ni Abraham kining pagtooha mitumaw.

ANG TULO KA “PAMULONG SA DIYOS”

Sa unang ulohan sa Genesis, miingon ang Diyos, ug diha dayon ang kamugnaan.

Unya, sa ulohan 9, miingon ang Diyos, ug napanalanginan niya ang tibuok katawhan.

Sa ulohan 12, miingon ang Diyos sa ikatulong higayon, ug namugna ang sinugdan sa katawhan sa Diyos.

Dili ni magkaparehong mga lakang nga makita sa Biblia. Napuno ang Biblia sa mga rebelasyon alang sa katawhan sa Diyos. May kalabotan sa tibuok katawhan ang mabasa gikan dinhi hangtod sa katapusan sa Biblia, apan kabahin ni sa gisulti ug gibuhat kanila sa Diyos.

Kon mosulod ta sa ilalom gyod sa diwa sa Biblia, makita nato nga usa ra ug nagkalambigit sa lainlaing paagi kining tulo ka lakang sa diyosnong gimbuhaton, ang pagmugna, ang panalangin sa katawhan ug ang katawhan sa Diyos. Apan magmatngon ta! Kon wala gyod nato masabti ang kahulogan ining tulo ka pamulong sa Diyos moabot ra ang panahon nga dili na ta makadawat sa gisulti sa Biblia ug gani mawala alang nato ang kahulogan ni Jesus. Supak man god kining tulo sa pipila nga gitakda nang mga pagtoo nga nakamarka pag-ayo sa atong panahon.

“Miingon ang Diyos” ug nahimo ang uniberso lakip ang kinaiyanhon ining mga bataan. Gihinumdoman sa Biblia nga permanenti ang maong mga bataan, ug kanunayng naa alang sa pag-alagad sa Diyos ang uniberso nga nagtahod sa iyang pulong. Kasagaran tinuod ang pag-ingon nga gibutang sa Diyos ang kalibotan sa “automatic pilot”. Sa laing pagkasulti, gihatagan ni sa Diyos og kaakohan sa pagdumala ug pagpadagan sa kaugalingon. Dili kanunayng magdiktar ang Diyos sa iyang pagbuot. Apan malayo tingali kaayo ta sa rebelasyon sa Biblia kon moingon ta nga gihan-ay nang daan sa Diyos ang tanan sa sinugdan ug gikuhaan niya ang kaugalingon sa katungod, kon mobuot siya, sa paggamit og mas dako pang gahom alang sa pag-usab sa maong mga balaod o paghimo nila nga mga insidental lang alang nato (gikan sa atong punto de bista). Giingon nga mipahulay ang Diyos sa ikapitong adlaw (Gen 2:4); apan tinuod pod nga “nagpadayog lihoc ang Amahan (Jn 5:17)”. Kanunayng nagpadayag ang Diyos sa kaugalingon pinaagi sa iyang mga buhat, ug kanunayng buhi ug naglihok diha sa Diyos ang pagmugna. Mga anino lang sa mas labaw pang hustisya nga naa sa Diyos ang mga bataan sa kinaiyahan, apan makita nato niini ang mas labaw pa kay sa mga balaod nga pisiko, gikan sa mga bahandi ini ug sa iyang himaya. Usa sa labing kahibulongan ining tuga ang nagpadayong kamamugnaon, larawan sa mamugnaong kagawasan sa Diyos nga dili gyod magaongan.

Igo na ni nga makapahibulong sa tanang naghunahuna bahin sa absolutong kama-tuoran sama sa mosunod: dili gyod matandog ang mga balaod ug walay butang nga nia sa kalibotan gawas sa masukod. Way mahimo nga sentipikong mga pagsusi kon wala ang samang mga teyoriya, apan wala ni magpasabot nga sila lang ang nagpadayag sa tibuok kahimtang sa kalibotan, o bisan sa esensyal. Apan unya makababag sa daghang kristyanos kining maong panghukom ug panan-aw sa pag-angkon nga nangilabot ang Diyos sa kinaiyanhong han-ay sa kalibotan. Sa Ebanghelyo ipanghimakak nila una sa tanan ang pagpadaghan sa pan, ang pagkaulay ni Maria, ang pagkausab sa panagway ni Jesus... o pahatagon nila ang mga teksto og kahulogan nga supak sa ilang gipadaya-g. Dili nila dawaton ang aktwal nga mga pagsaksi sa nakasintat og samang pagpa-

ngilabot sa kalibotan diha sa atong kailadman sa ingon, dili sila makadawat sa kahulogan sa pag-ampo. Ang maong paggamit sa rason nakahatag og higayon nga masulat ang daghang libro ug mahimo ang daghang lantugi nga sa kataposan walay kapuslanan. Dili ni makapukaw sa pagtoo ug labi nang dili makadalag kalipay.

Ingon pod kapunog kahulogan ang “miingon ang Diyos” sa sugilanon ni Noe. Giinawgurahan sa Diyos ang mga adlaw human sa lunop sa paghimog kasabotan tali sa tanang kanasoran ug relihiyon, kay mga anak man ang tanan ni Noe. Kon gipanalanginan sila sa Diyos, tungod ni sa pagtanyag niya kanila og agianan padulong sa kaluwasan: Makaplagan siya nila pinaagi sa dili maihap nga kultura ug relihiyon (Buhat 17:27).

Kon naa ang pulong o kaalam sa Diyos sa pagpangitag kaalam sa mga pulong sa balaan nilang mga basahon, pagpadayon lang ni sa mamugnaong mga buhat: pinaagi ini gihan-ay sa Diyos ang mga lakang sa iyang pagmugna (Heb 1:2). Hinunua, magpadayon sa laraw sa Diyos nga Magbubuhat ang tibuk dagan sa kasaysayn, ug, sa ilang bahin, kanunayng malambigit ang mga relihiyon sa pagkakaplag sa Diyos o sa “diyosnon” diha sa kinaiyahan (Rom 1:20; Buhat 17:27).

Unsa pay atong gikinahanglan? Dili ba, naa na man sa katawhan ang tanang gikinahanglan aron paghuman sa pagmugna ug pagkab-ot sa iyang tumong? Nagpasabot lang ni nga malimtan na nga “ang mga anak ni Noe nagpabiling mga anak ni Adan”. Tingalig daling makadala natog balik gikan sa atong mga damgo ngadto sa dili kaayo nindot nga kahimtang ang mga panagbangi sa tibuk kalibotan.

Apan dili nato yak-an ang mga kapakyasan ug kakulangan sa tawhanong kaalam kay makita man sa laing dapit ang makahuloganon. Paagi ang pagmugna nga gigamit sa Diyos sa pagpadayag sa kaugalingon. Bisag makahatag ang Diyos sa mga bahandi sa uniberso ngadto sa katawhan nga namasrasonabli na, dili gihapon makita ang mas ekstraordinaryo diha sa Diyos: ang dinamismo ug ang naghingaping gugma kansang mga inisyatiba ang Diyos ray makatugkad. Ug dili siya makapakitag uban pang timailhan sa iyang kaayo nga sagad gitawag natog Probidensya sa way paghimog kausaban sa morag hingpit ug malipayong kalibotan. Dili gihapon mohaom sa kabalaan sa Diyos ang maong relasyon tali niya ug sa iyang gimugna. Busa, gitawag sa Diyos ang tagsa tagsa ug ang mga pundok aron pagpaambit kanila sa usa ka talagsaong kasaysayan. Sudlan nila ang bag-o ug wala pa magamit nga mga agianan nga sa makadaghan sukwahi sa komon nga kasinatian. Unang panig-ingnan ini, unang kalainan, ang tawag ni Abraham.

Nagtimaan kining ikatulo nga “miingon ang Diyos” sa katawhan sa Diyos, lahi sa ubang katawhan. Morag hinungdan sa duha ka tipo sa katawhan ang maong pagkalahi: ang pinili ug ang dili pinili nga nakapalibog sa konsensya sa daghang kristyanos. Nganog naa man ning duha ka nagkalainlaing sukdanan? Siguro ba ta nga ang rebelesyon sa Biblia labaw kay sa usa ka relihiyon entre daghan? Matintal tingali ta sa pag-salikway sa atong bahandi tungod sa dili hustong kamapaubsanon: nganong naa man nako ang kamatuoran labaw sa uban? Niini nagkinahanglan tang mopadayag sa atong pagtoo. Panahon karon sa atong pagdawat o pagsalikway sa Diyos sa Biblia, ang Diyos sa “labing dakong gugma ug sa kamatuoran”. Gitawag sa Diyos ang buot niyang tawgon ug naghatag siya sa usa ka tawo sa wala niya ihatag sa lain. Gihatagan ta sa Diyos og mas dako pa aron mas dako tag mahimo. Sa ingon, magpulos ni sa tanan, apan naghatag gyod siya sa buot niyang ihatag. Kasagaran bisag dili nato angkonon, naghunahuna ta nga dili makataronganon agalon ang Diyos atubangan sa tanan niyang trabahador ug wala niya tagda ang tanan sa samang paagi. Apan wala ni kalabotan sa tinud-anayng kahimtang. Wala magpaabot ang mga trabahador nga motumaw ang ilang agalon. Nahitabo sa Diyos ang sukwahi: dili ta mga binuhat nang daan sa iyang atubangan nga nagpaabot sa iyang ihatag. Hinunua, gihimo tang tanan sa Diyos nga lahi sa usag usa ug gikan sa pagkawala. Sa samang higayon sa pagbuhat nato nga kita mismo, gibutang ta niya sa agianan diin nahiusa ta sa atong panginahanglan, mga paglaom ug sa kahidlaw alang sa kalipay.

Gikan sa sinugdan kinahanglang dawaton sa kristyanos ang ulosahong aspekto sa ilang panawagan: ila ning bahandi ug pag-alagad sa kalibotan. Way kapuslanan ug way hinungdan ang pagbalik sa ilang mga pwesto, kay dili interesado ang uban sa ilang mga lugar. Mahimo ni sa kahadlok nga malahi, o tingali sa laing kahadlok – ang kalulang sa pagtoo: dili ba kaha handuraw lang ang dagkong mga panaad sa Diyos?

*IKADUHANG BAHIN:
KAGIKAN SA KATAWHAN SA DIYOS*

Gitawag sa Diyos si Abram

12¹ Miingon ang Ginoo kang Abram: “Gawas sa imong nasod, sa imong kaliwat, sa panimalay sa imong amahan. Adto sa yuta nga akong itudlo. ²Himoon ko ikaw nga dakong nasod. Panalanginan ko ikaw ug himoong dugganan ang imong ngalan. Mahimo kang panalangin. ³Panalanginan ko ang manalangin kanimo ug tunglohon ang manunglo kanimo. Pinaagi kanimo panalanginan ko ang tanang nasod sa kalibotan.”

⁴Milangyaw si Abram sumala sa gisugo sa Ginoo. Miuban si Lot.

Sa pagbiya niya sa Haran, 75 ka tuig ang panuigon ni Abram. ⁵Gidala

ni Abram si Saray, iyang asawa, ang pag-umangkon, si Lot; ang tanang kabtangan ug ang mga ulipon nga iyang naanngkon sa Haran. Nanglakaw sila paingon sa Canaan.

⁶Gisuroy ni Abram ang kayutaan hangtod sa Siquem, sa may balaang kahoy sa More. Dinha pa ang mga Kananeo. ⁷Nagpakita ang Ginoo kang Abram ug miingon: “Ihatag ko kining yutaa sa imong kaliwatan.” Ug nagbuhat si Abram og alampohan alang sa Ginoo nga nagpakita kaniya.

⁸Mipadayon siya sa kabukiran sa sidlakan sa Betel. Nagkampo sila sa may kasadpan niini ug sa sidlakan sa Hay diin gitukod niya ang alampohan

• **12.1** Sa mapa makita ang morag arko nga nagsubay sa tabunok nga kayutaan sa Mesopotamia ug sa kapatagan sa Canaan. Sa sulod naay daghang bungtod ug disyerito diin nagpanaw ang gigutomon nga mga tribu, nangitag kasibsiban sa mga karnero ug asno.

Kining mga tribuha naibog nga nagtan-aw sa mga mag-uuma ug tagilungsod nga nahiluna na pagpuyo sa kapatagan busa, usahay molulay sila pagpangilog og yuta, apan kasagaran, magkaistoryahay sila kon magpinalitay nag mga manggad o kon duna silay ipabuhat ining pundoka sa mga tawo.

Mga tribu sila nga nasakop sa mga Amorreo. Usa nila si Abraham. Si Abraham ug ang iyang banay mihiklin, dala ang panon sa kahayopan, gikan sa Ur ngadto sa Haran (11:31) diin sila mipuyo.

Sa natigulang na si Abraham (b. 4) may daghang naglibot niyang pundok nga nangadto sa Habagatan aron pagpangitag mas maayong kapuy-an. Nganon mosunod siya? Nagkatigulang na siya ug, labaw sa tanan, walay anak nga lalaki. Mosugod pa kaha pag-usab kining tawhana sa iyang kinabuhi?

Apan ang Diyos nagtawag niya: “Lakaw, kay didto, duna kay mapaabot.” Ug mi biya si Abraham. Sama sa atong panahon daghan ang mihiklin nga napugos lang tungod sa ekonomikanhong kalisod sa ilang nasod ug gani wala sila makahibalog unsay dangatan sa ilang kinabuhi. Nahibaloan lang ni Abraham nga ang Diyos nagtawag niya paglakaw ug nga ang Diyos buot mohatag niya sa butang nga buot niyang maangkon sa tibuok kinabuhi. Nagtoo siya nga ang Diyos nagtawag niya sa pag-adto, ug nagsaad niyang mabungahong kinabuhi sa dapit nga wala niya mahibalo.

Gawas sa imong... (b. 1) Ang Diyos nagsaad niyang yuta ug mga anak, ug mahinangpon ni

nga gidawat ni Abraham. Bisan sa iyang panuigon, naa gihapon niya ang buhing paglaom. Bukas ang iyang kasingkasing sa daghang posibilidad sa kinabuhi – ug gikahimut-an siya sa Diyos.

Pinaagi nimo... (b. 3) Kining nawataswatas nga kalibotan, ang tawo nga walay yuta maoy iyang gipili aron pagsugod sa Gingharian sa kahiusa sa tanang katawhan. Gikan dinhi ang Diyos nagpili na sa mga kabos ug sinalikway aron pagluwas sa kalibotan. Kay naglantaw man si Abraham... sa syudad kansang sukaranan dili mapukan (Heb 11:8).

Himoon ... (b. 2) Sama sa mga kabos ug sinalikway sa atong panahon, si Abraham dili inila, gani tungod sa iyang panuigon, hapit na mapapas ang iyang ngalan. Apan ang Diyos nagtawag niya gikan sa kawala. Nabuhi ug nainila siya sa kasaysayan ubos sa pag-atiman sa buhing Diyos (Mc 12:26).

ANG PAGTOO

Ang matudog nga pagtoo, sa ato pa, ang pagtoo sa katawhan sa Diyos, nagsugod sa pagbiya ni Abraham, human siya tawga sa Diyos.

1) Ang pagtoo naggikan sa tawag sa Diyos ug dili sa kaugalingon tang paringkamot. Si Abraham wala mag-unauna pagbiya sa iyang dapit ug wala magmugna og bag-ong paagi pag-alagad sa Diyos. Ang pagdapit sa Diyos dili matubag sa “Oo o dili”. Ang tawag sa Diyos sugo, ingon sab ini ang nahitabo sa bantogang mga propeta ug mga balaan. Niining paagiha, ang Diyos nagpalingkawas nila, kay tungod sa sala, ang matag tawo natawo ug nagpuyo nga daw langyaw. Hangtod nga dili siya makagamot diha sa Diyos, ug mahiusa uban niya, ang kamatuoran sa tinuod nga pagkatawo, dili makalutaw ug matabonan lang.

alang sa Ginoo. Ug gisangpit niya ang ngalan sa Ginoo. ⁹Unya, mipanaw siya padulong sa Negueb.

• ¹⁰May gutom sa kayutaan. Busa, milugsong si Abram sa Ehipto aron pagpuyo didtog kadyot, kay hilabihan ang gutom.

¹¹Sa mosulod na sila sa Ehipto, miingon si Abram sa asawa, si Saray: “Nasayod ako nga maanyag ka kaayo. ¹²Kon makakita kanimo ang taga Ehipto, moingon sila: “Ang asawa siya.” Patyon ako, apan dili ka unsaon. ¹³Busa, ingna sila nga managsoon ta aron ayohon ako ug tagad; dili patyon tungod kanimo.”

¹⁴Ang nahitabo mao nga sa naabot na si Abram sa Ehipto, nakita sa mga Ehiptohanon nga maanyag kaayo ang babaye. ¹⁵Nakita siya sa opisyaes ug gidayeg pag-ayo atubangan ni Paroon. Gidala siya sa pinuy-anan niini. ¹⁶Tungod niya maayong pagkatagad si Abram. Gihatagan siyag mga karnero, baka, asno, ulipon ug kamelyo.

Ang atong tinooan, ug ang mga idyolohiya nga produkto sa atong kultura wala magtugot nato paglapas sa utlanan sa kalibotan nga atong gimugna nga mohaom sa atong kaugalingon. Aron nga makaamgo ta sa atong misyon nagkinahanglan ta sa tawag sa Diyos, gikinahanglan nga andam tang molingkawas sa nakagapos nato.

2) Ang pagtoo magpahimutang nato pag-alagad sa Diyos nga nagluwas sa kalibotan. *Pinaagi nimo panalanginan ko ang tanang nasod sa kalibotan.* Tingalig sa unang higayon, gidani ta sa Diyos pinaagi sa paghatag natog personal nga kaayohan, apan sa ngadto-ngadto, iya tang ipaambit sa kaugalingong plano pagluwas sa kalibotan. Aron pagsunod ni Cristo ug aron mahimong kauban sa iyang Katawhan, kinahanglang motoo ta sa gisaad sa Diyos ining katawhana: ang Diyos nagtawag nato aron mapatubo ug makahayang ta sa kalibotan.

3) Ang pagtoo nagsugo nato paglingkawas sa naandan nga pagpuyo; nagpugos nato paglantaw sa unahan nga walay bisag dyotay nga kawili sa gibiyaan tang kasigurohan sa kinabuhi. Ang mga tawo motubo ug molambo sa pagbuntog sa daghan ug dagkong krisis sa kinabuhi. Biyaan nila ang pamilya, motrabaho sila, magminyo. Sa matag “biya” nato aron pagsulod og bag-ong matang sa kinabuhi, hatagan ta sa pagtoo og bag-ong paglaom, bag-ong kahayang, ug andamon ta sa pag-atubang sa mas sakit pa nga pagbiya, aron mas mota-

¹⁷Apan ang Ginoo mipahamtang kang Paroon ug sa tanang sakop sa panimalay og grabling balatian tungod ni Saray, ang asawa ni Abram. ¹⁸Busa, gipatawag siya ni Paroon ug giingnan, “Unsa kining imong gibuhat kanako? ¹⁹Nganong miingon ka man: ‘Ilgsoon ko iya,’ busa, gikuha ko siya nga akong asawa. Karon, ania ang imong asawa. Kuhaa siya ug lakaw!” ²⁰Gisugo ni Paroon ang iyang ginsakpan sa pagpapahawa kang Abram uban sa asawa ug sa tanan niyang kabtangan.

13 ¹Mihalin si Abram sa Ehipto padulong sa Negueb uban sa asawa ug kabtangan. Mikuyog si Lot. ²Daghag mananap si Abram, plata ug bulawan. ³Sa pagpanaw miabot siya sa Betel gikan sa Negueb, sa una niyang giugbokan sa tolda, taliwala sa Betel ug Hay, ⁴diin naghimo siyag alampoonan, ug misangpit sa ngalan sa Ginoo.

Panagbulag ni Abram ug Lot

• ⁵Si Lot nga mikuyog kang Abram, aduna usab siyag mga karnero, baka,

han ta sa kaugalingon sa mas lawom nga pag-alagad sa Diyos; busa, ang pagtoo bugtong paagi sa pagkab-ot sa kahingkod.

4) Ang tawo nga iya sa kalibotan naglantaw sa iyang kinabuhi pinasikad sa kaugalingong kaalam ug sukdanan, uban sa paghunahuna nga nasayod siya sa iyang padulngan. Apan ang matoohon, maminaw sa mga timaan sa Diyos; maminawg asa ang Diyos buot modala niya. Hangtod sa kataposan sa iyang kinabuhi kanunay siyang mag-aninaw ug mangita sa mas hingpit nga kinabuhi sa hustisya, sa pag-ingsoonay, sa kagawasan (Mt 5:20; Lc 12:32; Heb 11:13).

Ang mga anak ni Abraham: basaha sa Mt 3:7; Jn 8:33; Buhat 3:25; 13:26 Rom 4:13; Gen 17:5; Gal 3:8).

• ¹⁰. *Ingna sila...*(b. 13) Dunay mga tawo adtong panahona nga nangangha sa kaubos sa moralidad, mismo sa kinabuhi ni Abraham. Dihang gitawag sa Diyos si Abraham aron himoong higala, wala dayon siya mausab. Ang pagbag-o sa moralidad sa gipiling katawhan mahitabo lang sa daghan pang siglo. Ang Diyos makapaabot. Ang tanang butang dunay kaugalingong takna: naghagit ni sa pamalandong ilabi na, kay sayon alang nato ang paghukom dihadiha.

• ^{13.5} Nahitabo ang panag-away tali sa mga sulugoon ni Abraham ug ni Lot. Alang ni

ug tolda. ⁶ Ang yuta dili na paigo sa tanan, kay dako kaayo ang gikinahanglang sibsibanan. Dako na ang ilang kabtangan ug kinahanglan magbulag na sila.

⁷ Nag-away na ang mga magbalantay sa kahayopan ni Abram ug ni Lot. Niadtong panahona didto sab magpuyo ang mga Kananeo ug ang mga Pereseo. ⁸ Busa, miingon si Abram kang Lot: “Dili ta mag-away, ingon man ang atong mga magbalantay, kay kita managsoon!” ⁹ Dili ba, anaa man sa imong atubangan ang tibuok kayutaan? Magbulag lang ta, kon sa wala ka paingon, ako sa tuo. Kon sa tuo ka, ako sa walao.”

¹⁰ Gitan-aw ni Lot ang tibuok dapit ug nakita ang patag sa Jordan: daghan kaayog tubig, daw tanaman sa Diyos, sama sa Ehipto ngadto sa Soar. (Niining panahona, wala pa gun-oba sa Diyos and Sodoma ug Gomora.) ¹¹ Busa, gipili ni Lot ang tibuok patag sa Jordan ug milakaw siya paingon sa sidlakan. Sa ingon, nagkabalug sila. ¹² Nanimuyo si Abram sa kayutaan sa Canaan ug si Lot naninginabuhi sa kapatagan. Iyang gidala ug giugbok ang tolda sa Sodoma. ¹³ Daotan ug makasasala kaayo sa mata sa Ginoo ang mga tawo sa Sodoma.

¹⁴ Miingon ang Ginoo kang Abram dihag nagbulag na sila si Lot: “Iisa

ang imong panan-aw gikan sa imong nahimutangan paingon sa amihanan, sa habagatan, sa sidlakan ug sa kasadpan. ¹⁵ Hatagan ko ikaw ug ang imong kaliwatan sa tibuok kayutaan nga imong makita. ¹⁶ Himoon ko nga sama kadaghan sa abog sa kalibotan ang imong kaliwatan. Kon maihap man ugaling ang abog sa kalibutan, maihap usab ang imong kaliwatan. ¹⁷ Dali, tindog ug lakta ang gitas-on ug gilapdon sa kayutaan, kay ako kining ihatag kanimo.”

¹⁸ Busa, gibalhin ni Abram ang iyang mga tolda ug mipuyo siya tupad sa mga kahoy sa Mambre sa Hebron diin nagtukod siyag alampoonan alang sa Ginoo.

14 ¹ Sa panahon ni Hari Amrafel, ni Hari Arioc sa Ponto, ni Hari Codorlamor sa Elam ug ni Hari Tadal sa Goim, ² nakigubat sila batok ni Bersa, hari sa Gomorra, Sinaeb, hari sa Adama, ug Semeber, hari sa Seboim ug sa Bala sa ato pa Soar. ³ Gi-hiusa sa tanang hari ang ilang kasundalohan sa walog sa Sidim, ang “Dagat nga Asin”. ⁴ Nagmando kanila si Codorlamor sulod sa 12 ka tuig. Apan mialsa sila sa ika-13. ⁵ Sa ika-14 miabot si Codorlamor ug ang mga hari nga kaabin niya. Napildi nila ang mga Rapaita sa Astarot-Carnaim, ang mga Zuzita sa Ham, ang mga Emita sa Save-Cariataim; ⁶ ang mga Horeo sa bukid sa Seir hangtod sa El Faran, duol sa kamingawan.

⁷ Unya, mibalik sila ug mipaingon sa Tinubdan sa Kaangayan (ang Cades). Gi-

Abraham mas bililhon ang kalinaw kay sa kaugalingong interes, maong gihatagan niyag kagawasan si Lot sa pagpilig yuta.

Magbulag lang...(b. 9) Gitultolan si Abraham sa iyang pagtoo. Apan wala pa niya maangohi nga ang gisaad sa Diyos niya, imahen lang sa tanghagang luna nga mao ang Gingharian sa Diyos sulod nato. Busa, imbis siyag mopili, si Lot ang una niyang gipapili. Iya ning gibuhat tungod sa gugma, bisag wala siya masayod ini. Nasuta niya ang tinuod nga yuta, ang kasingkasing sa tawo, diin ang Gingharian sa Diyos maangohan. Sa mabaw nga panglantaw maingon nga si Lot nakapili sa may-ayong bahin, apan nasayran nga dako ang nawala niya. Busa, imbis siyag mopili, si Lot maoy unang gipapili. Ang gawi nga gipakita niya nagpaila nga duol na siya sa hustong direksyon. Wala niya tuyoa nga dunay mas lawom pa nga iyang madiskobrehan sa pagtoo. Tinuod nga si Lot nakapilig mas maayong

bahin, apan dunay mas bililhon pa nga naangkon ni Abraham: ang mithi sa gingharian sa Diyos.

Hatagan...(b. 15) Ang yuta ni sa Canaan, ang Palestina karon. Yuta diin nagdagayday ang gatas ug dugos (Num 13:3, 7), nagpasabot, nga gipanalanginan ni sa katabunok. Wala hinuon ni maangkon dayon ni Abraham. Gisaaran lang siya sa Diyos. Niadtong panahona, gipuy-an ni sa mga Kananeo.

Angayng matngonan dinhi nga sulod sa kapid-an ka siglo giuomol sa Diyos ang iyang katawhan uban sa saad sa yuta nga ilang buntogon. Gipakita dinhi nga dili madiskobrehan sa tawo ang iyang dignidad isip anak sa Diyos, hangtod nga duna siyag yuta nga matikad ug disenting balay mga kapuy-an. Ang tawo dili makapalambo sa kaugalingong gawas kon naa siyag butang nga maampingan ug kapanalipdan, nga mabarogan ug pakigbisog-an.

ilog nila ang tibuok kayutaan sa mga Amalecita, ug sa mga Amorreo nga nanimuyo sa Asasontamar. ⁸ Naghiusa ang kaharian sa Sodoma, Gomorra, Adama, Seboim, ug Bala Soar, ug mipahimutang sa kasundalohan sa walog sa Sidim aron pagpakigsangka ⁹ kang Codorlamor, hari sa Elam, kang Tadal, hari sa Naciones, kang Amrafel, hari sa Senaar, ug kang Arioc, hari sa Ponto: upat ka hari batok sa lima.

¹⁰ Kaniadto dihay daghang atabay sa alketran sa walog sa Sidim. Sa pag-ikyay sa mga hari sa Sodoma ug Gomorra, nahulog sa atabay ang pipila sa ginsakpan. Mitago ang uban sa kabukiran. ¹¹ Gisakmit sa upat ka hari ang tanang kabtangan sa Sodoma ug Gomorra, ug ang tanang pagkaon. Unya, namiya sila. ¹² Gibihag sab nila ang pag-umangkon ni Abram, si Lot nga nanimuyo sa Sodoma, ug gisakmit ang iyang kabtangan.

¹³ May nakaikyay nga miadto kang Abram, ang Hebreo ug gisuginlan sa nahitabo. Nagpuyo si Abram duol sa mga kahoy sa Mambre, ang Amorreo, igsoon ni Escol ug ni Aner, mga kaabin ni Abram.

Si Abram ug Melquisedec

• ¹⁴ Sa pagkaysayod ni Abram nga gidagit ang iyang kabanay, nagpili siyag 318 sa iyang mga sakop ug gigukod nila ang kaaway hangtod sa Dan. ¹⁵ Gitunga niya ang iyang pundok ug sa gabii misulong sila. Gilupig ug gigukod nila ang kaaway hangtod sa Joba, sa amihanan sa Damasco. ¹⁶ Nabawi niya ang tanang kabtangan, ang kabanay nga si Lot, ug ang mga butang uban sa kababayan-an ug sa ubang tawo.

¹⁷ Sa pagbalik ni Abram, human niya mapildi si Codorlamor ug ang mga hari nga kaanib niini, gisugat siya

• **14.14** Unsa ang kagikan sa sugilanon ining ulohana, ang sugilanon nga gilakip sa kasaysayan ni Abraham sa ulahi nang panahon? Naggikan ba ni sa gana pagdugang sa kabantog ni Abraham pinaagi sa pagpakita nga takos siya sa pakig-away?

May duha hinuon ka butang nga napakita sa tagsulat ining morag dili importanting istorya.

Si *Melkisedec*... (b. 18) Wala siya makadawat sa pulong sa Diyos sama ni Abraham, apan sa kaugalinong paagi nakaila siya sa Diyos nga nagtawag ni Abraham. Ang mga tawo nga gita-wag sa Diyos dili mag-inusara, kay makahimamat sila ug ubang higala sa Diyos. Mihatag si Abraham sa ika-10 sa iyang bahin, apan mibiya siya nga mas malipayon,

sa hari sa Sodoma sa walog sa Save (ang walog sa mga hari).

¹⁸ Unya, si Melquisedec, ang hari sa Salem ug pari sa Labing Halangdon nga Diyos, mipagawas og pan ug bino. ¹⁹ Gipanalanginan niya si Abram sa pag-ingon: “Bulahanon ka sa Diyos sa kahitas-an, magbubuhat sa langit ug yuta. ²⁰ Bulahan ang Diyos sa kahitas-an nga nagtugyan sa imong mga kaaway diha sa imong mga kamot.”

Unya, gihatagan siya ni Abram sa ika-10 nga bahin sa tanan.

²¹ Miingon ang hari sa Sodoma kang Abram: “Ihatag kanako ang tawo ug imo na ang kabtangan nga imong nakuha.” ²² Mitubag si Abram: “Ipa-taas nako ang akong kamot ngadto sa Ginoo, ang Diyos sa kahitas-an, magbubuhat sa langit ug yuta, ug manumpa ako: ²³ Dili ko mokuha bisag usa ka lugas sa hilo o bugkos sa sandalyas o bisag unsang butang nga imoha aron dili ka makaingon – ‘naadunahan si Abram tungod kanako’. ²⁴ Wala koy angkonon alang kanako! Mangayo lang ako sa nakaon sa akong katawhan ug sa bahin ni Aner, Escol ug Mambre nga miuban kanako.”

Kasabotan: Diyos ug Abraham

15 ¹ Human ini, namulong ang Ginoo kang Abram pinaagi sa damgo: “Ayawg kahadlok Abram, akoy imong tigpanalipod. Gantihan ko ikaw og dako!”

kay pinaagi sa baba sa usa ka langyaw, nabati niya ang panalangin sa Diyos.

Katingalahang tawo si Melkisedec, kay sa Israel, ang ilang mga hari, dili pari, ni maghalad og pan ug bino sa ilang pagsakripisyo, apan ang Salmo 110 ug ang Sulat alang sa mga Hebreo (5:6) naglantaw ni Melkisedec nga larawan ni Cristo, ang bugtong Pari. Si Abraham, bisan sa kabantog nag-andam sa pag-abot sa Mesiyas, ang katumanan sa gisaad sa Diyos alang sa tanang kanasoran. Dinhi, sa hanap nga paagi, si Cristo gilantaw daan nga Pari ug hari nga mokonsagrar sa pan ug bino.

• **15.1** *Ginoong Diyos*... (b. 2) Moabot ang panuigon sa tawo kanus-a magsugod siyag

²Miingon si Abram: “Ginoong Diyos, unsa pa may ihatag kanako? Mamatay ko nga way anak busa, maadto kang Eliezer sa Damasco ang tanan kong katigayonan. ³Wala ako nimo hatagig mga anak hinunoa, manunod ang usa ko ka ulipon.”

⁴Namulog usab ang Ginoo: “Dili si Eliezer, Abram. Dili si Eliezer ang manunod kondili, ang kaugalingon mong anak nga lalaki, kaugalingon mong karne ug dugo.” ⁵Busa, gipaadto siya sa Ginoo sa gawas ug giingnan: “Hangad sa langit ug ipha ang mga biton, kon makahimo ka. Maingon niana kadaghan ang imong kaliwatan.”

⁶Mitoo si Abram ni Yahweh, kay mao man kini ang gimatuod kaniya sa Ginoo. ⁷Miingon pa ang Ginoo: “Ako ang Ginoo nga nagpagawas kanimo sa Ur sa Caldea aron hatagan sa kayutaan dinhi isip usa sa imong kabtangan.”

⁸Dayon nangutana si Abram: “Diyos ko, unsaon ko pagkahibalo nga maako kini?” ⁹Mitubag ang Ginoo: “Dad-i akog usa ka nating baka, kanding ug karnero; usa usab ka salamapati ug tukmo.” ¹⁰Gidala ni Abram sa

Ginoo ang mga mananap ug gipikas. Gipahimutang ang matag pikas sa ingon nga nagkaatbang ang usag usa ka parisan. Apan wala pikasa ¹¹ang mga langgam. Naglibutlibot sa mga karne ang mga buwetre ug giabog ni Abram.

¹²Sa misalop na ang adlaw, nakatulo ug nahinanok si Abram; gilibotan sa makalilisang nga kangitngit. ¹³Miingon ang Ginoo kang Abram: “Hibaloi nga sa pagkatinuod mahimong langyaw ang imong mga kaliwat sa laing nasod, ug daugdaogon sulod sa 400 ka tuig. ¹⁴Apan silotan ko ang nasod nga mag-ulipon kanila. Ug mopauli sila nga adunay daghang mga kabtangan. ¹⁵Samtang ikaw, mobalik nga malinawon sa imong katigulangan. Mamatay ka nga malipayon sa imong katigulangan. ¹⁶Ang ikaupat mong kaliwatan mamalik niining yuta nga dili ko ikahatag kanimo, kay dili pa angayang bawion sa mga Amorreo, ka yang ilang sala wala pa mosangko sa sukod.”

¹⁷Sa pagsalop sa adlaw ug ngitngit na, mitunghag kalit ang hudno nga nag-aso ug ang nagsigang sulo nga

kabalaka sa nahibilin sa iyang kinabuhi: ang kaminyoon, mga anak, mga tuig sa pagtrabaho. Sa maong higayon, namatud-an ang pagtoo ni Abraham, pinaagi sa pagtoo sa saad daw dili matuman. Ang kasabotan ni Abraham uban sa Diyos sinugdan sa paghigalaay.

Mitoo...(b. 6) Dili kay maayo kang tawo, o kay mitabang ka sa silingan o kay nag-alagad kag dugay nako... apan kay giingnan tikawg “ayawg kahadlok” ug imong gitugyan ang tanan sa akong kamot.

Adtong adlawa naghimog kasabotan ang Ginoo uban ni Abraham (18). Daghan ang gisulat sa Biblia bahin sa kasabotan. Unsay gipasabot sa paghimog kasabotan tali sa Diyos ug sa tawo?

Ang Diyos nahigugma sa tanang tawo ug nagtinguha pagluwas sa tanan bisan pa ang wala mailhi. Apan buot pod niyang dalhon ang katawhan sa kahingkod. Aron mahimo ni kinahanglang dunay bisag dyotay nga pundok sa katawhan nga makasinati sa Diyos sa personal nga paagi, kay sa maong pakigtagbo, masinugdan siya sa bilihon kaayong kasinatian.

Sa tibuk nga kasaysayan, ingon ini ang pamaagi sa Diyos pagpili ug pagtawag og mga

tawo aron paghimog kasabotan uban nila. Hatagan silag kahigayonan sa kinabuhing maunongon. Mailhan nila ang Diyos isip buhing per-sona ug magsisuoed sila Niya.

Busa, sa sinugdan sa iyang buluhaton sa kaluwasan diha sa kasaysayan, magpaambit siya sa kaugalingon sa labing menos usa ka tawo, bahin sa lawom niyang plano: Si Abram mitoo ni *Yahweh*.

Pinaagi sa maong pagtoo, ang balaang plano sa Diyos matisok sa kasingkasing ug hunahuna sa magtotoo. Mas bilihon ni kay sa daghang maayong buhat. Sukad adtong higayona, sa talagsaong paagi, si Abraham ug ang Diyos mahiusa sa kahangtoran: Kini ang Kasabotan.

Ang Diyos mihimog Kasabotan uban ni Abraham sumala sa nabatasan sa maong panahon. Sa pagpinirmahay sa kasabotan, ang masigkapundok moagi taliwala sa pinikas nga gisakripisyon mananap (Jer 34:18). Ritwal ni nga gisunod ni Abraham. Ang kalayo nga milabay sa pinikas nga biktima simbolo sa presensya sa Diyos. Ang Diyos mismo miunong ug mihimo sa saad.

Ang pagtoo maghimo natong mga higala sa Diyos: Heb 2:4; Rom 4:2; Gal 3:6; Heb 11:11.

milabay sa taliwala sa pinikas nga mga mananap. ¹⁸ Anang adlawa mihi-mog kasabotan ang Ginoo tali kaniya ug ni Abram sa pag-ingon: “Ihatag ko sa imong kaliwat kining yutaa, gikan sa suba sa Ehipto hangtod sa dakong suba sa Eufrates, ¹⁹ ug ang kayutaan sa mga Cineo, Ceniceo, Edumeo, ²⁰ Heteo, Pereseo, Refaita, ²¹ Amorreo, Kananeo, Gergeseo, ug Jebuseo.”

Ang pagkatawo ni Ismael

16^{*} ¹ Wala pa makahatag og anak kang Abram si Saray, ang asawa. Apan may ulipon kini nga Ehiptohanon, si Agar. ² Miingon si Saray kang Abram: “Kay gihimo man ako sa Ginoo nga dili manganak, lakaw, katulog uban sa akong ulipon, basig makabaton akog anak pinaagi kaniya.” Miuyon si Abram sa sugyot ni Saray. ³ Human sa 10 ka tuig sa pagpuyo nila

sa Canaan, gikuha ni Saray ang ulipong Agar nga Ehiptohanon, ug gi-hatag sa bana, si Abram, isip asawa. ⁴ Si Abram natulog uban ni Agar ug nag-mabdos.

Dihang nahibaw-an ni Agar nga nagsabak siya, misugod siya pagbiay-biay ni Saray. ⁵ Busa, miingon si Saray kang Abram: “Ikaw maoy hinungdan sa iyang pagbiaybiay kanako! Gihatag ko ang akong ulipon sa imong mga bokton. Karon nga nahibaw-an niyang nagsabak siya, gi-biaybiay ako niya. Maghukom unta ang Diyos tali kanatong duha.” ⁶ Mitubag si Abram: “Anaa, sa imong mga kamot ang imong ulipon, buhata ang imong gusto.” Unya gidaogdaog ni Saray si Agar; tungod niini milayag kini.

^{*} ⁷ Nasugatan si Agar sa anghel sa Ginoo sa may tubod sa kamingawan,

• **16.1** Nahingawa si Abraham nga ag gisaad sa Diyos dili matuman. Dili ba mahimo nga ang anak nga gisaad sa Diyos kaniya maadto ni Agar, ang laing asawa? Dili ba igo nga ang ilang anak sagopon ni Sara, sumala sa nabatasan adtong panahona? Ang Diyos nagpakahilom lang. Gipasagdan si Abraham pag-sulbad ining problemaha sumala sa gisulti kaniya sa iyang konsensya.

Apan napakyas si Abraham, kay ang anak nga gisaad kaniya sa Diyos dili ang bata nga ipanamkon ug matawo sumala sa tawhanon niyang plano, apan sumala sa gilaraw sa Diyos alang niya. Ining paagihang makita ang kagawasan sa Diyos nga nagtinguha pagtuman sa iyang mga saad, sa higayon mismo nga morag imposibl ning mahimo.

MGA PANAN-AWON UG MGA ANGHEL

Unsay atong hunahuna kabahin sa pagpakita sa mga anghel? Nahitabo ba ni o paagi lang pagsulti? Atong klarohon kining mosunod: Una sa tanan, dili angayng parehoon pagsabot ang bahin sa mga anghel ug ang *Anghel ni Yahweh*. Sa kataposan na sa mga bahahon sa Daang Kasabotan (ug sa Bag-o) nahisgotan ang mga anghel. Gitooan ni kaniadto nga mga espirituhanong binuhang nga mopahapsay sa dagan sa kalibotan ingon man sa kaluwasan sa mga tawo. Mabasa ni pananglit sa Zac 1 ug 2 ug sa Dan 9:21, 10:21. Ang karaang Israel maghisgot usahay sa Anghel ni Yahweh o sa Pinalala ni Yahweh, aron pagpasabot sa talagsaong hitabo o kalihokan nga naggikan sa Diyos mismo.

Dihang may miabot nga katalagman nga nakapatay sa daghang sundalo sa Asiria, ilang

giingon nga naggikan ni sa Anghel ni Yahweh: basaha sa Is 37:36, ug sa 2 S 24:16. Kay dili man makita ang Diyos, kon makakita silag panan-awon, moingon sila nga anghel ni ni Yahweh: Mag 6:11.

– Gipakita sa tibuk Biblia nga ang Diyos mopadayag sa kaugalingon sa nagkalainlaing pamaagi kanila nga mangita niya. Mipadayag siya pinaagi sa panghitabo. Dan-agan niya ang mga kasingkasing sa mobasa sa iyang pulong; mamulong siya pinaagi sa mga damgo, panan-awon, sa pagbasa sa iyang pulong, ug sa mga propeta.

– Dili hinuon angayng sabton sumala sa letra lang ang tanang nasulat sa Biblia kabahin sa mga panan-awon o sa mga pulong sa Diyos. Kay ang mga tawo kaniadto dunay kaugalingong pamaagi pagpadayag sa napamalandongan nila nga kalihokan sa Diyos. Kon ang tawo namalandong o gitintal sa yawa, ipadayag ni nga dyalogo sa duha ka persona, demonyo ug Diyos, nga nakigdwalogo sa tawo. Basaha sab sa Jos 7:10 ug I H 3:4.

– May purohan ba nga ang Diyos kaniadto lahig pamaagi pagpadayag sa kaugalingon kay sa karon? Human miabot si Cristo, naa na niya ang tanan ug sa iyang simbahan. Wala na ta magkinahanglan sa mga panan-awon ug rebelasyon. Giamdam lang ni sa Diyos alang sa ginuntan niya sa panagsaong agianan. Sa unang mga siglo, mipadayag ang Diyos sa kaugalingon sa dayag, apan ubos nga paagi.

• **7. Balik sa imong...**(b. 9) Mao ni ang pulong sa Diyos alang sa mga tawo nga nag-antos gumikan sa kawalay kaangayan; sa mga babaye nga, sulod sa katilingbang liberal ug tig-

ang tubod sa kilid sa dalan paingon sa Sur. ⁸Miingon ang anghel: “Agar, ulipon ni Saray, diin ka gikan ug asa ka paingon?” Mitubag si Agar: “Milayas ko sa akong agalon, si Saray.” ⁹Mitubag ang anghel sa Ginoo: “Balik sa imong agalon ug tahora siya.” ¹⁰Miingon pa ang anghel sa Ginoo: “Padaghanon ko ang imong kaliwat hangtod nga dili na maihap.” ¹¹Misultig usab ang anghel: “Nagsabak ka karon ug manganak ug lalaki. Nganli siyag Ismael, kay nadungog sa Ginoo ang imong pangamuyo. ¹²Mahisama siya sa idlas nga asno nga mobatok sa tanan ug ang tanan mobatok kaniya. Hagiton niya ang tanan niyang igsoon.”

¹³Misangpit si Agar sa ngalan sa Ginoo nga miingon niya sa may atabay: “Si ‘El-roi’ ka, sa ato pa, Nakakita ug nakita ko’.” ¹⁴Gitawag ang atabay hangtod karon nga “Atabay ni Lajay-Roi” sa taliwala sa Cades ug Bered.

¹⁵Nanganak si Agar og lalaki. Giinganlan ni Abram ang bata nga gipanganak ni Agar alang kaniya og Ismael. ¹⁶86 anyos si Abram sa pagpanganak ni Agar kang Ismael.

Nahimong Abraham si Abram

17¹ Sa 99 anyos na si Abram, nagpakita niya ang Ginoo nga miingon: “Ako ang Diyos nga gamhanan, subaya ang akong dalan sa tanang panahon, ug hingpita ang imong kaugalingon. ²Maghimo ako og kasa-

botan tali kanimo ug kanako. Padaghanon ko ikaw pag-ayo.” ³Busa, miluhod ug miduko si Abram ug misulti ang Diyos: ⁴“Kini ang atong kasabotan: Maamahan ka sa daghang kanasoran. ⁵Dili na ikaw pagatawgon og Abram kondili, Abraham, kay ghimo ko ikaw nga amahan sa daghang kanasoran. ⁶Padaghanon ko ikaw pag-ayo ug himoong kanasoran. Maggikan kanimo ang mga hari. ⁷Lig-onon ko ang kasabotan tali kanimo ug kanako, ug sa imong kaliwatan: kasabotan sa kahangtoran. Gikan karon hangtod sa kahangtoran, ako Diyos nimo ug sa tanan mong kaliwat. ⁸Hatagan ko ikaw ug ang imong kaliwatan sa yuta nga inyong gipuy-an, ang tibuk kayutaan sa Canaan hangtod sa kahangtoran, ug ako ang ilang Diyos.”

Ang tuli

⁹Misulti ang Diyos: “Sa imong bahin tumana ang atong kasabotan, ikaw ug ang imong kaliwatan. ¹⁰Kini ang atong kasabotan nga atong tumanon, ikaw ug ang imong mga kaliwat: Tulion ang tanang lalaki. ¹¹Putlon ang inyong yamis nga matimailhan sa atong kasabotan. ¹²Sa umaabot nga kaliwatan, kinahanglang tulion ang tanang lalaki sa inyong panimalay nga nag-idad og walo ka adlaw, ug ang langyaw nga pinalit isip ulipon. ¹³Nahimugso man sila o napalit ba hinuon nga ulipon, kinahanglang tulion. Da-

pasikat, nagpailob aron dili mamatay sa gutom uban sa ilang pamilya; sa mga batan-on nga nakatapos pagtuon sa unibersidad, nakaamgo nga ang katilingban karon nagkinahanglan og maninilhi lang ug mamumuo. Ug pipila ray may luna sa disenting trabaho.

Tahora siya. (b. 9) Dili ni tungod nga ang iyong pagkaanaa sa gahom makiangayon kondili, kay ikaw mismo kinahanglang malingkawas sa imong garbo. Husto ka sa imong gihunahuna nga mas bililhon ka kay sa mga butang nga giaghat kanimo sa katilingban. Apan kon ang Diyos mopaubos nimo, salig niya ug hunahunaa nga ang iyong gibuhag nagandam nimo sa mas dako nga misyon kay sa misyon nga imong gihunahuna. Kon magpabilin kang nasayod nga ang Diyos nagtawag

nimo nga gawasnon sama sa iyang paghatag og kagawasan sa uban, hatagan kag kahigayonan nga magawasnon.

“Lahay-Roi” mahimong sabton: ang tawo nga mipuyo ug nakakita o nakasaksi.

• **17.1** Ang Abram nagpasabot og tinahod nga amahan; ang Abraham nagkahulogan og Amahan sa kadaghanan. Sa pag-usab sa iyang ngalan nagsugod siyag bag-ong kinabuhi sumala sa napadayag sa bag-o niyang ngalan. Ingon sab ini ang gibuhag ni Jesus sa unang pangulo sa iyang simbahan, Jn 1:42.

• **9.** *Ang tuli.* Ang pagputol o pagpikas sa yamis sa otin sa lalaki, karaang ritwal sa kataghan sa Silangang mga nasod. Giisip ni sa

ladalaon ninyong tanan ang timaan sa akong kasabotan; kasabotan sa kahangtoran. ¹⁴Palayason sa katilingban ang dili tinuli nga lalaki, kay supak siya sa akong kasabotan.”

¹⁵Miingon ang Ginoo kang Abraham: “Ayaw na tawgag Saray ang imong asawa kondili, Sara. ¹⁶Panalanginan ko siya ug hatagan ko ikaw ug anak nga lalaki gikan niya. Himoon ko siyang nasod, ug ang mga hari magagikan niya.”

¹⁷Miduko si Abraham, ug mibahakhak ug katawa si Sara nga namulong sa kaugalingon: “Makaanak pa kaha ang tawo nga 100 anyos na? Manganak pa kaha si Sara nga nag-idad nag 90?” ¹⁸Misulti si Abraham sa Diyos: “Si Ismael na lang unta nga magpuyo diha sa imong panalangin” ¹⁹Apan mitubag ang Diyos: “Dili! Ang imong asawa, si Sara, mohatag kanimog anak nga lalaki. Nganli siyang Isaac. Ligonon ko ang kasabotan tali kanako ug kaniya ug sa iyang kaliwatan; kasabotan sa kahangtoran. ²⁰Bahin ni Ismael, nadungog ko na ikaw. Panalanginan ko siya ug palamboon pag-ayo. Maamahan siya sa 12 ka prinsipe ug padak-on ko siya. ²¹Apan himoon ko ang kasabotan tali kanako ug ni Isaac nga ipanganak kanimog ni Sara niining panahona sa sunod tuig.” ²²Unya, mipahawa ang Diyos.

²³Gituli ni Abraham si Ismael, iyang anak, ang tanang natawo sa kaugalingong balay, ug ang tanang pinalit, ang tanang lalaki sa iyang pinuy-anan sumala sa gisul-

ti sa Diyos. ²⁴Una pa tulia si Abraham, 99 ka tuig na ang iyang panuigon. ²⁵Sa pagtuli kang Ismael 13 ka tuig ang iyang panuigon. ²⁶Adtong adlaw sa Abraham ug ang iyang anak, si Ismael, gituli ²⁷ug ang tanang lalaki nga natawo sa iyang pinuy-anan ug ang mga lalaking ulipon, pinalit ug salapi gikan sa mga langyaw.

Guiduaw sa Ginoo si Abraham

18 ¹Nagpakita ang Ginoo kang Abraham duol sa balaang kahoy nga Mambre. Naglingkod ni sa agianan sa tolda, kay naglagiting ang kaniin sa adlaw. ²Sa paglantaw nakita niya ang tulo ka lalaking nagbarog dili layo. Busa, midalagan siya gikan sa iyang gilingkoran aron pagtagbo kaniya ug miyukbo hangtod nga misangko ang nawong sa yuta. ³Unya, misulti siya: “Ginoo, kon mahimo, ayawg sayloi ang inyong sulugoon. ⁴Tugti ko sa pagdala ninyog tubig aron kahugasan ang inyong tiil unya, makapahulay kamo ilalom sa kakahoyan. ⁵Karon nga ania na kamo, kuhaan ko kamo ug pan aron mobalik ang kabaskog sa dili pa mo mopadayon ug lakaw.” Mitubag sila: “Maayo, buhata ang imong gisulti.” ⁶Misulod og dali sa tolda si Abraham ug miingon kang Sara: “Dali!

ubang tawo nga “ritwal sa pagsulay” nga nagmailhan sa paglatas sa pagkabayongbayong ngadto sa paghingkod. Ang pagpatuli relihiyoso sab nga rito alang sa pagsanan.

Gihatagan nig bag-ong kahulogan sa Israel; ang pagpatuli magpaila nga sakop sila sa piniling katawhan. Ang langyaw masakop sa relihiyosong katilingban sa Israel kon magpatuli.

Daladalaon...(b. 13) Ang babayeng minyo magsul-ob sa singsing nga gihatag sa bana. Ingon sab ini ang mahitabo sa mga tawo nga gustong moapil og kapunongan: gusto sila nga dunay kalig-onan nga magmatuod nga sakop sila sa kapunongan. Sa samang pagkaagi, ang matag lalaki nga kaliwat ni Abraham nagkinahanglag dili-mapala nga timailhan sa pagpasakop sa piniling katawhan: ang tuli.

Ang mga propeta hinuon nagpahinumdong nga ang pagpatuli walay kapuslanan kon walay kabag-ohan diha sa tawo. Sa ato pa, ang pagsalikway sa mga bisyo. Ang makitang ritwal walay kapuslanan kon dili puy-an ang buot ipadayag sa timaan (Jer 9:24; Dt 10:16; Gal 5:4; Fil 3:3; Rom 2:25).

Alang sa kristyanos, dili importanti kon ang tawo tinuli ba o dili: Buhat 11:3-15; 1 Cor 7:8; Gal 6:15. Kining relihiyosong tulanon,

lakip ang mga tulanon sa Adlawng Sabado, ang dili pagkaon og baboy, ang paghimog ritwal ug mga sakripisyo sa Templo, gikinahanglan alang sa mga Judio sa wala pa si Cristo: Col 2:11 ug 2:16-22.

Nganong may daghan mang tawo nga layo sa ilang pagtoo, apan mopabunyang sa ilang anak? Nganong magpabaddis man silag abo?

• **18.1** Ang makatagamtan sa mga gisaad sa Diyos mao ang mga kaliwat ni Abraham; siya mismo dili makakita sa katumanan ini. Apan gimatuod kaniya sa Diyos kining saara pinaagi sa katingalahang pagkatawo ni Isaac. Tingale ang mga kaliwat ni Abraham mobati nga labaw sila sa ubang katawhan ug maghuanahuna nga sila ray maluwag, kay sakop man sila sa maong kaliwat (Lc 3:8). Tinuod nga giila sa Diyos nga sumusunod ni Abraham ang mga tawo nga naggitikan sa banay ni Isaac ang anak ni Sara, asawa ni Abraham, ug dili ang mga kaliwat sa anak sa ilang sulugoon. Apan wala ni magpasabot nga ang mga tawo makaangkon sa panalangin sa Diyos, kay nakaambit sila sa dugo sa maong banay. Ang katumanan sa saad sa Diyos maangkon ni bisag kinsa kon makasunod siya ug magkinabuhi sama sa pagtoo ni Abraham (Gal 4:21-31; Rom 4:13-17).

Pagkuhag tulo ka takos nga harina, masaha ni ug paghimo og pan.”

⁷Midalagan si Abraham sa kahayopan ug nagkuhag batan-ong baka ug gihatag sa mga sulugoon nga daling miandam niini. ⁸Mikuha siyag keso ug lab-as nga gatas nga giluto niya uban sa gilutong baka alang sa mga bisita. Nangaon sila, apan nagpabilin siyang nagbarog duol nila ilalom sa punong kahoy. ⁹Unya, gipangutana siya: “Hain ang imong asawa, si Sara?” Mitubag siya: “Sa sulod sa tolda.” ¹⁰Miingon ang bisita: “Mobalik ko dinhi sa samang panahon sa sunod tuig. Anang adlaw may anak nang lalaki si Sara.”

Nakabati si Sara ¹¹ug mikatawa sa kaugalingon, kay tigulang na man siya ug si Abraham. Wala na siya reglaha. ¹²Busa, nagkanayon siya: “Karon nga tigulang, nagmenopos na ko ug nagtikubo na ang akong bana, karon pa ba ko makatagamtam og kalipay?” ¹³Apan namulong ang Ginoo kang Abraham: “Nganong mikatawa si Sara ug miingon: ‘Mahimo ba ni nga tigulang naman ko?’ ¹⁴Duna bay dili mahimo sa Ginoo? Sa pagbalik ko sa hustong panahon, duna nay anak nga lalaki si Sara.”

Mangangha ta ining yanong kasaysayan: Ang Diyos nga nagpadayag sa tawhanong batasan, nangayo sa pag-abiabi sa iyang higala sa wala pa niya buhonga sa mga gasa. Ang mga komentarista dili gani moingon nga nahitabo gyod ni o panulihon lang, apan ang tumotoo nasayod nga ingon ini ang buhat sa Diyos.

Ang Diyos wala magpakita nga nag-inusara, apan kuyog sa duha ka anghel. May purohan nga ang tuyo ini mao nga malikayan ang paghunahuna sa nag-inusarang Diyos – ang sagad nga panglantaw sa wala makaila sa misteryo sa Tulo ka Persona sa bugtong Diyos.

Nganong mikatawa...(b. 13) Ang pagkatawa ni Sara naila nga pamahayag sa Biblia mahitungod sa mga ngalan sa mga dapit ug sa mga tawo; tawgon ang iyang anak og Isaac, nga sa Hebreo nagkahulogag “katawa”.

Duna bay dili...(b. 14) Basaha sa Lc 1:27; 18:27; Mc 11:22.

• 16. *Ilimod...* (b. 17) Inigkahigala nato sa Diyos, hatagan pod tag responsabilidad sa kalibotan. Sama sa pagpakighigalaay tali sa mga tawo ug sa Diyos, nagpasabot nig pag-

¹⁵Nahadlok si Sara busa, nanghi-makak siya sa pag-ingon: “Wala ko mokatawa.” Apan miingon ang Ginoo: “Mikatawa ka.”

Pangaliya ni Abraham

• ¹⁶Mibarog ang mga lalaki, nanglakaw paingon sa Sodoma nga gihatod ni Abraham ug gitudloan sa dalan. ¹⁷Ug misulti ang Ginoo: “Ilimod ko ba ni Abraham ang akong buhaton? ¹⁸Maggikan kaniya ang dako ug gamhanang nasod. Diha kaniya panalanginan ang tanang kanasoran sa kalibotan. ¹⁹Gipili ko siya aron pagsugo sa iyang mga anak ug sa nagsunod niya sa pagsubay sa dalan sa Ginoo: sa pagbuhat sa husto ug tarong. Sa ingon, tumanon sa Ginoo ang iyang saad kang Abraham.”

²⁰Miingon ang Ginoo: “Sobra na ang pag-eskandalo sa Sodoma ug Gomorra! Sobra na ang ilang kasalanan! ²¹Moadto ko aron pagmatuod sa mga sumbong nga midangat ngari kanako. Kon dili, masayod ra ako.”

²²Nanglakaw ang mga lalaki padulong sa Sodoma, apan nagpabiling nagbarog ang Ginoo atubangan ni Abraham. ²³Miduol si Abraham ug

inambitay sa tanan. Ang Diyos nagtudlo nato paghunahuna sama niya, paglihok uban niya ug nagdapit siya nato sa pagpangayo.

Dili hinuon angayng sabton nga kon maninuod tag pangayo diha sa pag-ampo, mada-wat nato ang tanan tang gipangayo. Ang Diyos dili mohatag kon dili makaayo ang gipangayo. Apan ang Diyos malipay kon makahibalo tang makigibisog aron pagkab-ot sa buot niyang ikaluoy. Dili siya gusto nga ipugos ni kondili, ihatag sa nangandoy ini sama niya.

Nasayod ko nga...(b. 27) Ang kamapanghason ni Abraham pagpadayog hangyo sa Ginoo nagpakita sa kadako sa iyang pagtoo. Si Abraham nakigsulti sa Diyos ingon nga higala. Bantayi nga nagpadayon si Abraham paglingkod samtang ang Diyos nagbarog atubangan niya. Morag kulang sa tahod kining pamaagihala alang sa mobasa unya sa Biblia. Busa, giusab ang posisyon: si Abraham na ang nagtindog samtang namulong kang Yahweh nga karon naglingkod na. Sama nga si Jesus miingon: Hulaton ko nga daw alagad nga maghulat sa pag-abot sa agalon ang buotan kong alagad (Lc 12:37).

miingon: “Puohon ba diay nimo ang mga tarong uban sa mga daotan? ²⁴ Unsay mahitabo kon may 50 ka tarong sa lungsod? Imo bang puohon ang tanan, ug dili pasayloon ang maong dapit bisan kon adunay 50 nga tarong? ²⁵ Mahilayo unta kini kanimo – ang pagpatay sa mga makataronganon uban sa daotan; ang pagtagad sa makataronganon ug daotan isip susama lamang. Dili ba buhatan man sa maghuhukom sa tibuk kalibotan ang makataronganon?” ²⁶ Ang Ginoo miingon: “Kon makakaplag ako og 50 ka maayong tawo sa Sodoma, pasayloon ko ang dapit tungod kanila.”

²⁷ Misulti pag-usab si Abraham: “Nasayod ko nga mapangahason ra akong makigsulti sa akong Ginoo. Ako nga abog lang ug abo! ²⁸ Apan kon pananglit makulangan og lima ang 50 nga tarong, gun-obon ba nimo ang lungsod tungod sa lima?” Mitubag ang Ginoo: “Dili, kon may 45 ka tarong.” ²⁹ Misulti pag-usab si Abraham: “Kon pananglit 40 ra?” Mitubag ang Ginoo: “Dili tungod ug alang sa 40.” ³⁰ Nagpadayon si Abraham: “Dili unta masuko ang akong Ginoo. Pasultihon unta ko niya. Unsaon kon 30 ra ang tarong sa lungsod?” Mitubag ang Ginoo: “Dili ko gun-obon kon adunay 30. ³¹ Miingon si Abraham: “Karon, mahimong mapangahason kong makigsulti sa akong Ginoo. Apan kon 20 ra ang tarong?” Miingon siya: “Dili ko gun-obon tungod ug alang sa 20.”

³² Apan namugos si Abraham: “Dili

unta masuko ang Ginoo, ug tugtan ko sa pagsulti sa makausa pa. Unsaon kon 10 ra ang makaplagan? Mitubag ang Ginoo: “Tungod ug alang sa 10, dili ko gun-obon ang lungsod.” ³³ Ug mibiya ang Ginoo human makigsulti kang Abraham. Mipauli sab si Abraham.

Nagun-ob ang Sodoma

19^{*} ¹ Sa gabii naglingkod si Lot sa may agianan sa lungsod sa pag-abot sa Sodoma sa duha ka anghel. Sa pagkakita kanila, mibarog siya aron pagsugat kanila ug miyukbo nga hapit mosangko ang nawong sa yuta. ² Miingon siya: “Mga agalon, saka ug pahulay kamo sa akong balay. Panghugas sa tiil ug pangatulog. Sa buntag na padayon og lakaw.” Mitubag sila: “Ayaw, adto kami sa plasa magpalabay sa kagabhion.” ³ Apan namugos si Lot. Busa, miuban sila sa balay. Nag-andam siyag makaon, naglutog pan nga walay patubo, ug nangaon sila.

⁴ Wala pa sila makahigda dihang gilibotan ang balay sa tanang lalaki sa Sodoma, batan-on ug tigulang, nga ⁵ mitawag ni Lot: “Hain ang mga bisita mong lalaki karong gabhiona? Pagawsa sila, kay makighilawas kami kanila.”

⁶ Migawas si Lot ug mitagbo sa mga lalaki. Sa paggawas gisirhan niya ang pultahan. ⁷ Unya, miingon siya: Dili mga higala. Ayaw buhata ang sama niana kadaotan. ⁸ May duha ako ka

• **19.1** Ang asin sa Pulang Dagat ug ang napukan nga lungsod sa Sodoma ug Gomorra makapamalandong nato. Angayng hinumdoman nga alang sa mga tawo kaniadto ang katalagman silot sa Diyos, samtang ang kauswagan sa tawo panalangin. Ang gigikanan ni sa kasaysayan nga nagtudlo nato ining mostuod nga kamatuoran:

– pagtahod sa mga dumuduong nga kinahanglang atimanon, sama sa anghel sa Diyos, – makahadlok ang pagkabayot.

Ang Sodoma ug Gomorra magpabilang subo nga hitabo sa balaang kasaysayan. Nagtudlo ni sa dili pagyagayaga o paghamayhamay sa panudya sa Diyos. Kanunay ning gihinumdoman

sa mga propeta aron paghulga sa modumili pagbag-o (Is 1:9; Ez 16:49). Kini sab ang gibuhat ni Jesus (Mt 10:15; Lc 17:29).

Kining kasaysayan wala mapakyas paghatag og gibug-aton sa kaso ni Lot – nga ang Diyos dili malimot sa usa sa iyang mga anak bisag gisalikway Siya ini tungod sa sala.

Makapauknol ang tubag ni Lot (b.8): apan angayng masabtan nga adtong panahona ang mga lalaki ubos kaayog pagtagad sa mga babaye nga halos dili ihong tawo. Busa, kasagaran nila magsakripisyo sa anak nga babaye aron dili maulawan sa ilang higala. Susama ini ang mabasa sa Maghuhukom 19.

anak nga dalaga nga wala pa maka-dulog og lalaki. Ako silang pagawson ug buhata kanila ang inyong gusto. Apan, utang buot, ayawng tandoga ang mga lalaki nga ania dinhi, kay nagpasilong sila ubos sa panalipd sa akong atop.”⁹ Mitubag sila: “Pahawa diha. Ayawng panghilabot. Langyaw ka lang ug buot kang magbuot dinhi. Mas masakitan ka karon kay kanila.” Gitukmod nila si Lot ug miduol sila sa pultahan aron gub-on.¹⁰ Apan gikabot si Lot sa mga lalaki sa sulod, gibitad ug gipasulod unya, gisirhan ang pultahan.¹¹ Kalit nilang gibutahan ang mga tawo sa gawas, gikan sa kinabatan-onan hangtod sa labing tigulang busa, wala na makakita sa pultahan.

¹² Miingon ang duha ka lalaki kang Lot: “Kinsay imong kauban mo dinhi? Pagawsa ang imong mga anak, binalaye ug ang tibuok kabanayan, kay¹³ gun-obon namo kining dapita. Sobra na ang ilang pag-eskandalo atubangan sa Ginoo. Mao nga gipaanh kami dinhi aron paggun-ob niini.”¹⁴ Migawas si Lot ug nakigsulti sa iyang mga umagad ug umagaron, ug miingon: “Pagdali! Mamahawa ta, kay gun-obon sa Ginoo ang lungsod.” Apan nagtoo ang iyang mga umagad nga nagtiaw lamang siya.

¹⁵ Sa pagsilang na sa adlaw, gipadali pagpalakaw sa mga anghel si Lot: “Pagdali! Biya dayon, ikaw, ang imong asawa ug ang duha mo ka anak nga babaye. Kon dili, maapil kamo sa pagkalaglag sa kasal-anan sa lungsod.”¹⁶ Apan nagduhaduha siya. Busa, gigunitan ang iyang kamot sa mga lalaki. Hapit na guyoron uban ang asawa ug duha ka anak, kay gikaluyan sila sa Ginoo ug gipagawas sa lungsod.

¹⁷ Sa gawas misulti ang mga lalaki

kang Lot: “Panglayas kamo ug luwasa ang inyong kinabuhi, ayaw paglingi ug hunong bisan diin sa kapatagan. Tungas sa kabukiran, kon dili, mangamatay kamo.”

¹⁸ Apan mitubag si Lot: “Tan-awa, mga agalon ko, dako akog utang buot ninyo. Gipanalanginan¹⁹ ug gikaluyan ko ninyo pag-ayo. Dako akog utang buot, kay giluwasa ninyo ang akong kinabuhi. Apan dili ko makatungas sa kabukiran nga dili hiapsan sa kadaot, ug mamatay. Tan-awa! Niay gamayng lungsod sa duol. Makalayas ako didto.”²⁰ Utugot nga adto mo moikyas. Gamay kini (mao nga gitawag og Soar). Sa ingon maluwasa ko.”²¹ Mitubag ang anghel: “Makahimo ka ana, ug dili ko gun-obon ang lungsod nga imong giingon.”²² Apan ikyas dayon, kay wala akoy laing mahimo samtang dili ka pa makaabot didto.”

²³ Misilang na ang adlaw sa pag-abot ni Lot sa Soar.²⁴ Ug diha pa lang magpaulan ang Ginoo sa Sodoma ug Gomorra sa kalayo ug asupre gikan sa langit.²⁵ Gigun-ob niya ang maong lungsod, ang tibuok kapatagan ug ang tanan dinhi.

Ubang sugid

• ²⁶ Milingi ang asawa ni Lot, mitan-aw ug nahimong haliging asin.

²⁷ Sayo sa sunod buntag mibalik si Abraham sa lugar ug mibarog atubangan ni Yahweh.²⁸ Gitan-aw niya ang Sodoma ug Gomorra ug ang tanang yuta sa walog ug nakita ang aso gikan sa yuta nga daw gikan sa hudno.

²⁹ Sa paglaglag sa Diyos sa mga lungsod sa patag, gihinumdoman niya si Abraham ug gipaiskapo si Lot sa kadaot samtang giguba niya ang mga syudad diin nagpuyo si Lot.

³⁰ Mibiya si Lot sa Soar ug mipuyo sa mga bungtod sa usa ka langob uban sa duha ka anak nga babaye; nahadlok siya pagpuyo sa Soar.³¹ Unya, ang magulang miingon sa manghod: “Ang atong amahan tigulang na ug way laing lalaki dinhi nga makigdulog nato sumala sa nabatasan sa tibuok kalibotan.”³² Dali, hubgon ta sa bino ang atong amahan. Unya, makigdulog ta kaniya; sa ingon, mapadayon nato ang atong kaliwatan pinaagi sa atong amahan.”³³ Gipainom nila og bino ang amahan

• 26. Angay tang hinumdoman nga kining tanan kasaysayan ug tradisyon sa mga Israelita. Pinaagi ini mapadayag nila ang gigikanan sa katawhan ug ang kalambigitan sa matag usa.

Tungod sa dugay nang pagdumtanay nga nakapahimulag sa mga Israelita ug Amonita lakip ang mga Moabita, ang pagpaklaro karon wala magpasabot nga dayegon sila.

anang gabhiona ug ang magulang nakigdulog kaniya nga walay kalibotan sa tanan. Wala siya masayod sa pagdulog ug sa pagawas sa anak.

³⁴ Sa sunod adlaw miingon ang magulang sa manghod: “Kagabii nakigdulog ko sa atong amahan. Paimnon ta siyag usab karong gabii, ug dulog na usab kaniya. Sa ingon, mapadayon nato ang atong kaliwatan pinaagi sa atong amahan.” ³⁵ Anang gabiiha gipainom na usab og bino ang amahan. Misulod ang manghod ug nakigdulog kaniya. Wala usab siya masayod sa bisag unsa. Wala siya masayod kanus-a makigdulog kaniya ang anak ug kanus-a migawas. ³⁶ Sa ingon, ang duha ka anak nga babaye ni Lot napaangkan sa amahan. ³⁷ Nagpahimugso ang magulang og batang lalaki nga gihinganlag Moab. Siya ang amahan sa mga Moabita nga hangtod karon naa sa ilang dapit. ³⁸ Nagpahimugso usab ang manghod og batang lalaki nga gihinganlag Ben-Ammi. Siya ang amahan sa mga Amonita nga hangtod karon naa sa ilang dapit.

Si Abraham ug Sara sa Guerar

20 ¹ Mibiya si Abraham sa Mambre padulong sa kayutaan sa Negueb ug mipuyo tungatunga sa Cades ug Sur. Nagdugay siya sa Guerar ² diin gipaila ang asawa: “Igsoon ko siya.” Busa, gipatawag si Sara ni Abimelec, ang hari sa Guerar, ug gipaautbang kaniya.

³ Apan usa niana ka gabii, mipakita ang Diyos kang Abimelec sa damgo ug miingon: “Patay ka na tungod sa babaye nga imong gikuha. May bana siya.” ⁴ Apan wala pa mahilabti ni Abimelec ang babaye. Busa, miingon siya: “Ginoo ko, patyon ba nimo ang walay kasayoran?” ⁵ Dili ba, nagingon man si Abraham: “Igsoon ko siya.” Wala akoy daotang tuyo.” ⁶ Miingon kaniya sa damgo ang Diyos: “Nahibalo ako nga imo kining nabuhat sa limpyong konsensya. Busa, gipugngan ko ikaw aron dili makasala kanako. Dili ako makatugot nga hilabtan mo siya.” ⁷ Karon, ibalik ang babaye sa bana, kay propeta siya nga moampo alang kanimo ug mabuhi ka. Apan kon dili mo siya iuli, mamatay ka, ikaw ug ang tibuk mong panimalay.”

⁸ Sayong mimata sa sunod adlaw si Abimelec. Gitawag niya ang tanang opisyal

ug gisugilon ang nahitabo, ug nahadlok sila. ⁹ Unya, gipatawag si Abraham ni Abimelec ug giingnan: “Unsa kini nga imong gibuhath kanako? Unsay nabuhat kong daton batok kanimo aron ako ug ang akong gingharian pahamtangan sa ingon kabug-at nga sala? Gibuha mo kanako ang dili angayng buhatan.” ¹⁰ Ug gipangutana ni Abimelec si Abraham: “Nganong nagbuhath ka sa sama niini?” ¹¹ Mitubag si Abraham: “Abi nako nga walay kahadlok sa Diyos ang ania dinhi unya, patyon ako tungod sa akong asawa. ¹² Apan igsoon ko gayod siya, anak sa akong amahan, dili sa inahan, ug naasawa ko. ¹³ Busa, dihang gipalakaw ko sa mga diyosdiyos layo sa balay sa akong amahan, giingnan ko si Sara: Kon gihigugma mo ako, hangyoon ko ikaw nga bisan og asa ta padulong, moingon ka nga igsoon ko ikaw.”

¹⁴ Mikuha si Abimelec og mga karnero, baka ug mga ulipon ug gihatag kang Abraham. Giuli niya si Sara, ¹⁵ ug miingon kang Abraham: “Anaa sa imong atubangan ang akong kayutaan, makapili ka pagpuyo bisag asa.” ¹⁶ Miingon usab siya kang Sara: “Gihatagan ko ang imong igsoon og 1,000 ka salapi; kamatuoran nga walay nahitabo kanimo nga bisag unsa ug sa tanan mong kauban, aron dili moubos ang ilang pagtanaaw kanimo.” ¹⁷ Giampo sila ni Abraham sa Diyos nga miayo kang Abimelec, sa asawa ug mga ulipon. Makapanganak na sila pag-usab, ¹⁸ kay gihimo man sa Ginoo nga dili manganak ang kababayan-an sa panimalay ni Abimelec tungod ni Sara, asawa ni Abraham.

Ang pagkatawo ni Isaac

21 ¹ Naluoy ang Ginoo kang Sara ingon sa iyang gisulti busa, gituman niya ang iyang saad.

² Nagmabdos si Sara ug nanganak og lalaki alang kang Abraham sa iyang katigulangan, sa panahon nga gisaad sa Diyos. ³ Gihinganlan ni Abraham og Isaac ang bata nga gipanganak ni Sara alang kaniya, ⁴ ug gituli sa walo na ka adlaw ang idag sumala sa gisugo sa Diyos. ⁵ Sa pag-

hasan na ang paghisgot sa gawi sa ilang katigulangan, ug mas klaro na nila ang pagtamod sa sala.

• **21.1** Si Yahweh sumala sa iyang gipamulong manggiloy-on kang Sara:

Mao nga human sa pipila ka tuig, ang Ginoo mituman sa iyang saad kang Abraham. Si Isaac mao ang anak nga lalaki nga gisaad, kay

• **20.1** Gihinumdoman sa mga Israelita ang panagbangi tali sa naglaaglaag nilang katigulangan ug sa katawhan nga ilang gikapuyo. Ang maong hitabo gisaysay sa tulo ka lainlaing bahin sa Genesis diin ang lainlaing katawhan gihimong mga bida sa lainlaing hitabo (basaha sa 12:14 ug 26:7). Apan kon ayohog basa kining mga istoryaha amatikdan nga duna ni kalamboan: ining bahina karon morag hinas-

panganak ni Sara kang Isaac, 100 na ka tuig ang panuigon ni Abraham.

⁶Miingon si Sara: “Gipakatawa ako sa Diyos ug ang makadungog niini mokatawa uban kanako.” ⁷Mipadayon siya: “Kinsay nagsulti kang Abraham nga makapasuso pa og si Sara? Apan nanganak ako og lalaki alang kang Abraham sa iyang katigulanganon.”

Gipalayas ni Abraham si Agar

⁸Mitubo ang bata ug sa paglutas niini, naghikay og dako si Abraham. ⁹Nakita ni Sara nga ang iyang anak gikatawan sa anak ni Abraham kang Agar nga taga Ehipto. ¹⁰Busa, miingon siya kang Abraham: “Papahawaa ang ulipon nga si Agar ug ang iyang anak. Dili angay nga makigtunga sa katigayonan ang akong anak, si Isaac, sa iyaha.”

¹¹Lisod kini alang kang Abraham, kay anak usab niya si Ismael. ¹²Apan misulti kaniya ang Diyos: “Ayaw kabalaka sa bata ug sa imong ulipon. Pamatia si Sara. Buhata ang gisulti niya, kay ang kaliwat nga magdala sa imong ngalan maggikan kang Isaac. ¹³Apan himoon ko usab nga nasod ang anak sa imong ulipon, kay anak mo usab siya.”

¹⁴Sa pagkaugma sayong mimata si Abraham. Gihatagan niyag pan ug sudlanan nga puno sa tubig si Agar nga mipapas-an niini ug milaag sa

kamingawan sa Beerseba. ¹⁵Sa dihang nahurot na ang tubig, gibiyaan niya ang bata ubos sa gamayng kahoy. ¹⁶Milakaw siya ug milingkod sa layulayog dyotay, kay dili siya makantos sa pagsud-ong nga mamatay ang anak.

Apan samtang didto siya, mihilak ang bata, ¹⁷ug nadungog sa Diyos. Gitawag si Agar sa anghel sa Diyos gikan sa langit ug giingnan: “Unsay nahitabo, Agar? Ayawg kahadlok. Nadungog sa Diyos ang hilak sa bata. ¹⁸Kuhaa og kugosa siya, kay himoon ko siyang dakong nasod.” ¹⁹Giabilhan sa Diyos ang mga mata ni Agar ug nakita niya ang usa ka atabay. Miadto siya, gipunog tubig ang sudlanan ug gipainom ang bata.

²⁰Giubanan sa Diyos ang pagdako sa bata nga nanimuyo sa kamingawan ug nahimong maayong mangangayam.

²¹Gipilian siyag asawa nga taga Ehipto sa inahan unya, mipuyo sa kamingawan sa Paran.

²²Adtong panahona si Abimelec uban ni Ficoll, ang Heneral sa iyang kasundalohan, miadto kang Abraham ug miingon: “Giubanan ka sa Diyos sa tanan mong gimbuhanon. ²³Busa, panumpa kanako atubangan sa Diyos nga ako, ang akong mga anak ug kaliwat, dili nimo linglahon. Pakit-i ako ug ang nasod nga imong gipuy-an sa maayong kabubut-on sama sa gipakita ko kani-mo.” ²⁴Miingon si Abraham: “Oo, manumpa ako.”

²⁵Mireklamo usab si Abraham bahin sa atabay nga giagaw sa mga ulipon niini.

natawo siya nga wala mo haom sa tawhanong paglaom kondili, aron pagtuman sa saad sa Diyos (Gal 4:22 ug Rom 9:7).

Nagsabak si Sara...(b. 2) Sa Biblia makita ang pipila nga gihimugso sukwahi sa naandang paagi, sama ni Samuel, Samson, Juan nga Magbubunyag ug uban pa nga giilang Manluluwas. Kining paagi sa pagkatawo sama nga nagmantala o nagpadayag nang daan sa putli ug ulay nga pagkatawo ni Jesus. Nagpadayag sab ning daan sa ikaduhang pagkahimugso diha sa simbahan pinaagi sa bunyag.

Mao nga “ang Anak sa saad” natawo. Tanawa sa ulohan 18.

• 8. Sama sa ubang pamilya, daghan sab og problema sa iyang pamilya si Abraham, ug gi-

gamit ni sa Diyos aron pagtuman sa iyang plano. Mas maayo nga mobiya si Agar uban sa iyang anak, aron si Isaac ray matagad sa iyang amahan. Makapanudod si Isaac dili sa katigayonan, apan sa gisaad sa Diyos nga nagtuman sa iyang plano sa walay pagyatak ni bisag kinsa: tan-awag unsa ang iyang kaluoy kang Agar.

Sama sa ubang ilado sa katilingban adtong panahona si Abraham duna poy pipila ka asawa. Sulod sa dugayng panahon, kining batasana giisip nga kasagaran alang sa mga Israelita. Sa ngadtongadto nadiskobrehan nila ang gitinguha sa Diyos kanila bahin sa kamin-yoon.

“Ang anak sa babayeng ulipon dili parehogs masunod sa anak sa babayeng gawasnon”: Gal 4:28; 2 Cor 6:14.

26 Mitubag si Abimelec: “Wala ako mahibalo kon kinsay nagbuhat niini, kay wala ka man mosulti. Karon lang ako makadungog niini.”²⁷ Nagkuha si Abraham ug mga karnero nga gihatag kang Abimelec, ug naghimos silag kasabotan.²⁸ Gilain ni Abraham ang pito ka batan-ong karnero gikan sa iyang kahayopan.²⁹ Nangutana si Abimelec: “Nganong naglain kag karnero?”³⁰ Mitubag si Abraham: “Dawata ang pito ka batan-ong karnero gikan sa akong kamot sa pagmatuod nga ako ang nagkalot sa atabay.”³¹ Gitawag niyang Beerseba o atabay sa Saad ang nahisgotang dapit, kay nanumpa sila didto.³² Human sa kasabotan sa Beerseba, si Abimelec uban ni Ficol, ang Heneral sa kasundalohan, mibalik sa yuta sa mga Pilisteo.³³ Ug nananom ug mga kahoy sa Beerseba si Abraham. Unya, misangpit siya kang Yahweh, ang tunhayng Diyos ug³⁴ mipuyo sa yuta sa mga Pilisteo sa dugayang panahon.

Ang sakripisyo ni Isaac

22¹ Milabay ang panahon; unya, gisulayan sa Diyos si Abraham. Miingon ang Diyos: “Abraham!” Ug mitubag siya: “Ania ra ako, Ginoo.”² Misulti ang Diyos: “Kuhaa ang imong anak nga lalaki, ang bugtong mong anak, si Isaac, nga imong pinangga.

Pangadto kamo sa yuta sa Moriah ug ihalad siya isip halad-sinunog sa itudlo kong bukid.”

³ Nagmatag sayo si Abraham sa sunod adlaw; gisangonan ang asno ug gipakuyog ang duha ka batan-ong sulugoon ug si Isaac.⁴ Sa ikatulong adlaw miyahat si Abraham ug nakita niya ang dapit.⁵ Miingon siya sa mga batan-ong ulipon: “Bantayi dinhi ang asno, kay mangadto kami si Isaac sa unahan aron moampo sa Ginoo. Malamik ra kami.”

⁶ Gikuha ni Abraham ang sugnod alang sa halad-sinunog ug gipas-an ni Isaac, iyang anak. Nagdala usab siyang kalayo ug kutsilyo. Samtang nagkuyog ang duha pagpanglakaw,⁷ miingon si Isaac kang Abraham: “Amahan ko!” ug⁸ mitubag si Abraham: “Ania ako, anak.” Mipadayon si Isaac: “May dala tag kalayo ug kahoy, apan hain ang sunugonong halad, ang nating karnero?” Mitubag si Abraham: “Ang Ginoo ray mohatag sa halad nga nating karnero, anak ko.”

• **22.1** Ang Diyos dili mobiya sa iyang mga higala, apan sulayan niya aron mahingkod sila sa pagtoo. Andamon sa Diyos ang bililhong gasa sa magpabiling tunay sa panahon nga daw kawad-an silag paglaom. Sa dagan sa iyang kinabuhi, si Abraham puno sa pagsalig sa gisaad sa Diyos sa iyang anak. Andam ba karon si Abraham sa pagsakripisyo sa anak ug sa mga gisaad kaniya sa Diyos? Gibutang sa Diyos si Abraham sa kahimtang nga walay kapainngan. Unsay iyang buhaton?

Human sa pagsulay, nasayod si Abraham nga nahigugma siya sa anak sama sa paghigugma sa Diyos, kay gipalabi niya ang Diyos kay sa iyang anak. Nakahibalo ta sa walay duhaduha nga ang Diyos modawat sa pagtahan sa kaugalingon sa usa ka tahas ug sa ubang panahon andam tang mopalabay sa maong tahas kon pagbuot sa Diyos.

Sa higayon nga ang atong paglaom sa gisaad sa Diyos morag nahanaw na, nan, mas nagkinahanglan pa tag dugang nga gugma aron mas mosalig ta sa iyang kabubut-on.

Nagtoo ang mga Kananeo nga ang pagsakripisyo sa ilang anak nga lalaki relihiyosong tulumanon. Alang nila, aron ang usa ka tawo malehitimong amahan, kinahanglang ihalad niya sa Diyos ang panganayang lalaki. Gidawat ni Abraham ang maong tulumanon nga kabahin sa kinabuhi busa, wala siya magmakuli. Apan dungan sa pagsakripisyo ni Isaac, gisakripisyo pod niya ang tanang

paglaom. Modelo si Abraham sa tanang amahan. Isip amahan, andam ka bang mosa-kripisyo sa bililhon mong panahon, abilidad, bahandi ug kon mahimo, sa pamilya aron pag-alagad sa Diyos ug sa kinabuhi? Ang mga apostol sama ni Pedro mibiya sa asawa ug mga anak aron pagsunod ni Jesus (Mc 10:28).

Kay kabahin man siya sa kultura kaniadto, ang pagsakripisyo sa anak nga lalaki wala isipang pintas. Apan sa ngadto-ngadto mianam pagkaumol ang konsensya sa mga Israelita, ug nakahunahuna sila nga bangis ra ang maong sakripisyo, gawas kon moyoun si Isaac: Amahan ug anak nagkausa sa samang sakripisyo. Kining talan-awona pasiunang larawan sa sakripisyo ni Jesus sa krus. Ang Diyos Amahan mihalad sa kaugalingong Anak aron pagluwas sa kalibotan. Bisag ang kahulogan alang sa Diyos sa sakripisyo, pag-antos ug gugma, dili sama sa atoa, dili hunahunaon nga sobra ra ang sakripisyo nga iyang gisugo, kay siya mismo parehog kasinatian (Rom 5:8, 8:31).

Wala hinuoy bisag unsang katarangan nga makahupay sa kasakit nga bation tungod sa sugo sa Diyos ni Abraham pagsakripisyo sa iyang anak. Wala bay laing paagi aron mahingpit ang atong gugma sa Diyos? Bisag si Abraham magtotoo ug higala sa Diyos, makasasala sab siya ug nagkinahanglang pagsulay aron maputli ang iyang kasingkasing. Dinhi,

Nagpadayon nga nagkuyog ang duha ⁹hangtod sa pag-abot sa dapit nga gitudlo sa Diyos. Humag buhat ni Abraham sa alampoonan, gihapnig niya ang kahoy nga isugnod; gigapos ang anak, si Isaac, ug gibutang sa alampoonan ibabaw sa mga kahoy. ¹⁰Gikuha ni Abraham ang kutsilyo ug gibakyaw ang kamot aron pagpatay sa anak. ¹¹Apan gitawag siya sa anghel sa Ginoo gikan sa langit: “Abraham! Abraham!” ug miingon siya: “Ania ra ako, Ginoo.” ¹²Miingon ang anghel: “Ayawg bakyawa ang imong kamot batok sa bata. Ayaw siyag hilabti. Nasayod na ako nga nahadlok ka sa Diyos, kay wala mo ihikaw ang bugtong mong anak.”

¹³Milingi si Abraham ug nakita ang laking kamero, ang sunogonon nga halad puli sa anak. ¹⁴Gitawag ni Abraham ang maong lugar: “Ang Ginoo ang magpahigayon.” Hangtod karon mao kini ang ngalan sa maong bukid.

¹⁵Sa makausa pa gitawag si Abraham sa Anghel sa Ginoo gikan sa langit. ¹⁶Miingon siya: “Matud sa Ginoo, kay gibuhat mo man kini ug wala mo ihikaw ang bugtong mong anak, ¹⁷panalanginan ko ikaw. Padaghanon ko pag-ayo ang imong kaliwatan, sama sa mga bitoon sa langit ug sa mga balas sa kabaybayonan. Buntogon nila ang mga kaaway. ¹⁸Makita sa tanang nasod sa kalibotan ang akong panalangin sa imong kaliwat tungod sa pagsunod mo kanako.”

¹⁹Mibalik si Abraham sa iyang sulugoon, ug nagkuyog silag pauli sa Beerseba diin mipuyo si Abraham.

²⁰Human sa pipila ka adlaw, nasayran ni Abraham nga si Milca aduna nay mga anak

nga lalaki kang Najor, igsoon ni Abraham: ²¹si Us ang kamagulangan, si Buz ang igsoon ug si Camuel, amahan sa mga Siriohanon, ²²si Cased, Azau, Feldas, Jedlaf ug Batuel, ²³ang amahan ni Rebeca. Walo ang anak ni Najor, igsoon ni Abraham, kang Milca. ²⁴Nanganak usab siya sa puyopuyo nga si Roma. Sila Tebaj, Gajam, Tajas ug Maaca ang iyang mga anak kang Roma.

Lubnganan ni Abraham ug Sara

23 ¹Nabuhi si Sara hangtod sa 127 ka tuig. ²Namatay siya sa syudad sa Arbe, ang Hebron, sa yuta sa Canaan ug nagbangotan kang Sara si Abraham.

³Gibiyaan ni Abraham ang patay ug nakigsulti siya sa mga Heteo: ⁴“Dumuduong lang ako dinhi. Hatagi akog yuta nga mahimong lubnganan.” ⁵Mitubag ang mga Heteo: ⁶“Higala, paminawa kami, alang kanamo, prinsiphe ka sa Diyos. Ilubong ang imong patay sa maayong pagkalubong. Dili ka namo hikawng ug kalubngan sa imong patay.” ⁷Miyukbo si Abraham sa mga Heteo, ang katawhan adtong dapita, ⁸ug miingon: “Kon uyon kamo nga ilubong ko ang patay, paminawa ako ug sultihi si Efron, anak ni Seor, ⁹sa paghatag kanako sa iyang langob sa Macpela sa may kinatumyan sa iyang yuta. Bayran ko siyag salapi, ang bili sa lubnganan.” ¹⁰Kadali lang, diha na si Efron nga milingkod uban sa mga Heteo ug miingon kang Abraham sa tingog nga madungog sa tanan nga miduol sa hawanan sa lungsod: ¹¹“Dili higala, paminawa ako! Ihatag ko ang yuta, lakip ang langob. Saksi ang tanan kong igsoon dinhi nga ihatag ko kini aron kalubngan sa patay.”

¹²Miyukbog usab si Abraham sa mga Heteo ¹³ug misulti kang Efron sa tingog nga madungog sa tanan: “Kon maminaw ka, bayran ko ang kantidad sa yuta. Dawata kini aron ikalubong ang akong patay.” ¹⁴Mitubag si Efron kang Abraham: ¹⁵“Higala, paminawa ako, kon 400 ka salapi ang akong ipabayad sa yuta, igo ba kini alang kanato? Hala, ilubong dinhi ang imong patay.” ¹⁶Miuyon si Abraham kang Efron. Gitimbang niya ang bayad, ang salapi nga gamiton sa patigayon.

¹⁷Mao nga napanag-iyang ni Abraham ang yuta ni Efron sa Macpela, sa sidlakan sa

dili si Isaac ang namatay kondili, si Abraham; apan pinaagi sa sakripisyo, naangkon ni Abraham ang Kinabuhi (basaha ang Lc 17:38; Rom 4:17; Heb 11:19).

Ang *laking kamero*... (b. 13) Ang mensahe – supak ang Diyos nga isakripisyo ang tawo. Sulod sa pila ka siglo ang mga propeta nakigbisog batok ining batasana: pagsakripisyo sa kabataan (basaha ang 1 H 16:34).

• **23.1** Si Abraham kanunayng nagpanaw sa Palestina. Wala siyay kaugalingong kapuyan (Buhat 7:5); ang tanan sa iyang kinabuhi giisip niyang saad, mao nga namodelo siya sa mga magtotoo nga nagpiyal sa ilang paglaom sa gisaad sa Diyos kanila hangtod sa kamatayon. Sa pagkamatay hinuon ni Sara, nakahigayon si Abraham pagpalit og dyotayng luna nga himoong lubnganan.

Mambre, ang yuta ug langob ug ang tanang kakahoyan niini, ¹⁸ ug ang kinatibuk-an atubangan sa mga Heteo, ang tagilungsod.

¹⁹ Unya gilubong niya ang asawa, si Sara, sa langob sa Macpela, sa kayutaan sa Canaan. ²⁰ Ang yuta ug ang langob gibaligya sa mga Heteo kang Abraham aron buhatong lubnganan.

Ang pangasaw-onon ni Isaac

24 ¹ Tigulang na kaayo si Abraham nga gipanalanginan sa Ginoong sa iyang gibuhad. ² Miingon si Abraham sa labing tigulang nga ulipon, ang mayordomo: “Ibutang ang imong kamot ubos sa akong paa. ³ Unya, panumpa kanako sa ngalan sa Ginoong Diyos sa langit ug yuta sa dili pagkuhag pangasaw-onon sa akong anak sa mga dalaga sa Canaan. ⁴ Adto hinuon sa akong lungsod ug pagkuhag pangasaw-onon sa akong anak nga si Isaac, gikan sa akong kabanay.”

⁵ Mitubag ang ulipon: “Unsaying akong buhaton kon dili mouban ang babaye sa pagbalik ko nganhi? Paubanan ba nimo ang imong anak ngadto sa imong lungsod?” ⁶ Mitubag si Abraham: “Ayaw pagdalha ang akong anak sa bisag unsang paagi. ⁷ Kay ang Ginoong Dios sa langit nga nagpagawas kanako sa balay sa akong amahan ug sa lungsod nga akong natawhan nakigsulti kanako. Misaad siya sa paghatag niining yutaa sa akong mga kaliwat. Sugoon niya ang iyang anghel sa pag-una kanimo aron pagkuha sa pangasaw-onon sa akong anak. ⁸ Kon dili mouban ang babaye, makalingkawas ka sa panumpa. Apan ayaw pagdalha ang akong anak.” ⁹ Gibutang sa mayordomo ang iyang kamot ilalom sa paa sa agalon nga si Abraham ug misaad sa pagtuman sa gisugo.

¹⁰ Nagkuha ang ulipon og 10 ka kamelyo sa agalon nga gikargahan sa labing maayong kabtangan ni Abraham. Mitindog siya ug mipanaw paingon sa syudad sa Najor, sa lungsod sa Aram ¹¹ diin gipaluhod niya ang mga kamelyo duol sa atabay gawas sa lungsod. Hapon na busa, nangalos nag tubig ang kababayan-an.

¹² Nag-ampo ang mayordomo: “Ginoong Diyos sa akong agalon, si Abraham, kuyogi ako. Ipakita ang imong kabuotan kang Abraham, akong agalon. ¹³ Samtang magtindog ako tupad sa atabay, mangabot ang kababayan-an sa syudad aron pagkalos og tubig. ¹⁴ Moingon ako: “Palihog, paimna ako sa inyong banga.” Ang unang dalaga nga moingon: “Sigi inom. Paimnon ko usab ang imong mga kamelyo” – alang kanako siya ang imong napili alang sa akong agalon, si Isaac. Sa ingon, mahibaloon ko nga naluoy ka sa akong agalon.”

¹⁵ Wala pa siya mahuman sa pag-ampo miabot na si Rebeca, ang anak nga dalaga ni Betuel, anak ni Milca, asawa ni Najor, igsoon ni Abraham. ¹⁶ Tahom kaayo ang dalaga ug wala pa mahilabti og lalaki. Milugsong siya sa atabay, gipuno ang banga og tubig unya, mikawas. ¹⁷ Midalagan ang ulipon sa pagtagbo kaniya ug miingon: “Makainom ba ako og dyotay sa tubig sa imong banga?” ¹⁸ Mitubag si Rebeca: “Oo, Noy.” Gipaubos dayon ang banga ug gipainom siya. ¹⁹ Sa dihang nakainom na siya, mipadayog sulti ang dalaga: “Noy, kuhaan ko usab og tubig ang imong mga kamelyo kutob sa gikinahanglan.” ²⁰ Gibaligig dali ni Rebeca ang sulod sa banga ngadto sa dulang. Nagbalikbalik siya sa atabay

• **24.1** ...nga dili ka... (b. 3) Si Isaac ang “anak sa saad” ug ang kamaunongon sa maong saad gihatagag dakong pakabana ni Abraham. Ang kaminyoon sa iyang anak sa babayeng taga Canaan, nga naanad sa paganong pagsimba, maghulga sa kamaunongon.

Aron masakop sa banay ni Abraham ug aron mainahan sa piniling katawhan, kinahan-

glang bi-yaan ni Rebeca ang iyang panimalay ug ang yuta.

Sugoon niya... (b. 7) Ang Diyos magtultol sa misalig sa iyang kabubut-on pagpilig kapi-kas sa kinabuhi; tabangan sila pagpilig mga tawo nga makatabang pagtuman sa gipang-andoy. Ang sama ining pagtulon-ana mabasa sa Tobit.

aron pagpainom sa tanang kamelyo. ²¹ Hilom siyang gipanid-an sa lalaki aron mahibaloan kon palamposon ba sa Ginoo o dili ang panaw.

²² Sa dihang nakainom na ang mga kamelyo gipagawas sa lalaki ang bulawang singsing sa ilong ug duha ka bulawang pulseras ug gihatag sa dalaga. ²³ Nangutana siya: “Kinsa kang anak? Palihog, sultihi ako. May lawak ba sa imong amahan nga kapahulayan ko karong gabhiona?” ²⁴ Mitubag ang dalaga: “Anak ako ni Betuel, anak ni Milca, asawa ni Najor.” ²⁵ Mipadayon siya: “Daghan kamig dagami ug sagbot para sa mga kamelyo ug may lawak usab nga kapahulayan nimo karong gabii.”

²⁶ Miluhod ang lalaki ug mihapa atubangan sa Ginoo. ²⁷ Miingon siya: “Dayegon ang Ginong Diyos sa akong agalon nga si Abraham. Naluoy ug nagmatinud-anon siya sa akong agalon. Giyahan unta ako sa Diyos aron makaabot sa balay sa akong agalon.” ²⁸ Mipauli ang dalaga sa ila nga nagdalagan, ug misaysay sa tanang hitabo. ²⁹ May igsoong lalaki si Rebeca, si Laban, nga midalagan paingon sa atabay. ³⁰ Sa pagkakita niya sa singsing sa ilong ug sa mga pulseras sa braso sa igsoong dalaga, ug sa pagkadungog niya sa gisulti ni Rebeca: “Kini ang gisulti sa lalaki...” giduol niya ang lalaki nga nagbarog duol sa mga kamelyo sa may atabay. ³¹ Miingon siya: “Dayegon ka, ikaw nga gipanalanginan sa Ginoo. Nganong wala ka mosulod? Andam na ang balay. May lugar alang sa imong mga kamelyo.” ³² Misulod ang lalaki sa balay, ug gipahimutang ang mga karga. Gihatag dagami ug sagbot ang mga kamelyo, ug gipainom. Gihatagan usab og tubig ang mga kauban sa lalaki aron kahugasan ang tiil. ³³ Giandaman siyang pagkaon, apan mibalibad siya: “Dili ako mokaon samtang dili pa ko makasulti sa akong tuyo.” Miingon si Laban: “Nan, sulti sa imong tuyo.”

³⁴ Miingon siya: “Sulugoon ako ni Abraham, ³⁵ ang gipanalanginan sa Ginoo ug nadato. Gihatagan siya sa Ginoo og mga karnero, baka, salapi ug bulawan, mga ulipong lalaki ug babaye, mga kamelyo ug asno. ³⁶ Si Sara, asawa sa akong agalon, nanganak ug gihatagan sa iyang kabtangan. ³⁷ Gipasaad ako sa dili pagkuhag pangasaw-onon sa iyang anak sa mga dalaga sa Canaan diin nagpuyo ako: ³⁸ “Adto hinuon, sa kaliwatan sa akong amahan, sa akong kabanayan, aron pagkuhag pangasaw-onon sa akong anak.” ³⁹ Giingnan ko ang akong agalon: ‘Unsaon ko man kon dili mouban kanako ang babaye?’ ⁴⁰ Mitubag siya: ‘Ang Ginoo nga kanunayng nag-uban kanako mopadala sa iyang anghel sa pagkuyog kanimo ug pagpalampos sa imong panaw. ⁴¹ Inig-abot nimo sa akong kaliwatan maluwas ka na sa imong panumpa, bisag mobalibad sila. Mosugot sila o dili, wala ka nay tulubagon.’

⁴² Mao nga sa pag-abot ko sa atabay nag-ampo ako: ‘Ginoong Diyos sa akong agalon nga si Abraham, kon buot ka nga magmalamposon ang akong panaw, ⁴³ ingon unta niini ang mahitabo – mobarog ako tupad sa atabay. Kon may moabot nga dalaga aron pagkalos og tubig hangyoon ko siya sa pagtugot kanako pag-inom og dyotay sa iyang banga. ⁴⁴ Kon moingon siya: “makainom ka! Ug magkuha usab akog tubig alang sa imong mga kamelyo, siya na tingali ang babayeng gipili sa Ginoo alang sa anak sa akong agalon. ⁴⁵ Naghuhuna pa lamang ako niini dihang mi-abot si Rebeca nga nagpas-an og banga. Milugsong siya aron pagkuhag tubig ug miingon ako, paimna ko. ⁴⁶ Dali niyang gipaubos ang banga ug miingon: ‘Makainom ka. Paimnon ko usab ang imong mga kamelyo.’ Miinom ako ug gipainom usab niya ang mga kamelyo. ⁴⁷ Unya, nangutana ko: ‘Kinsa kang anak?’ Mitubag siya: ‘Ni Betuel nga anak ni Najor ug Milca.’ Gitaod niya ang singsing sa ilong ug gisul-ob ang pulseras sa bukton. ⁴⁸ Miluhod ako sa pagkahuman ug mihapa aron pag-ampo ug pagdayeg sa Ginoong Diyos sa akong agalon, si Abraham. Giagak ako niya sa hustong dalan aron pagkuha sa apo sa igsoon niyang lalaki nga pangasaw-on sa iyang anak. ⁴⁹ Sultihi ako karon kon naluoy ug nagmatinud-anon ba kamo sa akong agalon. Kon wala, sultihi lang gihapon ako aron masayran ko ang sarang kong buhaton.”

⁵⁰ Mitubag si Laban ug si Betuel: “Kabubut-on kini sa Diyos. Dili kami makasupak. ⁵¹ Ania si Rebeca. Dad-a siya aron mapangasawa sa anak sa imong agalon sumala sa gisulti sa

Diyos.”⁵² Niini, mihapa sa yuta atubangan sa Diyos ang ulipon ni Abraham.⁵³ Unya, gikuha niya ang mga alahas nga bulawan, ang salapi ug ang mga sapot ug gihatag kang Rebeca. Gihtagang usab og mga gasa ang igsoon ng lalaki, ang inahan ug ang kabanayan ni Rebeca.⁵⁴ Siya ug ang iyang mga kauban nangaon ug nanginom. Mipalabay siya didto sa kagabhion.

Pagkabuntag, miingon siya: “Papa-ulia na ako sa akong agalon.”⁵⁵ Mi-sulti ang igsoon ug ang inahan ni Rebeca: “Pasagdi una nga magpabilin uban kanamo ang among dalaga sulod sa 10 ka adlaw. Unya, makalakaw na siya.”⁵⁶ Miingon ang sulugoon ni Abraham: “Ayaw akog langana, kay gipalampos sa Ginoo ang akong panaw. Papaulia na ako sa akong agalon.”⁵⁷ Miingon sila: “Tawgon nato si Rebeca ug pangutan-on.”⁵⁸ Gitawang nila si Rebeca ug giingnan: “Mouban ka ba sa tawo?” Mitubag siya: “Oo, mouban ako.”⁵⁹ Busa, gipauban nila ang ang ilang igsoong si Rebeca ug ang tig-alima niini sa sulugoon ni Abraham ug sa iyang mga sakop.⁶⁰ Gipanalanginan nila si Rebeca ug giingnan:

“Among igsoon, modaghan unta pag-ayo ang imong kaliwat, ug makabuntog sa nayugot kanila.”

⁶¹ Nangandam si Rebeca ug ang iyang mga sulugoon. Misakay sila sa mga kamelyo ug misunod sa mayordomo ni Abraham. Sa ingon, gidala si Rebeca sa sulugoon ni Abraham ug mibiya sila.

⁶² Mao pay pag-abot ni Isaac gikan sa atabay sa Lajay-Roi, kay nagpuyo man siya sa Negueb.⁶³ Sa gabii, migawas siya aron mosuroy sa uma. Nalantawan niya sa layo ang pipila ka kamelyong nagkaduol.⁶⁴ Ug miyahat si Rebeca ug nakita si Isaac. Mikanaog

siya sa kamelyo ug⁶⁵ nangutana sa mayordomo: “Kinsa kanang lalaki nga nagpaingon dinhi?” Mitubag ang sulugoon: “Ang akong agalon.” Gikuha ni Rebeca ang iyang kupo ug gitabonan ang nawong.⁶⁶ Ug gisugilon sa mayordomo kang Isaac ang iyang nabuhat.⁶⁷ Gidala ni Isaac si Rebeca sa tolda ni Sara, ang inahan, ug naasawa niya si Rebeca nga iyang gimahal. Sa pagkamatay sa inahan ni Isaac, nakalipay kaniya si Rebeca.

Si Abraham ug mga kaliwat

25¹ Nagkuhag laing asawa si Abraham, si Quetura,² ang inahan ni Zamram, Jecsan, Madan, Midian, Jesboc ug Suraj.³ Si Jecsan maoy Amahan ni Saba ug Dedan, ug sa mga Asureo, Latuseo, Leomeo, ang mga anak ni Dedan.⁴ Ang mga anak usab ni Midian mao si Efa, Ofer, Enoc, Abida ug Eldaa. Kaliwat ang tanan ni Quetura.⁵ Apan si Isaac ang gipasunod ni Abraham sa iyang kabtangan.

⁶ Gihtagang ni Abraham og mga regalo ang iyang mga anak sa ubang babaye. Samtang buhi pa siya, gipapuyo sila sa silangan, layo ni Isaac.

⁷ Nabuhi si Abraham hangtod sa 75 ka tuig. Unya, namatay siya.⁸ Human sa mabulokong kinabuhi namatay siyang tigulang ug miuban siya sa iyang katawhan.⁹ Gilubong siya sa iyang mga anak, si Isaac ug si Ismael, sa langob sa Makpela duol sa Mambre, sa uma ni Efron, anak ni Seor nga Heteo, tupad sa asawa nga si Sara,¹⁰ sa yuta nga gipalit niya sa mga Heteo.¹¹ Sa pagkamatay ni Abraham, gipanalanginan sa Diyos ang iyang anak, si Isaac nga nagpuyo duol sa Atabay sa Lajai-Roi.

¹² Kini ang mga kaliwat ni Ismael, anak ni Abraham kang Agar, ang ulipon ni Sara nga taga Ehipto.¹³ Ania ang ilang pangalan sumala sa petsa sa pagkatawo: Si Nabaiot, ang unang anak ni Ismael; ang sunod, si Cedar, Abdeel ug Mabsam.¹⁴ Masma, Duma ug Massa.¹⁵ Hadar Tema, Jetur, Nafis ug Cedma.¹⁶ Kini ang mga anak ni Ismael sumala sa ilang mga nasod ug kam-

• **25.1** *Midian, Saba, Dedan*: mga ngalan ni sa mga tribu ug katawhan sa Arabia. Kay giila man sila sa mga Israelita nga paryenti, sa kaliwat ug sa pinulongan, buot sab silang makaliwat ni Abraham.

po. Adunay ¹²ka pangulo ang ilang mga tribu. ¹⁷Nabuhi si Ismael hangtod sa 137 ka tuig. Namatay siya ug gilubong uban sa iyang katawhan.

¹⁸Nagpuyo ang iyang mga kaliwat sa yuta gikan sa Hevila hangtod sa Sur, duol sa utlanan sa Ehipto paingon sa Asur. Kanunay silang nakig-away batok sa ilang kaigsoonan.

¹⁹Dinhi nagsugod ang sugilanon ni Isaac, ang anak ni Abraham. ²⁰Sa pagpangasawa niya kang Rebeca, 40 ka turig ang panuigon ni Isaac. Si Rebeca maoy anak nga dalaga ni Betuel, ang Arameo nga taga Mesopotamia, igsoon ni Laban.

Ang pagkatawo ni Esau ug Jacob

• ²¹Nag-ampo si Isaac sa Ginoo alang sa asawa niyang dili magka-anak. Gidungog siya ug nagmabdos si Rebeca, iyang asawa. ²²Diha pa gani sa tiyan nagkabangi na ang mga bata. Naguol niini si Rebeca ug miingon: “Nganong magpadayon pa ko pagpakabuhi kon mao kini ang mahitabo?” Busa, nag-ampo siya sa Ginoo.

²³Mitubag ang Ginoo: “Duha ka nasod ang naa sa imong sabakan. Duha ka lungsod gikan kanimo ang magkabulag. Molabaw kagamhanan ang usa ug mag-alagad sa manghod ang magulang.”

²⁴Sa iyang pagpanganak, nakita nga kaluha ang diha sa sabakan. ²⁵Ang unang migawas pula ug balhibohon sa tibuok lawas. Busa, gitawag

siyag Esau. ²⁶Misunod paggawas ang igsoon nga nagguni sa tikod ni Esau. Gihingonlan siyag Jacob. Anaa na sa 60 ka tuig si Isaac.

²⁷Midagko ang mga bata. Nahimong mangangayam si Esau ug hilig sa suroysuroy. Kasarangang tawo si Jacob nga nanimuyo sa tolda. ²⁸Pinangga ni Isaac si Esau, kay gusto kining mangayam sa ihalas nga mananap; si Jacob pinangga naman ni Rebeca.

²⁹Usa niana ka adlaw, nagluto ug pulahon nga lugaw si Jacob. Unya, miabot si Esau gikan sa suroy ug gitutom pag-ayo. ³⁰Miingon siya kang Jacob: “Pakan-a ako nianang imong gilugaw; gitutom kaayo ko.” Mao gani nga gitawag siyag Edom, ang pula. ³¹Miingon si Jacob: “Ibaligya pag-una ang imong katungod sa pagkamagulang.” ³²Miingon si Esau: “Karon nga hapit na ako mamatay sa gutom, unsay kapuslanan sa akong sa pagkamagulang?” ³³Miingon si Jacob: “Panumpa karon dayon.” Ug nanumpa si Esau. Gibaligya niya kang Jacob ang iyang katungod sa pagkamagulang. ³⁴Ug ayha pa siya hatagi ni Jacob ug pan ug lugaw. Mikaon ug miinom si Esau ug mitindog. Dayon mibiya siya ug gibale wala na lang ni Esau ang iyang pagkamagulang.

• 21. Sa sinugdan sa ulohan 12, makita natog giunsa sa tagsulat sa Genesis pagpakita si Abraham isip amahan ug modelo sa mga magtotoo. Apan mas gipalabi sa mga Israelita pagtawag sa kaugalingan ug “mga anak ni Jacob”. Gihulagway nila si Abraham nga modelo, apan mas nahulagway diha nila si Jacob nga alisto ug abtik, apan lig-og pagtoo.

Ang Diyos nagmaunongon kang Abraham ug sa iyang mga anak, apan gawasnon niyang gipili ang usa nila nga makadawat sa iyang gisaad. Ang mga saad sa Diyos wala maadto sa magulang nga anak ni Isaac. Sumala sa ilang tradisyon, siyay manunod sa halos tanang kabtangan sa amahan.

Duha ka nasod...(b. 23). Dili ta kalimtan nga sa istorya ang matag bida naghulagway sa ubang katawhan nga nagdala sa samang ngalan. Ang Jacob-Israel gisip nga katigulangan sa Israel, samtang ang Esau o Edumea (25:31) sa mga Edumeanhon, ang silingan ug kaatbang sa mga Israelita.

Kining mga ulohana nagpakita sa kagawasan sa Diyos nga mipili ining katawhana aron mahimong kahimanan sa kaluwasan. Sa mga Israelita, ang Diyos mipili pod sa hatagan niya sa bug-at o gaan nga misyon.

Niining ulohana dunay tulo ka hinungdan nganong gisalikway si Esau:

– ang saysay sa ulohan 25, nagpakita nga sad-an si Esau, kay gitamay niya ang balaang katungod isip kamagulangang anak.

– May laing bahin sa ulohan 26:34 nga naghigot sa pagkaminyo niya sa mga babayeng langyav.

– ang ikatulong bahin (ulohan 27) nagpakita giunsa sa Diyos paggamit sa usa sa mga lansas ni Jacob aron pagkab-ot sa iyang mga tumong. Ang mga Israelita mahasol pod sa pamakak, apan alang nila ang lansas ni Jacob nagpasabot nga determinado siya pag-angkon sa gisaad sa Diyos sa bisag unsang pamaagi, ug sa paghimo niya ini, naangayan siya ining mga saara.

Panghitabo sa kinabuhi ni Isaac

26^{*} ¹ Dihang may gutom sa ilang yuta, ang ikaduha human sa panahon ni Abraham, miadto si Isaac sa Guerar, ang yuta ni Abimelec, hari sa mga Pilisteo. ² Nagpakita kaniya ang Ginoo ug miingon: “Ayawg kanaog sa Ehipto. Pabilin sa yuta nga akong itudlo. ³ Pabilin niining yutaa. Ubanan ug panalanginan ko ikaw. Akong ihatag kanimo ug sa imong mga kaliwat kining tanang kayutaan ug tumanon ko ang akong saad sa imong amahan, si Abraham. ⁴ Padaghanon ko ang imong kaliwat sama sa mga bitoon sa langit ug ihatag ko kanila kining tiubok kayutaan. Panalanginan ang tanang kanasoran sa kalibotan pinaagi sa imong kaliwatan, ⁵ kay gitahod ako ni Abraham ug gituman niya ang akong sugo, ang akong balaod ug ang akong mando.”

⁶ Busa, nagpabilin sa Guerar si Isaac. ⁷ Sa pagpangutana niya sa mga tawo sa nahisgotang yuta mahitungod sa iyang asawa miingon si Isaac: “Igsoon ko siya”, tungod sa kahadlok. Nakahunahuna siya: “Tingalig patyon ako sa mga lalaki tungod ni Rebeca nga tahom kaayo.”

⁸ Kay nadugaydugay man didto si Isaac, usahay inigtambo ni Abimelec sa bintana nakita niya si Isaac ug si Rebeca nga nagparayganay. ⁹ Gipataway ni Abimelec si Isaac ug giingnan: “Asawa mo diay si Rebeca! Nganong miingon ka man nga imo siyang igsoon?” Mitubag si Isaac: “Kay nakahunahuna ako nga patyon ako nila tungod kaniya.” ¹⁰ Busa, miingon si Abimelec: “Unsa kining imong gibuhat? Kon nahitabo pa nga gihilabtan ang imong asawa sa usa sa akong mga sakop, naduhig

unta kami sa pagpakasala!” ¹¹ Busa nagpakanaog niining sugo si Abimelec sa tanang ginsakpan: “Patyon ang manghilabot niing lalaki o sa iyang asawa.”

¹² Nag-uma si Isaac dinhi ug miani siyang gatosan ka pilo adtong tuiga, kay gipanalanginan siya sa Ginoo. ¹³ Nagpadayon paglambo ang iyang panginabuhi hangtod nga nadato siya pag-ayo. ¹⁴ Nakaangkon siyang toril sa mga karnero, baka, ug mga ulipon. Busa, naibog kaniya ang mga Pilisteo. ¹⁵ Gitabonan nila ug yuta ang tanang atabay nga gikalot sa mga ulipon sa iyang amahan, si Abraham, sa panahon pa niini. ¹⁶ Miingon si Abimelec kang Isaac: “Pamahawa kamo, kay nahimo kamong labaw kagamhanan kay kanamo.” ¹⁷ Milakaw si Isaac ug ang iyang mga kauban paingon sa walog sa Guerar diin mipuyo sila.

¹⁸ Gikalot pag-usab ni Isaac ang mga atabay nga nakalot sa panahon sa iyang amahan nga si Abraham. Giingnanan niya ang maong mga atabay sa mga ngalan nga gihatag sa iyang amahan. ¹⁹ Nagpadayog kalot ang mga ulipon ni Isaac ug nakakagplag ug tubod. ²⁰ Apan giaway sila sa mga bakero sa Guerar ug giingnan: “Amoa kang tubig!” Busa, gitawag niyang Esec (atabay sa away) ang atabay, kay ila kining giawayan. ²¹ Nagkalot pa silag lain, apan nag-away na usab sila tungod niini, busa gitawag kining Sitna (atabay sa kapildihan). ²² Unya, nagpalayo siya ug nagkalot na usab og laing atabay. Kay wala may nakig-away tungod niini, gitawag kini niyang Rejobot (atabay sa kagawasan.) Miingon siya: “Sa kataposan gihatagan kitag kagawasan sa Ginoo; molambo kita karon dinhi niining yutaa.”

Sa Hebreo 12:16 gihulagway si Esau nga sanglitanan sa tawong walay Diyos, kay gibaylo niyang pagkaon ang mga katungod sa pagpanunod sa gisaad sa Diyos. May daghang higaon kanus-a ang dignidad sa atong pagkatawo gibaylo nato sa pila ka pesos, gani usahay ang kaugmaon sa atong mga anak isakripisyo tungod sa mini ug mubo nga kalipay nga gusto natong maangkon dihadiha.

• **26.1** Alang sa tudling 7 ngadto sa 11, basaha ang komentaryo sa 20:2.

Sa mga ulohan 12 ngadto sa 33 masinati nato ang duha ka kahimtang sa kinabuhi sa mga Patriarka: mga tribu sila nga lumalangyaw ug nagpuyo sa mga tolda; naglaaglaag aron pagpangitag tubig ug pagkalot og mga atabay (basaha ang 21:21-34).

Mipatindog sa tolda...(b. 25) sa ato pa, lumalangyaw nga walay permanenting pinuyanan. Hinuon ang Biblia nagdasig sa mga tawo sa paghimog malungtarong mga proyekto ining kalibotana. Ang dunay pinuyanan, nag-uma o nakahimog balay nakaangkon sa pagdayeg (Dt 20:5-7) kay kining tanan nalam-

bigit man sa mamugnaong misyon sa katawhan. Apan gihandom sab sa Biblia ang lumalangyaw nga kinabuhi sa katigulangan sa Israel, isip damgo nga dili anayng wad-on. (Jer 35). Ang matoohon dili angay nga sobrang mahikot ining kalibotana... sa pamilya, sa nasod, o sa kultura. Kon gusto siyang molapad ang iyang kasinatian, ipabarog niya ang kaugalingong tolda, ug dili siya mopundo sa usa ra ka dapit. Mas sayon alang niya ang paghimamat sa Diyos pinaagi sa pagpuyo isip langyaw ining kalibotana, kay ang Diyos mola-bay man lang sama sa langyaw sa atong tali-wala (ang insaktong hubad sa Jn.1:14 mao: *Ug mipabarog siya sa iyang tolda uban nato*). Basaha ang Ex 33:7; 40:34; 2 S 7:7; 1 Sir 24:14; 2 Cor 5:1-4; 1 P 2:11.

Ang mga patriarka *nagkalot og mga atabay*. Dili sila makakitag mga tubod sa tubig sa disyerto, mao nga magbudlay sila pagkalot og mga atabay aron ang disyerto matabunok ug makahatag og bugnaw nga tubig alang sa toril nga ilang gibantayan. May panahon nga magughan ni. Usahay sab butangan ang ilang atabay og hugaw sa kaaway nilang mga Pilisteo.

²³ Sukad kaniadto mibalhin si Isaac sa Beerseba ²⁴ diin nagpakita kaniya ang Ginoo nianang pagkagabii ug miingon: “Ako ang Diyos ni Abraham, imong amahan. Ayawg kahadlok, kay nag-uban ako kanimo. Panalanginan ko ikaw. Padaghanon ko ang imong kaliwat tungod ni Abraham, akong sulugoon.” ²⁵ Busa, si Issac nagbuhahat didtog alampoanan, misangpit sa ngalan sa Ginoo ug nagtindog ug tolda. Unya, nagkalot na usab og atabay ang iyang mga ulipon.

²⁶ Gianha siya ni Abimelec uban sa kasundalohan gikan sa Guerar. ²⁷ Miingon si Isaac: “Nganong ania ka? Wala ka ba magsilag kanako kay gipalayas ako nimo?” ²⁸ Mitubag si Abimelec: “Klaro kaayo alang kanamo nga anaa kanimo ang Ginoo. Busa, maghimo kitag kasabotan.” ²⁹ Ayaw kamig hilabti ingon nga dili mi magsamuk-samok kanimo. Maayo kanunay ang among pakig-uban ug pagtagad kanimo. Malinawon ang among pagpalayas kanimo, kay nasayod kami nga gipanalanginan ka sa Ginoo.”

³⁰ Gilig-on ug gipabalaan ni Isaac ang maong kasabotan ug naghikay siya alang kanila. ³¹ Sa pagkaugma sayo silang mibangon ug nanumpa sa usag usa. Gipalakaw sila ni Isaac ug gipasagdan nga malinawon. ³² Nianang adlawa nangabot ang mga ulipon ni Isaac ug gisuginlan siya mahitungod sa atabay nga ilang gikalot: “Nakakaplag kamig tubig!” ³³ Busa, gitawag og Seba ang maong atabay. Tungod niini Beerseba ang ngalan sa lungsod hangtod karon.

³⁴ Sa dihang 40 ka tuig na si Esau, gipangasawa niya si Judit, anak ni Beri, Heteo, ug si Besemat, anak ni Elon, Heteo usab. ³⁵ Sila maoy hinungdan sa mga kasubo sa kinabuhi ni Isaac ug Rebeca.

Gikawat ni Jacob ang panalangin

27 ¹ Tigulang na si Isaac. Luya na kaayo ang iyang mata. Dili na makakita. Busa, gitawag niya ang kamagulangang anak nga si Esau ug giingnan: “Anak ko!” Mitubag kini: “Ania ra ako.” ² Mipadayon si Isaac: “Tigulang na ako ug wala masayod kon kanus-a mamatay. ³ Busa, kuhaa ang imong hinagiban, ang pana ug udyong unya, lakaw ug pangayam. ⁴ Luto-i ako sa akong paborito ug dad-

a dinhi. Kay panalanginan ko ikaw sa dili pa ko mamatay.”

⁵ Nakadungog si Rebeca samtang nagsultihanay si Isaac ug ang iyang anak nga si Esau. Sa paggawas ni Esau aron mangayam sa kalasangan, ⁶ gitawag ni Rebeca ang anak nga si Jacob ug giingnan: “Nadungog ko ang gisulti sa imong amahan kang Esau, imong igsoon: ⁷ ‘Pangayam ug luto-i ako sa akong paborito aron akong makaon. Unya panalanginan ko ikaw atubangan sa Ginoo sa dili pa ko mamatay.’ ⁸ Karon, anak ko, paminaw ug buhata ang akong isulti. ⁹ Adto sa toril ug dad-i ako og duha ka himsog ug batang kanding. Lutoan ko sa paboritong pagkaon ang imong amahan. ¹⁰ Dad-i siya aron makakaon. Unya, panalanginan ka niya sa dili pa siya mamatay.”

¹¹ Mitubag si Jacob kang Rebeca: “Balhibohon ang akong igsoon nga si Esau, ug hapsay ang akong panit. ¹² Kon hikapon ako sa akong amahan, masayran niya nga gilingla ko siya. Sa ingon, tunglo ang akong madawat inay panalangin.” ¹³ Apan giingnan siya sa inahan: “Anak ko! Maako unta ang tunglo. Buhata ang akong gisulti. Lakat ug kuhaa ang mga batan-ong kan-ding.” ¹⁴ Milakaw si Jacob; gikuha ang mga kanding ug gidala sa inahan aron andamon ang paboritong pagkaon sa amahan. ¹⁵ Nagkuha si Rebeca sa pinakanindot nga sinina ni Esau sa balay ug gipasul-ob sa kamanghoran. ¹⁶ Gilimisan niya sa panit sa kanding ang mga kamot ni Jacob ug ang limpyong bahin sa liog. ¹⁷ Unya, gihatag ang pan ug sud-an nga iyang giluto.

¹⁸ Miadto si Jacob sa amahan ug miingon: “Amahan ko!” mitubag si Isaac: “Oo anak, kinsa ka?” ¹⁹ Mitubag

Kining tanan nagtimailhan sa tawhanong paninguha pagpangitag kaalam; ang katawhan kanunayang giuhaw sa kamatuoran. Unya, naa say uban nga gustong molubog ug mohugaw-hugaw sa busay sa kaalam. Busa, ang mga

tawo mangita na sab sa lain ug uban pang atabay, hangtod nga si Cristo maghatag nilag tubod sa tubig nga modagayday sa Bato nga siya mismo. Basaha ang Ex 17:1; Jn 4:5-10; 7:38; 1 Cor 10:4; Jer 2:13.

si Jacob: “Si Esau, ang imong kama-
gulangan. Nabuhat ko na ang imong
gisugo. Lingkod ug kaon sa akong
gipangayam. Unya, panalangini ako.”
²⁰Matud pa ni Isaac: “Pagkadali mong
nakakuha, anak ko!” Mitubag si Ja-
cob: “Gitabangan ako sa Ginoo, imong
Diyos.” ²¹Miingon si Isaac kang Ja-
cob: “Duol ngari, anak, aron mahikap
ko ikaw. Buot kong masayran kon
ikaw ba gayod ang anak kong si
Esau.”

²²Sa pagduol ni Jacob kang Isaac
nga iyang amahan miingon kini: “Ang
tingog, tingog ni Jacob, apan ang ka-
mot, kamot ni Esau.” ²³Wala makaila
si Isaac. Balhibohon man gayod ang
iyang kamot sama sa kamot sa igsoon
nga si Esau. Busa, gipanalanginan
siya ni Isaac. ²⁴Nangutana si Isaac:
“Ikaw ba tinuoray ang anak kong si
Esau?” Mitubag si Jacob: “Ako kini.”
²⁵“Hatagi ako sa imong gipangayam
anak, aron makakaon ako. Ug pana-
langinan ko ikaw.” Gihatagan ni Jacob
si Isaac og pagkaon. Nagdala usab
siyag bino ug miinom si Isaac. ²⁶Unya
miingon ang iyang amahan nga si
Isaac: “Dali, anak, duol ngari ug hagki
ako.” ²⁷Miduol siya ug mihalok sa
amahan. Nasimhot ni Isaac ang iyang
gisuot busa, gipanalanginan siya sa
pag-ingon: “Sama sa uma nga gipa-
nalanginan sa Ginoo ang baho sa
akong anak. ²⁸Hatagan ka sa Diyos
og yamog gikan sa langit, tambok nga
kaumahan, daghang ani sa trigo ug
bino. ²⁹Mahimong sulugoon nimo ang
katawhan, ug moyukbo kanimo ang
kanasoran. Mahimo kang agalon sa
imong kaigsoonan, ug moyukbo kani-
mo ang mga kaliwat sa imong inahan.
Tunglohon unta ang manunglo kani-
mo, ug panalanginan ang manalan-
gin.”

³⁰Sa dihang natapos na ang pana-
langin ni Isaac kang Jacob, ug wala pa
makagawas sa lawak ni Isaac si Ja-
cob, miabot ang igsoong nangayam.
³¹Nagluto dayon si Esau og pagkaon

nga gidala niya sa amahan, ug miin-
gon siya: “Amahan ko, lingkod ug
kaon sa sud-an nga akong dala. Unya,
panalangini ako.” ³²Nangutana si
Isaac: “Kinsa ka?” Mitubag si Esau:
“Ako ang imong kamagulangan, si
Esau.” ³³Nangurog ang kalawasan ni
Isaac ug miingon: “Kon mao kana,
kinsa diay ang nangayam nga nagda-
la kanakog sud-an kaganina? Sa pag-
abot nimo, bag-o pa lamang akong
nakakaon. Gipanalanginan ko na
siya.”

³⁴Sa pagkadungog ni Esau sa
gisulti sa amahan, mihilak siyag ku-
sog, midanguyngoy ug miingon: “Pa-
nalangini usab ako, amahan ko.”
³⁵Apan miingon si Isaac: “Mianhi ang
imong igsoon ug milimbong kanako.
Giilog niya ang imong panalangin.”
³⁶Miingon si Esau: “Angay siyang
nganlag Jacob. Kaduha na ako tikasi
niya. Primero, gikuha niya ang akong
katungod sa pagkamagulang. Karon
giilog na usab niya ang akong pana-
langin.” Ug nangutana siya: “Wala na
bay nahibiling panalangin alang kana-
ko?” ³⁷Mitubag si Isaac: “Gihimo ko
na siya nga magmando kanimo ug sa
iyang kaliwat isip mga ulipon. Gikaha-
tag ko na ang trigo ug bino. Unsa pay
mahimo ko alang kanimo?”

³⁸Mitubag si Esau sa amahan: “Usa
ra ba ang imong panalangin? Ama-
han, panalangini usab ako.” Ug mihi-
lak siyag kusog. ³⁹Busa, miingon si
Isaac: “Magpuyo ka layo sa tambok
nga yuta nga dili makadawat og ulan
gikan sa langit. ⁴⁰Mabuhi ka pinaagi
sa imong espada ug maulipon sa
imong igsoon, apan kon buot mo ma-
kalingkawas ka sa iyang gahom ila-
bay mo ang iyang yugo nga nakataod
sa imong liog.”

Mitago si Jacob

⁴¹Nasuko si Esau kang Jacob, kay ang
iyang panalangin gihatag man sa ilang
amahan kang Jacob. Nakaingon siya sa
kaugalingon: “Hapit na mamatay ang
akong amahan. Unya ko na patya ang

akong igsoon nga si Jacob. ⁴² Sa pagkahi-balo ni Rebeca sa bahad ni Esau, ang kamagulangan, gipatawag niya si Jacob, ang kamanghoran ug giingnan: “Naglaraw ang imong igsoon, si Esau, sa pagpanimalos. Patyon ka niya. ⁴³ Busa, paminawa ko, anak. Kagiw karon dayon ngadto sa akong igsoon nga si Laban, sa Haran. ⁴⁴ Pabilin didto hangtod nga mapuyopy ang kasuko sa imong igsoon. ⁴⁵ Kon wala na siyay kasuko ug malimot na sa imong gibuhat, ipakuha ko ikaw. Nganong magdungan kamog kawala kanako?”

⁴⁶ Miingon si Rebeca kang Isaac: “Gilaayan na ako ug dili na makaantos sa mga langyawng asawa ni Esau. Unsay kapuslanan sa akong kinabuhi kon usa ka Hetihanon ang mapangasawa ni Jacob?”

28 ¹ Gipatawag ni Isaac si Jacob ug gipanalanginan. Unya, iyang gisugog: “Ayawg pangasawa og taga Canaan. ² Adto sa Padan-Aram, sa balay ni Betuel nga amahan sa imong inahan. Didto pangitag pangasaw-onon sa mga anak ni Laban, igsoon sa imong inahan. ³ Panalanginan ka unta sa Ginoong Yahweh ug himoong mabungahon. Padaghanon unta ang imong kaliwat aron madaghan silang nasod. ⁴ Kaluy-an ka unta Niya ug ang imong kaliwat ug hatagan sa mga panalangin ni Abraham. Sa ingon, makaangkon mo ang kayutaan nga gihatag sa Diyos kang Abraham.” ⁵ Gipalakaw ni Isaac si Jacob ug miadto kini sa Padan-Aram, kang Laban, anak ni Betuel, ang Arameo, ug igsoon ni Rebeca, ang inahan ni Jacob ug Esau.

⁶ Nakita ni Esau nga gipanalanginan ni Isaac si Jacob ug gipaadto sa Padan-Aram aron pagpangitag pangasaw-onon. Sa pagpanalangin, iya kining gisugog: “Ayawg pangasawa og taga Canaan.” ⁷ Busa, miadto si Jacob sa Padan-Aram sumala sa gisugog sa iyang ginikanan. ⁸ Tungod ini, nakasabot si Esau nga wala makaangay ang

iyang amahan, si Isaac, sa mga babayeng taga Canaan. ⁹ Busa, miadto siya kang Ismael og mipilig laing pangasaw-onon gawas sa iya nang asawa, si Majalat, anak ni Ismael nga anak ni Abraham ug igsoon ni Nebaiot.

Ang damgo ni Jacob

- ¹⁰ Mibiya si Jacob sa Beerseba og miadto sa Haran. ¹¹ Sa pag-abot sa usa ka dapit, mihunong siya, kay misalop na ang adlaw. Mipahulay siya didto sa kagabhion; nagkuhag bato nga iyang giunlan ug natulog.

¹² Sa dihng nakatulog na si Jacob, nagdamgo siya nga anaay hagdanan nga gipatindog gikan sa yuta hangtod sa langit. Nanganaog niini ang mga anghel ni Yahweh. ¹³ Unya, mibarog sa tupad si Yahweh ug miingon: “Ako si Yahweh, ang Diyos sa imong amahan, si Abraham, ug ang Diyos ni Isaac. Akong ihatag kanimo ug sa imong kaliwat ang yuta nga imong gikatulgan. ¹⁴ Mahisama sa abog sa yuta ang imong kaliwat. Mokatag sila sa kasadpan ug sidlakan. Pinaagi kanimo ug sa imong kaliwat, panalanginan ko ang tanang kanasoran sa kalibotan. ¹⁵ Timan-i, bantayan ug ubanan ko ikaw bisag asa ka paingon. Dad-on ko ikawg balik niining yutaa, ug dili biyaan hangtod nga matuman ang akong panaad.” ¹⁶ Nagmata si Jacob ug miingon: “Sa pagkatinuod, ania dinhi ang Ginoo. Apan wala lang ako makamatngon.” ¹⁷ Nahadlok siya ug

• **28.10** *Mibiya si Jacob...* (b. 10) Miadto si Jacob sa yuta sa iyang katigulangan aron pagpangitag trabaho ug asawa. Sa dalan, nakakita siyag panan-awon: gibag-o sa Diyos ang Kasabotan uban niya.

Sukwahi ni Abraham nga tigulang nang gitawag sa Diyos ug nakaamgo sa kabililhon sa kinabuhi, si Jacob inanyag nakaamgo sa tawag. Una, iyang gipalit ang katungod ni Esau ug gibutangbutangan si Esau nga mapasagaron; apan wala pa siya masayod sa kabililhon sa gisaad sa Diyos sa iyang amahan. Unya, gidasig siya sa iyang inahan aron mangarisgar pagkawit sa panalangin. Mitugod siya nga madani sa tambag sa iyang inahan. Ulahi na niyang nasabtan og resulta sa iyang gibuhat: kinahanglang moikyas siya aron pagluwas sa iyang kinabuhi.

Apan sa moatubang na siya sa kakuyaw sa kinabuhi sa layas ug langyaw, nahimamat niya ang Diyos ug naamgohan sa unang higayon ang responsabilidad isip tigdala sa gisaad sa Diyos sa kalibotan. Maresponsabl ang tawo sa pagkaamgo niya nga may tulubagon siya sa uban, ug nga kinahanglan siyang manubag sa iyang gibuhat. Naamgohan ni Jacob nga duna siyay tulubagon sa Diyos nga nagpili niya.

...*nia dinhi ang Ginoo*. (b. 16) Nag-inusara si Jacob, ug wala siyay mahimo, samtang natulog siya duol sa syudad nga gipuy-an sa mga estranyo. Apan gibag-o sa Diyos ang iyang mga saad uban niya, ug gipasalinan siyag panalipod. May adlaw ra nga maiyaha kining yutaa.

...*ganghaan sa langit* (b. 17) Nakita ni Jacob nga naabli ang langit ug ang mga ang-

miingon: “Makahahadlok kining dapita! Dili kini lain kon dili ang Balay ni Yahweh ug ganghaan sa langit!”

¹⁸ Nagmatag sayo si Jacob. Gikuha niya ang giunlan nga bato ug gipabarrogo nga daw haligi. Unya, gibubog lana ¹⁹ ug gihinganlag Betel nga kanhi gitawag og Luz. ²⁰ Nanaad si Jacob: “Kon mouban kanako ang Ginoo ug bantayan ako niya sa akong panaw; kon hatagan ako niyag pan nga akong makaon ug bisti nga ikasul-ob; ²¹ kon iya akong pabalikon nga malinawon sa akong amahan; kon si Yahweh ang akong Diyos, ²² mahimong balay ni Yahweh kining batoha nga akong gipabarog nga daw haligi. Akong iuli kaniya ang ika-10 nga bahin sa gihtagatag kanako.”

Si Jacob sa balay ni Laban

29^{*} Mipadayon si Jacob ug miabot sa kayutaan sa sidlakan. ² Nakita niya didto ang usa ka atabay, ang tulo ka pundok sa karnero, ug ang dakong bato nga giali sa atabay. ³ Inigkahumag inom sa mga

karnero, iuli sa mga magbalantay karnero ang bato sa baba sa atabay. ⁴ Nangutana si Jacob sa mga magbalantay: “Mga igsoon, taga diin kamo?” Mitubag sila: “Taga Haran.” ⁵ Miingon na usab siya: “Nakaila ba kamo kang Laban nga apo ni Najor?” Mitubag ang mga magbalantay: “Oo, nakaila kami kaniya.” ⁶ Nangutana si Jacob: “Maayo ba siyag lawas?” Mitubag sila: “Maayo man ug ania miabot si Raquel, ang iyang anak, uban sa mga karnero.”

⁷ Miingon si Jacob: “Tan-awa ra, taas pa ang adlaw. Dili pa oras pagtapok sa mga karnero. Paimna kini ug dad-a sa sibsi-banan.” ⁸ Apan miingon ang mga magbalantay: “Dili, hangtod nga matapok dinhi ang tanang karnero ug mapaligid ang bato sa baba sa atabay. Anha pa kami makapainom sa mga karnero.”

⁹ Nakigsulti pa kanila si Jacob sa pag-abot ni Raquel uban sa mga karnero sa amahan. Magbalantay usab siya sa karnero. ¹⁰ Sa pagkakita ni Jacob kang Raquel nga anak ni Laban, ang igsoon sa iyang inahan, miduol siya sa atabay, gipaligid niya ang bato sa baba sa atabay ug gipainom ang mga karnero ni Laban. ¹¹ Mihilak og kusog si Jacob ug mihalok kang Raquel.

¹² Gitug-an ni Jacob kang Raquel nga kabanay siya sa amahan ni Raquel ug anak ni Rebeca. Midalagan si Raquel aron pag-

hel sa Diyos natatayang buhi tali sa langit ug sa yuta; larawan ni sa kahiusa sa Diyos nga dili makab-ot sa katawhan. Tingalig maghatag ni natog kahibalo sa Diyos ug makapatagamtam nato sa relihiyosong panglihok. Apan bisan pa kon ang tawo tiunayng mangita sa Diyos, tungod sa kamakasasala sa kaugalingon dili niya makit-an ang Diyos dihadiha dayon.

Ang bugtong tulay tali sa Diyos ug katawhan mao si Jesus: ang Anak sa Diyos nga nahimong tawo. Sa paghisgot niya ining maong teksto (Jn 1:51) si Jesus namahayag nga Ganghaan siya sa langit, kay diha niya, ang Diyos miambit sa tawhanong kahimtang.

...ginganlag Betel... (b. 19) Sama sa nanging mga ulohan, naggikan gihapon ni sa naila na nga karaang kasugiran. Ang Betel nagkahulogag balay sa Diyos ug ang ngalan ini gipahinugod sa tagsulat kang Jacob, ingon man ang nabatasan paghatag og dyesmos alang sa templo sa Betel.

MGA DAMGO

Kitang tanan natandog sa mga damgo nga sulayan dayon nato paghubad. Ang kadaghanan ini naggikan sa kalihokan sa atong utok samtang natulog ta. Wala niy dagkong mensahe sa atong kinabuhi. Hinuon, ang sikolohiya mogamit usahay sa atong mga damgo aron pagdiskobre sa mga gawi ug sa lawom nga pagbati nga dili nato masabtan, gawas sa pag-susi sa nalubong nga kasinatian nga nakapektar sa atong pagkatawo.

Usahay ang damgo magtimailhan sab ug magpasisadan nato sa umaabot nga panghitabo. Gipakita sa Biblia nga ang Diyos (o ang iyang mga anghel) migamit og mga damgo aron pagpakigsulti nato. Niining paagihia, ang Diyos mipadalag mensahe ginamit ang panghunahuna nato ug kasinatian nga nag-umol sa atong pagkatawo.

Ang pagpadayag sa Diyos sa iyang kaugalingon sa damgo masayran pinaagi sa mga bunga ini. Si Jesus namulung nga “ang kahoy mailhan sa mga bunga.” Niining paagihia, ang Diyos mismo mohatag sa kahulogon ini ug dili na mistil modangop sa mga tawo. Hatagan ta niyag kompletong kalinaw ug pahulay.

Kon ang pagtogo sa tawo, putli ug naumol na pag-ayo, dili siya mohatag og dakong gibug-aton sa mga damgo, sama sa gihimo sa karaang mga tawo sa Biblia. Nasayod ta nga bisan ang Espiritu sa Kangitngit magpakanghel (2 Cor 2:10). Bisag nakadumala ang damgo sa kinabuhi sa daghang tawo karon, wala ni kalabotan sa pagtogo. Sa Biblia mismo, gawas sa Dt 18:10, gikondenar sab sa Jer 29:8 ang mga tawo nga buot magdamgo sa ila lang nga mauyonan. Masuta sab ni sa Sir 24:1.

• **29.1** Gipakita sa ulohan 29-31 nga si Jacob abtik ug mamugnaong mamumuo nga puno sa pagsalig sa gisaad sa Diyos. Milamos siya sa kaulahian, dili lang tungod sa kaugalingong paningkamot kondili, sa panalangin sa Diyos sa iyang kagikan.

pahibalo sa amahan. ¹³ Sa pagkadungog ni Laban sa balita mahitungod ni Jacob, anak sa igsoon, midalagan siya aron pagsugat kang Jacob. Human magakog ug mahagkan, gipasaka niya sa balay. Unya, misaysay si Jacob sa tanang hitabo. ¹⁴ Miingon si Laban: “Sa pagkatinuod, bukog ug unod ko ikaw.” Ug mipuyo siya didto ug usa ka bulan.

Ang duha ka asawa ni Jacob

¹⁵ Unya, miingon si Laban kang Jacob: “Ayawg ingon nga moalagad ka kanako nga walay suhol, kay kabanay kita. Ambi, sulthi ako kon unsay isweldo ko kanimo?”

¹⁶ Dunay duha ka anak nga dalaga si Laban: si Lea, ang kamagulangan ug si Raquel, ang kamanghoran. ¹⁷ Walay kadasig ang mga mata ni Lea. Apan nindot ug makadani ang lawas ug nawong ni Raquel ¹⁸ nga nagustohan ni Jacob busa, miingon siya: “Moalagad ako kaninyo sulod sa pito ka tuig. Sa pagkahuman mahimo kong asawa ang kamanghoran, si Raquel.” ¹⁹ Mitubag si Laban: “Alang kanako mas maayo kaayo nga ihatag ko siya kanimo, kay sa ubang lalaki. Anhi na puyo uban kanako.”

²⁰ Aron mapangasawa si Raquel nga iyang gihigugma pag-ayo, mitrabaho siya alang kang Laban sulod sa pito ka tuig. Pipila lang kini ka adlaw alang kang Jacob. ²¹ Miingon si Jacob kang Laban: “Ambi na ang akong asawa, kay natapos na ang akong tahas. Makighilawas na ako kaniya. ²² Busa, gidapit ni Laban ang taga didto ug nagkombira siyag dako. ²³ Sa pagkagabii, gipasulod niya si Lea sa lawak ug gipadulong ni Jacob nga nakighilawas kang Lea. ²⁴ Ug gihatag ni Laban kang Lea si Zelfa, ang ulipon, nga sulugoon.

²⁵ Sa buntang, nakita ni Jacob nga si Lea diay ang kadulog niya! Busa, miingon siya kang Laban: “Unsay gibuhat mo kanako? Dili ba, gialagaran ko man ikaw tungod kang Raquel? Nganong gilingla mo ako?” ²⁶ Mitubag si Laban: “Dili namo batasan ang pagpaminoyog una sa kamanghoran. ²⁷ Taposa una ang pagsaulog sa kasal, unya akong ihatag ang kamanghoran kong anak. Apan kinahanglang mag-alagad ka sulod sa laing pito ka tuig.” ²⁸ Miuyon si Jacob. Human sa usa ka semana sa kiliran ni Lea, gihatag kaniya ni Laban si Raquel aron isip asawa.

²⁹ Gihatag ni Laban kang Raquel si Bila, ang ulipong sulugoon. ³⁰ Nakighilawas usab si Jacob kang Raquel. Labaw ang iyang pagmahal kang Raquel kay kang Lea. Busa, nagpadayon siyag trabaho alang kang Laban sa laing pito ka tuig.

Mga anak ni Jacob

³¹ Dihang nakita sa Ginoo nga wala higugmaa ni Jacob si Lea, gipapanganak

kini, apan gipabiling dili makaanak si Raquel. ³² Nagmabdos si Lea ug nanganak og lalaki nga ginganlan niyag Ruben. Matud niya: “Nakita sa Ginoo ang akong pag-antos.” ³³ Nagmabdos siya pag-usab ug nanganak sa laing lalaki. Miingon siya: “Nadungog sa Ginoo nga gibale wala lang ako busa, gikaluy-an ako niyag laing anak,” nga gihinganlan niyag Simeon. ³⁴ Nagmabdos na usab siya ug nanganak sa lain gihapong lalaki. Miingon siya: “Ang akong bana labaw na karong makagusto kanako, kay gihatagan ko siyag tulo ka anak.” Gitawag niya kinig Levi. ³⁵ Nagmabdos siya pag-usab ug nanganak og lalaki. Miingon siya: “Dayegon ko ang Ginoo nining higayona.” Gihinganlan niyag Juda ang bata. Unya, wala na siya manganak.

30 ¹ Nagselos si Raquel sa iyang igsoon, kay dili siya makahatag og anak kang Jacob. Miingon siya: “Hatagi akog anak, kon dili magpakatay ako.” ² Nasuko kaniya si Jacob ug miingon: “Diyos ba ko nga naghikaw kanimog anak?” ³ Mitubag si Raquel: “Pakighilawas kang Bila, akong ulipon, aron manganak siya sa akong tuhod ug mahimong anak ko ang bata.” ⁴ Gihatag niya kang Jacob ang ulipon, si Bila, isip asawa ug nakighilawas niini si Jacob. ⁵ Nagmabdos si Bila ug nanganak alang kang Jacob og lalaki. ⁶ Miingon si Raquel: “Gihatagan ako ni Yahweh sa katarongan. Gidungog niya ang akong tingog ug gihatagan akog anak nga lalaki.” Ginganlan niya kinig Dan. ⁷ Nagmabdos pag-usab si Bila, ang ulipon ni Raquel, ug nanganak alang kang Jacob og laing lalaki. ⁸ Miingon si Raquel: “Nakigbisog ako pag-ayo sa akong igsoon ug milampog ko! Ginganlan niya ang bata og Neftali.

⁹ Sa wala na manganak si Lea, gihatag niya ang iyang ulipon, si Zelfa, kang Jacob isip asawa. ¹⁰ Nanganak si Zelfa og lalaki alang kang Jacob. ¹¹ Miingon si Lea: “Giswertu ako!” Busa, ginganlan kinig Gad. ¹² Nanganak pag-usab alang kang Jacob og lalaki si Zelfa, ang ulipon ni Lea. ¹³ Miingon si Lea: “Pagkamalipayon ko! Tawgon ako og malipayon sa mga babaye.” Busa, ginganlan niya kinig Aser.

¹⁴ Sa pag-ani sa trigo migawas sa kauhahan si Ruben. Nakakita siyag mansanitas nga ihalas nga iyang gidala sa inahan, si Lea. Miingon si Raquel: “Hatagi ako og dyotay nianang mansanitas nga dala sa imong anak. ¹⁵ Apan mitubag si Lea: “Dili pa ba igo nga giagawan ako nimo sa akong bana, ug karon kuhaon pa nimo ang mansanitas?” Busa, miingon si Raquel: “Sigi, modulog kanimo si Jacob karong gabii ilis sa mansanitas.”

¹⁶ Sa hapon, sa pag-uli ni Jacob gikan sa bukid, gitagbo siya ni Lea nga miingon: “Magdulog ta karon. Abang ka sa mansanitas sa imong anak.” Busa, nianang gabhiona nakighilawas kaniya si Jacob. ¹⁷ Gidungog ni Yahweh si Lea nga nagmabdos ug nanganak sa ikalimang lalaki alang kang Jacob. ¹⁸ Miingon si Lea: “Gigantihan ako ni Yahweh, kay gihatag kanako sa akong bana ang akong ulipon.” Ginganlan niya kinig Isacar.

¹⁹ Nanganak pa gayod og lalaki si Lea alang kang Jacob. ²⁰ Miingon siya: “Pagkaindot sa gasa kanako ni Yahweh. Moipon na kanako karon ang akong bana, kay nahatagan ko na siya og unom ka anak. Ginganlan niya kinig Zabulon. ²¹ Unya, nanganak siya og babaye nga gitawag niyag Dina.

²² Nahinumdom usab ang Diyos kang Raquel nga nag-ampo nga mahimong inahan. ²³ Namabdos siya ug nanganak og lalaki. Miingon siya: “Gikuha ni Yahweh ang nakapaulaw kanako.” ²⁴ Ginganlan niyag Jose ang bata ug nag-ampo: “Dugangan unta ako ni Yahweh og laing anak nga lalaki.

Uban pang sugilanon

²⁵ Sa nanganak na si Raquel kang Jose, miingon si Jacob kang Laban: “Papaula na ako sa akong lungsod ²⁶ ug ambi na ang akong mga asawa ug anak. Gialagaran ko ikaw tungod kanila. Palakwa na ako. Nasayod ka kon giunsa kon ikaw pag-alagad.” ²⁷ Miingon si Laban: “Kon mahimo, ayaw unag pahawa. Sayod ako nga gihatagan ako og kaayohan sa Ginoo tungod kanimo.” ²⁸ Mipadayon siya: ²⁹ “Sulthi ako, pila ba ang akon isweldo kanimo.” Mitubag si Jacob: “Nahibalo ka kon giunsa ko ikaw pag-alagad. Midaghan ang imong karnero tungod sa akong pag-amuma. ³⁰ Ubay-ubay na ang nadugang sa dyotay mong kabtangan gikan sa akong pag-abot. Gihatagan kag kaayohan sa Ginoo! Kanus-a pa ko makatrabaho alang sa akong panimalay?” ³¹ Nangutana si Laban: “Unsaying itatag ko kanimo?”

Mitubag si Jacob: “Wala kay angayng ihatag kanako. Kon buhaton nimo ang akong isulti, mopadayon akog alima sa imong kahayopan. ³² Karong adlawa pilion ko ang imong mananap. Lainon ko ang mga karnerong itom ug ang mga kanding nga kabang. Ako kining sweldo. ³³ Ang kamatinud-anon ko motubag alang kanako sa kaulahian kon susihon na ninyo ang akong sweldo. Kon aduna unyag mga nating karnero nga dili itom, ug mga kanding nga dili kabang sa akong kahayopan isipon kini nga kinawat.” ³⁴ Miingon si Laban: “Uyon ako. Buhata ang imong gisulti.”

³⁵ Nianang adlawa, gilain ni Laban ang

mga laking kanding nga kabang ug ang tanang karnero nga itom ug gihatag sa mga anak nga lalaki. ³⁶ Gipaadto niya si Jacob sa layo, mga tulo ka adlaw nga lakaw ang gilay-on. Ug mipadayon si Jacob pag-alima sa nahibiling kahayopan ni Laban.

³⁷ Nagputol si Jacob og mga lunhawng sanga sa kahoyng alamo ug giuphak ang mga puti miini. ³⁸ Gibutang niya ang pinuntikang mga sanga sa may imnanan sa mga hayop aron makita sa ilang pag-inom. ³⁹ Inig-upahay na sa mga hayop makita nila kining matanga sa mga sanga sa atubangan. Manganak ang mga kanding og mga itoy nga dunay puntikpunktik ug kabang. ⁴⁰ Gilain niya ang mga nating karnero ug ang uban gipaaturang sa mga hayop nga dekorol ug dunay puntikpunktik nga iya ni Laban. Niining paagiha napadaghan niya ang iyang kahayopan ug wala kadugang ang kang Laban. ⁴¹ Sa pag-upahay makita nila ang inuphakang mga sanga sa may imnanan. ⁴² Apan kon luya ang mga karnero dili niya ibutang ang mga sanga. Busa, ang luyahon maadto kang Laban, apan ang kusgan maadto kaniya. ⁴³ Sa ingon niana nadato siya pag-ayo. Nakapanag-iya siya og daghang ulipon, babaye ug lalaki, kamelyo ug asno.

Mipauli si Jacob

31 ¹ Nasayran ni Jacob ang gipanulti sa mga anak ni Laban: “Giangkon ni Jacob ang tanang kabtangan sa atong amahan, maong nadato siya.” ² Namatikdan usab ni Jacob nga dili na sama kaniadto ang pagtan-aw kaniya ni Laban.

³ Miingon ang Ginoo kang Jacob: “Pauli sa inyo, sa yuta sa imong mga kaliwat, kay ubanan ko ikaw.” ⁴ Gipatawag ni Jacob sa uma nga nahimutangan sa ilang kahayopan si Raquel ug Lea. ⁵ Miingon si Jacob: “Nakita ko nga nausab ang pagtan-aw kanako sa inyong amahan, apan nag-uban kanako ang Diyos sa akong amahan. ⁶ Sayod kamo nga gialagaran ko ang inyong amahan sa tibuk kong kusog. ⁷ Apan nanglimbong siya. Kanapulo niya usab-usaba ang akong suhol. Apan wala itugot ni Yahweh nga malupig ako. ⁸ Kon moingon siya: ‘Ang mga karnerong kabang maoy suhol nimo; manganak usab ang mga bayi og mga karnerong kabang. Apan kon moingon siya nga ang mga binudlisan maoy bayad, manganak usab ang mga bayi og binudlisan.’

⁹ Gikuha sa Diyos ang kahayopan sa inyong amahan ug gihatag kanako. ¹⁰ Inig-pangulag sa mga baying kamero, samtang nagyahat, nakita ko sa damgo nga ang mga laki nga manghabal mga kabang, ang uban binudlisan, ang uban pinuntikpunktikan. ¹¹ Ug ang mga anghel ni Yahweh mi-

ingon kanako sa damgo: 'Jacob!' Mitubag ako: 'Ania ra ako.'¹² Miingon siya: "Tan-awa, makita nimo nga ang mga laki nga manghabal anay mga puntikpuntik o anay mga badlis. Nakita ko ang tanan nga gibuhat kanimo ni Laban.¹³ Ako ang Diyos nga nagpakita kanimo sa Betel diin gibuboa mo og lana ang haliging bato ug nanumpa ka kanako. Pahawa karon dayon niingon yutaa ug pauli sa inyo."

¹⁴ Mitubag si Raquel ug Lea: "May bahin pa ba kami sa kabtangan sa among amahan? ¹⁵ Dili ba, mga langyaw na kami alang kaniya sukad nga nabaligya kami ug nag-asto ang gibayad alang kanamo. ¹⁶ Apan gikuha ni Yahweh ang tanang katigayonan sa among amahan ug gihatag kanamo ug sa imong mga anak. Buhata karon ang gisulti ni Yahweh."

¹⁷ Gipasakay ni Jacob sa mga kamelyo ang iyang mga anak ug mga asawa. ¹⁸ Ug gidala ang tanang kahayopan ug ang natigom niya sa Padan-Aram aron mopauli sa iyang amahan nga si Isaac sa kayutaan sa Canaan. ¹⁹ Niadtong higayona gipahimuslan ni Raquel si Laban. Samtang nagtupi kini sa mga karnero, gikawat ni Raquel ang mga diyosdiyos sa banay sa amahan.

²⁰ Sa maong paagi nalingla ni Jacob si Laban, ang Arameo. Wala siya magpahibalo sa iyang pagbiya. ²¹ Milayas siya dala ang tanang kabtangan. Mitabok sila sa suba Eufrates paingon sa kabukiran sa Galaad.

²² Milabay ang tulo ka adlaw una pa masayod si Laban nga milayas si Jacob, nga ²³ gigukod niya sulod sa pito ka adlaw. Nag-una ang iyang mga igsoon ug mga sakop. Naapsan si Jacob sa kabukiran sa Galaad. ²⁴ Apan mipakita ang Diyos kang Laban, ang Arameo, pinaagi sa damgo ug miingon: "Pagbantay nga dili makasulti bisag unsa kang Jacob, maayo o daotan."²⁵ Nakapabarog na og tolda si Jacob sa kabukiran sa Gilead dihang hiapsan siya ni Laban. Didto usab manghunong si Laban ug ang iyang mga kauban. ²⁶ Misulti si Laban kang Jacob: "Unsay imong gibuhat? Nganong gilingla ako nimo, ug gidala ang akong mga anak nga daw binilanggo sa gubat?"

²⁷ Nganong hilom kang milayas, ug milingla kanako? Nganong wala ka magpahibalo? Ipakalakaw ko unta kamo sa kalipay ug mga awit, sa tugtog sa mga tamborin ug alpa. ²⁸ Apan wala ako nimo pahaloka sa mga apo ko ug anak aron makapanamilit kanila. Dako kining binuang. ²⁹ Anaa akoy gahom aron saktan ka. Apan gipahimangnoan ako ni Yahweh, ang Diyos sa imong amahan: 'Pagmatngon, ayaw sulti bisag unsa kang Jacob, maayo o daotan'. ³⁰ Kon mibiya ka, kay naghinamhinam pagpauli sa balay sa imong ama-

han, nganong nangawat ka sa akong mga diyosdiyos?"

³¹ Mitubag si Jacob kang Laban: "Kay nahadiok ako nga bawion mo ang imong mga anak!³² Apan kinahanglang mamatay ang makita nga nagdala sa mga diyosdiyos. Atubangan sa atong mga paryenti tan-awa kon ania ba kanako ang imong butang. Kon makaplagan ang bisag unsa nga inyoha bawia na." Wala masayod si Jacob nga si Raquel ang nagkawat sa diyosdiyos.

³³ Busa, misulod si Laban sa tolda ni Jacob, ug sa tolda sa duha ka babayeng ulipon. Apan wala siyang nakita. Sa pag-gawas ni Laban sa tolda ni Lea, misulod na usab siya sa tolda ni Raquel. ³⁴ Apan gidala ni Raquel ang diyosdiyos ug gibutang illom sa gilingkoran niya sa kamelyo. Gihiling ni Laban ang tibuok tolda, apan wala siyang nakita. ³⁵ Misulti si Raquel sa amahan: "Ayawg kasuko, amahan ko, nga dili ako makatindog, kay gidugo ako. Bisag giunsa pagpangita ni Laban, wala makit-i ang diyosdiyos."

³⁶ Nasuko si Jacob ug gibaalong niya si Laban. Masuk-anon siyang nangutana: "Unsang salaa ang akong nabuhat nga gigukod mo ako?" ³⁷ Karon nga nahiling na ang tanan kong kabtangan, may nakita ka ba nga imong butang? Kon aduna, ipakita atubangan sa imo ug sa akong pamilya. Pasagdi nga mohukom sila kanatong duha. ³⁸ Nagkauban kita og 20 ka tuig, wala kakuhan ang imong mga gatasan nga kanding ug karnero. Wala ako makakaog bisag usa sa imong kahayopan. ³⁹ Wala akoy nadala sa imong hayop nga gitukob sa ihalas nga mananap, kay ako kining giilisan. Nangingil ka sa gipangawat sa adlaw ug sa gabii. ⁴⁰ Dili ako makapahulay sa adlaw tungod sa kainit ug nag-antos ako sa katugnaw sa kagabhion. Halos dili ako makatulong. ⁴¹ Nagkauban kita og 20 ka tuig 14 alang sa duha mo ka anak ug unom alang sa kahayopan. Sulod niingon panahona kanapulo mo usabusaba ang akong suhol. ⁴² Kon wala pa ako ubani sa Diyos sa akong amahan, ang Diyos ni Abraham ug ang gikalisingang Diyos ni Isaac, gipalayas na ako nimo nga way dala. Apan nakita ni Yahweh ang akong pag-antos ug ang trabaho sa akong mga kamot. Kagabii gipasidan-an ka niya."

⁴³ Mitubag si Laban kang Jacob: "Mga anak ko ang mga babaye, mga apo ko ang mga bata, akoa kining kahayopan, akoa ang tanan mong makita. Pasakitan ko ba karon ang akong mga anak o ang ila ba hinuonong mga anak?" ⁴⁴ Dali, maghimo tag kasabotan, ikaw ug ako, ug mao kini ang atong saksi."

⁴⁵ Nagkuha si Jacob og bato nga gipabarog niya daw haligi. ⁴⁶ Miingon siya sa

iyang igsoon: “Pamunit og mga bato.” Namunit sila ug gipundok kini. Unya, nangaon sila sa duol.”⁴⁷ Gitawag kini ni Laban og Yegar-Saaduta, apan Galed ang tawag ni Jacob.⁴⁸ Misulti si Laban: “Saksi kanato karong adlawa ang pundok sa mga bato.” Maong gitawag kinig Galed⁴⁹ ug giila usab nga Mizpa, kay miingon si Laban: “Magbantay kanimo ang Diyos sa panahon nga dili na kita magkitaay.”⁵⁰ Kon pakaulawan nimo ang akong mga anak ug mokuha kag laing asawa gawas kanila, dili tawo ang mohukom kanimo kondili, ang Diyos nga misaksi sa atong kasabotan.”

⁵¹Misulti si Laban kang Jacob: “Ania ang tinapok nga bato ug ang haligi nga atong gipabarog taliwala kanato. ⁵²Saksi kini nga dili ako makalabang niining pundoka sa pagpasakit kanimo. Dili ka usab makalabang niining haligia sa pagpasakit kanako. ⁵³Ang Diyos ni Abraham, ang Diyos ni Najor, ang Diyos sa ilang amahan ang maghukom kanato.” Ug nanumpa si Jacob sa ngalan sa gikahadlokang Diyos sa iyang amahan nga si Isaac.⁵⁴ Unya, naghalad siya sa mga abot sa uma ug gida-pit niya pagpangaon ang iyang kaubanan. Didto sila nagpalabay sa kagabhion.⁵⁵ Sa sunod buntag, sayong mibangon si Laban. Mihalok siya sa mga apo ug anak; nanamilit ug mipauli.

32 • ¹Nagpadayon si Jacob sa panaw. Gisugat siya sa mga anghel ni Yahweh. ²Sa pagkakita ni Jacob, nakaingon siya: “Diyos ang tag-iyang niining dapita” nga gitawag niyang Majanaim.

Nakigbisog si Jacob kang Yahweh

³Nagpadalag mga mensahero si Jacob sa igsoon nga si Esau sa kayutaan sa Seir, sa lugar sa Edom.

⁴Gisugo sila: “Sultihi si Esau nga ang iyang sulugoon, si Jacob, nag-ingon: ‘Nagpuyo ako uban kang Laban hangtod karon.’

⁵Duna akoy mga baka, asno ug karnero, mga ulipong lalaki ug babaye. Nagpadala akog mga sulugoon aron paghangyo sa akong ngalan nga dawaton ako nimo sa maayong kabu-but-on.”

⁶Mibalik ang mga mensahero ug miingon kang Jacob: “Nagkita kami sa imong igsoon si Esau. Moanhi siya aron pagkigtagbo kanimo uban sa 400 ka sakop.”⁷ Hilabihan ang kahadlok ni Jacob ug naluya siya. Gibahin niya sa duha ka grupo ang iyang mga kauban, lakip ang mga baka, karnero ug kamelyo.

⁸Nahunahunaan niya nga kon mo-abot si Esau ug sulngon ang usa ka pundok ug laglagon, makaikyap pa ang lain. ⁹Nag-ampo si Jacob: “Ginoong Diyos ni Abraham, Diyos sa akong amahan, si Isaac, miingon ka: ‘Pauli sa inyo, sa imong kaliwat ug pauswagon ko ikaw.’ ¹⁰Dili ako takos sa kamaayo ug kamatinud-anon nga imong gipakita. Wala akoy dala, gawas sa akong sungkod sa pagtabok ko sa Jordan. Karon duna na akoy duha ka pundok. ¹¹Luwasa ako sa kamot sa akong igsoon nga si Esau. Nahadlok ako nga patyon kami inig-abot niya, lakip ang mga inahan ug kabataan” ¹²Apan ikaw gihapon ang nag-ingon: ‘Palamboon ko ikaw ug padaghanon ingon sa balas sa kababayonan ang imong kaliwat. Dili mahap.’

¹³Didto magpalabay sa kagabhion si Jacob. Gikan sa iyang kabtangan, nagpili siyang ikagasa sa igsoon nga si Esau: ¹⁴Dos syentos ka baying kanding ug 20 ka laking kanding, 200 ka baying karnero ug 20 ka laking karnero; ¹⁵30 ka gatasang kamelyo ug ang mga itoy, 40 ka baying baka ug 10 ka laking asno.

¹⁶Gisalig niya ang pag-atiman niining tanan sa mga ulipon, usa kada matang. Miingon siya: “Pag-una kamo. Pagintangi ang matag panon.” ¹⁷Gitugon niya ang nag-una: “Kon ikasugat nimo ang akong igsoon nga si Esau ug mangutana siya: ‘Kinsa ang imong agalon, ug asa ka padulong, ug kang kinsa ang tag-iyang mga hayop nga imong gibantayan?’

• **32.1** Ang panalangin sa Diyos nag-uban ni Jacob nga milayag. Nagtrabaho siya nga walay puas; ug human sa 15 ka tuig duhay iyang naasawa. Daghan siyag anak ug katigayonan. Higayon na ni nga makapauli siya sa kanhi niyang gipuy-an aron pagpakig-atubang ni Esau, iyang igsoon ug kaatbang. Si Jacob

nahadlok ug nabalaka pag-ayo. Tungod ini, nag-ampo siya sa Diyos pagpahinumdong sa iyang saad ug sa iyang “kamaunong,” sa ato pa, sa tanang nabuhat sa Diyos kaniya ug sa iyang ginikanan. Sa talagsaong pamaagi, gitubag siya sa Diyos diha sa panan-awon anang gabhiona.

¹⁸ Tubaga siya: 'Kang Jacob nga imong alagad. Mga gasa kini nga iyang gipadala sa agalon nga si Esau. Nagsunod siya.'

¹⁹ Gisugo usab ni Jacob ang ikaduha ug ikatulong ulipon ug ang uban sa toril: "Ingon niini ang isulti ninyo kang Esau kon magkasugat kamo. ²⁰ 'Nagsunod kanamo ang imong alagad nga si Jacob.' Kay naka-hunahuna siya: "Mapahumok ko ang balat-tian niya sa mga regalo nga nag-una. Unya, dawaton na ako sa among pag-atubangay."

²¹ Maong gipauna niya ang mga gasa. Apan sa kampo gihapon siya mipalabay sa kabaghion.

* ²² Sa gabii, mibangon si Jacob ug gitawag ang duha ka asawa, ang duha ka ulipong babaye ug usa sa mga anak aron manabok sa sapa Yaboc. ²³ Gipatabok sila ug gipadala sa pikas tampi ang tanang kabtangan. ²⁴ Nahibiling nag-inusara si Jacob. Unya, may lalaki nga nakigbisog kaniya hangtod sa kabuntagon.

²⁵ Dihang nakita sa lalaki nga dili mabuntog si Jacob, gihampak niya ang dapidapi niini nga nalisa. ²⁶ Mi-ingon ang lalaki: "Buhii ako, kay misilang na ang adlaw." Apan miingon si Jacob: "Dili ko ikaw buhian hangtod nga mabendisyonan ko."

• **22. Unya may lalaki...**(b. 24) Sambunot ni tali sa Diyos ug ni Jacob. Gidawat sa Diyos ang kaparotan ug gipanalanginan niya si Jacob.

May mga higayon nga mas makadiskobre ta sa atong kaugalingon samtang natulog, kay sa nagmata. Mao ni ang nahitabo ni Jacob dihang nakiglayog siya sa Diyos sa kabaghion. Nasabtan niya nga ang iyang panlimbasog ug pagsulay labaw kay sa pagpakig-atubang sa pagsedad ug mga tawo: nakigbisog sab sila sa Diyos. Ang kadaogan nga gisaad sa Diyos dili maangkon hangtod nga dili maugtas ang iyang kusog.

Kay mas masabtan man ni Jacob ang daghang pagsulay ug paglanganlangan, giatubang niya sa personal nga paagi ang mibabag sa iyang agianan ug ang bugtong makapausab sa baroganan ni Esau. Lig-on nga miharog si Jacob batok sa Diyos, wala siya mohangyo bisag dyotayang pakitabang, insugog hinuon sa pagtuman sa gisaad: *Dili tika buhian hangtod nga mabendisyonan ko.*

Nag-ampo si Jacob uban sa dignidad nga wala magpakiluyog sama sa nabatasan sa daghang magtotoo. Ang pag-ampo dili lang ang pagdawat sa kabubut-on sa Diyos nga morag nasulat nang daan sa langit o ang pagpanga-

²⁷ Gipangutana siya sa lalaki: "Kin-say imong ngalan?" Mitubag siya: "Jacob."

²⁸ "Gikan karon dili ka na tawgon og Jacob kondili, Israel (sa ato pa – kusog ni Yahweh) tungod sa pagpakigtigi mo kang Yahweh ug sa mga tawo. Nagmadaogon ka." ²⁹ Miingon si Jacob: "Sultihi ako sa imong ngalan." Ug mitubag ang lalaki: "Ngonong nangutana ka sa akong ngalan?" Didto gipanalanginan niya si Jacob. ³⁰ Busa, gitawag ni Jacob kining dapita og Panuel (sa ato pa, nawong ni Yahweh), kay matud pa niya: "Nakita ko ang nawong ni Yahweh ug buhi pa ko." ³¹ Misilang na ang adlaw sa pag-agi ni Jacob sa Panuel nga nagtakiang.

³² Hangtod niining adlaw, dili mokaog ugat sa paa sa mga hayop ang mga Israelita, kay bahin man kini sa lawas ni Jacob nga gihikap sa Diyos.

Panagkita ni Esau ug Jacob

33 ¹ Nakita ni Jacob nga taliabot na si Esau uban sa 400 ka ginsakpan. Gibahin niya ang mga bata ni Raquel ug Lea ug sa duha ka ulipong babaye, ² ug gipahimutang sa atuba-

yog kalig-on sa pagdawat ini kondili, sa pag-apura sab sa Diyos, masaligon sa iyang mga saad, ug puno sa pagtoo nga maminaw siya. Kon wala tay bahin sa mga desisyon sa Diyos alang sa atong kaugmaon ug sa kaugmaon sa kalibotan, nan mini ang maong kasabotan.

Kon naa ta sa krisis diin mopili ta tali sa pagpahulay na lang o sa pagpadayon, nasayod ta nga ang Diyos motabang nato pagpadayon kon mangayo ta ini inubanan sa pagtoo

...*gihampak niya...*(b. 25). Gikaatubang ni Jacob ang Diyos, dihang mipugos siya pagsulod sa Yuta sa Saad, human sa dugay niyang pagbiya. Gani ang pagsulod sa Yuta sa Saad pagsulod sab sa misteryo sa Diyos nga buot mopaambit nato sa iyang kinabuhi. Ug dili ni mahimo sa nangiguro sa iyang kalig-on, ug ang kaugalingon ra niyay gisaligan. Mao nga sa andam na ta pagsulod, ang Diyos mosulay nato. Ug bisag unsang kadaofa nga atong magagoman, mosamad ug mohimo ni nato nga daw mga langyaw ining kalibotana. Si Jacob misulod sa Yuta sa Saad nga nagtakiang, kay ang Yuta sa Saad alang man sa mga aghop, sa nangitag hustisya, sa dili bangis.

...*kondili, Israel* (b. 28). Wala mawala ang Jacob ni ang kahulogan ini. Ang Aktibista, Malansisong ngalan nga Jacob magpabilin,

ngan ang mga ulipong babaye ug ang mga anak; sunod si Lea ug ang mga anak ug sa kinaulahan si Raquel ug si Jose. ³ Apan nag-una siya ug makapito moyukbo nga sangko sa yuta ang nawong una moduol sa igsoon.

⁴ Midalagan si Esau aron pagtagbo kaniya. Gigakos siya ug gihagkan, ug nanghilak silang duha. ⁵ Sa pagkakita ni Esau sa mga babaye ug mga bata, miingon siya: “Kinsa kini?” Mitubag si Jacob: “Ang mga anak nga gihatag ni Yahweh sa imong sulugoon.”

⁶ Miduol ang mga ulipon uban sa mga anak nga nangyukbo. ⁷ Miduol usab si Lea uban sa mga anak ug nangyukbo. Unya, miduol si Jose ug si Raquel nga nangyukbo.

⁸ Nangutana si Esau: “Unsay kahulogan sa akong gikasugat?” Mitubag si Jacob: “Ang akong gasa alang kani-mo aron pag-angkon sa imong gras-ya.” ⁹ Mitubag si Esau: “Akong igsoon, aduna akoy daghan nianang mga butanga. Imoha lang kana.” ¹⁰ Apan miingon si Jacob: “Ayaw akog balibari. Utang buot, dawata ang mga gasa. Mianhi ako nga daw nakig-atubang kang Yahweh, ug gidawat ako nimo sa maayong kabubut-on. ¹¹ Busa, dawata ang sinugatan alang kani-mo, kay maayo ang kabubut-on kanako ni Yahweh. Buhong ako sa tanan.” Ug napugos ni Jacob si Esau.

¹² Miingon si Esau: “Dali! Tudloan ko ikaw sa dalan.” ¹³ Apan miingon si Jacob: “Nasayod ang akong agalon nga dili maapora ang mga bata. Gawas pa, nabalaka ako sa baying mga karnero ug baka nga naay nati. Kon maluya sila bisag sulod sa usa lang ka adlaw, basig mamatay ang tanang kahayopan. ¹⁴ Makauna paglakaw ang akong agalon, maghinayhinay lang

akog sunod sa mga baka ug mga bata hangtod nga maabtan ang akong agalon sa Seir.” ¹⁵ Matud pa ni Esau: “Kon mao kana, pasagdi nga akong ibilin kani-mo ang uban kong mga sakop.” Mitubag si Jacob: “Ayaw lang, igo na kaayo alang kanako ang maayo mong kabubut-on.”

¹⁶ Mibalik si Esau sa Seir nianang adlaw. ¹⁷ Apan nagpadayon si Jacob sa Sukot diin nagtukod siyag balay alang kaniya ug pasilonganan sa mga hayop. Gitawag ug Sukot ang maong dapit.

¹⁸ Maayo ang pag-abot ni Jacob sa dakbayan sa Siquem sa Canaan nianang adlaw, gikan sa Padan-Aram ug nanimuyo siya sa dakbayan. ¹⁹ Gibayran niya ang mga anak ni Hamor nga amahan ni Siquem ug 100 ka s-lapi alang sa maong yuta. ²⁰ Nagtukod siyag alampohan didto nga gitawag niyag El, ang Diyos sa Israel.

Gilugos si Dina, ang anak ni Jacob

34 ¹ Usa niana ka panahon, si Dina, anak ni Jacob kang Lea, mibisita sa mga babaye sa maong lungsod. ² Sa pagkakita kaniya ni Siquem nga anak ni Hamor, ang Heveo nga prinsipe sa nahisgotang yuta, gibira ug gilugos niya si Dina. ³ Naibog siya sa anak ni Jacob. Nagkagusto ug nahigugma siya sa dalaga. Buot siyang mapangasawa si Dina.

⁴ Miingon si Siquem sa iyang amahan, si Hamor: “Kuhaa ang dalaga aron akong mapangasawa.”

⁵ Nadunggan ni Jacob kon giunsa pagbuling ang kadunggan sa iyang anak nga si Dina. Apan wala siya magtagad hangtod nga nangabot ang iyang mga anak nga lalaki gikan sa pag-alima sa mga hayop sa kaumahan. ⁶ Nakigkita ug nakigsulti si Jacob kang Hamor, ang amahan ni Siquem. ⁷ Sa pagpauli na sa mga anak nga lalaki ni Jacob gikan sa uma, nasayran nila ang nahitabo. Naglagot ug nasuko sila kang Siquem nga nagpakaulaw sa Israel sa paglugos sa anak ni Jacob, butang nga dili angayng buhaton. ⁸ Apan nakigsulti kanila

---

apan sa samang higayon tawgon siyag Israel: ang *nakigbisog sa Diyos*. Jacob-Israel maoy ngalan sa katawhan sa Diyos. Sa tibuok nilang kasaysayan, ang Israel nagpadayon pagpakasala ug kadaghan sab sila paamgoha. Ang Diyos kanunayng nagmaunongon ug nagpa-

saylo nila kon pahinumdoman na siya sa iyang mga saad.

Human sa kadaogan ni Jacob, ang mga plano sa Diyos nagpadayon sa panghitabo. Wala mosupak si Esau sa pagbalik ni Jacob sa yuta sa iyang katigulangan.

si Hamor sa pag-ingon: “Tinuod nga ang akong anak, si Siquem, nahigugma sa imong anak nga babaye. Itugot nga masawa siya sa akong anak.”⁹ Magkabanay na kita. Ihatag kanamo ang inyong mga dalaga. Kuhaa usab ang among mga dalaga¹⁰ ug puyo uban kanamo. Magamit ninyo ang kayutaan dinhi ug makaadto kamo bisag asa. Makapanag-iya kamog kabtangan.”¹¹ Gikasulti usab ni Siquem ang amahan ug mga igsoon ni Dina: “Paysaylo ako ninyo: ihatag ko ang bisag unsa nga inyong pangayoon.”¹² Pihoa ang kantidad nga akong bayran ug bisag unsang gasa nga inyong gusto. Ako kining tumanon. Ambi lang si Dina aron akong mapangasawa.”

¹³ Kay nalugos man si Dina, giayo paggamit sa mga igsoong lalaki nga mga anak ni Jacob ang ilang utok ug kaigmat.¹⁴ “Dili kami makatugot niana. Dili namo ihatag ang among igsoon sa lalaking pisot. Makaadto kana sa among dungog.”¹⁵ Mouyon lang kami ubos sa usa ka kondisyon: nga ikaw ug ang tanan ninyong lalaki magpatuli.¹⁶ Sa ingon, among ikahatag ang among anak nga babaye ug kuhaon usab namo ang inyong mga anak nga babaye. Unya, mopuyo kami uban kaninyo ug magkahiusa kita.¹⁷ Kon dili kamo maminau ug dili magpatuli, kuhaon namo ang among igsoon ug mamiya kami.”¹⁸ Nahimuot si Hamor ug Siquem sa ilang gisulti.

¹⁹ Wala mag-usik og panahon si Siquem sa pagbuhat sa gipangayo kaniya, kay nahigugma man siya sa dalagang anak ni Jacob.

²⁰ Busa, miadto si Hamor ug Siquem sa ganghaan sa dakbayan ug nakigsulti sa katagilungsod.²¹ Miingon sila: “Dili angayng kahadlokang kining mga tawhana. Pasagdan ta sila sa pagpuyo dinhi ug pagsuroy-suroy nga gawason. Lapad kining yutaa alang kanila. Mapangasawa nato ang ilang mga dalaga ug ipasawa usab nato ang atong mga anak nga dalaga.”²² Apan dunay kondisyon alang sa mga lalaki aron manimuyo sila uban kanato. Kinahanglang magpatuli ta sama kanila.²³ Kon mouyon ta maangkon nato ang ilang kahayopan, kabtangan ug uban pang mananap. Busa, buhaton nato ang ilang gipangayo. Dinhi na sila mopuyo.”²⁴ Miuyon si Hamor ug Siquem ug ang nagkapundok sa ganghaan sa lungsod. Nagpatuli ang tanang lalaki.

²⁵ Human sa tulo ka adlaw, samtang ang nagpatuli gisakitan pa sa samad, gikuha sa

duha ka anak nga lalaki ni Jacob, si Simeon ug Levi nga igsoon ni Dina, ang ilang mga espada. Kalit silang miasdang ug misulong sa lungsod.²⁶ Gipatay nila si Hamor ug Siquem ug ang tanang kabalakin-an unya, gikuha si Dina sa balay ni Siquem ug miikyas sila.

²⁷ Misulong ang mga anak ni Jacob ug gikuhaan nila sa kabtangan ang lungsod tungod sa paglugos sa ilang igsoon.²⁸ Gikuha ang kahayopan, ingon man ang mga baka, karnero, asno ug ang tanan sa lungsod ug sa mga uma.²⁹ Gikuha ang kababayen-an, ang kabataan ug ang tanan sa ilang balay.

³⁰ Miingon si Jacob kang Simeon ug Levi: “Gihatagan ako ninyog dakong problema karon. Gikasilagan na ako sa taga dinhi, ang mga Kananeo ug Pereseo.”³¹ Dyotay na lang ang akong mga sakop. Kon magkahiusa sila batok kanako ug sulngon ta, mabuntog ako ug ang tibuk kong banay. Apan mitubag sila: “Husto ug maayo ba ang ilang gibuhat sa pagtagad sa among igsoon nga daw borikat?”

Si Jacob didto sa Betel

35 •¹ Miingon ang Diyos kang Jacob: “Pangandam sa pag-adto sa Betel ug adto na puyo. Paghimo didtog alampoanan alang kang Yahweh nga mipakita kanimo sa imong pag-ikyas kang Esau nga imong igsoon.”² Giingnan ni Jacob ang iyang panimalay ug ang tanan nilang kauban: “Ilabay ang mga langyawng diyosdiyos. Limpyohi ang inyong kaugalingon unya, pagilis og sinina.”³ Mangadto ta sa Betel ug maghimo akog alampoanan alang kang Yahweh nga naminaw kanako dihang nahimutang ko sa kakuyaw, ug miuban kanako sa akong panaw.”

⁴ Busa, gihatag kang Jacob ang tanang diyosdiyos lakip ang mga ariyos nga gilubong ni Jacob ilalom sa kahoy duol sa Siquem.⁵ Mibiya sila ug giabot og kahadlok ang nagpuyo sa silangang bungtod. Busa, walay nangahas paggukod kanila.

⁶ Si Jacob ug ang tanang kauban miabot sa Luz sa Canaan, ang Betel, diin⁷ nagtukod siyag alampoanan nga gitawag niyag El-Betel. Nagpakita kaniya ang Diyos sa paglaway niya gikan sa iyang igsoon.⁸ Unya, namatay si Debora, ang yaya ni Rebeca ug gilubong sa balaang punoan ubos sa Betel nga gitawag og kahoy sa luha.

⁹ Nagpakita ang Diyos pag-usab kang Jacob sa pag-abot niya gikan sa Padan-

• **35.1** Ang pagto sa tawo dili makalahutay nga mag-inusara, maong nag-umol si Jacob og katilingban diin ang unang gikinahanglan pagpasakop mao ang paglikay pag-simba sa mga diosdios: alang nila lisod ni nga

buluhaton ug nagkinahanglang dakong sakripisyo, apan sa samang higayon, nakahimo sab silag katilingban nga nabuhing saksi sa kalibotan ug sa pagto sa bugtong Diyos: ang Diyos sa hustisya ug kinabuhi.

Aram; gipanalanginan siya ¹⁰ ug giingnan: “Jacob ang imong ngalan, apan dili ka na tawgon ug Jacob kondili, Israel.” Busa, giingnan siyag Israel. ¹¹ Miingon kaniya ang Diyos: “Ako ang Diyos sa kahitas-an! Magmabungahon ka ug sanay. Dili lang usa ka nasod kon dili daghang kanasoran ug mga hari ang maggikan kanimo. ¹² Hatagan ko usab ikaw ug ang imong kaliwat sa kayutaan nga akong gihatag kang Abraham ug Isaac.” ¹³ Human sa ilang panag-sulti, mibiya ang Diyos.

¹⁴ Gipahimutang ni Jacob ang haliging bato sa dapit diin nagpakita kaniya ang Diyos. Unya, gihalaran kani ug gibuboag lana.

¹⁵ Gitawag ni Jacob ug Betel ang maong dapit diin nakigsulti kaniya ang Diyos.

¹⁶ Dayon, mibiya sila sa Betel. Sa dihang duol pa sila sa Efrata, nanganak si Raquel. ¹⁷ Naglisod siya ug miingon kaniya ang mananabang: “Lig-ona ang imong kaugalingon. Ayawg kahadlok, manganak kang lalaki. ¹⁸ Sa wala pa siya kabugtoi sa ginhawa, giingnan niya ang iyang anak ug Ben-Oni (anak sa akong pag-antos). Apan gitawag siyag Benjamin sa amahan. ¹⁹ Namatay si Raquel ug gilubong sa dalan paingon sa Efrata, ang Betlehem. ²⁰ Gibutang ni Jacob ibabaw sa lubnganan ang haliging bato. Ti-mailhan kini sa maong dapit hangtod karon.

²¹ Nagpadayon pagpanaw si Israel. Nagkampo siya unahag dyotay sa Migdal-Eder. ²² Samtang nagpuyo si Israel sa maong dapit, nakighilawas si Ruben kang Bila, ang asawang ulipon sa amahan ug nasayod niini si Israel.

Ang mga anak nga lalaki ni Jacob

- May 12 ka anak si Jacob.

²³ Kang Lea: Si Ruben, ang kamagulangan niyang anak ug si Simeon, Levi, Isacar ug Zabulon; ²⁴ Kang Raquel: si Jose ug si Benjamin; ²⁵ kang Bila, ang ulipon ni Raquel: si Dan ug Neftali; ²⁶ kang Zelfa, ang ulipon nga babaye ni Lea: si Gad ug Aser.

²⁷ Mipauli si Jacob sa balay sa iyang amahan nga si Isaac sa Mambre duol sa Quiryat Arbe (ang Hebron) nga gipuy-an ni Abraham ug Isaac. ²⁸ Nabuhi si Isaac ug 180 ka tuig. ²⁹ Namatay siya sa iyang katigulangan nga miuban iyang katawhan. Gilubong siya sa iyang mga anak ug ni Esau.

Si Esau, amahan sa mga Edomita

36 ¹ Sugilanon kini sa kaliwat ni Esau (nga nagkahulogan sab ug Edom) ² Nangasawa si Esau sa taga Canaan: Si Ada nga anak ni Helon, ang Heteo, si Olibama, anak ni Ana ug apo ni Sebeon, ang Heveo; ³ si Basemat anak ni Ismael ug igsoon ni Nebaiot. ⁴ Nanganak si Ada alang kang Esau kang Elifaz, si Basemat nanganak usab kang Rahuel. ⁵ Si Olibama nanganak kang Jehus, Ihelon ug Core. Mga anak sila ni Esau sa Canaan. ⁶ Miadto si Esau sa kayutaan sa Seir ug gidala ang iyang mga asawa ug anak, ang tanan sa iyang panimalay, lakip ang tanang kahayopan, ug ang iyang kabtangan sa Canaan aron mahilayo sa iyang igsoon nga si Jacob. ⁷ Daghan silag napanag-iyang busa, dili magkahiusa pagpuyo. Apiki kaayo ang yuta alang sa ilang kabakahan. ⁸ Si Esau nga Edom usab ang ngalan mipuyo sa kabukiran sa Seir.

⁹ Sugilanon kini sa kaliwat ni Esau ug amahan sa mga Edomita sa kabukiran sa Seir.

¹⁰ Ang mga anak ni Esau: si Elifaz, anak ni Ada nga asawa ni Esau; ug si Rahuel nga anak ni Basemat.

¹¹ Ang mga anak ni Elifaz: si Teman, Omar, Sefo, Gatam ug Cenez. ¹² Si Elifaz may puyopuyo usab nga si Timna, ang ulipon ni Amalec.

¹³ Ang mga anak ni Rahuel: si Najat, Zara, Samma, Meza. Mga apo sila ni Basemat nga asawa ni Esau.

¹⁴ Kini sila ang mga anak ni Olibama,

• 22. Giingon na sa unahan nga giampingan sa Biblia nga dili malimtan ang kagikan ni Abraham, Isaac ug Jacob, pinaagig kasugiran (11:16). Gawas ining tulo, namatud-an nga ang ubang ngalan sama ni Ruben, Simeon, Juda, ug uban pa, dili ngalan sa tinuod nga mga tawo. Ang mga lumalangiay nga tribu kaniadto dunay kaugalingong paagi; ang matag tribu tawgon nila sa ngalan sa tawo. Pananglitan kon hiusahon ang 12 ka tribu, ingnon nila nga ang 12 ka katigulangan uban sa mga ngalan sa maong mga tribu nga anak sa usa ra ka amahan, si Jacob-Israel! Dugang pa, ang upat ka tribu ni Ruben, Simeon, Levi ug Juda, naggikan sa lahing mga tribu kay sa mga tribu ni Jose ug Benjamin; ang mga sakop sa unang grupo giisip nga mga anak ni Lea, usa sa mga asawa ni Jacob; ug ang laing grupo, anak sa laing asawa, si Raquel.

Ang istorya sa ulohan 34 naghisgot sa dugo-ong hitabo diha nga ang mga tribu ni Simeon ug Levi nagkabang sa mga tawo ni Siquem. (Ang Siquem syudad, dili tawo). Busa, si Laban, ang Arameo (ulohan 31) ug si Juda ug iyang mga anak (38), angay nga hubaron sa mao gihapong paagi.

Magpatin-aw ni ngano nga sukad pa sa ka-raang panahon ang mga batid sa Biblia naghubad sa kasaysayan sa mga patriarka pinaagig mga simbolo.

Ang 12 ka tribu, naglangkob sa katawhan sa Israel ug buot silang mahinumdom kanunay ining numeroha nga giisip nilang sagrado (ulohan 48). Gihinumdoman sab ni Jesus kining karaang han-ay sa katawhan sa Diyos, sa pagtukod niya sa simbahan isip bag-ong katawhan sa Diyos, ug nagpili siyag 12 ka Apostol nga modumala ini.

asawa ni Esau, nga anak ni Ana ug apo ni Sebeon: Jehus, lhelon ug Core.

¹⁵ Mga pangulo sila sa kaliwat ni Esau. Ang mga anak ni Elifas nga kamagulangan ni Esau: Teman, Omar, Sefo, Cenez, ¹⁶ Core, Gatam, Amalec, ang mga pangulo gikan ni Elifas, apo ni Ada sa kayutaan sa Edom.

¹⁷ Kini ang mga anak ni Rahuel, anak ni Esau: Najat, Zaraj, Samma ug Meza, ang mga pangulo gikan ni Rahuel, apo ni Basemat, asawa ni Esau sa kayutaan sa Edom.

¹⁸ Ang mga pangulong anak ni Olibama, asawa ni Esau, nga anak ni Ana: Jehus, lhelon ug Core.

¹⁹ Kini ang mga pangulong anak ni Esau (si Edom).

²⁰ Kini ang mga anak ni Sier, ang Horeo nga lumolupyo niining yutaa, Lotan Sebal, Sebeon ug Ana, ²¹ Dison, Eser ug Disan. Sila ang mga pangulo sa mga Horeo, mga anak ni Sier sa yuta sa Edom. ²² Ang mga anak ni Lotan: Hori ug Hemam, ug si Tamna, igsoong babaye ni Lotan. ²³ Ang mga anak ni Sebal: Alvan, Manahat, Ebal, Sefe ug Onam. ²⁴ Ang mga anak ni Zebeon: Aia ug Ana ang nakadiskobre sa init nga tubod sa kamingawan samtang nagpasib-sib sa mga asno sa amahan nga si Zebeon. ²⁵ Ang mga anak ni Ana: Dison ug si Olibama, anak nga babaye ni Ana. ²⁶ Ang mga anak ni Dison: Hamdam Eseban, Yetram ug Karam. ²⁷ Ang mga anak ni

Eser: Balaan, Zavan ug Acan. ²⁸ Mga anak ni Dison: Hus ug Aram.

²⁹ Kini ang mga pangulo sa mga Horita: Lotan, Sebal, Zebeon, Ana. ³⁰ Dison, Eser, Disan. Mga pangulo sila sa mga Horita sumala sa ilang tribu sa yuta sa Seir.

³¹ Kini ang naghari sa kayutaan sa Edom human maghari ang usa ka Israelita. ³² Naghari sa Edom si Bela, anak ni Beor, ug gitawag nga Dinaba ang iyang dakbayan. ³³ Namatay si Bela ug mipuli si Jobab anak ni Zara, ang taga Bosra. ³⁴ Namatay si Jobab ug mipuli si Husam, ang Temanita. ³⁵ Namatay si Husam ug mipuli si Hadad, anak ni Badad. Gibuntog niya ang mga Midianita sa yuta sa Moab. Gitawag og Abet ang iyang lungsod. ³⁶ Namatay si Hadad ug mipuli si Semla nga taga Mesreka. ³⁷ Namatay si Semla ug mipuli si Saul, ang taga Rejobot sa sapa. ³⁸ Namatay si Saul ug gipulihan ni Balanan nga anak ni Acober. ³⁹ Namatay si Balanan ug mipuli si Adar. Gitawag niyag Fau ang iyang lungsod. Si Metable ang iyang asawa, anak nga babaye ni Matred nga taga Mezaab.

⁴⁰ Kini ang mga ngalan sa mga pangulo nga kaliwat ni Esau sumala sa ilang banay ug gipuy-an: Si Tamna, Alva ug Jefet; ⁴¹ si Olibama, Eta, Finon; ⁴² si Cenez, Teman, Mabaar. ⁴³ Si Magdiel ug Hiram, ang mga pangulo sa Edom sumala sa ilang banay ug sa gipuy-an sa yuta nga ilang napanag-iya. (Si Esau ang amahan sa mga Edomita.)

IKATULONG BAHIN: ISTORYA NI JOSE

37 ¹ Mipuyo si Jacob sa Canaan, ang yuta nga gipuy-an sa iyang amahan.

Si Jose ug ang iyang mga igsoon

² Mao kini ang kasaysayan sa banay ni Jacob.

• Ulitawo si Jose nga may 17 anyos, nagpasib-sib sa kahayopan uban

sa mga igsoon, ang mga anak ni Bila ug Zelfa, mga asawa sa iyang amahan. Gisumbong niya sa amahan ang daotang dungog sa iyang mga igsoon. ³ Mas gimahal ni Israel si Jose, kay sa ubang anak, kay nahimugso man kini sa iyang katigulangon. Busa, gipatahian siya ni Israel og sapot nga taas og

• **37.2** *Nagsugod dinhi ang istorya ni Jose nga mopadayon hangtod sa kataposan sa Genesis. Silbi taytayan ni tali sa mga Patriarka ug sa panghitabo sa Exodo nga musunod dayon.*

Si Jose, ang sunod sa kamanghorang anak ni Jacob, gipakita nga labing importantanti sa 12 ka igsoong lalaki. Ang mga damgo sa batanong Jose nagpakita nga ang mahitabo niya dili lunlon sulagma kondili, kabahin sa plano sa Diyos. Pinaagi niya luwason sa Diyos ang tibuk banay sa Patriarka.

Ang taas ug makapahinuklog nga istorya ni Jose nga gibaligya sa mga igsoong lalaki

unya, namanluluwas nila, pasiunang larawan sa Pasyon, Kamatayon ug Pagkabanhaw ni Jesus.

Mas gimahal...(b. 3) Siya ang labing pinangga, labing ligdong ug ambongan, sukwahi sa mga igsoon nga bagis ug badlongon. Busa, bisan sa batan-on pa siya, nakita nang daan nga hayag siyag kaugmaon.

Sa 12 ka tribu, ang tribu ra ni Juda ug ni Jose ang kanunayng hisgotan. Basaha ang komentaryo sa Josue 13 ining temaha. Mao nga sa tradisyon sa mga "patriarka" o katigulangon kanunayng mogula kining duha ka anak ni Jacob.

manggas. ⁴Nasilag kang Jose ang iyang mga igsoon sa pagkakita nila nga mas mahal siya sa ilang amahan. Dili na sila makigsulti kaniya sa inigsoong paagi.

⁵Unya, nagdamgo si Jose ug gisugilon kini sa mga igsoon. Misamot ang ilang pagdumot kaniya. ⁶Miingon siya: “Paminawa ang akong damgo. ⁷Nagbugkos kuno ta og mga uhay sa trigo didto sa uma. Kalit lang nga mi-barog ang akong bugkos unya, ang in-yoha mialirong ug miyukbo sa akoa.” ⁸Nangutana ang iyang mga igsoon: “Ikaw bay maghari ug mag-ulipon kanamo?” Labaw pa siyang gikasila-gan tungod sa iyang damgo ug sa iyang gisulti. ⁹Nagdamgo pag-usab si Jose nga iya gihapong gisugilon sa mga igsoon: “Paminaw, nagdamgo ako nga miyukbo kanako ang adlaw, ang bulan ug ang ¹¹ka bitoon.” ¹⁰Sa pagsulti niya niini sa amahan, gika-sab-an siya sa pag-ingon: “Unsa ki-ning imong damgo? Kami bang tanan: ako, ang imong inahan ug mga igsoon, moyukbo sa imong atubangan?” ¹¹Nasuko kaniya ang iyang mga igsoon, apan gitiman-an sa amahan ang iyang gipanulti.

Gibaligya si Jose

¹²Usa niana ka higayon, nagpa-sibsib sa kahayopan sa amahan didto sa Siquem ang mga igsoon ni Jose. ¹³Miingon si Israel kang Jose: “Dali, kay sugoon ko ikaw.” Mitubag si Jose: “Ania ra ko.” ¹⁴Misulti si Israel: “Adtoa ug tan-awa kon maayo ba ang kahim-tang sa imong mga igsoon ug sa ka-hayopan. Unya, balik ug suginli ako.” Gipaadto siya ni Jacob sa walog sa Hebron, ug miabot si Jose sa Siquem.

¹⁵Nasalaag siya sa kamingawan ug may nakakita kaniyang lalaki. Gipangutana siya: “Unsay imong gipangita?” ¹⁶Mitubag si Jose: “Ang akong

mga igsoon. Palihog tudloi akog hain sila magpasibsib sa mga hayop.” ¹⁷Mitubag ang lalaki: “Mipahawa na sila. Nadunggan ko nga miingon sila: Tana, mangadto ta sa Dotan.” Busa, miapas si Jose sa mga igsoon nga nakita niya sa Dotan.

¹⁸Layo pa gani si Jose nakit-an na siya sa iyang mga igsoon nga nagkau-yon sa pagpatay kaniya sa dili pa siya moabot. ¹⁹Nagsultihanay sila sa usag usa: “Ania na ang batid sa mga damgo! ²⁰Patyon ta siya ug ihulog sa bisag asang atabay. Unya, ingnon nato nga gikuniskunis siya sa bangis nga mananap. Tan-awon nato kon mosalir ba ang iyang mga damgo.” ²¹Sa pagkadungog ni Ruben, naning-kamot siya pagluwas kang Jose sa kamot sa iyang mga igsoon. Miingon siya: “Dili nato siya patyon. ²²Dili ta magpaagas sa iyang dugo! Ihulog na lang nato siya sa biyang atabay dinhi. Dili nanto bakyawon ang atong kamot batok kaniya. Nagsulti siya niini aron maluwas niya si Jose ug ikabalik sa amahan.

²³Sa pag-abot ni Jose, gihuboan dayon siya sa bisting taas og mang-gas. ²⁴Unya, gidala ug gihulog sa atabay nga walay tubig.

²⁵Sa pagpanglingkod na nila aron mangaon, nakita nila ang panon sa mga Ismaelita gikan sa Gilead. May dala sila nga daghang panakot, balsamo ug mira para sa Ehipto. ²⁶Miingon si Juda sa iyang mga igsoon: “Unsay makuha nato sa pagpatay ug pagpaagas sa dugo sa atong igsoon?” ²⁷Maayo pag ibaligya nato siya sa mga Ismaelita. Sa ingon, dili nato mabakyaw sa atong mga kamot batok kaniya. Igsoon nato siya ug kaugalingong unod!” Miuyon ang mga igsoon.

²⁸Busa, sa pag-agi sa mga komer-syanti nga Midianita, gikuha nila si

• 12. Ang kasina sa mga igsoon ni Jose nakapaaborido ug nakapakriminal nila. Gitugotan ni sa Diyos, apan wala magpasabot nga

isalikway ug biyaan na lang sa “maayo” ang mitipas sa “daotang” dalan. Si Jose magluwas gihapon sa iyang mga igsoon.

Jose sa atabay ug gibaligya sa kantidad nga 20 ka salapi. Gidala si Jose sa mga Ismaelita ngadto sa Ehipto. ²⁹ Sa pagbalik ni Ruben sa atabay, wala na si Jose. Gilangkat niya ang iyang sapot, ³⁰ mibalik sa mga igsoon ug miingon: Wala na ang bata. (Unsay buhaton ko karon?)

³¹ Gikuha nila ang sapot ni Jose, ug nagpatay silag kanding. Gidihog nila sa dugo ang sapot nga taas og manggas ³² ug gidala sa amahan. Miingon sila: “Napunit kini namo. Tan-awag maayo kon ang sapot ba kini sa imong anak o dili.” ³³ Nailhan sa amahan ang sapot ug miingon siya: “Ang sapot kini sa akong anak! Gidasmagan ug gikuniskunis siya sa bangis nga mananap.” ³⁴ Gilangkat ni Jacob ang iyang sapot, nagsul-ob siyag sako ug dugay siyang nagbangotan sa iyang anak. ³⁵ Giduol siya sa tanan niyang anak aron paglipay kaniya. Apan subo siyang mibalibad ug miingon: “Ayaw, manaog ko sa dapit sa mga Anino aron magbangotan sa akong anak.”

³⁶ Sa laing bahin, sa Ehipto gibaligya si Jose sa mga Midianita kang Putifar, opisyal ni Paraoon ug kapitan sa mga gwardiya.

Ang sugilanon ni Juda ug Tamar

38 ¹ Adtong higayona, mibulag si Juda iyang mga igsoon ug mipuyo sa balay ni Gira nga Adulamita. ² Didto nagkaila si Juda ug ang anak nga dalaga ni Sue nga Kananeo. Nangasawa siya ug nakighilawas sa dalaga nga ³ nanamkon ug nanganak og batang lalaki nga gihinganlag Er. ⁴ Nanganak na usab siya og laing lalaki nga gitawag niyang Onan. ⁵ Sa Quesib na-

nganak siya sa ikatulong lalaki nga gihi-ngalag Sela.

⁶ Gipangitaan ni Juda og pangasaw-onon si Er, ang kamagulangang anak. Si Tamar ang iyang napili. ⁷ Apan nakita sa Ginoo nga daotan si Er, ang kamagulangan ni Juda. Busa, gipatay niya si Er. ⁸ Miingon si Juda kang Onan: “Pakighilawas sa byuda sa imong igsoon. Tumana ang katungdanan sa bayaw aron kahatagag anak ang imong igsoon.” ⁹ Nasayod si Onan nga dili maiya ang bata. Busa, matag higayon nga makighilawas siya sa bayaw, paagason niya sa yuta ang binhi aron dili makaangkog anak ang igsoon. ¹⁰ Ngil-ad sa pan-aw sa Ginoo ang iyang gibuhat busa, gipatay usab si Onan. ¹¹ Miingon si Juda kang Tamar nga iyang umagad: “Pauli una nga byuda sa balay sa imong amahan. Paabota nga husto nag idad ang akong anak, si Sela.” Nahadlok si Juda nga mamatay si Sela sama sa nahitabo sa mga igsoon. Busa, mipauli si Tamar sa balay sa iyang amahan diin nanimuyo siya.

¹² Human sa dugay nga panahon, namatay ang asawa ni Juda, ang anak ni Sua. Human sa pagbangotan, miadto si Juda sa Timna uban sa higala nga si Gira, ang Adulamita, magtulupi sa karnero. ¹³ Dihay nakasulti kang Tamar bahin niini: “Moadto ang imong ugangan sa Timna pagtatupi sa karnero.” ¹⁴ Gihubo dayon ni Tamar ang loto. Nagbronda siya ug milingkod sa ganghaan sa Enain, ang dalan paingon sa Timna, kay wala man siya ipaasawa kang Sela bisag igo na kinig idad.

¹⁵ Nakita ni Juda si Tamar, apan kay gitabonan man og bronda ang nawong, nasaypan siya nga borikat. ¹⁶ Giduol siya ni Juda sa daplin sa dalan ug giingnan: “Makaremedyo ba ako kanimo?” (Wala siya makaila kang Tamar.) Nangutana si Tamar: “Unsay ihatag nimo kon mosugot ako?” ¹⁷ Mitubag si Juda: “Padad-an ko ikawg nating kanding gikan sa toril.” Mitubag ang babaye: “Sigi, apan makahatag ka bag garantiya hangtod nga mapadala nimo ang kanding?” ¹⁸ Miingon si Juda: “Unsay imong gusto?” Mitubag si Tamar: “Ang pangselyo, ang hikot niini ug ang imong sungkod.”

• **38.1** Ang giasoy dinhi, wala magpakita ni Juda sa maayong papel, sumala sa kristohanon tang panglantaw. Apan sa samang panahon, dili kaayo importanti sa Biblia ang moralidad sa mga tawo, labi na ang kabahin sa pakighilawas. Gipakita hinuon nga importanti kaayo nga makaanak sila alang sa katumanan sa gisaad sa Diyos sa mga patriarka.

Ang sala ni Onan – kahakog, pagdumili sa pagpangamahan sa anak nga sa kaulahian dili maiyaha (basaha sa Ruth 3:7, mahitungod sa obligasyon nga makaanak ang byuda sa igsoon sa bana).

Ang kahamili ni Tamar nagsukad sa determinasyon, sa bisag unsang pamaagi, nga makaanak og magdala sa ngalan ni Er, aron mahimong manunodon ni Juda. Talagsa ra nga mahatagag espesyal nga pagtagad ang mga babaye sa Biblia, apan mogula na gani sila, sa makadaghan ang tuyo mao ang pagleksyon sa mga lalaki aron mahimong mas tawhanon. Human sa pagsulod ni Tamar sa kinabuhi ni Juda, nakapamalandong ni, ug nahatagag bag-ong kaamgohan.

Si Tamar naa sa talaan sa kagikan ni Jesus (Mt 1:3).

Gihatag kini ni Juda ug nakighilawas siya kang Tamar nga namabdos. ¹⁹ Mipauli si Tamar. Gitukas niya ang bronda ug gisul-ob ang sapot sa pagbangotan.

²⁰ Gipadala ni Juda ang kanding sa iyang higala nga Adulamita aron mabawi ang garantiya. Apan wala makit-i si Tamar sa Adulamita. ²¹ Busa, nangutana siya sa taga didto: “Hain man ang borikat sa may daplin sa dalan sa Enaim?” Mitubag sila: “Kanus-a man, kay walay borikat dinhi.” ²² Mibalik siya kang Juda ug miingon: “Wala ko makit-i ang babaye, Bisan ang taga didto nagsulti nga walay borikat sa maong dapit.” ²³ Miingon si Juda: “Pasagdi lang nga maiya ang tanan. Basig makatawanan lang ta. Ingon man, gipadala ko ang kanding, apan wala siya nimo makita.”

²⁴ Milabay ang tulo ka bulan ug may nakasulti kang Juda: “Namuta si Tamar nga imong umagad. Mabdos siya karon.” Miingon si Juda: “Dad-a siya dinhi, kay sunogon ko siya.” ²⁵ Sa pag-abot ni Tamar, nakigsulti siya sa ugangan ug miingon: “Mabdos ako sa lalaki nga tag-iya niining mga butanga. Pangitaa kon kang kinsa kining pangselyo, hikot ug sungkod!” ²⁶ Nailhan ang tanan ni Juda ug miingon siya: “Mas tarong si Tamar kay kanako, kay wala ko ihatag ang anak ko nga si Sela.” Ug wala na siya makighilawas kang Tamar pag-usab.

²⁷ Sa dihang hapit na manganak, nasayaran ang nagsabak siyag kaluha. ²⁸ Sa pagpanganak, ang usa sa kaluha mipagawas sa kamot nga gikuha sa mananabang ug gihiktag hilo nga pula ug miingon: “Siyay migawas pag-una.” ²⁹ Apan gibitad sa bata ang kamot ug nauna paggawas ang igsoon. Miingon ang mananabang: “Unsa kining hitaboa nga ang lain man hinuon ang unang nakagawas?” Gihinganlan siyag Fares. ³⁰ Migawas ang kaluha nga may hilo nga pula sa pulso. Gihinganlan siyag Zaraj.

39 • ¹ Gidala si Jose sa mga Ismaelita didto sa Ehipto ug gipalit kini Putifar, opisyal nga Ehiptohanon ni Paraon ug kapitan sa mga gwardya. ² Gipanalanginan ni Yahweh si Jose samtang didto siya sa balay sa iyang amo.

³ Nakita sa amo nga giubanan siya sa Ginoo. Gipalambo sa Ginoo ang iyang gibuhat. ⁴ Busa, nahimo siyang

sinaligan sa iyang agalon. ⁵ Gihimo siyang mayordomo sa balay ug gisalingan sa tanang kabtangan. Gikan ad-tong panahona gipanalanginan sa Ginoo ang tibuok panimalay sa Ehiptohanon tungod kang Jose. Gipanalanginan ang tanang kabtangan ni Putifar, ang balay ug uma. ⁶ Unya gitugyan sa Ehiptohanon ang iyang kabtangan sa kamot ni Jose. Ang iya rang gikaon ang naasikaso niya.

Ambongang lalaki si Jose ug busok ug lawas. ⁷ Busa, wala madugay naibog kang Jose ang asawa sa agalon nga miingon kaniya: “Makigdulong ako kanimo.” ⁸ Mibalibad siya ug miingon: “Gitugyan kanako sa akong agalon ang tanan niyang butang. Apan dili ako manghilabot sa iyang panimalay. ⁹ Gitagad ako dinhi nga sakop sa panimalay ug walay gihikaw kanako gawas kanimo, kay asawa ka. Nan karon unsaon ko pagbuhat ang butang nga sama niini ka daotan ug magpakasala batok kang Yahweh?” ¹⁰ Bisag gipugos sa babaye si Jose kada adlaw, mibalibad siya. Dili siya buot mopahimulos o mohatag sa kaugalingon sa babaye.

¹¹ Apan usa niana ka adlaw, sa pag-sulod niya sa balay aron pagdumdom sa buluhaton, ug walay ulipon nga diha sa sulod, ¹² miguni ang asawa ni Putifar sa sapot ni Jose ug miingon: “Dali, manghigda ta.” Apan midalagan si Jose sa gawas, ug nabiyaan sa kamot sa babaye ang iyang gisul-ob. ¹³ Nakita sa babaye ang sapot ni Jose nga gigunitan niya ug midalagan usab siya sa gawas. ¹⁴ Gitawag niya ang mga ulipon ug miingon: “Tan-awa ninyo, gidala dinhi ang Hebreo aron lang pagpanamastamas kanato.

• **39.1** Human sa nahitabo ni Jose, nasumbanan siya sa kabuotan, sa kamaunongon ug paglahutay. Wala na siyay laing mahimo gawas sa pagpityal sa kaugalingon sa Diyos.

Sa wala pa moabot si Jesus, ang Manluluwas nga Anak sa Diyos, daghan ang migula nga manluluwas ug tigpalingkawas sa katawan sa Diyos. Ang tanan nakaagig mga kalis-

danan ug pagsulay sa wala pa sila magmadaogon. May daghan sab nila nga gipakaulawan ug gitamay sa mga tawo, labi na sa naghupot og gahom.

Ang istorya ni Jose ug sa asawa ni Putifar panig-ingnan sa matuod nga pagkalalaki. Sa Biblia, ang kamaunongon ug ang pagtamod sa kaminyoon hiyas sa matuod nga tawo.

Mianhi siya aron pagpahimulos kanako, apan misyagit ako. ¹⁵ Sa pagkadungog niya sa kusog kong singgit, midagan siya sa gawas ug nabiyaan ang iyang sapot.” ¹⁶ Gihipos sa asawa ni Putifar ang sapot ni Jose hangtod nga miabot ang agalon. ¹⁷ Unya, gisaysay niya ang sugilanon: “Panamas-tamasan unta ako sa ulipong Hebreo nga gidala mo dinhi. ¹⁸ Apan sa pag-singgit ko, midalagan siya sa gawas, ug nabiyaan ang iyang sapot.”

¹⁹ Sa pagkadungog ni Putifar sa gisulti sa asawa: “Tan-awa ang gibuh-at kanako sa imong ulipon,” nasuko siya pag-ayo. ²⁰ Gidala niya si Jose sa bilangoan sa Soar uban sa mga binilango sa hari. Samtang nabilango si Jose, ²¹ giubanan siya sa Ginoo nga naluoy kaniya. Busa, gitagad siya pag-ayo sa warden sa bilangoan ²² ug gihimong dakudako sa tanang binilango. Siyay nagbuot sa buhaton didto. ²³ Wala manggilabot ang warden sa ubos sa pagmando ni Jose. Kay giubanan man sa Ginoo, nagmalamposon siya sa iyang buhaton.

Kahulogan sa mga damgo

40 ¹ Human sa pipila ka adlaw, nakasala ang tig-andam sa ilimnon ingon man ang tiggama sa pan ni Paraon, ilang agalon ug hari sa Ehipto. ² Nasuko si Paraon sa duha ka tinugyanan. ³ Busa, gipabilango sila sa balay sa kapitan sa mga gwardya diin nabilango usab si Jose. ⁴ Gisalig sa kapitan kang Jose ang iyang gialagaran. Priso hon sila sa dugaydugayng panahon.

⁵ Usa niana ka gabii, nagdamgo ang tig-dumala sa ilimnon ug ang tiggama sa pan sa hari. May kaugalingong kahulogan ang tagsa tagsa ka damgo. ⁶ Sa pagkakita ni Jose sa duha nianang buntaga, namatikdan niya nga subo sila. ⁷ Busa, nangutana siya: “Nganong masuklob-on kamo karon?” ⁸ Mitubag ang duha: “Managsama ming nagdamgo kagabii, apan walay naka-hubad niini.” Busa, miingon si Jose: “Dili ba, ang Diyos ra may makahatag og kahulogan sa mga damgo? Suginli ako sa inyong damgo.”

⁹ Ang tiggama sa ilimnon misaysay kang Jose sa damgo: “Sa akong damgo, ¹⁰ adunay punoan sa ubas sa akong atubangan nga may tulo ka sanga. Samtang nagtubo ang punoan namulak kini ug nahinog ang mga pungpong. ¹¹ Adtong panahona naggunit ako sa kopa ni Paraon, ug gipupo ko ang mga ubas ug gipuga sa iyang kopa. Dayon, gihatag kang Paraon.”

¹² Miingon si Jose: “Ania ang kahulogan sa imong damgo: Ang tulo ka sanga tulo ka adlaw. ¹³ Human sa tulo ka adlaw pagawson ka ni Paraon ug ibalik sa imong pwesto. Unya, ihatag nimo pag-usab kang Paraon ang kopa sama kaniadto. Ikay tig-andam sa ilimnon. ¹⁴ Kon mahibalik ka na sa kanhi mong pwesto, hinumdomi ug kaloy-i ako. Hisgoti si Paraon bahin kanako aron pagawson ako sa bilangoan. ¹⁵ Ang tinuod gayod, gikidnap ako sa yuta sa mga Hebreo ug hangtod karon wala akoy nahimong sala nga makapabilango kanako.”

¹⁶ Nakita sa tiggamag pan nga nindot ang hubad ni Jose sa damgo. Busa, miingon siya kang Jose: “May gilukdo akong tulo ka bukag nga pan. ¹⁷ Puno ang bukag sa ibabaw sa nagkalainlaing pagkaon alang kang Paraon, apan gikaon kini sa mga langgam.” ¹⁸ Miingon si Jose: “Ang tulo ka bukag tulo ka adlaw. ¹⁹ Human sa tulo ka adlaw, papunggotan ka ni Paraon sa ulo, ug bitayon sa kahoy ang patay mong lawas unya, tuhakon sa mga langgam ang imong unod.”

²⁰ Sa ikatulo ka adlaw, ang adlawng natawhan ni Paraon, nag-andam siyag dakong hikay alang sa iyang sinaligan ug nahinumdom sa tighimo niyag pan ug tig-andam sa ilimnon. ²¹ Gipabalik niya sa trabaho ang sinaligan sa ilimnon nga mitunol pag-usab sa kopa kang Paraon. ²² Apan gipabitay ang tigbuhat og pan. Sa ingon, natuman ang gisulti ni Jose nga kahulogan sa ilang damgo.

²³ Apan wala mahinumdom kang Jose ang tinugyanan sa ilimnon. Gikalimtan siya.

Ang damgo ni Paraon

41 ¹ Human sa usa ka tuig, nagdamgo si Paraon nga nagbarog siya sa daplin sa suba Nilo. ² Annay pito ka nindot ug tambok nga baka nga mikawas sa suba ug nagsugod pagpanibsib sa daplin. ³ Nagsunod ninig kawas ang pito ka bakang niwang

• **41.1** Ang mga damgo ug ang sunod nga panghitabo naghatag natog tataw nga talanawon sa drama diin ang Ehipto nakasinatig ulan, mga patubigan ug hulaw. Sa tradisyon

sa mga Hebreo, gipasidunggan si Jose sa pagtigom og pagkaon sa wala pa ang taas nga hulaw. Gihatagag gibug-aton dinhi ang Diyos.

ug laksot tan-awon. Mitupad kini sa mga baka sa may daplin sa suba ug ⁴ gikaon sa mga niwang ug laksot ang nindot ug tambok. Unya, nagmata si Paraon.

⁵ Apan nakatulog siyag balik ug nagdamgog usab. Nakita niya nga migitib sa usa ka uhot ang pito ka uhay, undanon ug bus-ok. ⁶ Mibuswak pod ang laing pito ka uhay, apan gagmay nga gikusokuso sa silangang hangin. ⁷ Gilamoy sa gagmay ang undanon ug bus-ok. Ug nagmata si Paraon: “Damgo lang diay!”

⁸ Sa buntag nabalaka siya. Gipatawag niya ang tanang manggialamon ug salamangkero sa Ehipto ug gisuginlan sa damgo. Apan walay nakahubad niini. ⁹ Unya, miingon ang tigandam sa ilimnon kang Paraon: “Nahinumdom ako karon sa akong kasaypanan. ¹⁰ Nasuko si Paraon sa iyang ulipon ug gipapriso ako ug ang tiggamma sa pan, sa balay sa kapitan sa mga gwardya. ¹¹ Usa niana ka gabii nagdamgo ang usag usa kanamo nga naay nagkalainlaig hubad. ¹² Kauban namo kaniadto ang Hebreong ulipon sa kapitan sa mga gwardya. Sa pag-sulti namo sa among damgo gihatagan niyag kahulogang ang matag usa. ¹³ Ug natuman ang iyang gisulti. Nabalik ako sa daan kong trabaho ug gitabay ang tighimog pan.”

¹⁴ Busa, gipatawag ni Paraon si Jose nga gikuha dayon sa bilangoan. Namarbas ug nag-ilis siyag sinina aron pag-atubang kang Paraon. ¹⁵ Ug misulti si Paraon kang Jose: “Nagdamgo ko ug walay nakahubad niini. Nasayran ko nga makahatag kag kahulogang sa bisag unsang damgo.” ¹⁶ Mitubag si Jose: “Dili ako kon dili, ang Diyos. Makahatag siya kang Paraon sa tukmang tubag.” ¹⁷ Ug gisaysay ni Paraon ang damgo.

“Diha ako sa tampi sa suba Nilo. ¹⁸ May pito ka nindot ug tambok nga baka nga mikawas sa suba ug nanibsib sa daplin. ¹⁹ May pito na usab ka baka nga mihaw-as

sa suba, laksot tan-awon, bukog rag panit ang lawas, niwang kaayo. Wala pa ako makakitag sama ka laksot nga baka sa tibuok kayutaan sa Ehipto. ²⁰ Gikaon sa laksot ug daut ang pito ka tambok nga baka. ²¹ Apan dili maila nga nasulod na kini sa tiyan, kay bukog ra gihapon ug panit ang ilang lawas, mga laksot kaayo. Unya, nagmata ako. ²² Nakita usab nako sa laing damgo ang pito ka uhay nga mitubo sa usa ka uhot, undanon ug bus-ok. ²³ Mibuswak ang pito ka uhay nga laya ug gagmay kaayo nga gikusokuso sa silangang hangin. ²⁴ Gilamoy sa mga pyasot ang pito nga nindot. Gisugilon ko kini sa mga manggialamon, apan walay nakahubad.”

²⁵ Miingon si Jose kang Paraon: “Usa ug managsama ang mga damgo ni Paraon. Gipahayag sa Diyos kang Paraon ang iyang buhaton. ²⁶ Ang pito ka tambok nga baka pito ka tuig. Ang pito ka nindot nga uhay pito sab ka tuig. Usa ra ka damgo. ²⁷ Ang pito ka daut ug laksot tan-awong baka nga nagsunod pito sab ka tuig, ingon man ang pito ka laya ug uga nga uhay nga gikusokuso sa silangang hangin, pito kini ka tuig sa gutom. ²⁸ Sama sa akong gisulti kang Paraon, gipahayag sa Diyos ang iyang buhaton. ²⁹ May pito unya ka tuig nga kabuhong ug kaabunda sa tibuok kayutaan sa Ehipto. ³⁰ Apan sundan kini sa pito ka tuig sa gutom. Malimtan ang panahon sa kabuhong, kay mograbi pag-ayo ang gutom sa kayutaan. ³¹ Tumang kagrabi sa gutom nga walay makahinumdom sa kabuhong.

³² Makaduha magdamgo si Paraon sa samang damgo, kay ang Diyos nakahukom sa pagbuhat gilayon niining mga butanga. ³³ Busa, magpili dayon si Paraon ug tawong utokan nga makadumala sa Ehipto. ³⁴ Magtudlo usab siyag mga superbisor sa tibuok yuta. Mangobra siya sa buhis, ang ikalimang bahin sa tanang abot sa kayutaan sulod sa pito ka tuig sa kabuhong. ³⁵ Kinahanglang hiposon nila ang tanang pagkaon sulod sa pito ka tuig sa kabuhong. Tigomon nila ang trigo sa mga syudad ubos sa pagmando ni Paraon ³⁶ ug tagoan ang maong

pagkaon aron dili mamatay sa gutom ang lungsod sa pito ka tuig nga ting-gutom nga moabot sa Ehipto.”

Si Jose, ang sinaligan

³⁷ Nalipay si Paraon ug ang iyang mga ministro sa gisulti ni Jose. ³⁸ Nangutana si Paraon: “Asa ta mangitag lalaki nga sama kaniya? Giubanan siya sa espiritu sa Diyos.” ³⁹ Busa, miingon siya kang Jose: “Kay ikaw may gipahibalo sa Diyos niining tanan, wala nay labaw pa nga utokan ug may kahibalo kay kanimo. ⁴⁰ Dumalaha ang tibuok kong katawhan. Sundon sa tanang lumolupyong imong sugo. Tanan nga akoo maimo gawas sa akong trono.”

⁴¹ Mipadayon si Paraon: “Himoon ko ikaw nga tigdumala sa tibuok kayutaan sa Ehipto.” ⁴² Gikuha sa iyang tudlo ang singsing ug gisul-ob sa tudlo ni Jose. Gisul-oban usab si Jose sa pinong panapton ug gisab-itan sa kwentas nga bulawan. ⁴³ Unya, gipasakay si Jose sa ikaduhang karwahe sa palasyo. Misugo siya nga may mag-una kang Jose nga magsinggit: “Hatagig lugar.” Nahimong tigdumala si Jose sa kayutaan sa Ehipto.

⁴⁴ Miingon si Paraon kang Jose: “Ako si Paraon, kon dili ka motugot, walay bisag kinsa sa tibuok Ehipto nga makaisa sa kamot o makabarog.” ⁴⁵ Gihinganlan ni Paraon si Jose ug Safenta-Paneaj ug gihatagag asawa, si Asenat, anak ni Putifar, ang pari sa On. Misuroy si Jose sa tibuok yuta sa Ehipto. ⁴⁶ Sa dihang nakig-atubang siya kang Paraon, ang hari sa Ehipto, 30 ka tuig ang iyang panuigon. Sa paggawas niya, misuroy siya sa tibuok yuta.

⁴⁷ Sulod sa pito ka tuig buhong ug abunda kaayo ang abot sa kayutaan. ⁴⁸ Gihipon ni Jose ang tanang pag-

kaon, ang giani sa panahon sa abunda sa Ehipto ug gitigom sa taga taga sa syudad ang abot gikan sa palibot nga mga uma. ⁴⁹ Nakatigom si Jose ug trigo nga sama kadaghan sa balas sa kabaybayonan. Dili maihap tungod sa kadaghan.

⁵⁰ Sa wala pa moabot ang tinggutom, nanganak si Asenat, ang anak ni Putifar nga pari sa On. ⁵¹ Ginganlan ni Jose og Manases ang kamagulangan, kay matud niya: “Tungod sa Diyos nalimtan ko ang akong kalisdanan ug ang tibuok panimalay sa akong amahan.” ⁵² Ginganlag Efraim ang ika-duha: “Kay gihimo ako sa Diyos nga mabungahon sa yuta sa akong kasakit.”

⁵³ Human sa pito ka tuig sa kabuhong sa tibuok Ehipto, ⁵⁴ nagsugod ang pito ka tuig nga gutom sumala sa gisulti ni Jose. Miabot ang gutom sa tanang kanasoran, apan dunay pagkaon sa Ehipto. ⁵⁵ Sa dihang gigutom na ang katawhan sa Ehipto, miduol sila kang Paraon aron pagpangayog pagkaon. Apan miingon si Paraon sa mga Ehiptohanon: “Adtoa si Jose ug buhata ang isulti niya.” ⁵⁶ Milukop ang gutom sa tibuok yuta ug giablihan ni Jose ang tanang bodega ug gibaligya ang trigo sa mga Ehiptohanon. Hilabihan ang gutom sa tibuok kayutaan ug ⁵⁷ misamot ang gutom sa tibuok kalibotan. Busa, miadto kang Jose ang tanan.

Milugsong ang mga anak ni Jacob

42 * ¹ Sa pagkadungog ni Jacob nga adunay trigo sa Ehipto, miingon siya sa iyang mga anak: “Nganong nagbarog kamo nga nagtinutokay? ² Nahibaw-an ko nga dunay trigo sa Ehipto busa, pangadto kamo aron pagpalit og dyotay. Kon dili, mamatay

• **42.1** Sinugdan ni sa taas nga istorya sa panangkita ni Jose ug sa mga igsoon.

Dinhì, giaghat ni Jose ang mga igsoon sa paghulip sa salaod nga nabuhat batok niya.

Kinahanglan nga may usa nila nga mosakripisyo sa dili pa mopaila si Jose og kinsa siya. Kay bisag maangkon nato ang pasaylo, kinahanglan gihapon nga mahulipan ang kadaot nga nahimo batok sa atong nasad-an.

kita sa gutom.”³ Miadto sa Ehipto ang mga igsoon ni Jose, ang 10, aron mamalit og trigo. ⁴Wala pakuyoga ni Jacob si Benjamin, ang igsoon ni Jose. Nahadlok siya nga may daotang mahitabo kang Benjamin.

⁵Busa, mibiya ang mga anak ni Israel uban sa mga Kananeo aron mamalit og trigo. May gutom usab sa Canaan. ⁶Si Jose, isip gobernador sa Ehipto, mibaligyag trigo sa katawhan. Sa pag-abot sa mga igsoon, miyukbo sila nga sangko ang nawong sa yuta. ⁷Nailhan dayon sila ni Jose, apan wala siya magpaila. Sa ilang atubangan nagpakita siya sa katig-a: “Diin kamo gikan?” Mitubag sila: “Sa yuta sa Canaan. Mamalit kamig trigo.”

⁸Nailhan ni Jose ang mga igsoon, apan wala siya mailhi. ⁹Nahinumdom siya sa iyang mga damgo. Miingon siya: “Mga espiya kamo nga nanganhi aron maniid sa kayutaan sa among nasod.” ¹⁰Mitubag sila: “Dili, Nyor, ania ang imong mga ulipon, kay mopalit og trigo. ¹¹Mga anak kami sa usa lang ka tawo. Mga tarong kami. Dili mga espiya ang imong mga ulipon.” ¹²Apan miingon si Jose: “Dili, mianhi kamo aron pagpaniid sa kahuyang sa among lungsod.” ¹³“Dose kami ka magsoong lalaki nga imong ulipon. Mga anak sa usa lang ka tawo sa yuta sa Canaan. Kauban karon sa among amahan ang kamanghoran. Wala na ang usa kanamo.” ¹⁴Nagpadayon si Jose: “Tinuod gayod ang akong gisulti! Mga espiya kamo. ¹⁵Mamatud-an ra kini. Ingon nga buhi si Paraon, dili kamo makabiya hangtod nga madala ninyo ang kamanghoran. ¹⁶Moadto ang usa kaninyo aron pagkuha sa inyong igsoon. Prisohon dinhi ang uban samtang akong sutaon kon nagsulti ba kamo sa tinuod. Kon wala, ipanumpa ko sa kinabuhi ni Paraon, mga espiya kamo.” ¹⁷Busa, gipabilanggo sila ni Jose sulod sa tulo ka adlaw.

¹⁸Sa ikatulo miingon si Jose: “Tabangan ko kamo aron maluwas kamo.

May kahadlok ako sa Diyos. ¹⁹Kon matinahoron kamo, magpabiling bini-langgo sa balay sa gwardya nga inyong gipuy-an karon ang usa sa inyong igsoon. Ihatod sa uban ang trigo nga gikinahanglan sa inyong pamilya. ²⁰Apan kinahanglang dad-on ninyo ang kamanghoran aron mamatud-an ko ang inyong gisulti. Unya, maluwas ang inyong kinabuhi.” Gituman nila ang gisugo ni Jose. ²¹Nag-ingnanay sila sa usag usa: “Mao kini ang atong silot, kay nakasala ta batok sa atong igsoon. Nagpakiluoy siya, apan wala ta maminaw. Busa, nag-antos ta karon.” ²²Miingon si Ruben: “Dili ba, nag-ingon man ko nga dili buhatag daotan ang bata? Apan wala kamo maminaw. Busa, nagbayad ta karon sa iyang kamatayon.” ²³Wala sila masayod nga nakasabot si Jose, kay diha may tighubad. ²⁴Mibiya si Jose ug mihilak. Sa pagbalik niya nakigsulti siya kanila. Gipakuha niya si Simeon ug gipagapos sa ilang atubangan.

²⁵Gipapuno ni Jose og trigo ang ilang mga sako ug gipabalik ang kwarta sa usag usa ka sudlanan. Unya, gipahatagag pagkaon alang sa byahe ang matag usa. Gituman kining tanan. ²⁶Gikarga ang trigo sa mga asno ug nanglakaw sila. ²⁷Sa gabii, sa gipahulayan, gihuwad sa usa kanila ang sulod sa sako aron manglalag. Ug nakita ang salapi sa baba sa sako. ²⁸Nakaingon siya: “Gibalik ang salapi sa sako. Natingala siya ug nahadlok. Miingon ang usag usa: “Unsa man ang gibuhat kanato sa Diyos?”

²⁹Sa balay sa amahan nga si Jacob sa yuta sa Canaan, gisugilon nila ang tanang hitabo:

³⁰“Bangis kaayo ang lalaking gobernador sa maong dapit. Giisip kami nga mga espiya. ³¹Apan amo siyang gisultihan nga mga maayo kaming tawo ug dili mga espiya. ³²Dose kami ka managsoon, mga anak sa usa ka amahan. Wala na ang usa kanamo. Ang kamanghoran nahibilin sa yuta sa Canaan uban sa among amahan.” ³³Ang gobernador miingon: “Mahibaloan ko kon tinuod ba ang inyong gisulti ta mosunod nga

paagi: ibilin ang usa sa inyong igsoon. Pagkuha sa gikinahanglan sa inyong pamilya, unya panglakaw kamo. Sa pagbalik, dad-a ang kamanghoran aron matino ko nga dili kamo mga espiya kon dili, mga maayong tawo. ³⁴ Unya, pagawson ko ang inyong igsoon ug makapatigayon na kamo dinhi.”

³⁵ Sa paghuwad sa ilang mga sako, nakita sa matag usa ang sudlanan sa kwarta nga diha sa sulod. Nahadlok sila lakip ang ilang amahan. ³⁶ Unya, miingon si Jacob, ilang amahan: “Gikuha ninyo ang akong mga anak. Wala na si Jose ug si Simeon. Karon kuhaon na usab ninyo si Benjamin! Pas-anon ko kining tanan!”

³⁷ Apan miingon si Ruben sa iyang amahan: “Mapatay nimo ang duha ko ka anak kon dili ko madalag balik si Benjamin. Isalig siya kanako. Dad-on ko siyag balik.” ³⁸ Apan miingon si Jacob: “Dili ko paubanon ang nahibilin kanako. Kon may daotang mahitabo kaniya sa dalan, mamatay ako sa kaguol sa akong katigulangon.”

Ikaduhang pag-adto sa Ehipto

43 ¹ Misamot ang kalisod ug ang kakulang sa pagkaon sa kayutaan. ² Sa nahurot na ang trigo nga ilang dala gikan sa Ehipto, miingon kanila ang amahan: “Pamalik kamo ug pamalit og dyotayng pagkaon.”

³ Apan miingon si Juda: “Nagpasidaan kanamo ang lalaki nga kinahanglang mouban ang among igsoon. ⁴ Kon paubanon siya, mobalik kami aron mamalit og pagkaon alang kaninyo. ⁵ Kon dili, dili usab kami mamalik, kay ang lalaki miingon: “Dili kamo makaatubang kanako gawas kon kauban ninyo ang inyong igsoon.” ⁶ Busa, miingon si Israel: “Nganong gihatagan ako ninyo niining problemaha? Nganong gitug-an ninyo sa lalaki nga aduna pa kamoy usa ka igsoon?” ⁷ Mitubag sila: “Giayo kamig pangutana sa lalaki bahin sa among pamilya – ‘buhi pa ba ang inyong amahan? Aduna ba kamoy laing igsoon?’ Mitubag lang kami sa mga pangutana.

“Nahibaloan ba namo nga ipadala ang among igsoon!”

⁸ Miingon si Juda kang Jacob nga iyang amahan: “Paubana ang bata aron makalakaw kami dayon. Sa ingon, kami, kamo ug ang among mga anak mabuhi ug dili mamatay. ⁹ Akoy motubag sa iyang kaluwasan. Kon dili ko siya madalag balik ug mahatag kanimo, dawaton ko ang bug-at nga silot hangtod sa kahangtoran. ¹⁰ Kon wala pa ta maglangay pag-ayo nakadto na unta tag kaduha ug nakabalik na usab.”

¹¹ Miingon ang amahan, si Israel: “Kon gikinahanglan nga ingon niini ang mahitabo, ang angay ninyong buhaton mao kini: “Pagdala sa inyong mga sako sa mga piniling abot sa yuta dinhi ug igasa sa tawo: dyotayng balsamo, tagok, dugos, almendras ug bunga sa pistasyo. ¹² Doblaha ang dala ninyong salapi, kay kinahanglang iuli ang nakita sa mga sako. Tingalig nasayop lang sila. ¹³ Dad-a ang inyong igsoon ug balik sa lalaki. ¹⁴ Motugot unta ang Diyos nga labing gamhanan nga kaloy-an kamo sa lalaki ug papaulion uban sa inyong igsoon, si Benjamin. Sa akong kaugalingon, kon kawad-an akog anak, wala na koy mahimo.”

¹⁵ Gikuha sa managsoon ang mga gasa ug gidobli ang salapi. Ilang gidala si Benjamin ngadto sa Ehipto ug miatubang kang Jose.

¹⁶ Sa pagkakita ni Jose kang Benjamin, giingnan niya ang tinugyanan sa balay: “Dad-a sila sa akong balay. Pag-ihaw og hayop, ug pag-andam og pagkaon, kay makigsalo ako kanila sa paniudto.” ¹⁷ Gibuhat sa tinugyanan sa balay ang gisugo. Gidala ang managsoon sa balay ni Jose.

¹⁸ Sa dihang padulong na sila sa balay, nahadlok sila ug nagkukabildo: “Gidala ta dinhi tungod sa salapi nga ilang giuli sa atong mga sako kaniadtong pag-anhi nato. Buot nilang makabalos ug makalingla kanato aron

mahimo tang sulugoon unya, agawon nila ang atong mga asno.”¹⁹ Busa, giduol nila ang tinugyanan sa balay ug nakigsulti kaniya sa may pultahan.²⁰ “Pasayloa kami, Nyor, mianhi kami kaniadto aron mamalit og trigo.²¹ Apan sa pag-abot namo sa pahulayanan, among gibuksan ang mga sako ug nakita sa ibabaw ang salapi sa matag usa nga wala hilabti. Amo kining gidala karon aron iuli.²² May dala usab kami nga ipalit og pagkoan. Wala kami masayod kinsay nagbutang sa salapi sa among mga sako.”²³ Miingon ang tinugyanan sa balay: “Ayawg kabalaka ug kahadlok. Ang inyong Diyos, ang Diyos sa inyong amahan ang nagbutang og bahandi sa inyong mga sako. Nadawat ko ang inyong salapi.” Ug gipaatabang si Simeon.

²⁴ Gipasulod sa tinugyanan ang managsoon sa balay ni Jose ug gihtagag tubig nga ihugas sa tiil, ug sagbot alang sa mga asno.²⁵ Giandam ang mga gasa ug gipaabot si Jose sa paniudto, kay nasayran man nila nga **didto** siya mokaon.

²⁶ Sa pag-abot ni Jose sa balay, gihatag nila ang mga gasa ug miyukbo sila nga sangko sa yuta ang nawong.²⁷ Nangumosta kanila ni Jose ug miingon: “Maayo ba ang kahimtang sa tigulang nga amahan nga inyong gisugilon kaniadto? Buhi pa ba siya?”²⁸ Mitubag sila: “Maayo man ang imong alagad, ang among amahan, ug buhi pa.” Ug miyukbo sila pag-usab.²⁹ Sa pagyahat ni Jose nakita niya ang iyang igsoon, si Benjamin, anak sa iyang inahan. Miingon siya: “Kini ba ang kamanghoran nga inyong gibalita kaniadto?” Mipadayon siya: “Panalanginan ka sa Diyos, anak ko.”³⁰ Dili matukib sa pulong ang gibati ni Jose sa pagkakita niya sa iyang igsoon. Midali siyag gawas ug mihilak sa iyang kwarto.³¹ Human manghिलam-os migawas siyag balik nga pinugngan ang kaugalingon ug

misulti: “Andama ang paniudto.”³² Gidulotan si Jose nga siya ra. Mao usab ang managsoon. Naglain usab ang mga Ehiptohanon, kay dili makaipon ang mga Ehiptohanon sa mga Hebreo. Dako kining kaulawan sa mga Ehiptohanon.³³ Unya, nanglingkod ang managsoon atubangan ni Jose sumala sa ilang idad gikan sa kamagulangan ngadto sa kamanghoran. Nagtinanaway sila sa usag usa sa tumang kahi-bulong.

³⁴ Gidulotan si Jose sa tanang pagkaon nga gikuhaan ug gidalit sa managsoon. Apan lima ka pilo ang pagkaon nga gihatag kang Benjamin kay sa uban. Unya, nakig-inom sila uban kang Jose ug nalipay.

Ang kopa ni Jose

44¹ Unya, gisugo ni Jose ang iyang sinaligan: “Pun-a sa pagkaon ang ilang sako kutob sa madaog ug ibutang ang salapi sa baba sa matag sako.² Ibutang usab ang akong kopa nga bulawan uban sa salapi diha sa trigo sa sako sa kamanghoran.” Gituman sa tinugyanan ang gisulti ni Jose.

³ Pagkabutang, sa pagsilang sa adlaw, gipalakaw ang managsoon, uban sa mga asno.⁴ Dili pa sila layo sa syudad dihang miingon si Jose sa sinaligan: “Gukda kadto sila ug pangutana, kon maapsan na: “Nganong gibalosan ninyog daotan ang maayo?”⁵ Dili ba, kini man ang kopa sa akong agalon nga iyang gigamit sa pag-inom ug pagpanagna? Daotan ang inyong nahimo.”

⁶ Dihang naapsan sila sa sinaligan gituman ang sugo ni Jose.⁷ Mitubag ang managsoon: “Nganong mosulti sa ingon ang akong agalon? Dili maka-buhat niana ang imong mga sulugoon!”⁸ Giuli pa gani namo gikan sa yuta sa Canaan ang salapi nga among nakuha sa mga sako. Busa, nganong mangawat kami sa salapi ug bulawan sa balay sa imong agalon?⁹ Kon makit-an nimo sa usa sa imong sulugoon ang

imong gisulti, angay siyang mamatay, ug maulipon usab kami sa imong agalon.”¹⁰ Miingon ang sinaligan: “Sigi, buhaton ta ang inyong gisulti. Maulipon ang makit-an nga nagtago sa kopa. Makalakaw ang uban.”¹¹ Gibutang nila sa yuta ang mga sako ug giablihan.¹² Naghiling ang sinaligan gikan sa kamagulangan hangtod sa kamanghoran. Nakit-an ang kopa sa sako ni Benjamin.¹³ Gigisi sa managsoon ang ilang sinira unya, gikarga pag-usab sa asno ang mga sako, ug mibalik sa lungsod.

¹⁴Diha pa sa balay si Jose sa pag-abot ni Juda ug sa mga igsoon. Mihapa sila sa iyang atubangan¹⁵ ug miingon si Jose: “Unsay inyong gibuhat? Wala ba kamo mahibalo nga kaantigo kong motagna?”¹⁶ Miingon usab si Juda: “Unsay among ikasulti sa among agalon? Unsaon namo pagmatuod ang kawala namoy sala? Ang Diyos ang nagbutyag sa among makakasala. Mga ulipon na kami karon sa among agalon, kami ug ang among igsoon kansang sako nahimutang ang kopa.”¹⁷ Apan miingon si Jose: “Dili kana mahimo. Ang nagkuha ra sa kopa ang himoon kong ulipon. Makabalik ang uban nga malina-won sa inyong amahan.”

¹⁸Miduol si Juda kang Jose ug miingon: “Akong agalon, pasulthi ang imong ulipon. Dili ka unta masuko kanako bisag sama ka kang Paraon.”¹⁹ Dihang nangutana ka sa imong mga ulipon: ‘May amahan pa ba kamo o may igsoong lalaki?’²⁰ Miingon kami nga may amahan kami nga tigulang na ug may anak siya nga batang lalaki sa iyang katigulangan. Patay na ang igsoon niyang lalaki ug siya na lang ang nahibiling anak sa iyang inahan. Gihi-gugma siya pag-ayo sa amahan.²¹ Miingon ka: ‘luban siya dinhi aron makita ko siya.’²² Mitubag kami sa among agalon nga dili makabiya ang bata sa among amahan. Kon buhaton kini, mamatay ang among amahan.

²³Miingon ka nga dili kami makaatubang kanimo kon dili uban sa kamanghoran.²⁴ Gisulti namo ang tanan sa pag-abot sa amoa.²⁵ Busa, sa pag-ingon sa among amahan nga pabalikon kami dinhi aron

makapalit ug dyotayng pagkaon,²⁶ miingon kami: ‘Dili kami makabalik kon dili paubanon ang kamanghoran. Dili kami atubangan sa tawo kon wala ang among igsoon.’²⁷ Miingon ang among amahan: ‘Nasayod kamo nga duha ang anak sa akong asawa.’²⁸ Nawala na ang usa. Nadugta na siya karon; dili ko na makita.²⁹ Kon ipalayo kanako kining usa ug may mahitabo kaniya, mamatay ako sa kaguol ug sa akong katigulangan.’³⁰ Karon, dili na ako makabalik sa akong amahan, nga dili uban ang bata, kay gihigugma siya pag-ayo sa akong amahan.³¹ Ikamatay niya kon makita nga wala ang bata. Mamatay siya sa kaguol ug sa katigulangan.

³²Akoy manubag sa kaluwasan sa bata atubangan sa akong amahan. Miingon ako: ‘Kon dili siya makabalik, amahan ko, akoy sad-an hangtod sa hangtod.’³³ Busa, tugti nga akoy ma-ulipon imbis ang bata. Paubana siya sa iyang mga igsoon.³⁴ Unsay kapuslanan nga makauli ako sa akong amahan kon wala ang bata? Dili ko buot makakita sa pag-antos sa akong amahan.”

Nagpaila si Jose

45¹ Wala na makapugong si Jose sa iyang gibati atubangan sa gin-sakpan busa, mimando siya: “Biyai ako ninyo, kamong tanan!” Hinunoo, walay laing nakabati gawas sa mga igsoon sa pagpaila ni Jose sa kaugalingon.² Hilabihan ka kusog ang hilak ni Jose nga nadunggan siya sa mga Ehiptohanon ug mikaylap ang balita sa tibuk panimalay ni Paraon.

³Miingon si Jose sa mga igsoon: “Si Jose ako. Buhi pa ba ang akong amahan?” Wala motubag ang iyang mga igsoon. Nalisang sila pag-ayo.⁴ Miingon si Jose: “Duol kamo.” Ug nanuol sila. “Si Jose ako, ang inyong igsoon nga gibaligya ninyo sa taga Ehipto.”⁵ Ayawg kaguol ug ayawg balsa ang inyong kaugalingon. Gibaligya ako ninyo, apan nagbuot ang Diyos nga mag-una ako dinhi aron maluwas ang inyong kinabuhi.⁶ Duha na karon ka tuig ang gutom sa kayutaan ug walay maani sulod sa lima pa

ka tuig. ⁷ Gipauna ako sa Diyos aron dili mapuo ang inyong kaliwat dinhi sa yuta ug buhion kamo. Dako kining kaluwasan. ⁸ Dili kamo kon dili, ang Diyos ang nagpadala kanako dinhi. Gihimo ako niya nga amahan ni Paraon, sinaligan sa iyang panimalay ug pangulo sa tibuk Ehipto. ⁹ Balik dayon kamo sa akong amahan ug ingna siya: ‘Ang imong anak, si Jose, nanugon: Gilalang ako sa Diyos ug gihimong pangulo sa tibuk Ehipto. Ari kamo dayon. ¹⁰ Manimuyo kamo sa Gosen duol kanako, ikaw, ang imong mga anak ug mga apo, ang inyong mga karnero ug baka ug ang tanang kabtangan. ¹¹ Akoy bahala sa tanan (kay molungtad pag lima ka tuig ang gutom). Kamo ug ang inyong panimalay ug ang tanang inyoha dili mahiagom sa kalisod. ¹² Nakita na ninyo karon ug sa inyong igsoon, si Benjamin, nga ako kini nga nakigsulti kaninyo. ¹³ Sultihi ang akong amahan sa katungdanan ko dinhi sa Ehipto, ug sa inyong nakita. Lakaw dayon ug dad-a dinhi ang akong amahan.’

¹⁴ Migakos si Jose kang Benjamin ug mihilak. ¹⁵ Naghilak siya samtang gihagkan ug gigakos ang iyang mga igsoon. Unya, misugod sila pagpakigsulti kang Jose.

¹⁶ Miabot ang balita kang Paraon ug sa iyang opisyaes.

¹⁷ Miingon si Paraon kang Jose: ‘Pakargahi sa imong mga igsoon ang ilang mga hayop inigpauli nila sa Canaan. ¹⁸ Ipadala sa ilang pagbalik ang ilang amahan ug ang ilang pamilya. Ihatag ko ang labing maayo sa yuta sa Ehipto. Kaon kamo sa labing lami nga bunga sa yuta. ¹⁹ Ug ikaw, sugoa sila: Pagdalag mga karwahe gikan sa kayutaan sa Ehipto alang sa inyong mga anak ug asawa. Kuhaa ang inyong amahan ug panganhi kamo. ²⁰ Ayawg kabalaka sa inyong mga butang nga mahibilin. Inyoha ang labing maayo sa tibuk Ehipto.’

²¹ Kini ang gibuhat sa mga anak ni Israel ug natuman ang sugo ni Paraon. Gihatagan sila ni Jose og mga karwahe ug balon nga pagkaon alang sa byahe ²² ug bag-ong sinina ang taga tagsa. Apan gigasahan si Benjamin ug 300 ka salapi ug lima ka bag-ong sinina. ²³ Nagpadala siya sa iyang amahan ug 10 ka asno nga gikargahan sa labing maayong abot sa Ehipto ug 10 ka baying asno nga dunay karga nga trigo, pan ug uban pang balon alang sa byahe sa iyang amahan. ²⁴ Gipalakaw ni Jose ang mga igsoon ug gitambagan: ‘Ayawg away sa dalan.’

²⁵ Mipauli sila sa Canaan gikan sa Ehipto ug mibalik sa ilang amahan nga si Jacob. ²⁶ Gibalita nila nga buhi pa si Jose ug nga nagdumala siya sa tibuk Ehipto! Wala makalihok si Jacob, kay dili siya makatoo. ²⁷ Apan gisulti sa managsoon ang gisulti ni Jose. Sa pagkakita ni Jacob sa mga karwaheng gipadala ni Jose aron sakyan sa iyang amahan, dali siya nga naulian sa kadasig. ²⁸ Misulti si Israel: ‘Igo na nga nasayran ko nga buhi pa ang anak kong si Jose. Molakaw ako aron magkita kami sa dili pa ko mamatay.’

Milugsong si Jacob sa Ehipto

46 ¹ Mibiya si Israel sa Canaan dala ang tanang kabtangan. Sa pag-abot sa Beerseba, naghalad siya sa Diyos sa iyang amahan nga si Isaac og mga gasa. ² Misulti ang Diyos kang Israel sa usa ka damgo: ‘Jacob! Jacob!’ Mitubag siya: ‘Ania ra ko.’ ³ Miingon ang Diyos: ‘Ako ang Diyos sa imong amahan. Ayawg kahadlok paglugsong sa Ehipto. Himoon ko ikaw didto nga dakong nasod. ⁴ Kuyogon ko ikaw sa Ehipto ug dad-og balik dinhi. Ang kamot ni Jose ang mopapiyong sa imong mata.’

⁵ Migawas si Jacob sa Beerseba. Gidala sa mga anak ni Israel ang ilang amahan nga si Jacob uban ang ilang mga anak ug asawa sa mga karwahe nga gipadala ni Paraon aron pagkuha kanila. ⁶ Gidala usab nila ang ilang kahayopan ug ang tanang kabtangan sa Canaan. ⁷ Miuban si Jacob sa Ehipto ug ang iyang kaliwatan: ang iyang mga anak ug apo, ug ang ilang anak.

⁸ Kini ang mga ngalan sa mga kaliwat ni Israel nga miadto sa Ehipto: si Jacob, ug ang iyang mga anak.

Si Ruben ang kamagulangan ni Jacob. ⁹ Ang mga anak ni Ruben: si Henoc, Falu, Hesron ug Carmi;

• **46.1** Dinhi, ang talagsaong kaayo ni Jose nakamugnag importanting sangpotanan: Si Jacob uban sa tibuk pamilya, miadto sa Ehipto. Namuyo sila didto hangtod nga morag nalimtan na nila ang yuta sa Canaan, ang kancing pinuy-anan ni Abraham ug Jacob; ang

yuta nga gisaad kanila sa Diyos. Sulod sa kapid-an ka siglo nagpabilin sila sa Ehipto, hangtod nga gidala sila ni Moises balik sa Yuta sa Saad. Kining taas nga kalangan, kabahin sa plano sa Diyos. Alang sa giubanan sa Diyos way panghitabo nga sulagma lang.

¹⁰ ang mga anak ni Simeon: si Jamuel, Jamin Jakin, Sohar ug Saul, ang anak sa Kanaan;

¹¹ ang mga anak ni Levi: si Guerson, Quehat ug Merari,

¹² ang mga anak ni Juda: si Er, Onan, Sela, Fares ug Zaraj. Ang mga anak ni Fares: si Hesron ug Hamul;

¹³ ang mga anak ni Isacar: si Tola, Fua, Job ug Sumron.

¹⁴ Ang mga anak ni Zabulon: si Sared, Elon ug Jahelel;

¹⁵ Kini ang mga anak ni Leah kang Jacob sa Padan-Aram gawas sa iyang anak nga babaye, si Dina; ³³ ang tanan, babaye ug lalaki;

¹⁶ Ang mga anak ni Gad: si Sefon, Haggi, Suni, Esebon, Heri, Arodi ug Areli;

¹⁷ Ang mga anak Jesua: si Beria ug ang igsoon nga babaye nga si Sara. Ang mga anak ni Beria: Si Hebel ug Malquiel; ¹⁸ Kini ang mga anak ni Zelfa kang Jacob nga gihatag ni Laban sa iyang anak nga si Lea: ¹⁶ ang tanan;

¹⁹ Ang mga anak ni Raquel, asawa ni Jacob: si Jose ug Benjamin; ²⁰ Ang mga anak ni Jose sa Ehipto: si Manases ug Efraim nga gipanganak ni Asenat, anak ni Putifar, ang pari sa On.

²¹ Ang mga anak ni Benjamin: si Bela, Beker, Asbel, Gera, Naaman, Equi, Ros, Mofin, Ofin ug Ared. ²² Kini ang mga anak ni Raquel kang Jacob, 14 ang tanan.

²³ Ang mga anak ni Dan: si Husim;

²⁴ ang mga anak ni Neftali: si Jasiel, Guni, Jese ug Sallem.

²⁵ Kini ang mga anak ni Bila kang Jacob nga gihatag ni Laban kang Raquel, ang iyang anak, pito ang tanan.

²⁶ Ang tanang kadugo mikabat og 66. Wala apilag ihap ang iyang mga anak.

²⁷ Lakip sa duha ka anak ni Jose sa Ehipto, 70 ang tanang sakop sa kabanayan ni Jacob nga didto sa Ehipto.

Panagkita ni Jacob ug Jose

²⁸ Gipauna ni Jacob si Juda aron pagpahibalo kang Jose nga duol ug moabot na siya sa kayutaan sa Gosen.

²⁹ Busa, gipaandam ni Jose ang iyang karwaha aron pagsugat sa iyang amahan, si Israel, sa Gosen. Sa pagkakita ni Jose kang Jacob, gigakos niya ang iyang amahan ug mihilak si Jose ug dugay sa abaga ni Jacob. ³⁰ Miingon si Israel kang Jose: "Mahimo nang mamatay ako karon, kay nakita ko na ang imong nawong ug nasayran nga buhi ka pa".

³¹ Miingon si Jose sa iyang mga igsoon ug sa tibuok banay sa iyang amahan: "Mo-

lakaw na ako aron pagbalita kang Paraoon nga miabot na ang akong mga igsoon ug ang banay sa akong amahan gikan sa Canaan. ³² Sultihan ko siya nga mga magbalantay kamo sa kahayopan ug mag-aalima sa mananap. Gidala ninyo ang inyong mga karnero, mga baka ug tanang kabtangan. ³³ Kon ipatawag kamo ni Paraoon ug mangutana siya: 'Unsay inyong trabaho?' ³⁴ Ingna: 'Gikan sa pagkabata hangtod karon nagbantay kamig mga hayop sama sa among kagikanaan.' Sa ingon, manimuyo kamo sa yuta sa Gosen. Giayran sa taga Ehipto ang magbalantayg kahayopan."

47 ¹ Miadto si Jose kang Paraoon ug miingon: "Miabot na sa Gosen gikan sa Canaan ang akong amahan ug mga igsoon uban sa ilang karnero, baka ug tanang kabtangan." ² Gipili niya ang lima sa mga igsoon ug gipaautubang kang Paraoon. ³ Nangutana si Paraoon: "Unsay inyong trabaho?" "Mitubag sila: "Magbalantayg mga hayop ang imong mga alagad sama sa among kagikanaan. ⁴ Mianhi kami aron pagpuyog kadyot niining yutaa. Wala na ang sibsibanan sa among mga karnero tungod sa sobrang gutom sa Canaan. Mohangyo kami, kon mahimo, nga papuy-on mi ninyo sa kayutaan sa Gosen." ⁵ Miingon si Paraoon kang Jose: "Ang imong amahan ug kaigsoonan mianhi kanimo. ⁶ Ug kay ikaw may nagmando sa kayutaan sa Ehipto, ipahimutang sila sa labing maayong dapit. Papuy-a sila sa Gosen ug paatimana sa akong kahayopan ang may katakos."

Ang mga anak ni Jacob sa Ehipto

⁷⁻⁸ Gikuyogan ni Jose ang iyang amahan nga si Jacob ug gipaautubang kang Paraoon nga nangutana human magkaila sila: "Pila nay imong idad?" ⁹ Mitubag si Jacob: "130, lisod nga katuigan; dili sama kadaghan kaniadto sa akong kagikanaan." ¹⁰ Gipanalanginan ni Jacob si Paraoon ug mipahawa siya. ¹¹ Gipapuyo ni Jose ang iyang amahan ug mga igsoon sa maayong dapit sa Ehipto, sa yuta sa Ramses sumala sa sugo ni Paraoon.

¹² Gihatagan ni Jose ug pagkaon ang iyang amahan ug mga igsoon ug ang tibuok banay sa iyang amahan sumala sa gidaghanon sa ilang anak.

• ¹³ Hilabihan kadako sa gutom. Busa, nakabsag pagkaon ang tibuok kayutaan. Nagnihit pag-ayo sa Ehipto ug sa Canaan tungod sa gutom. ¹⁴ Gitigom ni Jose ang tanang salapi nga halin sa trigo gikan sa kayutaan sa Ehipto ug sa Canaan ug gidala ang tanang kwarta sa balay ni Paraoon.

• **47.13** Sa Ehipto, ang yuta iyaha ni Paraoon: tungod sa estriko kaayong pagdumala, nakakuha siya sa mga mag-uuma og tipik sa ilang abot, Si Jose ang naghimo ini.

¹⁵ Dihang nahurot na ang kwarta sa mga tawo sa Ehipto ug Canaan, miduol ang mga Ehiptohanon kang Jose ug miingon: "Hatagi kami pagkaon. Makatugot ka ba nga mangamatay kami sa imong atubangan, kay wala kamiy kwarta?" ¹⁶ Miingon si Jose: "Ambi ang inyong mga hayop. Bayad kini sa pagkaon, kay wala na kamoy kwarta." ¹⁷ Gidala nila kang Jose ang ilang mga hayop ug gihatagan sila ni Jose ug pagkaon bayad sa ilang kabayo, karnero, kanding, baka ug asno. Sa ingon nahatagan ni Jose ug pagkaon ang mga tawo.

¹⁸ Sa sunod tuig, miabot na usab sila ug miingon: "Dili namo ikalimod sa among agalon nga nahurot na ang among kwarta ug anaa na kanimo ang binuhi namong mga hayop. Wala nay nahibilin kanamo gawas sa among kaugalingon ug sa among yuta." ¹⁹ Makasud-ong ka ba nga mangamatay kami ug malaglag ang among mga yuta? Palita kami ug ang among yuta bayad sa among pagkaon, ug maulipon kami ni Paraon. Hatagi kamiy trigo aron dili kami mamatay. Ayawg pasagdi ang among yuta."

²⁰ Nakuha ni Jose ang tanang yuta sa Ehipto alang kang Paraon, kay gibaligya man sa tanang Ehiptohanon ang ilang yuta tungod sa kadako sa gutom. Napanag-iya ni Paraon ang tanang kayutaan. ²¹ Gibalhin ni Jose sa syudad ang mga tawo sa tibuok Ehipto gikan sa ilang yuta. ²² Ang mga yuta lang sa mga pari ang wala makuha tungod sa sugo ni Paraon sa pagpanginabuhay sa gihatag kanila ni Paraon. Busa, wala nila ibaligya ang yuta.

²³ Miingon si Jose sa mga tawo: "Karon nga napalit na kamo ug ang inyong kayutaan alang kang Paraon, ania ang binhi nga ikatisok ninyo sa yuta. ²⁴ Sa ting-ani ihatag kang Paraon ang ikalima ka bahin, ug ang upat ka bahin alang sa binhi, sa kaugalingong pagkaon ug sa inyong panimalay." ²⁵ Miingon sila: "Imong giluwas ang among kinabuhi hinunoo, kon mobuot ang among agalon maulipon kami ni Paraon." ²⁶ Busa, mipakanaog og balaod si Jose nga nagpabilin hangtod karon: "Ihatag kang Paraon ang ikalima ka bahin sa abot sa yuta." Ang yuta lang sa mga pari ang wala mapanag-iya ni Paraon.

²⁷ Mipuyo si Israel sa Ehipto, sa kayutaan sa Gosen, ug napanag-iya nila kining yutaa. Nagmabungahon sila ug midaghan ang ilang anak. Misanay sila.

²⁸ Nagpabilin si Jacob sa Ehipto sulod sa 17 ka tuig. Unya, namatay siya sa idad nga 147 ka tuig.

²⁹ Sa hapit na siya mamatay, gipatawag niya ang iyang anak, si Jose ug giingnan: "Kon buot kang magmatinud-anon ug ma-maayo kanako, ibutang ang imong kamot ilalom sa akong paa ug ipanumpa nga dili ko nimo ilubong sa Ehipto." ³⁰ Inigkamatay ko, dad-a ako gawas sa Ehipto ug ilubong sa lubnganan sa akong kagikanan." Miingon si Jose: "Buhaton ko ang imong gitugon." ³¹ Miingon si Jacob: "Panumpa!" Ug nanumpa si Jose. Unya miampo si Israel samtang misandig siya sa iyang sungkod.

Gisagop ang mga anak ni Jose

48 * ¹ Human sa pipila ka adlaw, gipahibalo si Jose nga grabi ang iyang amahan. Gidala kaniya ang duha ka anak, si Manases ug Efraim. ² Gipahibalo usab nila si Jacob nga miabot na ang iyang anak nga si Jose. Ginamit ang tibuok kusog, nakalingkod si Israel sa iyang gihigdaan.

³ Miingon siya kang Jose: "Nagpakita kanako ang Diyos sa kahitas-an sa Luz, sa kayutaan sa Canaan. Gipanalanginan ako niya ⁴ sa pag-ingon: "Pabungahon ko ikaw. Padaghanon ko kamo ug himoon nga daghang kanasoran. Akong ihatag kaninyo ug sa inyong kaliwat ang kayutaan nga mahimo ninyong katigayonan sa kahangtoran." ⁵ Gikan karon akoo na ang duha mo ka anak nga natawo sa Ehipto sa wala pa ko moabot. Akoo na si Manases ug Efraim ingon nga akoo si Ruben ug si Simeon. ⁶ Apan imo ang mga anak nga matawo sunod kanila. Mailhan sa ngalan nga Manases ug Efraim ang kayutaan nga ilang masunod. ⁷ Sa pagbalik ko gikan sa Padan namatay si Raquel sa dalan, sa kayutaan sa Canaan sa Efrata. Gilubong ko siya sa daplin sa dalan paingon sa Efrata nga gitawag usab og Betlehem."

⁸ Sa pagkakita ni Israel sa mga anak nga lalaki ni Jose, miingon siya: "Kinsa kini?" ⁹ Mitubag si Jose sa iyang amahan: "Ang mga anak nga gihatag kanako sa Diyos." Miingon si Jacob: "Paduola sila, kay ako silang bendisyonan." ¹⁰ Gilamuglamogan na ang mata ni Israel tungod sa katigulangon. Dili na siya makakita. Sa pagpaduol ni Jose kang Jacob sa mga anak, gihagkan sila ug gigakos. ¹¹ Miingon siya kang Jose: "Wala ko damha nga magkita pa kita lakip ang imong mga anak." ¹² Gikuha ni Jose

• **48.1** Sa pagkatinuod dunay 13 ka tribu sa Israel. Apan gihiusa ang mga tribu ni Efraim ug Manases ug gitawag nig "mga tribu ni Jose", mao nga na-12 na lang. Kining maong ulohan nagpatin-aw ini: Si Efraim ug Manases giisip nga mopuli ni

Jose. Ang panalangin ni Jacob, sama sa panalangin ni Isaac nga iyang amahan, didto mapunta sa manghod, dili sa magulang. Ang Diyos maoy magbuot kinsay palabihon ug dili ang nabatasan o pagbuot sa ginikanan.

ang mga bata gikan sa tuhod ni Israel ug miduko siya nga sangko ang nawong sa yuta.

¹³ Samtang nag-atubang si Jose sa iyang amahan, naggunit siya sa duha ka anak, si Efraim sa tuo niyang kamot ug walong kilid ni Jacob, ug si Manases sa wala ug tuong kilid ni Jacob. ¹⁴ Giisa ni Israel ang tuo niyang kamot ug gipatong sa ulo ni Efraim bisag manghod kini. Gipatong niya ang walong kamot sa ulo ni Manases, bisag magulang kini. ¹⁵ Gipanalanginan niya si Jose sa pag-ingon: “Ang Diyos nga gialagaran sa akong kagikanaan, si Abraham ug Isaac, ang Diyos nga magbalantay kanako sukad pa sa akong paghimugso; ¹⁶ ang anghel nga nagluwas kanako sa tanang datotan, manalangin unta niining mga bataa. Ang akong ngalan ug ang ngalan sa akong kagikanaan, si Abraham ug si Isaac magpabilin untang buhi diha kanila. Modaghan unta sila sa tanang kayutaan.

¹⁷ Wala mahimuot si Jose sa nakita niya: gipatong sa iyang amahan ang tuong kamot sa ulo ni Efraim, ug ang wala sa ulo ni Manases. ¹⁸ Busa, miingon siya: “Dili ingon niana amahan, kay usa niini ang magulang. Ipatong ang tuo mong kamot sa iyang ulo.” ¹⁹ Apan mibalibad ang amahan ug miingon: “Nasayod ako, anak, nasayod ako. Siya usab modako ug mahimong usa ka nasod. Apan mas modako ang manghod ug ang kaliwatan niini mahimong pundok sa kanasoran.”

²⁰ Nianang adlaw gipanalanginan sila sa pag-ingon: “Pinaagi kaninyo manalangin si Israel. Himoon unta kamo sa Ginoo nga sama ni Efraim ug Manases!”

Gipauna niya si Efraim kang Manases. ²¹ Miingon si Israel kang Jose: “Hapit na ako mamatay; Ang Ginoo anaa kanimo, ug ibalik ka niya sa kayutaan sa imong kagikanaan. ²² Akong ihatag kanimo, labaw kay sa naangkon sa imong mga igsoon ang yuta nga akong nakuha sa mga Amorreo pinaagi sa akong espada ug pana.”

Ang panalangin ni Jacob

49 ¹ Gitawag ni Jacob ang iyang mga anak ug giingnan: “Dali, kay sultihan ko kamo sa mahitabo kaninyo sa umaabot nga mga adlaw.

² Pagpundok kamo, kamong mga anak

ni Jacob. Paminawa ang inyong amahan, si Israel.

³ Ruben, kamagulangan ko ikaw, ang akong kusog ug ang unang bunga sa akong pagkabalaki! Kusgan ka, gamhanan ug dakog katakos.

⁴ Kilas ka sama sa lusay sa kadagatan. Apan dili ka makapamintaha, kay imong gihuong ang asawa sa imong amahan sa kaugalingong higdaanan ug gihugawan kini.

⁵ Managsoon si Simeon ug Levi, hinagiban sa kalapasan ang ilang espada. ⁶ Dili ako moambit sa ilang tambag. Mahilayo kanila kanunay ang akong kasingkasing, kay mipatay silag mga tawo sa ilang kasuko. Giputol nila ang tiil sa mga toro tungod sa ilang kaligutgot. ⁷ Tunglohon ang ilang kasuko, kay pintas kini ug ang ilang kaligutgot, kay wala kiniy kaluoy! Bahinbahinon ko sila diha kang Jacob ug patibulaon diha kang Israel.

⁸ Dayegon ka Juda, sa imong mga igsoon! Gunitan nimo sa liog ang imong mga kaaway, ug yukboan ka sa mga anak sa imong amahan.

⁹ Sama ka sa nating liyon, O Juda! Sa pagbalik mo, anak, gikan sa imong tukbonon, daw liyon ka nga naghupo, nangtungko ug nag-atang; ug sa baying liyon, kinsay mangahas pagtugaw kanimo?

¹⁰ Ang sungkod sa hari dili agawon kang Juda, ni ang baston sa pangulo gikan sa imong mga tiil hangtod nga moabot ang matuod nga tag-iya niini nga sundon sa kanasoran. ¹¹ Ihikot niya ang nati sa iyang asno sa punoan sa ubas ug ang iyang kabayo sa sanga nga pinili. Labhan niya sa bino ang iyang sapot, ang bisti sa duga sa ubas. ¹² Mapula sa bino ang iyang mata. Mahimong mas puti kay sa gatas ang iyang ngipon. ¹³ Nagpuyo si Zabulon sa daplin sa dagat, dunggoanan siya sa mga sakayan sa kadagatan. Abot sa Sidon ang utlanan. ¹⁴ Kusgan nga asno si Isacar, naghayanghang yang taliwala sa kwadra sa mga hayopang.

¹⁵ Nakita niya nga hapsay ang pahulayan ug nindot ang yuta. Mitikubo siya aron pagpas-an sa karga ug nagpaulipon siya. ¹⁶ Hukman ni Dan ang iyang lungsod isip usa sa mga tribu sa Israel. ¹⁷ Mahalas sa dalan si Dan, lala nga bitin sa agianan. Motundok siya sa tikod sa kabayo hangtod nga mahulog ang nagsakay.

• **49.1** Ang panalangin ni Jacob wala mapunta sa mga anak kondili, sa 12 ka tribu. Ang kaugmaon sa maong mga tribu wala magkapareho. Ang panalangin ni Jacob paagi sa pagpakita nga ang Diyos nahibalo nang daan sa ilang padulngan. Kabahin ni sa iyang plano sa kaluwasan nga makaayo sa tanan, bisan tuod og lainlain ang mga gasa nga madawat sa tagsa tagsa.

Ang duha ka tribu ni Juda ug Jose nag-una. Alang ni Juda gipanagna nang daan nga ang iyang tribu maoy labing dako sa tanan hangtod sa pag-abot sa “taboron sa katawhan”. Gani ang mga hari sa katawhan sa Diyos, ug si Jesus mismo maggikan man sa tribu ni Juda. Busa, si Juda maoy nakadawat sa gisaad sa Diyos kang Abraham ug Jacob.

Ang panagna alang ni Jose may dakong

¹⁸ Nagpaabot ako sa imong kaluwasan, O Ginoo!

¹⁹ Mosulong kang Gad ang mga tulisan, apan mohasmag siya sa ilang likod.

²⁰ Lami ang pagkaon ni Aser, giandam niya sama sa pagkaon alang sa hari!

²¹ Gatasang osa si Neftali nga nakabuhi, uban sa mindot niyang mga anak.

²² Mabungahon si Jose nga punoan sa ubas nga namunga tupad sa tinubdan. Ang iyang mga sanga mikatkat sa kural.

²³ Ang mga mamamana pintas nga misulong kaniya ug gisuransorang siya pagayo.

²⁴ Abtik pa ang iyang mga bukton tungod sa kamot sa makagagahom nga Diyos ni Jacob; tungod sa magbalantay, ang Bato sa Israel;

²⁵ tungod sa Diyos sa imong amahan nga nahimong mananabang; tungod sa makakagahom nga Diyos nga nanalangin kanimo sa mga panalangin sa kahitas-an; sa panalangin gikan sa kinaubsan, panalangin gikan sa dughan ug sa tagoangkan!

²⁶ Ang mga panalangin sa imong amahan labaw kay sa panalangin sa karaang kabukiran, ang tuga sa walay kataposang kabungtoran. Maanha unta ang tanan kang Jose, prinsipse sa iyang kaigsoonan.

²⁷ Hangol nga lobo si Benjamin nga sa buntag nagkuniskunis sa tukbonon. Sa hapon nagpahatpahat siya sa dinakpan.”

Kamatayon ug lubong ni Jacob

²⁸ Kini ang 12 ka tribu ni Israel, ug ang gipamulong sa ilang amahan sa pagpanalangin kanila. Gihatagan ang matag usa sa panalangin nga haom ug tukma kaniya.

²⁹ Unya nanugon si Jacob: “Hapit na ako mamatay. Ilubong ako sa langob sa yuta ni Efron, ang Heteo, duol sa akong katigulangan; ³⁰ sa langob sa uma sa Macpela, sa sidlakan sa Mambre sa Canaan, sa yuta nga gipalit ni Abraham kang Efron, ang Heteo, aron himoong lubnganan. ³¹ Didto gilubong si Abraham ug si Sara nga iyang asawa. Didto usab gilubong ni Isaac si Rebeca, ang iyang asawa. Ug si Lea. ³² Ang yuta sa langob gipalit gikan sa mga Heteo.”

³³ Human sa panugon ni Jacob, gityu-od niya ang tiil sa higdaanan ug nabugtoan siya sa ginhawa. Gilubong siya uban sa iyang kaliwatan.

50 ¹ Mihilak si Jose, migakos ug mihalok sa amahan. ² Sa sugo ni Jose giimbalsamar sa iyang mananambal ang ilang

kalabotan sa kabantog ug sa ting-usbawng materyal.

• **50.15** Sa pagkamatay ni Jacob ug ni Jose, ang mga magtotoo ining panahona wala pagpaygot sa pagkabanhaw. Gipuy-an nila sa

amahan nga si Israel. ³ Milungtad kinig 40 ka adlaw, ang panahon nga gikinahanglan sa pag-imbalsamar. Ang pagbangotan sa mga Ehiptohanon mokabat og 70 ka adlaw.

⁴ Human sa pagbangotan, nagkigsulti si Jose sa mga sakop sa panimalay ni Paraon: “Kon buot kamo nga mahimuot ako kaninyo sultihni si Paraon: ⁵ Samtang naghingutas ang akong amahan, gipasaad ako sa paglubong kaniya sa lubnganan nga iyang giandam sa Canaan. Hangyao siya sa pagtugot kanako paglakaw aron paglubong sa akong amahan. Mobalik ra ako.” ⁶ Miingon si Paraon: “Makalakaw ka. Ilubong ang imong amahan sumala sa iyang tugon.”

⁷ Milakaw si Jose aron paglubong sa amahan. Giubanan siya sa tanang opisyal ni Paraon, sa mga punoan sa iyang panimalay ug sa tanang punoan sa Ehipto. ⁸ Mikuyog usab ang tibukok banay ni Jose, ang mga igsoon ug ang banay sa iyang amahan. Ang ilang mga anak lang, karnero ug baka ang nahibilin sa kayutaan sa Gosen. ⁹ Dako kaayo ang panon nga miuban kang Jose, ang mga karwahe ug ang nagkabayo. ¹⁰ Sa pag-abot nila sa giokanan sa Atad, sa pikas bahin sa Jordan, nanghilak silag dugay ug kusog. Nagbangotan si Jose sa kamatayon sa iyang amahan sulod sa pito ka adlaw. ¹¹ Sa pagkakita sa mga Kananeo sa maong pagbangotan, miingon sila: “Ang solemning pagbangotan kini sa Ehiptohanon.” Busa, kining dapita sa sidlakan sa Jordan gitawag og Abel-Misraim.

¹² Gituman sa mga anak ni Jacob ang iyang tugon. ¹³ Gidala siya sa Canaan ug gilubong sa langob sa uma sa Macpela duol sa Mambre nga gipalit ni Abraham kang Efron, ang Heteo, aron himoong lubnganan.

¹⁴ Human sa lubong sa amahan, mibalik si Jose sa Ehipto uban ang mga igsoon ug ang nangyug niya.

Kataposang mga tuig ni Jose

• ¹⁵ Kay patay na man ang ilang amahan, nagsabutsabot ang mga igsoon ni Jose: “Unsaon karon kon aduna pay daotang buot kanato si Jose ug panimaslan ta sa daotan natong nabuhat?” ¹⁶ Nagpadala silag pulong kang Jose: “Sa wala pa mamatay ang imong amahan, gigag kami sa pagpakigsulti kanimo. ¹⁷ Utang buot, pasayloa ang krimen ug ang kasal-anan sa imong mga igsoon batok kanimo. Pasayloa

kinatibuk-an ang kinabuhi nga gihatag sa Diyos. Ang dalan nga ilang gisubay mao lang ang pagtoo nga sa kamaunongon sa misyon, nag-andam og kalibotan nga mas mindot puy-an alang sa mga anak. Ang taas ug malipayanong mga tuig nga gihatag sa Diyos, human sa

ang krimen sa mga alagad sa Diyos sa imong amahan.” Mihilak si Jose sa pagkadawat niya sa maong mensahe ug ¹⁸ gipadto niya ang iyang mga igsoon. Mihapa sila sa iyang atubangan ug miingon: “Mga ulipon kami nimo.” ¹⁹ Apan miingon si Jose: “Ayawg kahadlok. Diyos ba ako?” ²⁰ Nagplano kamo sa pagbuhat kanakog daotan. Apan, nagbuot ang Diyos nga mahimo kining maayo aron matuman ang nahitabo karon: ang kaluwasan sa daghang tawo. ²¹ Ayawg kahadlok! Akoy magpakaon kaninyo ug sa inyong mga anak.” Sa ingon natandog niya ang ilang kasingkasing ug nalipay sila sa lumo niyang sinultihan.

²² Nagpabilin sa Ehipto si Jose uban sa tibukok banay sa iyang amahan. Namatay

siya nga may 110 ka tuig ang panuigon. ²³ Nakita niya ang mga apo sa tuhod ni Efraim ug nakasabak pa siya sa mga anak ni Maquir, anak ni Manases.

²⁴ Unya, miingon si Jose sa iyang mga igsoon: “Mamatay na ko, apan sigurado ako nga hinumdoman kamo sa Diyos ug dad-on gikan niining yutaa ngadto sa yuta nga gisaad niya kang Abraham, Isaac ug Jacob.” ²⁵ Miingon si Jose sa mga anak ni Israel: “Panaad kamo nga sa pag-anhi unya sa Diyos aron pagkuha kaninyo, inyong dad-on ang akong bukog.” ²⁶ Sa iyang pagkamatay, 110 ka tuig ang panuigon ni Jose. Unya, giimbalsamar siya ug gipahimutang sa lungon didto sa Ehipto.

---

daghang pagsulay, nakapaamgo nila nga ang Diyos tarong ug manggihatagon sa tanang kawahan.

Kay wala man silay gilaoman human sa kinabuhi karon, mibati silag dakong kakulang sa kaugalingon isip mga tawo. Naghunahuna sila nga sa pagkamatay sa tawo, ang tipik sa iyang espiritu maadto sa kailadman sa yuta uban sa ilang amahan. Dapit ni diin wala ang Diyos, walay kasub-anan, ug mga kaguliyang sa kinabuhi. Ang Diyos nga ilang higala ug tigpanalipod, mitugot nga mahanaw sila sa hangtod. Kining lawom nilang mga pagbati gipug-

ngan lang, usahay tabonan ang pagduhaduha pinaagi sa pagpatoo sa kaugalingon nga kining kahimtanga tarong ug maayo.

Ang paninguha nila sa pagtugyan na lang sa tanan, makahimo nilang matinud-anon ug mahadlokon sa Diyos, apan ang bugti ini, nakulang sila sa lunsayng kalipay ug sa kinabuhing gawasnon isip mga anak, ug sa mainitong gugma sa Manluluwas. Ang ilang kahimtang dyotay rag kalainan sa mga maayong tawo, apan wala sa gasa sa pagtoo, o sa mga tawo nga, kay wala man maumol pag-ayo ang ilang pagtoo, wala poy paglaom sa pagkabanhaw.

(PAGE 76 BLANK)